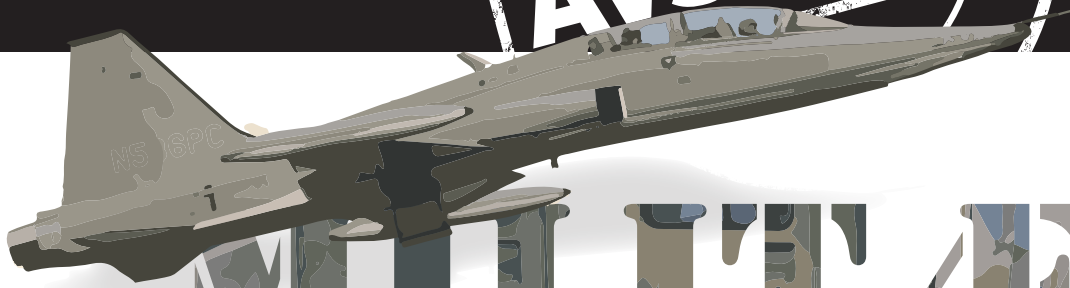

Dagbladet

AVSLØRER

MILITÆR- KUPPENE

**METODERAPPORT
TIL SKUP FOR 2015**

**TORRE BERGSAKER
KRISTOFFER EGEBERG**

SKUP 2015

Militærkuppene

Av Tore Bergsaker og Kristoffer Egeberg

Dagbladet, Nyhetsavdelingen
Karvesvingen 1
0579 Oslo

Kontaktinformasjon: Journalist Tore Bergsaker, tbe@dagbladet.no, tlf. 90097190
Journalist Kristoffer Egeberg, keg@dagbladet.no, tlf. 93207502
Nyhetsjef: Sun Heidi Sæbø, shsa@dagbladet.no, tlf. 41644706

Innledning	3
Vi har avslørt:	3
Metodene:	3
Organisering:.....	3
Salgslister som metode:	4
OEP og den hemmelige krangelen:.....	4
Juridisk ekspertise:.....	5
Analyse av salgslistene:	6
Analyse av aktører:	6
Sporjakt i utlandet:.....	7
Alternativt innsyn, sekretærer vet alt:.....	8
Reisen til atomraketbasen:	9
Jakten på den norske kontakten:	10
Bruk av vekt for å finne flygninger til Sudan:	11
Telefonisk grensekontroll som metode:.....	14
Dokumentjakt i “Den svarte safen”:	16
Facebook og sosiale medier som metode:	17
Finn.no som metode:.....	18
Chassisnummer og Forsvarets kjøretøyregister:.....	18
Konsekvenser:.....	20
Spesielle erfaringer:	20
Vedlegg:.....	21
Liste over publiserte saker i papiravisa: (50 saker vedlagt).....	21
Liste over publiserte saker i nettavisa: (103 saker lenket).....	22
Liste over publiserte TV-produksjoner: (ca. 90 minutter lenket)	24

MILITÆRKUPPENE

Innledning

Skup-prisen var utdelt og kaken spist opp. Men vi satt igjen med en dårlig smak i munnen. Vi fryktet vi bare hadde sett toppen av isfjellet. Nigeriabåt-prosjektet hadde åpnet et vindu inn i det grenseløse markedet for handel med brukt militært utstyr. Kunne vi virkelig stole på den norske regjeringens forsikringer om at de ikke kjente til flere saker?

Gjennom prosjektet «Militærkuppene» har vi ved bruk av nye metoder avdekket nye og skremmende sider ved den omfattende handelen med brukt forsvarsutstyr. Hvordan kunne kongens beltevogner havne i krigsherjede Sudan? Hvordan kunne det eritreiske skrekkregimet få sine militære lastebiler fra Norge? Hvordan ble Norge et land diktatorer og dømte våpenhandlere går til for å skaffe seg militært utstyr de ikke får tak i andre steder?

Vi har avslørt:

- * Omfanget av Forsvarets handel med en lastebileksportør mistenkt for å bryte FNs våpenembargo, og hvordan handelen fortsatte tross mistanken.
- * Eksport av norske militære beltevogner til Sudan, til tross for FNs og EUs våpenembargo.
- * Salg av forsvarsmateriell til personer dømt for ulovlig handel med militært utstyr.
- * Salg og eksport av norske militære beltevogner til Russland.
- * Konfliktene rundt salget av norske jagerfly til Texas-milliardæren Ross Perot jr.
- * Mulig mislighold knyttet til nedleggelsen av norske kystfort.
- * Hvordan verdifullt forsvarsmateriell havnet på landstedet til en norsk offiser.

Metodene:

Her følger en gjennomgang av de viktigste metodene som er benyttet i arbeidet med sakene:

Organisering:

Som reportasjeleder i nyhetsavdelingen hadde Tore Bergsaker fulgt arbeidet med Nigeria-båtene tett. Da han i mars 2015 gikk tilbake som reporter, ønsket han å styrke laget frem mot den forestående kontrollhøringen om Nigeria-båtene i Stortinget 30. april. Vi vet av erfaring at det i saker som har løpt over lengre tid, kan være en nyttig metode å lese alt materiale på nytt med den innsikten man manglet da man begynte. Vi gjennomgikk derfor alle sakens dokumenter på nytt. Var det noe i det etterhvert svært omfattende materialet vi hadde oversett? Metoden ga raskt uttelling. Vi kom over følgende passasje i den [første frigitte](#) granskningsrapporten fra revisjonsselskapet PWC:

«I en konkret avhendingssak vedtok FLO å utestenge en aktør fra å inngå avtaler med Forsvaret om kjøp av materiell på grunn av påståtte brudd på eksportregelverket. Bakgrunnen var faren for at materiellet kunne bli eksportert til Eritrea, som ville være i strid med eksportkontrollloven».

Passasjen viste til [en rapport](#) fra FNs sikkerhetsråd, utarbeidet av sanksjonskomiteén for Somalia og Eritrea i 2013. Den avslørte at maskinhandler Roger Jensen fra Kongsberg, og hans norsk-eritreiske handelspartner Tekeste Tesfamicael, drev storstilt eksport av militære overskuddskjøretøy til hæren i Eritrea. Dette hadde vi aldri hørt om. Selve FN-rapporten og Roger Jensen hadde blitt omtalt av [Aftenposten](#) i oktober 2013.

Salgslister som metode:

Med utgangspunkt i FN-rapporten ønsket vi å finne ut nøyaktig hva Jensen og Tesfamicael hadde kjøpt av Forsvaret. Hadde Forsvaret fortsatt handelen etter at de ble avslørt av FN, mistenkt for brudd på internasjonale våpenembargobestemmelser? For å få svar, begynte vi å kartlegge Jensen og Tesfamicaels selskaper via Brønnøysundregistrene og [Bizweb](#). 16. april ba vi Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) gi oss en oversikt over alle salg til de to personene og de ni selskapene som er tilknyttet dem. Av praktiske hensyn avgrenset vi tidsperioden til å gjelde fra 2008.

Vi ønsket en sammenstilling fra Forsvarets databaser, hjemlet i bestemmelsene i offentlighetslovas §9. Herunder uttrekk fra både auksjonslister og Forsvarets regnskapssystem SAP, slik at eventuelle direktesalg utenom auksjon ville fanges opp. Vi hadde allerede fått gjennomslag for at Forsvarets tidligere praksis med å unnta slike opplysninger av merkantile hensyn var ulovlig, jf. forvaltningslovens §13. Vi

ERITREA-LASTEBILENE: Bildet viser en av de norske SCANIA-lastebilene på havna i Jebel Ali. FN overvåket transporten i hemmelighet. Foto: FN

vant frem med argumentasjonen om at denne type overskuddsauksjoner og salg er en offentlig salgsprosess med offentlige verdier der Forsvaret som selger er i en monopolsituasjon, og handelspartneren er en sivil og ikke-statlig entitet.

Vi fikk utlevert flere ulike lister i PDF-format. En av disse var en scannet sammensetning av auksjonslister med håndskrevne notater og markeringer, mens en annen var tabeller hentet fra nettauksjoner. Den tredje var uttrekk fra regnskapssystemet SAP. Listene viste salg til to av selskapene til Roger Jensen. Disse måtte vi gjennomgå og sammenstille manuelt for å få en oversikt.

* Ved hjelp av denne metoden kunne vi avdekke at Jensen hadde kjøpt minst 66 tunge militærkjøretøy og store mengder annet materiell fra Forsvaret. Videre kunne vi avdekke at handelen med Jensen hadde fortsatt etter at Forsvaret, FD og UD var gjort kjent med bruddet på FNs våpenembargo, og PST hadde innledet etterforskning mot selskapet.

OEP og den hemmelige krangelen:

Vi hadde vanskelig for å forstå hvordan Forsvaret kunne fortsette å handle med en person som var mistenkt for å bryte FNs våpenembargo med utstyret han fikk kjøpe.

I et ledig øyeblikk under den pågående Nigeria-båt-høringen i Stortinget 30. april, søkte Bergsaker på «Roger Jensen» og «Forsvarsdepartementet» i Offentlig elektronisk postjournal (OEP). Det ga ett dokumenttreff med saksnummer 2013/02306.

Ved å søke videre på dette saknummeret dukket det opp ytterligere tre dokumenter. Dette avdekket en helt ukjent prosess der Forsvaret først hadde besluttet å utestenge Roger Jensen fra materiellauksjoner, grunnet FN-mistanken og den pågående PST-etterforskningen. I praksis betydde

MILTÆRKUPPENE

dette at Forsvaret utestengte en av sine største og mektigste private oppkjøpere. Jensen klaget til FD som tross Forsvarets protester valgte å omgjøre vedtaket.

Vesentlige deler av korrespondansen mellom Forsvaret og FD, og selve omgjøringsvedtaket til FD, var frem til da holdt hemmelig.

Vi ba også Forsvaret om innsyn i all korrespondanse knyttet til saken, og fikk tilgang på flere e-poster der saksbehandlerens navn var sladdet. Dette spilte imidlertid ingen rolle, ettersom vi utfra kunnskapen vi over tid hadde bygget opp, visste hvem saksbehandlerne var.

I korrespondansen vi hadde fått tak i, fremkom det at Forsvaret, Tollvesenet, PST og UD mistenkte Jensen og Tesfamicael for å ha fortsatt den ulovlige eksporten til Eritrea etter at FN slo alarm. Dette fant vi svært oppsiktsvekkende. Vi ble ikke mindre overrasket da vi kunne lese argumentene FD brukte da de beordret Forsvaret å omgjøre sitt vedtak til fordel for Jensen: De mente det ikke fantes noen lovhjemmel for å stenge ham ute.

Vår [første sak i dette nye sakskomplekset](#) (FN: Norge bryter våpenforbudet), ble publisert lørdag 9. mai og vekket sterke reaksjoner. Spesielt medlemmer av Stortingets kontrollkomité [lot seg overraske](#) over at verken Forsvaret, FD eller UD hadde opplyst om eksportskandalen til tross for at den var godt kjent og under etterforskning.

* Gjennom innsynsprosessen klarte vi å tvinge frem åpenhet rundt den hemmeligholdte klageprosessen og Forsvarets frustrasjon knyttet til departementets klagevedtak. Videre fremkom det mistanke om at den ulovlige eksporten hadde fortsatt.

Juridisk ekspertise:

Vi ønsket å etterprøve FDs juridiske argumentasjon for hvorfor de mente Forsvaret ikke kunne nekte å selge overskuddsutstyr til noen som er mistenkt for å ha brutt norske og internasjonale eksportbestemmelser. Denne avgjørelsen sto i sterk kontrast med hva statsråden og ledende embedsmenn nylig hadde sagt under kontrollhøringen i Stortinget, der det ble hevdet at de aldri ville ha tillatt salg av marinefartøy til britiske stråselkaper, om de hadde hatt mistanke om at fartøyene ville ende opp hos paramilitære i Vest-Afrika.

Vi kontaktet jussprofessor Hans Petter Graver, som sa seg villig til å gjennomgå sakskomplekset om Eritrea-lastebilene. Vi delte vår dokumentasjon med ham.

Hans klare konklusjon, [publisert 19. mai](#) (Slakter forsvarsvedtak), utløste en ny gjennomgang hos FD. De bestilte blant annet en ekstern juridisk rapport fra advokatfirmaet Wikborg Rein. Sakene førte til at FD endret sin praksis.

* Å få Hans Petter Gravers juridiske gjennomgang av denne prosessen ble viktig for saken. I et brev til Stortinget i oktober 2015 opplyste forsvarsminister Søreide at FD vil endre sin lovtolkning. Forsvaret kan nå selv bestemme hvem de ikke vil selge til, herunder straffedømte og folk som er mistenkt for ulovlig våpenhandel.

JUSS: Å få en juridisk gjennomgang ble viktig for saken.

MILITÆRKUPPENE

Analyse av salgslistene:

Arbeidet med de såkalte ”Eritrea-lastebilene” viste oss hvor viktig det var å skaffe så god oversikt som mulig over alle salg som er gjort av materiell fra det norske Forsvaret. Salgene har vært organisert gjennom flere forskjellige kanaler:

- En del er solgt direkte fra Forsvaret.
- Mye er solgt på stedlige auksjoner organisert av Norsk Megling og Auksjon AS (NMA).
- Før 2011 ble slike overskuddsauksjoner avholdt av selskapet Melbye & Sønn.
- Mye er solgt via nettauksjoner organisert av NMA og selskapet Retrade AS.

Vi oppdaget underveis i arbeidet at Forsvaret ikke har hatt et samlet rapporteringssystem for disse salgene. Forsvaret oppga selv at slike salg var ”oppført i forskjellige systemer og etter forskjellige retningslinjer i systemene”. Ulike auksjonslister og salgsprotokoller var ført hos de ulike aktørene, og måtte i følge Forsvaret scannes manuelt for å danne en oversikt. Noen av salgene var registrert og fakturert gjennom Forsvarets økonomisystem SAP, mens andre oversikter – som salg gjennomført på nettauksjon hos Retrade.no – ble regnskapsført gjennom Lindorff.

Vi søkte på ny innsyn hos Forsvaret. Denne gangen ba vi om å få de komplette salgslistene. Vi samlet også informasjon om salgene fra andre kilder. Listene vi fikk via e-post var omfattende, og delvis overlappende, organisert på forskjellige måter og i forskjellige formater. Til sammen har Forsvaret solgt utstyr for over én milliard kroner siden 2002. I lister som blant annet inneholder oversikt over samtlige solgte lange og korte hvite underbukser var utfordringer å filtrere ut informasjonen som var interessant for oss og sørge for at vi ikke hadde dobbeltoppføringer. Derfor laget vi nye egne lister i Excel over utstyr eller oppkjøpere vi mente kunne være interessant å se nærmere på.

* På denne måten kunne vi danne oss et bilde av dette spesielle brukmarkedet, og hvilke oppkjøpere og aktører som gikk igjen - og hva slags utstyr de spesialiserer seg på.

* Disse listene er blitt et unikt og viktig verktøy som ned på serienummernivå har gjort det mulig å spore opp nøyaktig hvilken gjenstand eller kjøretøy som er solgt til hvem, når, til hvilken pris, og fra hvor. Listene viser også hvilke land kjøperne kommer fra. Analysen av disse dataene ble viktige i flere saker. Ikke minst da vi gikk i gang med å se på hva som egentlig har skjedd med det store antallet militære beltevogner Forsvaret har solgt de siste årene.

Analyse av aktører:

Under arbeidet med ”Nigeria-båtene”, der en viktig faktor var bruken av britiske mellomledd for å kamuflere salg av marinefartøy til paramilitære i Vest-Afrika, hadde vi opparbeidet oss en viss kunnskap om hvordan utenlandske aktører var aktive i det norske markedet for militært overskuddsutstyr.

Dette bildet ble langt tydeligere da vi begynte å analysere våre nye salgslistene. Da oppdaget vi hvordan private aktører fra blant annet Sverige, Tyskland, USA og Storbritannia, i tillegg til de norske, kjøpte store partier militære beltevogner fra Forsvaret. Vi kunne se at Forsvarets beltevogner av typen BV206 var blitt svært attraktive på privatmarkedet. Auksjonsprisen mangedoblet seg fra 70 000 kroner til 300 000 kroner på noen auksjoner.

Samtidig solgte Forsvaret store partier til allierte som Finland, Latvia, Litauen, Irland og US Marines. Det fortalte oss at disse vognene på ingen måte var utrangerte. Forsvaret har selv beholdt rundt tusen slike i operativ drift.

MILITÆRKUPPENE

BV206 er spesialutviklet for å frakte 17 kampklare soldater, og kan på grunn av sin lave vekt, unike terrengegenskaper og amfibiekapasitet utmanøvrere en tung mekanisert fiende. Våpenprodusenten BAE Systems Hågglund har derfor aldri produsert noen sivil utgave eller solgt slike vogner til privat bruk.

Vi gjennomførte flere møter, intervjuer og bakgrunnsamtaler med folk i bransjen. Dette kildearbeidet ga oss raskt inntrykk av at det store privatsalget av norske militære beltevogner er temmelig unikt i internasjonal sammenheng. Først og fremst fordi disse vognene ansees å være militære i de fleste land, og således ikke kan eksporteres uten særskilt eksportlisens.

Norge skal i prinsippet følge de samme bestemmelsene som EU. En gjennomgang av den såkalte ”[liste 1](#)” for forsvarsrelaterte varer i den norske eksportkontrollforskriftens bestemmelser fortalte oss at dette også måtte gjelde for BV206 i Norge. Kapitlet for bakkekjøretøy, kalt ML6, innledes med at lisens kreves for eksport av ”*Ground vehicles and components thereof, specially designed or modified for military use*” – noe BV206 er. Videre understreker bestemmelsene at dette kravet gjelder for ”*Amphibious and deep water fording vehicles*” – en av beltevognas spesialegenskaper. Lisenskravet gjelder også for deler til slike kjøretøy, og kan ikke oppheves på grunn av alder med mindre de er bygget før 1946. Også tidligere listebestemmelser har tilsvarende formuleringer. Vi stusset derfor over at det norske salget ikke var strengere regulert. Vi hadde aldri hørt om at utlendinger på auksjonene ble avkrevd eksportlisens, og skjønnte derfor hvorfor beltevognene var blitt så attraktive for store, utenlandske oppkjøpere.

En stor aktør, som gikk igjen på salgslistene, var britiske L. Jackson & Co. LTD. Vi hadde hørt om dette selskapet tidligere, blant annet i samtaler vi hadde med maskinhandler og lastebileksportør

	A	B	C	D	E	F
1	TID	KJØPER	ANTALL	REG NR	PRIS	STED
916	2010-09-18	HELLGETH ENGINEERING	1		94 063	Wurzbach DE
917	2013-12-13	Hellgeth Spezialfahrzeugbau GmbH	1	60842	128 273	Wurzbach DE
918	2013-12-12	Hellgeth Spezialfahrzeugbau GmbH	1	60882	140 909	Wurzbach DE
919	2013-12-17	Hellgeth Spezialfahrzeugbau GmbH	1	62730	152 728	Wurzbach DE
920	2013-12-13	Hellgeth Spezialfahrzeugbau GmbH	1	65171	141 364	Wurzbach DE
921	2013-12-17	Hellgeth Spezialfahrzeugbau GmbH	1	65174	152 728	Wurzbach DE
922	2014-02-05	L Jackson & Co Ltd	1	62693	215 455	Doncaster UK
923	2014-04-26	L Jackson & Co Ltd	1	65642	207 000	Doncaster UK
924	2014-02-06	L Jackson & Co Ltd	1	66230	246 364	Doncaster UK
925	2014-03-05	L Jackson & Co Ltd	1	66249	228 182	Doncaster UK
926	2014-03-05	L Jackson & Co Ltd	1	66262	194 091	Doncaster UK
927	2010-04-07	Lars Kroken AS, 6300 Åndalsnes	1	65800	100 000	Åndalsnes
928	2004-07-13	Levesley International	1	64672	72 379	England
929	2004-07-08	Levesley International	1	64713	72 379	England

ANALYSE: Gjennomgang av salgslistene ga oss et bilde av aktørene og prisutviklingen på de ulike salgsobjektene. Her ser vi at dømt L. Jackson & Co. fremdeles handlet med Forsvaret.

Roger Jensen. Han fortalte at Jackson var ”en av de største på militært overskuddsutstyr i Europa”, og at han ofte bruke norske oppkjøpere som agenter eller mellomledd.

Da vi gjorde google-søk på selskapet, fant vi en [pressemelding](#) fra britiske tollmyndigheter (HMRC) om at britene Andrew Jackson og Steven Smithey var dømt til fengselsstraff for å ha eksportert beltevogner til Sudan, via Norge, i strid med de strenge våpenembargoene mot landet.

* Vår kartlegging og analyse av aktørene bar nye frukter. Dommen mot Forsvarets britiske handelspartner hadde vi aldri hørt om, og fant heller ingen ”norske” treff eller nyhets saker om saken. Det ble opptakten til vår neste store avsløring, som fikk navnet ”Sudan-beltevognene”.

Sporjakt i utlandet:

[Pressemeldingen](#) var datert 4. november 2009, og kunne fortelle oss at 46-år gamle Andrew Jackson var blitt dømt til 2 år og 8 måneders fengsel, mens 28-år gamle Steven Smithey var dømt til 35 uker og 150 timers samfunnstjeneste for å med overlegg ha brutt den internasjonale våpenembargoen mot Sudan ved å eksportere til sammen 30 beltevogner av typen BV206 til Sudan via Norge.

MILITÆRKUPPENE

Detaljene på hvordan eksporten hadde foregått var utelatt, men i pressemeldingen fremkom det at myndighetene hadde avdekket at Jackson hadde forhandlet med den sudanske hæren om å levere 400 beltevogner av typen BV206 for 10 millioner pund. Myndighetene fant beviser for systematisk og overlagt eksportsvindel, der Norge ble brukt som et smutthull for å unngå britenes og EUs absolutte forbud mot å eksportere militært materiell til Sudan.

Da han ble pågrepet, hevdet Jackson at Sudan-avtalen hadde kuppet, og at han derfor bare hadde sendt vognene ”tilbake til Norge”. Dette kunne leses som om at beltevognene opprinnelig kom fra det norske forsvaret. Videre sto det: ”*This, however, was at odds with forensic evidence recovered from his computer and material obtained by investigators from Norway*” (vår understreking) Dette kunne bare leses som at det hadde vært en form for etterforskning også i Norge.

* Vi forsto at vi var på sporet av noe stort. Men vi trengte flere detaljer. Var vognene norske? Hadde Jackson norske samarbeidspartnere? Hvem hadde etterforsket saken i Norge? Hvis dette var et klart brudd på Storbritannia og EUs våpenembargo mot Sudan, måtte det vel også ha vært et brudd på norske eksportbestemmelser? Var dette enda en sak FD og UD hadde unnlatt å opplyse kontrollkomitéen om?

Alternativt innsyn, sekretærer vet alt:

I Norge er det Utenriksdepartementet som håndterer søknader om lisens for eksport av militært utstyr. Den norske loven om eksportkontroll har strenge lovbestemmelser om at så og si all informasjon eksportkontrollmyndighetene får er belagt med taushetsplikt.

Storbritannia har organisert sin eksportkontroll på en annen måte. Der er det handelsdepartementet som utsteder lisenser, mens tollvesenet kontrollerer og forfølger brudd på eksportkontroll-regelverket. Men også britene har strenge bestemmelser om hemmelighold.

Vi tok kontakt med HMRC, men de sa de ikke kunne uttale seg om saken ut over det de hadde skrevet i pressemeldingen. De kunne ikke utlevere dommen, noe heller ikke statsadvokatkontoret som førte saken for dem kunne. Begge henviste til at saken dreier seg om ”en person” og at dommen av lovpålagte personvern hensyn derfor ikke kan utleveres.

Det samme svaret fikk vi fra domstolen ”Crown Court at Southwark”, der saken hadde gått.

Vi forsøkte derfor å få innsyn gjennom den britiske offentlighetslovgivningen, og sendte en såkalt ”Freedom of Information Act”-forespørsel om innsyn både til statsadvokaten og til tollvesenet. Statsadvokaten henviste bare til tollvesenet som rette instans. Tollvesenet behandlet vår søknad, men etter to uker fikk vi avslag. Det ble da vist til særskilte unntak i offentlighetsloven som gjelder lovpålagte hemmeligheter om militær eksport.

Vi klarte ikke å slå oss til ro med at en dom i en rettsak ikke skulle være offentlig. Rettsdokumenter, og særlig dommer, er vanligvis offentlig informasjon. Vi søkte i rettsbaser som Lexis og WorldLII, men fant ikke dommen eller andre rettsdokumenter der. Eksportkontroll i Storbritannia, var et nytt felt for oss og vi måtte sette oss inn i hvordan dette var organisert og hvilke muligheter det var til å få ut informasjon.

For å få en forståelse av hvordan dette feltet er organisert måtte vi ta mange telefoner og skrive flere eposter til henholdsvis HMRC og en hyggelig sekretær i ”Crown Court at Southwark”. Begge virket overrasket over at den andre parten ikke ville gi oss innsyn.

Det var rettssekretæren i ”Crown Court at Southwark” som til slutt opplyste oss om at det ble gjort lydopptak av alle rettsmøtene, og at advokater hadde fått tilgang til disse. Dette var det bare

MILITÆRKUPPENE

”profesjonelle aktører” som kunne få tilgang til, var svaret – altså advokater og andre som var parter i prosessene.

Sekretæren opplyste at det bare var domstolen selv, altså den samme retten og den samme dommeren som virket i saken mot Jackson og Smithey som kunne avgjøre hvem som fikk slik tilgang. Vi ble forklart at en mulighet var å sende en rettslig begjæring til dommeren.

Det kunne vi gjøre per e-post direkte til dommeren. Denne ble sendt 14. mai. Formelt sett ble det holdt et rettsmøte der dommer Nicolas Loraine-Smith vedtok at domstolen skulle gi oss tilgang til lydopptakene fra seks rettsmøter i saken. Men det var bare en autorisert advokatsekretær som kunne få tilgang til opptakene. I beslutningen nevnte Loraine-Smith selskapet ”Merrill Legal solutions” som et firma som pleide å utføre advokatsekretærtjenester ved denne domstolen.

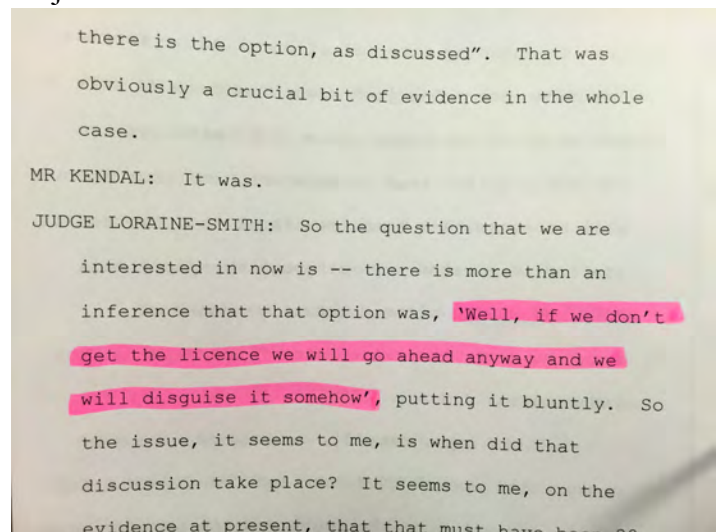
Vi tok kontakt med Merrill Legal 15. mai.

De gjør i all hovedsak oppdrag for advokater, men med dommer Loraine-Smiths beslutning som grunnlag, aksepterte de å gjøre en transkripsjon av lydopptakene for oss.

24. juni fikk vi et prisoverslag på GBP 463,66 for jobben med å lytte gjennom lydopptakene og transkribere dem. Pengene ble betalt selv om vi ikke ante hva vi ville få ut av dem.

15. og 20. juli kom to etterlengtede eposter med til sammen 104 sider transkripsjon fra rettsmøtene. All dialogen fra rettsmøtene var skrevet ned, til og med diskusjonene om

køen i trafikken utenfor, og forsinkede vitner de ventet på. Vi hadde endelig fått detaljene som skulle til for å forstå hvilken stor og viktig sak vi sto overfor.

TRANSKRIPSJON: Rettssaken ord for ord ble viktig.

Transkripsjonene ga oss en helt unik innsikt i alt som ble sagt i løpet av rettsmøtene. Vi kunne sitere fra rettssaken og formidle dommerens presise oppsummering av hvordan Andrew Jackson hadde tenkt da han ønsket å bruke Norge som et smutthull for å omgå de strenge EU-reglene. Vi så også at det var den amerikanske oljeservicegiganten Schlumberger, og deres datterselskap Westerngeco, som håndterte forsendelsen fra Norge til Sudan. De har kontorer både i Stavanger og i Khartoum.

* Ved å begjære innsyn i selve opptakene fra selve rettssaken klarte vi å omgå de rigide taushetshindrene knyttet til både tollmyndighetenes etterforskning og selve dommen i domstolens arkiver. Disse transkripsjonene ble vår viktigste kilde for å kunne beskrive Andrew Jacksons dialog med de sudanske kundene om hvordan de skulle klare å få solgt dem 30 beltevogner. Planen var å bruke Norge som et smutthull. Hvis de fikk ”nei” fra britiske eksportmyndigheter ville de alltid kunne ty til ”the other option”, som var å eksportere vognene via Norge i samarbeid med sine norske kompanjonger. Dette viste flere eposter som ble lest opp i retten.

Reisen til atomrakettbasen:

Vi hadde nå et godt bilde av hva som hadde skjedd og mente vi var klare til å møte Andrew Jackson og konfrontere ham med hva vi satt på. Samtidig håpet vi at han kunne gi oss mer detaljer om hvordan forsendelsen var organisert, hvem som var hans norske kompanjonger og hvorfor Norge var blitt et land han hadde brukt for å omgå det strenge regelverket i EU.

MILITÆRKUPPENE

Jackson er en av Europas største forhandlere av brukt militært utstyr. Like ved Sherwoodskogen og Robin Hood airport, øst for Sheffield, har han kjøpt seg en utrangert atomrakettbase.

Der står det lastebiler, beltevogner og pansrede kjøretøy på rekke og rad.

Vi hadde ikke meldt vår ankomst og var spente da vi svingte inn porten. Vi trengte bilder og inntrykk fra stedet uansett, og håpet det ville være vanskeligere å avvise oss om vi møtte opp personlig.

Da vi presenterte oss skrøt resepsjonisten umiddelbart av hvor mye de handlet med Norge. Og i hyllene bak ham sto det ringpermer på rekke og rad merket med "BV206 (Norwegian)".

Men møtet med Jacksons selskap skulle bli nok en bekreftelse på hemmeligholdet rundt salg av militært utstyr.

Jackson var ikke på kontoret denne dagen og da sekretæren ringte ham opp fikk han streng beskjed om at firmaet ikke snakket med journalister. De viste til at dette var av hensyn til sine handelspartnere og til Forsvarsdepartementene i Norge og Storbritannia.

* Besøket bekreftet koplingen til norske beltevogner, og en angivelig tett dialog med norske myndigheter. Samtidig understreket besøket utfordringene knyttet til hemmelighold rundt eksport av forsvarsmateriell. Også de private aktørene gjemmer seg bak myndighetenes taushetspolicy.

Jakten på den norske kontakten:

Verken transkripsjonene fra rettssaken eller de andre dokumentene vi hadde fått tak i kunne fortelle oss akkurat når og hvordan Jackson hadde sendt beltevognene til Sudan, eller hvem som var hans norske kompanjonger. Vi kunne heller ikke på dette tidspunktet fastslå at vognene var norske, ettersom Jackson også formidler brukte BV206 fra det britiske forsvaret.

Men vår listeføring og kartlegging av store norske oppkjøpere av BV206 gjorde at vi kunne lage en liste over de som vi tenkte kunne være Jacksons norske kompanjong. Vi konsentrerte oss først om store oppkjøpere av beltevogner på Østlandet, som omfattet en person i Asker, en i indre Vestfold og en person som opererte både fra Hurum og Tønsberg. Alle lå i samme område, så vi satte oss i bilen. Vi var engstelige for å bli avvist, og tenkte også nå at det ville være vanskeligere å avvise oss om vi kom på døra enn om vi ringte. Uansett trengte vi å se stedene, for å få et inntrykk av om disse firmaene/personene fortsatt satt på beltevogner. Vi ønsket også å ta bilder.

Forhandleren i Asker kunne fortelle at beltevogn-utstyret han var oppført som kjøper av i salgslistene, var kjøpt inn på vegne av oppkjøperen i Hurum. Dette forsterket bildet vi allerede hadde dannet oss av markedet: At et lite knippe store private aktører fordelte det militære bruktmarkedet mellom seg. Mens for eksempel Roger Jensen konsentrerte seg om lastebiler, ville en annen oppkjøper spesialisere seg på feltvogner, mens andre igjen fokuserte på beltevogner osv. På auksjoner kunne således en oppkjøper by på vegne av andre for å sikre partier innen de ulike spesialområdene.

Da vi kom til Hurum møtte vi brukthandler og lokalpolitiker Harald Wærpen (AP) på hans lager og verksted. Da vi forklarte vårt ærend bekreftet han uten videre at han var Jacksons "agent i Norge". Han kjente Sudan-affæren godt.

Han fortalte at det var han som hadde kjøpt inn vognene fra Forsvaret og at det var han som hadde sendt en del av dem til Jackson i England.

MILITÆRKUPPENE

“Jeg var Andrews norske innkjøpsagent og sendte vel rundt seksti vogner over til ham”, fortalte Wærpen. Han fortalte også at flere av vognene kom rett fra Kongens Garde og at det var i tipp topp stand. “De var klar til strid”, sa han.

Han kunne også fortelle om kontakten med Schlumberger-selskapet Westengecos norgeskontor. Både han og Westerngeco hadde tatt kontakt med UD for å forhøre seg om eksport til Sudan. I motsetning til svaret Jackson hadde fått i Storbritannia mente UD i Norge at slike beltevogner ikke var militære og at det er helt greit å sende dem til Sudan uten søknad om lisens. Men Wærpen kunne ikke fortelle så mye om hvilken rute beltevognene hadde tatt. Han hadde bare fått beskjed fra Westerngeco om å levere dem på Gardermoen.

KLAR TIL STRID: BV206 er utviklet for å frakte 17 stridsutrustede soldater.

Amerikanske Schlumberger er verdens største oljeservice-selskap og har nylig fått en bot på 1,9 milliarder kroner i USA for å skjule eksport av embargobelagt utstyr til Iran og Sudan. Da vi tok kontakt med Westerngeco ville de ikke svare på noe som helst om beltevogneksperten.

* Det strenge hemmeligholdet knyttet til det norske eksportregelverket hindret UD og Tollvesenet i å gi oss innsyn i den norske delen av saken. Men ved metodisk gjennomgang og analyse av det norske brukmarkedet for militært overskuddsutstyr, klarte vi raskt å blinke ut Andrew Jacksons norske samarbeidspartnere og få detaljene som myndighetene skjulte bak taushetsplikten.

Bruk av vekt for å finne flygninger til Sudan:

Hvis vi skulle avsløre hvordan norske beltevogner ble eksportert tilbake til Norge og videre til Sudan for å omgå EUs embargo, var vi avhengig av å kunne fortelle i detalj hvordan disse beltevognene ble sendt. Eksport av beltevogner direkte fra Norge til krigsherjede Sudan ville være mer alvorlig enn om beltevognene ble sendt via et tredjeland.

Dette hadde nemlig vært et tema under høringen om “Nigeria-båtene”, der det ble argumentert at bruken av et britisk mellomledd fritok norske myndigheter fra ansvar for at fartøyene havnet hos paramilitære i Vest-Afrika.

Overfor oss var både Russland og Ukraina nevnt som mulige mellomstasjoner for beltevognenes vei til Sudan. På grunn av den ekstremt brutale krigen i Sudan-provinsen Darfur, var landet omfattet av en rekke internasjonale våpenembargoer. Strengest var de som var iverksatt av USA og EU.

Wærpen fortalte at det var selskapet Westerngeco som sammen med Nordcargo hadde organisert transporten. Han kunne ikke gi noen detaljer annet enn at de ble lastet om bord i transportfly i to runder med omtrent ett års mellomrom. Transportene måtte ha skjedd i 2006 og 2007, men vi var

MILITÆRKUPPENE

avhengig av å finne ut og dokumentere den helt nøyaktige ruten. Vi ville finne ut hvilken flight de hadde blitt sendt med.

Wærpen sa han ikke visste ikke hvilken rute transporten hadde tatt, og at hans eget arkiv hadde gått tapt i en brann. Men han fortalte at beltevognene hadde forlatt Gardermoen i ”en sånn gigantisk Antonov”.

Og så fortalte han en svært interessant detalj til. Sjåføren hans hadde sett at de lastet ut to CV90 stormpanservogner av flyet før de startet innlastingen av beltevognene. Kampvognene kom fra Forsvarets styrker i Afghanistan.

Antonov AN-124 var lenge verdens største fly, og er nå det nest største. Det vekker såpass oppsikt at vi begynte med å gjøre søk i bildebaser for fly-entusiaster og deres diskusjonsforum. Vi fant ut at det hadde vært en del flyginger med Antonov AN-124 til Gardermoen i 2006 og 2007. Blant annet chartret Forsvaret disse gigantiske transportflyene til enkelte forsendelser til og fra Afghanistan.

Vi tok kontakt med Avinor i håp om å få ut en oversikt over flyvninger med AN-124 til og fra Gardermoen i perioden. Avinor opplyste at de kan gi informasjon om enkeltflyginger, men de krever at du spør om spesifikke flyginger. De deler ikke ut lange lister. Vi spurte Avinor om flygingene vi hadde notert at flyentusiastene hadde spottet. Men vi fikk ikke treff som viste noen avganger til Sudan.

En feilkilde var at Avinor bare har kunnskap om sivile flyginger, mens Forsvaret har ansvaret for de flyvningene som skjer på den militære delen av Gardermoen. Sjåførens observasjon av kampvogn som ble lastet ut, kunne derfor forklare hvorfor vi ikke fikk umiddelbare treff hos Avinor.

Et sivilt fly som er chartret av Forsvaret til å fly i deres tjeneste registreres som en militær flygning. Mens en transport av 15 beltevogner ut av Norge på oppdrag for Westerngeco ville være en sivil flygning.

Derfor lette vi mest sannsynlig etter et fly som hadde kommet inn til Gardermoen som et militært fly og som hadde forlatt Gardermoen som et sivilt fly.

Vi ringte Forsvaret og ba om å få en oversikt over alle flybevegelser med innleid Antonov AN-124 på Gardermoen militære flystasjon. Vi ba også, hvis mulig, om en oversikt over lasten på disse flyvningene, i håp om å kunne identifisere flighten med de to CV90-vognene.

Vi fikk en liste på 79 flybevegelser, der én ankomst eller én avgang er én bevegelse. Et fly som både ankommer og forlater Gardermoen som et militært fly er oppført med to bevegelser.

Nesten alle flygingene på lista var til eller fra Kabul, alle var med Antonov AN-124 og alle flyene var registrert i Russland eller i Ukraina.

På oversikten sto det dato og tid for flygingene, flytype, militært flightnummer og registreringsland for flyet. Forsvaret kunne ikke uten videre spesifisere lasten,

The image shows a screenshot of a flight schedule table from Dagbladet.no. The table lists flight details for Antonov AN-124 flights in 2006 and 2007. The columns include date, time, flight number, aircraft type, origin/destination, and status. The table is titled 'FLYBEVEGELSER TIL/FRA GARDERMOEN FLYSTASJON' and '2007'. The table is divided into two sections: 'Fwd: AN-124 GEN 2006 og 2007' and '2007'. The first section lists flights from February to March 2007, and the second section lists flights from March to December 2007. The table includes columns for date, time, flight number, aircraft type, origin/destination, and status. The table is divided into two sections: 'Fwd: AN-124 GEN 2006 og 2007' and '2007'. The first section lists flights from February to March 2007, and the second section lists flights from March to December 2007. The table includes columns for date, time, flight number, aircraft type, origin/destination, and status.

DATE	TIME	FLIGHT	TYPE	ORIGIN	DESTINATION	STATUS
07.02	FEB	2	INN	18:00	14:31	AN-124
07.02	FEB	2	UT	10:00	18:46	AN-124
08.02	FEB	3	UT	07:00	10:58	AN-124
09.02	FEB	4	INN	11:15	12:13	AN-124
11.02	FEB	5	INN	07:15	00:12	AN-124
14.02	FEB	2	INN	17:30	17:42	AN-124
15.02	FEB	3	UT	08:00	08:28	AN-124
17.02	FEB	2	INN	11:00	11:28	AN-124
19.02	FEB	2	INN	13:15	17:08	AN-124
21.02	MAR	2	UT	08:00	09:23	AN-124
23.02	MAR	3	INN	09:30	08:00	AN-124
07.03	MAR	2	INN	11:30	11:36	AN-124
09.03	MAR	4	UT	08:00	08:00	AN-124
16.03	MAR	3	INN	22:03	22:50	AN-124
16.03	MAR	4	INN	22:00	AN-124	
23.03	MAR	4	INN	11:30	10:45	AN-124
24.03	MAR	5	UT	08:00	07:43	AN-124
15.11	NOV	4	INN	18:30	18:06	AN-124
17.11	NOV	5	UT	11:00	18:31	AN-124
26.12	DES	2	INN	18:50	18:58	AN-124
27.12	DES	3	UT	08:00	08:01	AN-124

VEKTA AVSLØRER: Lista over flyvninger med Antonov-fly til Gardermoen.

MILITÆRKUPPENE

ettersom dette var arkivert i andre systemer. Men listene oppga antall passasjerer og vekt på lasten. Det siste ble avgjørende.

En CV90 kampvogn veier mellom 23 og 35 tonn avhengig av utrustning. Vi jaktet altså på en flyging som hadde en last på mellom 46 og 70 tonn. På oversikten varierte vekten på frakten fra null til 85 tonn. 19 av de 79 flybevegelsene var innenfor vårt vektspenn.

I tillegg kunne vi fjerne flyginger der det var ankommet et fly som åpenbart returnerte til Kabul som en ny militær flight. Men i noen perioder var det flere parallelle flyginger så denne "parringen" kunne vi ikke være helt sikre på.

Etter å ha filtrert på disse to måtene satt vi igjen med fire flyginger inn til Gardermoen militære flyplass der lasten lå innenfor riktig vektspenn og det ikke var noen åpenbar militær videre bruk av den samme flymaskinen.

Vi sendte denne eposten til Avinors hjelpsomme medarbeider:

Hei du

Takk for veldig god hjelp så langt. Nå har vi kommet litt lenger i arbeidet med å lokalisere denne Antonov 124 flighten som vi leter etter.

Vi tror flyet kom inn til Gardermoen militære flystasjon og har isolert fire militære bevegelser som vi tror har sammenheng med den utgående flighten vi leter etter:

*9. februar 2006 kl 11.15 (estimert) 22.32 (faktisk) som flight POT 212 fra KBL
11. februar 2006 kl 01.15 (estimert) 00.12 (faktisk) som flight POT 226 fra KBL
17. februar 2006 kl 11.00 (estimert) 11.28 (faktisk) som flight POT 230 fra KBL
10. mars 2006 kl 22.03 (estimated) 22.50 (faktisk tid) som flight POT 240 fra KBL*

Etter å ha kommet inn som et militært fly, fløy det ut fra Gardermoen som et sivilt cargo-fly. Kan dere sjekke til hvor og når disse fire flymaskinene forlot OSL?

Flygingen inn til Gardermoen 10 mars var en fulltreffer. Det viste dette svaret fra Avinor:

*9. februar 2006 kl 11.15 (estimert) 22.32 (faktisk) som flight POT 212 fra KBL
Reiser fra Osl 10022006 kl 12:10 til BZZ
11. februar 2006 kl 01.15 (estimert) 00.12 (faktisk) som flight POT 226 fra KBL
Reiser fra Osl 13022006 kl 10:10 til BZZ
17. februar 2006 kl 11.00 (estimert) 11.28 (faktisk) som flight POT 230 fra KBL
Reiser fra Osl 17022006 kl 12:45 til AMS
10. mars 2006 kl 22.03 (estimated) 22.50 (faktisk tid) som flight POT 240 fra KBL
Reiser fra Osl 12032006 kl 06:56 til KRT*

KRT er flyplasskoden for Khartoum. Avinor kunne også opplyse oss om at dette flyet hadde registreringsnummer RA82075.

Slik kunne vi fastslå at det første flyet med beltevogner hadde gått direkte fra Gardermoen til Khartoum i Sudan.

MILTÆRKUPPENE

Minutter før publisering av saken fikk vi tak i et udatert fotografi som viser selve innlastingen av beltevegenene på Gardermoen. Der synes flyets registreringsnummer RA82075, slik at bildet bekrefter at dette var riktig fly og riktig flyging.

[Første sak](#) i dette sakskomplekset (Sendte kongens beltevogner til Sudan) ble publisert lørdag 19. september 2015.

* Ved hjelp av vektanalyse av flyfrakt kunne vi avdekke helt ukjente detaljer rundt nok en eksportsak som var blitt hemmeligholdt av norske myndigheter, og [ikke opplyst til kontrollkomiteen](#) under den pågående kontrollsaken. Videre avdekket vi hvordan ulik tolking av det som skulle være felleseuropeiske listebestemmelser for eksport av militært utstyr har gjort [Norge til et smutthull](#) for denne type handel.

INNLASTINGEN: Det udaterte bildet dokumenterer innlastingen av vognene på fligten vi fant til Sudan.

* Utfra vårt innsyn i-, og arbeid med salgslistene, kunne vi også fastslå at Forsvaret så sent som i 2014 solgte L. Jackson fem nye BV206 til tross for fengselsdommen. Verken UD, PST eller Tollvesenet varslet Forsvaret om at de drev handel med en dømt våpenhandler.

* En artig detalj var at vi også kunne bekrefte at det var Hans Majestet Kongens Garde sine beltevogner som hadde havnet i Sudan ved å krysse salgslistene vi hadde bearbeidet, som blant annet oppga de solgte vognenes militære skiltnummer, med bilder i ulike bildebaser som viste gardister på feltøvelser med de samme beltevognene.

Telefonisk grensekontroll som metode:

I forbindelse med avsløringene rundt Sudan-beltevognene ba vi Tollvesenet om en oversikt over all eksport av beltevogner til utlandet.

Her hadde vi to problemstillinger vi ville forfølge:

- 1) Hadde andre private oppkjøpere benyttet Norge som transittland for ulovlig eksport av militære beltevogner?
- 2) Vi så at russiske selskaper og privatpersoner figurerte på auksjons- og salgslistene vi hadde bearbeidet. Kunne den nye våpenembargoen mot Russland være brutt gjennom forsvarets overskuddssalg av beltevogner?

Den sistnevnte problemstillingen fant vi spesielt aktuell. Både på grunn av den sikkerhetspolitiske dimensjonen direkte knyttet til NATO-landet Norge, og fordi Norge nylig hadde solgt beltevogner til allierte nettopp for å styrke deres forsvar mot øst. En russisk kopling til beltevognsalgene ville således være oppsiktsvekkende, mente vi.

Tollvesenet kunne frigi sladdete eksportlister på land basert på ulike varenummer. Problemet er at det ikke finnes et eget varenummer for beltevogner. Systemet er bygget opp av hovedkategorier og underkategorier. En BV206 kan for eksempel oppgis med varenummer 87 03 3209 som betyr:

#87 Kjøretøyer samt deler og tilbehør dertil, unntatt rullende materiell for jernbaner og sporveger.

MILTÆRKUPPENE

#03 Biler og andre motorkjøretøyer hovedsakelig konstruert for transport av personer (unntatt de som hører under posisjon 87.02), herunder stasjonsvogner og racerbiler.
#3209 brukte med sylindervolum over 2 500 cm³.

Samme vogn kan også ha blitt eksportert under varenummer 87 02 1002 som forteller at det er et motorkjøretøy for transport av ti eller flere personer, herunder føreren, med stempeldrevet forbrenningsmotor med kompresjonstenning (diesel eller semidiesel) ...

... Eller som varenummer 87031001 som er kjøretøyer spesielt konstruert for å kjøre på snø.

En annen usikkerhetsfaktor er at eksportøren selv velger varenummer, en prosess vi ble fortalt av fagfolk gir stort rom for unøyaktigheter og feilrapportering. Listene vi fikk kunne derfor ikke skille mellom helt vanlige snøskutere, minibusser, personbiler eller beltevogner. De var kort sagt ubrukelige.

Det var frustrerende at det ikke fantes noen offentlig tilgjengelig oversikt over eksport av denne type materiell. Spesielt ettersom militære beltevogner var solgt i et så stort antall fra Forsvaret. En forskriftsendring som kom som følge av Nigeria-båt-avsløringene i september 2014, understreket også at alt slikt materiell nå uomtvistelig skulle ansees som militært og dermed pålagt lisensplikt ved eksport til utlandet.

Gjennom vårt arbeid med salgslistene og kartleggingen av norske oppkjøpere hadde vi fått indikasjoner om at det fremdeles ble sendt beltevogner over grensa til kjøpere i Russland. Men vi manglet håndfast bevis.

Det vi derimot kunne [bevise ved hjelp av listene](#), var at Forsvaret gjennom en årrekke hadde solgt minst seks BV206 direkte til kunder i Russland, og at flere norske private oppkjøpere hadde videresolgt et ukjent antall vogner til Russland.

Selv om disse salgene også er meget omstridt, hadde de skjedd før forskriftsendringen og embargoen mot Russland.

For at det ikke skulle være tvil om vognene var å anse som militære, og med embargoen mot Russland som utgangspunkt, bestemte vi oss for å ringe rundt til de ulike grensestasjonene for å høre om de nylig hadde registrert eller observert eksport av Forsvarets beltevogner - altså etter september 2014.

Dette kunne virke som en desperat fremgangsmåte, men faktum er at det slett ikke er så mange bemannede grensestasjoner å ringe, selv om ansvaret ofte er fordelt mellom norsk, svensk og finsk tollvesen. Vi hadde jo indikasjoner på at det hadde vært utført beltevogner nylig. Vi kontaktet tollstasjoner fra Storskog i nord til Svinesund i sør, uten at noen umiddelbart kunne huske noen slike transporter.

MANUELL GRENSEKONTROLL: Ringerunden ga meget god uttelling både i form av tekst og bilder.

MILTÆRKUPPENE

Men så fikk vi et gjennombrudd etter at vi hadde henvendt oss til grensestasjonen på Bjørnfjell øst for Narvik i Nordland. Sjefen ved tollstasjonen ba oss kontakte underdirektør Liv Kristin Rundberget i Toll- og avgiftsdirektoratet vedrørende vår henvendelse. Han sa de var blitt enige om at direktoratet sentralt ville håndtere “den aktuelle saken”.

Vi ble selvfølgelig veldig nysgjerrige på hvilken sak det ble referert til, og desto mer overrasket da Rundberget kunne oppgi at det bare noen uker i forveien var stanset en russisk lastebil med to beltevogner av typen BV202 på vei over grensa til Sverige.

I kontrollen ble det avdekket at det ikke var søkt om eksportlisens for beltevognene. Og selv om eksportøren hevdet at vognene skulle til en kjøper i Sverige, fant tollerne fraktdokumenter som tilsa at lasten var på vei til Kandalaksja i Russland.

UD ville derimot ikke forfølge aktøren som forsøkte å ta vognene over grensa uten tillatelse. Tvert om lot de aktøren søke eksportlisens til Sverige og innvilget denne på direkten, slik at Tollvesenet måtte la vognene passere. Det til tross for mistanken om at beltevognene egentlig skulle til Russland. [Denne avsløringen](#) (Her har tollerne stanset mystisk last), som også avdekket en frustrasjon over helt ulik regeltolkning mellom Tollvesenet og Utenriksdepartementet, ble publisert tirsdag 13. oktober. Ti dager senere satte Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité datoen for en [ny kontrollhøring i Stortinget](#).

* En manuell telefonrunde til de enkelte grensestasjonene viste seg å være mer effektivt som metode for å avdekke beltevognekspert enn det norske eksportregimets eget omfattende rapporteringssystem.

* Samtidig er det viktig å alltid spørre om bilder og eventuell annen dokumentasjon. I dette tilfellet hadde tollerne tatt egne bilder, som vi fikk innsyn i etter å ha spurt om det.

Dokumentjakt i “Den svarte safen”:

Etter avsløringene våre om salg fra Forsvaret startet Forsvarsdepartementets internrevisjon gransking av alle salg. Deres funn om salgene av to norske F-5 jagerfly i 2014 var så alvorlige at de laget en egen rapport. Denne ba vi om innsyn i så snart den forelå.

I følge rapporten har ikke Forsvaret sikker informasjon om hvem som har kjøpt flyet eller hva de er tenkt brukt til. Forsvarets revisorer stilte også spørsmål ved fornuften av å bidra til at private får eie jagerfly.

Vi kunne avsløre at den samme skepsisen ble delt av USAs visepresident Joe Biden. I rapporten om jagerflyene ble en database kalt ”The Black Vault” omtalt. Vi ble nysgjerrige.

I byen Lenexa i Kansas i USA sitter John Greenvald jr. med en formidabel samling offentlige dokumenter. Han har samlet og publisert 1,3 millioner sider med offentlige dokumenter i hans egen private database theblackvault.com.

MILTÆRKUPPENE

Greenwalds store interesse er UFO-er og veldig mye av dokumentene han har samlet handler om etterforskning og rapportering av mulige UFO-observasjoner. Men Greenwald har også søkt innsyn i, og fått utlevert store dokumentsett fra blant annet den amerikanske kongressen. Disse har han OCR-scannet og publisert slik at hvem som helst kan søke i dem.

I denne databasen søkte vi på kjøperen av flyene, “Northern General

Leasing”, og fant et brev som kongressmedlemmene Joe Biden, Richard Lugar, Ileana Ros-Lehtinen og Tom Lantos i 2007 gikk sammen om å skrive til forsvarsminister Robert Gates og utenriksminister Condoleezza Rice.

Allerede da var det snakk om å selge norske jagerfly til det private selskapet Northern General Leasing, som eies av flyentusiast og Texas-milliardær Ross Perot jr. Kongressmedlemmene var svært skeptiske til planene om å tillate salg av de norske jagerflyene til et privat selskap. De ba Gates og Rice om å stanse salget. I bunn og grunn var skepsisen til Biden og de andre kongressmedlemmene sammenfallende med Forsvarsdepartementets egne revisorers skepsis.

* Ved søk i, og bruk av, kilder som “Den svarte safen” kunne vi skrive at USAs visepresident hadde engasjert seg mot salget av de norske jagerflyene, og at norske eksportmyndigheters ensidige tiltro til amerikansk kontroll ikke deles av sentrale politikere i USA.

Facebook og sosiale medier som metode:

5. januar 2015 ba forsvarsminister Ine Eriksen Søreide om en [ny ekstern granskning](#) av avhendingsseksjonen i Forsvaret som følge av nye avsløringer fra Dagbladet i saken. Dette førte til den såkalte [PWC2-rapporten](#) som ble overlevert FD 20. mars i fjor. I denne rapporten ble det pekt på en rekke uklarheter og uregelmessigheter knyttet til demilitariseringen og avhendingen av norske kystfort, som orlogskaptein Bjørn Stavrum i Forsvarets avhendingsseksjon hadde hatt et spesielt ansvar for.

Stavrum hadde lenge vært en [hovedperson](#) i vårt sakskompleks fordi han også var offiseren som håndterte salg av marinefartøy - herunder samtlige “Nigeria-båter”. 20. januar 2015 ble han pågrepet av Økokrim og [siktet for korrupsjon](#) i denne saken. Derfor hadde vi for lengst kartlagt denne personen, inkludert eiendommer og spor i sosiale medier. En eiendom han er medeier i, er et

ADVARTE: Vi kunne avsløre at Joe Biden var i mot det norske jagerflysalget.

MILTÆRKUPPENE

familielandsted ved Oslofjorden som vi var oppmerksomme på. Han eier den sammen med tre søsken. Et søk i eiendomsregisteret viste at hytta hadde vært i familien i lang tid.

PWC2-rapporten pekte blant annet på båtlease og innkjøp av luksusvarer, [Svane-madrasser, ulike verktøy og flere terrenggående Polaris ATVer](#) knyttet til avhendingen av kystfort som det ble satt spørsmålsteget ved. Vi hadde i forkant av dette fått tilsvarende bekymringsmeldinger fra kilder som hadde reagert på avhendingsprosjektets disponeringer. Også disse nevnte Svane-madrasser og nye Polaris ATVer. Vi begynte derfor et arbeid for å finne ut hvor disse var blitt av.

BILDEBEVIS: Søk i sosiale medier og på finn.no ga svært god uttelling da vi jaktet på utstyret som var blitt borte under avhending av kystfort.

Gjennombruddet kom i juni da Forsvarsdepartementet sendte et brev til Økokrim der de påpekte noen mistenkelige kjøp som internrevisjonen i Forsvarsbygg hadde kommet over i kjølvannet av PWC2-rapporten. Herunder en RIB arbeidsbåt som under høyst uklare omstendigheter var innkjøpt av avhendingsprosjektet etter at eieren, AF Decom, hadde brukt den under demilitariseringen av Rauer fort i Oslofjorden.

Til sammen hadde Forsvarets logistikkorganisasjon betalt 600 000 kroner for den brukte båten. [Problemet var at den var søkk vekk.](#) Den var ikke registrert i Forsvarets materiellregister. Båten, av merket Polarcirkel 760 Work, har et distinkt og karakteristisk utseende som vi fant igjen fra bildematerialet vi samlet inn da vi kartla Stavrum og kretsen rundt ham. På Facebook-siden til en av hans familiemedlemmer fantes det flere bilder av samme type RIB fortøyd til brygga ved familielandstedet.

* Facebook-bildene av båten ved brygga på hytta dokumenterte at Stavrum og familien hadde brukt båten privat, og at dette hadde skjedd etter at han var gått av med pensjon og i et tidsrom der Forsvaret selv ikke kunne gjøre rede for den.

Finn.no som metode:

Mens vi jobbet med denne kartleggingen oppdaget vi at hytta ble lagt ut for salg på Finn.no. Til annonsen var det en rekke bilder av interiøret i hytta. Tre av fire soverom hadde fått nye senger. Ved nærmere undersøkelse var dette Svane-senger av samme type som granskerne i PwC omtalte i sin andre rapport, og som vi på uavhengig vis var blitt varslet om var kjøpt inn under fortsarbeidene.

* Nå kunne vi påpeke at madrasser av samme type var å finne på hytta til Stavrum på Hvaler.

Chassisnummer og Forsvarets kjøretøyregister:

Fra en kilde på stedet der landstedet ligger, fikk vi vite at det fantes en Polaris ATV ved hytta. Det gjorde det mulig for oss å skaffe til veie serienummeret på denne ATVen. Serienummeret stemte ikke med noen av de oppgitte serienumrene som var gjengitt i den såkalte PWC2-rapporten. Vi fant heller ingen spor i våre egne bearbejdede salgslister.

MILTÆRKUPPENE

ATVen hadde ikke skilter, og fantes ikke i det sivile kjøretøysregisteret. Dette fortalte oss at ATVen aldri var blitt registrert sivilt i Norge. Men kunne den ha vært registrert militært?

Vi tok kontakt med Forsvaret, og fikk oppgitt at Forsvaret ved FLO LandKap har sitt eget kjøretøyregister. Dette har senere vært viktig i vårt videre arbeid for å kunne spore andre kjøretøy i prosjektet. Slik vi oppfatter det, omfattes også det militære kjøretøyregisteret av

offentlighetslova. Innsyn er da også gitt i alle våre forespørsler. I jakten på ATVen ba vi om følgende innsyn:

ATV: God oversikt over ulike kilder, som Forsvarets kjøretøyregister og Forsvarets materiellregister, har vært viktig for å løse oppgavene.

Undertegnede ønsker innsyn i alle dokumenter og opplysninger tilknyttet forsvareiet Polaris ATV med følgende markeringer:

*TYPE/MODELL: SPM 800 EA 6X6 (Polaris)
EC Approval number e13*2003/37*0160*
VIN number ZHSSP6A800C000015*

Vi fikk til svar at det ikke finnes noe kjøretøy med dette serienummeret i noen av Forsvarets registre, og vi ble bedt om å sjekke om det var et ekte nummer. Dette undret vi oss over.

For å sjekke om nummeret var ekte, tok vi kontakt med importøren, Polaris Norge v/ direktør Truls-Haakon Tvette. Importøren gikk med på å sjekke sine systemer, og fant ut at denne ATVen ble solgt til Forsvarets logistikkorganisasjon fra forhandleren Østfold Traktor i Rakkestad i 2011 for 120 000 kroner. Tvette uttrykte forøvrig forundring over at Forsvaret hadde handlet via en lokal forhandler, og ikke direkte fra importøren slik de pleier.

* Vi visste nå at ATVen var innkjøpt av Forsvaret, men likevel ikke registrert i deres egne systemer. Videre kunne vi i likhet med båten og svanemadrassene, knytte ATVen til familielandstedet. Dette kunne gi svar på flere av spørsmålene granskerne og Økokrim hadde reist i sin etterforskning. Vi [publiserte vår avsløring](#) (Hadde forsvarsluksus på landstedet) lørdag 1. august.

* Mens vi jobbet med denne saken, like før publisering, ble ATVen, RIBen, verktøy og svanemadrasser innlevert til et forsvarsanlegg i nærheten av offiserens bosted. Bruken av Forsvarets kjøretøysregister som kilde, har senere gitt oss interessante og avslørende treff på ATVer og andre kjøretøy som omfattes i vårt sakskompleks.

MILITÆRKUPPENE

Konsekvenser:

I prosjektet "Militærkuppene" ble våre verste antagelser dokumentert. Salg og eksport av brukt norsk militært utstyr, foregår i bestefall ukontrollert og uregulert. I verste fall i direkte strid med norske lover og regler. Dette har gjort det mulig for dømte våpenhandlere å operere i det norske markedet.

Nye tallrike avsløringer om blant annet lastebiler til Eritrea, beltevogner til Sudan og jagerfly til private i Texas førte til at Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité innkalte til ny høring i saken. Det er nå blitt en av tidenes mest omfattende kontroll saker.

De nye avsløringene har ført til flere endringer og innstramninger i reglementet for salg og eksport av forsvarsmateriell.

Forsvarsdepartementet har nå funnet hjemmel til å forby salg til dømte og mistenkte våpenhandlere, og like før jul varslet forsvarsminister Ine Eriksen Søreide at departementet nå arbeider med å endre regelverket slik at utrangert militært utstyr bare kan selges til andre stater, og ikke til private.

Dagbladets saker har ifølge forsvarsministeren hatt betydning for opprettelsen av den nye etaten for forsvarsmateriell, direkte underlagt FD.

Utenriksdepartementet har som følge av Dagbladets avsløringer, gått til anskaffelse av et særskilt verktøy for informasjonsinnhenting om kjøpere og sluttbrukere i eksportsaker.

Riksrevisjonen har varslet full gjennomgang av det norske systemet for salg og eksport av forsvarsmateriell.

Økokrim, PST og Tollvesenet etterforsker stadig flere sider av saken i samarbeid med britisk politi. Så langt er fem personer siktet i de ulike sakene.

Spesielle erfaringer:

Hemmeligholdet rundt eksportkontrollen i Norge er svært hemmende for muligheten til å drive kritisk journalistikk på området. Eksportkontrollens paragraf 2 ilegger myndighetene full taushetsplikt. Vi opplever at dette brukes mer som en rett enn en plikt, der nesten ethvert spørsmål knyttet til dette sakskomplekset kan avfeies med taushetsplikten - selv om det dreier seg om myndighetenes egen håndtering av saken. Videre skapes det utfordringer ved at saksområdet er delt mellom tre departement - i dette tilfelle Utenriksdepartementet som regeleier, Finansdepartementet ved Tollvesenet som kontrollør, og justisdepartementet med PST som eventuell etterforsker og påtaleansvarlig. Vår oppfatning er at ansvarslinjene er uklare, og at de har helt forskjellig oppfatning av regelverket. Samtidig veies alltid de merkantile interessene tyngre enn offentlighetens interesse når innsyn vurderes.

Dette ble tydelig da UD nylig slapp sin eksportkontrollmelding for 2014. Der gikk det fram at Norge til sammen eksporterte utstyr for 56 millioner kroner til de militære styrkene som kriger i Jemen. Ikke en gang Stortinget får vite hva vi faktisk har solgt.

I løpet av året har vi også arbeidet med nye avsløringer knyttet til salget av marinefartøy til paramilitære i Vest-Afrika. Dette skriver vi ikke om i denne rapporten ettersom vi ser på det som en videreføring av det arbeidet vi leverte metoderapport på i fjor.

Oslo, 18. januar 2016.

Tore Bergsaker og Kristoffer Egeberg

Vedlegg:

Liste over publiserte saker i papiravisa: (50 saker vedlagt)

02/01/15 PAPIR: - Trussel mot nasjonens sikkerhet
07/01/15 PAPIR: Totalslaktes
08/01/15 PAPIR: Taus om mystiske kontrakter
10/01/15 PAPIR: Offentliggjør skandalerapport
21/01/15 PAPIR: – Bestukket med 150 000 dollar
22/10/15 PAPIR: Pengeoverføringer gjorde at tollvesenet slo alarm
24/01/15 PAPIR: Kjøpte krigsskip fra denne bua
21/03/15 PAPIR: - De norske marinefartøyene har gitt krigsherren kontroll over milliardverdier
28/03/15 PAPIR: I offentlighetens interesse
31/03/15 PAPIR: Nye militære sjokkavsløringer
27/04/15 PAPIR: Hyllet korrupsjonssiktet
28/04/15 PAPIR: Skyter på forgjengerne
29/04/15 PAPIR: Dette må de svare for
30/04/15 PAPIR: - Vi ville ikke solgt
06/05/15 PAPIR: Forsvarsministeren arrangerte prøvehøringer
09/05/15 PAPIR: FN: Norge bryter våpenforbudet
11/05/15 PAPIR: – Stortinget må ta saken
15/05/15 PAPIR: Visste om bilene
19/05/15 PAPIR: Slakter forsvarsvedtak
21/05/15 PAPIR: Ordkrig om Forsvarets overskuddsmateriell
30/05/15 PAPIR: E-poster avslører intern strid
13/06/15 PAPIR: Dokumentet som avslører Forsvaret
20/06/15 PAPIR: Ny høring om Forsvarets skandalesalg
01/08/15 PAPIR: Hadde forsvarsluksus på landstedet
19/09/15 PAPIR: Sendte kongens beltevogner til Sudan
21/09/15 PAPIR: Smutthull i Norge
22/09/15 PAPIR: Kraftig krav om ny høring i Stortinget
24/09/15 PAPIR: Må ha vært en glipp
09/10/15 PAPIR: Kanondyrt
10/10/15 PAPIR: – Vognene er destruert
13/10/15 PAPIR: Her har tollerne stanset mystisk last
14/10/15 PAPIR: Regjeringen ber Økokrim etterforske jagerflysalg
15/10/15 PAPIR: Britene ville sagt nei
16/10/15 PAPIR: Tilbudt 6 millioner, solgt for 120 000
19/10/15 PAPIR: Kan nekte salg av utstyr
21/10/15 PAPIR: «Usynlig» kjøper av norske jagerfly
22/10/15 PAPIR: Joe Biden advarte mot jagerfly-salg
05/11/15 PAPIR: Solgte beltevogner til russere
09/11/15 PAPIR: Lot tre kystvaktskip gå til paramilitære i Nigeria
11/11/15 PAPIR: Ville unngå nigerianske signaturer
13/11/15 PAPIR: Ordkrig før stortingshøring
18/11/15 PAPIR: Gransket seg selv
24/11/15 PAPIR: – Gjør leksene
26/11/15 PAPIR: Dette må de svare for nå
27/11/15 PAPIR: – Toppene visste om salg
28/11/15 PAPIR: Gransker eksport av fire nye båter

MILITÆRKUPPENE

02/12/15 PAPIR: Kjøpte marinefartøy med bag full av cash

04/12/15 PAPIR: – Rart om ingen må gå

11/12/15 PAPIR: Riksrevisjonen åpner gransking

12/12/15 PAPIR: – Meld deg!

Liste over publiserte saker i nettavisa: (103 saker lenket)

02/01/15 NETT [Sterke reaksjoner i Nigeria etter Dagbladets båtavsløringer](#)

05/01/15 NETT [Forsvarsministeren varsler ny gransking etter Dagbladets båtavsløringer](#)

06/01/15 NETT [Kontrollkomiteen utsetter krigsskipshøringen](#)

06/01/15 NETT [Stortinget ber forsvarsministeren droppe hemmeligholdet](#)

07/01/15 NETT [Forsvaret solgte marinefartøy til privat våpenhandler - forsvarsministeren får ikke vite salgssummen](#)

07/01/15 NETT [Her er de mystiske Nigeria-kontraktene](#)

07/01/15 NETT [Forsvarets båtsalg totalslaktes i hemmelig rapport](#)

08/01/15 NETT [Bodø-firma tier om mystiske kontrakter](#)

09/01/15 NETT [Forsvarsministeren snur - offentliggjør skandalerapport](#)

20/01/15 NETT [Økokrim ransaker Forsvarets logistikkorganisasjon. Tre arrestert i Nigeriabåt-saken](#)

21/01/15 NETT [Flere til avhør om Forsvarets båtsalg](#)

22/01/15 NETT [Økokrim har sikret beslag og bevis. Løslater korrupsjonssiktet offiser](#)

22/01/15 NETT [Ville være sikker før de varslet politiet](#)

22/01/15 NETT [I kontrakten står det britiske pund. I tollpapirene står det dollar](#)

24/01/15 NETT [Fra denne bua opererer selskapet som kjøpte sju norske marineskip til en krigsherre i Nigeria](#)

27/01/15 NETT [Krigsherre med norske kampskip truer med borgerkrig i Nigeria](#)

02/02/15 NETT [Full ordkrig rundt nigerianeren med norske marineskip](#)

03/02/15 NETT [SISTE: Krigsskipshøring før påske](#)

21/03/15 NETT [- De norske marinefartøyene har gitt krigsherren kontroll over milliardverdier](#)

28/03/15 NETT [I offentlighetens interesse](#)

31/03/15 NETT [Forsvaret ber Økokrim gripe inn etter nye sjokk-avsløringer](#)

23/04/15 NETT [- Det kan ha vært en utro tjener i systemet](#)

27/04/15 NETT [Nå er han korrupsjonssiktet, men da han solgte båter til Nigeria ble han hyllet av toppene i departementet](#)

28/04/15 NETT [Skyter på forgjengerne](#)

28/04/15 NETT [- Å skylde på andre, bidrar ikke til sakens opplysning](#)

28/04/15 NETT [- Nei, munnkurv opererer vi ikke med. Men ...](#)

29/04/15 NETT [Påstår dobbeltbetaling](#)

30/04/15 NETT [USAs tidligere ambassadør: - Jeg ser ikke for meg at vi kunne solgt til Tompolo - Hogg det opp til spiker](#)

30/04/15 NETT [Ble hudflettet for å ikke ha forberedt seg godt nok](#)

30/04/15 NETT [Diesen: - Vi ville ikke selge båtene](#)

30/04/15 NETT [Etterforsker nå nye lovbrudd i båtskandalen](#)

30/04/15 NETT [Fikk 31 prosent provisjon](#)

30/04/15 NETT [Forsvarsministerens gjemmelek](#)

30/04/15 NETT [Sjokkerte kontrollkomiteen med oppsiktsvekkende salgsinformasjon](#)

30/04/15 NETT [Støre og de andre politiske toppene kjørte samme taktikk: Fraskriver seg alt ansvar](#)

30/04/15 NETT [UD har varslet Riksadvokaten om straffbare forhold](#)

06/05/15 NETT [Søreide arrangerte prøvehøringer for sine underordnede før Nigeriabåt-høringen](#)

MILTÆRKUPPENE

- 10/05/15 NETT [FN mener kremmeren fra Kongsberg selger til skrekkgigimiet i Eritrea. Likevel tvinges Forsvaret til å selge ham norsk militært utstyr](#)
- 11/05/15 NETT [- En sak for Stortinget](#)
- 12/05/15 NETT [Kontrollkomiteen rystet: Ber Søreide forklare seg om ny forsvarsavsløring](#)
- 15/05/15 NETT [Søreide i Nigeriabåt-høring 30. april: «Jeg håper at vi kommer fram til at det ikke er noen andre saker»](#)
- 19/05/15 NETT [Vil ha Søreide inn til ny kontrollhøring](#)
- 19/05/15 NETT [Mener handelen aldri skulle vært gjenopptatt](#)
- 21/05/15 NETT [Ordkrig om salgsnekt](#)
- 30/05/15 NETT [Skjulte eposter avslører: INTERN KRANGEL OM ERITREA-LASTEBILENE](#)
- 14/06/15 NETT [Dokumentet som avslører Forsvaret](#)
- 19/06/15 NETT [Ny kontrollhøring om Forsvarets skandalesalg](#)
- 22/06/15 NETT [Skjult salg av RIB vekket ny korrupsjonsmistanke](#)
- 01/07/15 NETT [Skal bruke journalist-rapport til åpenhetsendring](#)
- 25/07/15 NETT [Frykter krigsherren Tompolo skal starte en ny krig i Nigerdeltaet. Eks-piraten har norske kampskip](#)
- 27/07/15 NETT [Satte inn hæren for å stanse ekspirat med norske kampskip](#)
- 02/08/15 NETT [Hadde forsvarsluksus på eget landsted](#)
- 05/09/15 NETT [Norsk offshore-skip bordet av væpnede menn fra «Nigeria-båt»](#)
- 19/09/15 NETT [Sendte kongens beltevogner til Sudan](#)
- 21/09/15 NETT [Smutthullet Norge](#)
- 22/09/15 NETT [Ber om ny kontrollhøring med beltevogner inkludert](#)
- 24/09/15 NETT [- Beltevogner kan være veldig nyttige militært i Sudan](#)
- 09/10/15 NETT [Oppdraget skulle kostet 900 000 kroner - regninga kom på over 14 mill.](#)
- 10/10/15 NETT [Hevder beltevognene er destruert](#)
- 13/10/15 NETT [UD trosset Russland-advarsler og lot disse vognene krysse grensa](#)
- 13/10/15 NETT [Regjeringen ber Økokrim etterforske jagerflysalg](#)
- 13/10/15 NETT [Ny eksportavsløring blir tema i Stortinget i dag](#)
- 15/10/15 NETT [UD sa ja til eksport av beltevogner til Russland - britene ville sagt nei](#)
- 15/10/15 NETT [- Hvordan er det mulig å eksportere jagerfly uten at noen legger merke til det?](#)
- 16/10/15 NETT [2008: Tilbudt 6 millioner kroner 2014: Solgt for 120 000 kroner](#)
- 18/10/15 NETT [Søreide snur etter Dagblad-avsløring: Kan nekte salg av utstyr](#)
- 20/10/15 NETT [Solgte jagerfly for å dekke offiserenes reiseregning](#)
- 20/10/15 NETT [Forsvaret aner ikke hvem de har solgt jagerfly til, hvem de representerer, eller hva de er brukt til](#)
- 21/10/15 NETT [Texas-milliardæren bruker jagerflyene i «norsk uniform»](#)
- 21/10/15 NETT [- Opprettet selskap kun for å kjøpe jagerfly fra Norge](#)
- 22/10/15 NETT [Joe Biden ville stanse det norske jagerflysalget](#)
- 23/10/15 NETT [Brende, Støre, Søreide og co. må forklare seg i ny kjempehøring i Stortinget](#)
- 31/10/15 NETT [- KNM «Horten» tatt i arrest av den nigerianske marinen](#)
- 05/11/15 NETT [Forsvaret solgte beltevogner til russere](#)
- 09/11/15 NETT [Lot tre kystvaktskip gå til paramilitære i Nigeria](#)
- 11/11/15 NETT [- Av en eller annen grunn ville de ikke ha nigerianske navn på skjøtene. Ikke spør meg hvorfor](#)
- 13/11/15 NETT [Ordkrig før stortingshøring](#)
- 18/11/15 NETT [Gransket seg selv](#)
- 18/11/15 NETT [- Virker som om Søreide ikke har kontroll](#)
- 24/11/15 NETT [Utvider kontrollhøringen](#)
- 24/11/15 NETT [- Jeg forventer at de forteller sannheten, så vi kan få klarhet i hva som faktisk har skjedd](#)

MILTÆRKUPPENE

- 24/11/15 NETT - [Gjør leksene deres](#)
- 25/11/15 NETT - [Jeg har ikke sett noe penger selv, men jeg er jo heller ikke født i går. Selvsagt var de på jakt etter noe](#)
- 26/11/15 NETT [Dette må de svare for i dag](#)
- 26/11/15 NETT [Fikk 150 000 dollar inn på egen konto](#)
- 26/11/15 NETT [Lukker dørene for salgssjefen](#)
- 26/11/15 NETT [Mener det finnes flere salgsdokumenter på Forsvarets graderte nett](#)
- 27/11/15 NETT - [Er det noe som skjer oppi toppen nå](#)
- 27/11/15 NETT - [Først løsnet de hjulboltene. Så kom det skruer i bakdekket](#)
- 27/11/15 NETT - [Toppene visste](#)
- 27/11/15 NETT [Forsvaret: - UD har et ansvar for å sjekke salgene selv](#)
- 27/11/15 NETT [Navnga sjef under lukket forsvarshøring om «Nigeria-båtene». - Visste om salg](#)
- 27/11/15 NETT [Søreide vurderer å stanse alt salg av forsvarsmateriell til privatpersoner](#)
- 29/11/15 NETT [Gransker eksporten av fire nye båter](#)
- 02/12/15 NETT [Kjøpte marinefartøy med en bag full av kontanter](#)
- 04/12/15 NETT - [Det er rart om denne saken ikke får konsekvenser. Jeg tenker på ledende personer i Forsvaret](#)
- 07/12/15 NETT [Nigeriabåt-bakmann fengslet for omfattende korrupsjon](#)
- 10/12/15 NETT [Riksrevisjonen åpner Forsvars-gransking](#)
- 11/12/15 NETT [Nigerianske Økokrim ber krigsherren med norske marinefartøy melde seg](#)
- 12/12/15 NETT [Trodde ikke presidenten turte å ta oppgjøret med Tompolo nå](#)
- 14/12/15 NETT - [Ikke press meg til å gå til krig!](#)
- 16/12/15 NETT [Ny dramatisk fengsling: Kjøpte krigsherrens «dykkerskole» for en halv milliard statlige kroner](#)
- 28/12/15 NETT [Krigsherren som kjøpte norske marinefartøy: Siktet for milliardtyveri](#)

Liste over publiserte TV-produksjoner: (ca. 90 minutter lenket)

- 26/11/15 DBTV [Forsvarsrotet for dummies](#)
- 27/11/15 DBTV [Klipp, intervjuer og debatt fra de to kontrollhøringene i april og november](#)

MILTÆRKUPPENE

Publiserte saker i papiravisa (50 saker vedlagt)

- Trussel mot nas

Norske krigsskip skaper uro i Nigeria

Nyheten om at den tidligere opprørslederen Tompolo har skaffet seg sju norske marinefartøy, skaper stor uro foran det kommende presidentvalget i Nigeria.

KRIGSHERRE: Bilde er av den nigerianske krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo. Han var kommandant i opprørsgeriljaen MEND før han fikk amnesti av presidenten og ble tildelt over 600 millioner kroner for drive piratjakt og skatteinnkreving med sin privatdrevne kystvaktflåte.

Foto: Privat

NIGERIA-BÅTENE

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

– Dette er bekymringsfullt. Vi har feilet med visse ordninger i dette landet. Utviklingen er skremmende og urovekkende. Vi trodde slike anskaffelser ble håndtert av marinen. Når Representantenes hus samles igjen over nyttår, vil de relevante komiteene granske denne saken, sa parlamentsmedlem og talsmann for Representantenes hus i Nigeria, Zakari Mohammed, under en pressekonferanse i hovedstaden Abuja 18. desember.

Tette bånd

De tette båndene mellom krigsherren Tompolo, landets sittende president Goodluck Jonathan, og landets kystverksjef Patrick Akpobolokemi, skaper særlig bekymring.

Fram til 2009 var Government «Tompolo» Ekpemupolo en av landets mest fryktede pirater som kommandant for opprørsgeriljaen MEND i Nigerdeltaet. Så fikk han amnesti og lukrative sikkerhetskontrakter på å levere skip til kystvaktstyrken NIMASA. At denne flåten nå er bevæpnet, slik Dagbladets bilder viser, har kommet som et sjokk på mange i Nigeria.

Både kystverksjefen og mari-

nen har i jula rykket ut for å avvise skandalen. Det har også krigsherren Tompolo.

Problemet er at de kommer med tre vidt forskjellige versjoner av hvordan de norske båtene havnet i Nigeria.

– Spør ambassaden

– Sannheten er at disse båtene har vært i NIMASAs tjeneste i to år, og for å fjerne all tvil: Båtene er ikke krigsskip eller kanonskip som bakvaskerne skal ha det til. Båtene er verken utstyrt med krigsarsenal eller ammunisjon. Det er ganske enkelt båter med moderne overvåkingsutstyr til å spore oljetyver og på den måten øke landets inntekter gjennom NIMASA, sier Tompolos talsmann Paul Bebenimibo til Nigerian Bulletin.

– **For å unngå all tvil, bør nigerianere og særlig nigerianske medier, gjøre landet en stor tjeneste ved å kontakte den norske ambassaden for flere detaljer om båtene det er snakk om, sier han.**

Hvem skaffet hva?

NIMASA-sjefen selv avviser at båtene er deres.

– Det vi har er båter som ble skaffet til marinen, og kanonene som er montert på dem nå er gjort av den nigerianske marinen. De er bemannet av marinen. For å være ærlig, skjønner

FAKTA

NIGERIA-BÅTENE

- Dagbladet har i en artikkelserie avslørt hvordan Forsvaret har solgt minst ti tidligere marinefartøy til private paramilitære aktører i Vest-Afrika.
- Sju av disse har gått til ekspiraten og krigsherren Tompolo i Nigeria.
- Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har åpnet kontrollsak mot Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet. Høringene begynner fredag 9. januar.

jeg ikke lenger hva jeg kan gjøre for at folk skal være fornøyde, sa Patrick Akpobolokemi under sin pressekonferanse.

Marinens operasjonssjef, kon-treadmiral Austin Oygha sier båtene tilhører NIMASA.

– Ingen privatpersoner har skaffet kanonbåter i dette landet. Kanonbåtene vi snakker om tilhører faktisk NIMASA, og de er for øyeblikket bemannet av personell fra marinen.

– En fare for sikkerheten

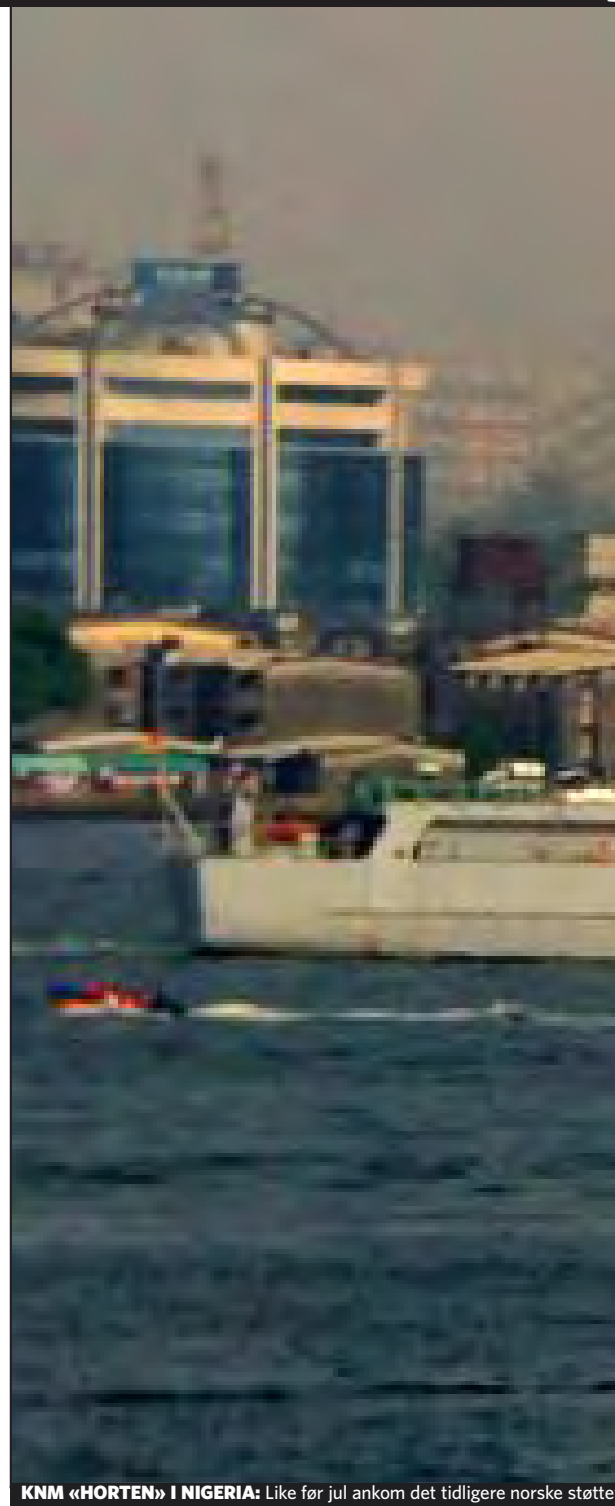
En av Nigerias fremste jurister og grunnlovsekspert, professor Itse Sagay, sier de norske marinefartøyene utgjør en trussel for landets sikkerhet.

– Nigerias grunnlov tillater ikke at noen, utenom landets væpnede styrker, utfører sikkerhetstjenester i nigerianske farvann. Nyheten om at Tompolos selskap Global Vest Wessel Specialist har anskaffet sju krigsskip, er ekstremt bekymringsfull og destabiliserende, sier han til nigerianske medier.

Ordnappede UD

Utenriksdepartementet vil ikke kommentere uroen rundt det norske båtsalget.

– Verken UD eller ambassaden har blitt kontaktet av nigerianske myndigheter eller medier, utover en journalist som tok kontakt for et par uker siden angående noen faktspørsmål. Vi har ikke noen ytterligere kommentarer til saken, sier pressevakt i UD, Rune Bjåstad, til Dagbladet.

KNM «HORTEN» I NIGERIA: Like før jul ankom det tidligere norske støtte-

Sørger over nyttårstragedien

Første nyttårsdag strømmer folk til stedet i Shanghai der minst 36 mennesker omkom da det oppsto panikk i en folkemengde nyttårsaftnen.

Dramaet ved den berømte strandpromenaden The Bund oppsto 25 minutter før midnatt på et overfylt torg ved

havneområdet. Ifølge øyenvitner oppsto kaoset da det ble kastet falske pengesedler over folkemengden fra en bar inntil plassen.

Mange trodde at pengene var ekte og trakk over hverandre i et forsøk på å samle mest mulig. (NTB)

VÅTT: Minst 39 mennesker har den siste tiden mistet livet som følge av springflo og jordskred på Sri Lanka. Drøyt en million har flyktet fra vannmassene. Minst 20 er skadd. Flere tusen hektar med avlinger, mest ris, er ødelagt i landbruksområder i nord og øst. (NTB)

VERDEN I BILDER

BALLONGPYNT:

Et voldsomt regnvær klarte ikke å stoppe den fargerike nyttårsfeiringen i den indiske byen Allahabad.

Foto: AFP / NTB Scanpix

jonens sikkerhet

Marinefartøyet KNM «Horten» i Lagos (bildet). Det er det sjuende marinefartøyet krigsherren Tompolo har skaffet fra Norge.

Foto: Privat

VÆPNET OG FÆRLIG: Dette bildet er tatt like før jul, og viser en av de tidligere norske missiltorpedobåtene i Lagos havn, som nå driver væpnet piratjakt og skatteinnkreving i den privatrelevante kystvaktflåten NIMASA.

Foto: Privat

Artillerigranater mot bryllupsfest

Minst 20 sivile ble drept da den afghanske hæren skjøt med artilleri mot en bryllupsfest sør i landet.

Dette skjedde kvelden før Afghanistan i går overtok sikkerhetsansvaret fra Nato.

–Våre soldater skjøt artillerigranater fra tre utposter, men vi vet ikke hvorvidt det var med

vilje, sier general Mahmoud, som er NK i provinsen Helmands armékorps.

Artilleriilden rammet gjestene i en bryllupsfest i en landsby i distriktet Sangin.

– På få minutter ble vår vakre stund forvandlet til et blodbad, sier Maluk Khan, bruden bror.

(NTB)

FRØS I HJEL: Tre mennesker frøs i hjel på Balkan på nyttårsaften, opplyser myndighetene i Bulgaria og Bosnia. Dødstallet fra den plutselige kuldeperioden som rammet regionen, er dermed steget til åtte. I enkelte områder på Balkan ble det registrert temperaturer helt ned til 23 grader.

(NTB)

VERDEN I BILDER

NYTTÅRSBAD:

I South Queensferry har skottene tradisjon for nyttårsbading, mange iført festlige kostymer.

Foto: Reuters / NTB Scanpix

NIGERIA-BÅTENE

TOTALSLV

Forsvarsledelsen har siden juli gransket salget av det norske kystvaktskipet «Titran» til Afrikas største våpenhandler. Forsvarsministeren vet fremdeles ikke salgssummen.

UTEN EKSPORTKONTROLL: Som Dagbladet tidligere har avslørt, ble kystvaktskipet KV «Titran» solgt uten noen form for eksportkontroll til den sørafrikanske krigsskipseksportøren Nautic /

NIGERIA-BÅTENE

AKTRES

VET IKKE: Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide vet ikke hva kystvaktskipet KV «Titran» ble solgt for. Foto: NTB Scanpix

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Kjell Magne Sørenes
kjs@dagbladet.no

Verken forsvarsledelsen, Forsvarsdepartementet, eller forsvarsminister Ine Eriksen Søreide selv, vet hva kystvaktskipet KV «Titran» ble solgt for, da det for et år siden havnet hos paramilitære i Nigeria via en våpenhandler i Sør-Afrika.

Det kommer fram i den hemmelige granskningsrapporten utarbeidet av revisjonsselskapet PricewaterhouseCoopers (PwC), som følger av Dagbladets avsløringer om de såkalte Nigeria-båtene

Årsaken er at Forsvarets mekler, Norsk Megling & Auksjon (NMA), nekter å opplyse hva de solgte skipet for. I granskningsrapporten begrunnes dette med at de anser salgssummen som en «forretningshemmelighet».

Saken ha vært under full granskning både internt og eksternt siden Dagbladet i juli avslørte hvor-

Dagbladet 14. juli 2014

dan Forsvaret solgte det 33 meter lange kystvaktfartøyet til afrikanske våpenhandlere like før jul i 2013.

Slakter Forsvaret

Dagbladet er fra flere uavhengige kilder blitt gjort kjent med innhol-

det i den hemmelige granskningsrapporten som PwC leverte Forsvaret 31. oktober. Den slakter Forsvarets håndtering av fartøysalgene, og beskriver en lang rekke kritikkverdige forhold og mangelfulle rutiner:

Avhending og salg av militære

fartøy for langt over 100 millioner kroner er gjort uten tilstrekkelig kompetanse, kontrollrutiner, fullmaktsstrukturer eller dokumentasjon.

I rapporten er det et eget kapittel viet til salget av KV «Titran», som skjedde etter at Søreide overtok Forsvarsdepartementet.

Som Dagbladet tidligere har avslørt, ble kystvaktskipet solgt uten noen form for eksportkontroll til den sørafrikanske krigsskipsesportøren Nautic Africa i desember 2013.

Mulige lovbrudd

Nautic Africa eies av Afrikas største private våpenhandler, sørafrikaneren Ivor Ichikowitz og hans Paramount Group. De var bare et mellomledd for den egentlige kjøperen, det nigerianske sikkerhets-selskapet Omak Maritime.

Både Forsvaret og meklerfirmaet Norsk Megling & Auksjon (NMA), som bisto salget, kjente til dette. Som Dagbladet tidligere har avslørt, inviterte Forsvaret Omak ▶

HEMMELIG

- Hemmelig rapport
- Hemmelig pris
- Mulige lovbrudd

NIGERIA-BÅTENE

» Vi har vel avhendet over ti fartøy for Forsvaret, og det har ikke vært noe problemer med dette. Vi mener vi ikke har gjort noe feil fra vår side. Forsvaret har visst hvordan dette foregikk.

Cato Helstrøm, styreleder i NMA

► Maritime til Horten for å overta skipene. Tolldokumentasjonen er derimot utstedt til det engelske strålsekaskapet CAS Global, selv om båtene aldri ble sendt til England. Det finnes ingen kjøpekontrakt for salget, og meklingsfirmaet holder kjøpesummen hemmelig.

Etter det Dagbladet kjenner til, peker granskerne i PwC på at man i denne prosessen kan ha brukt både eksportkontrollloven, eksportkontrollforskriften og tollloven. Dette er lovverk med strafferammer på henholdsvis seks måneders fengsel og fem års fengsel.

Hemmelig salgssum

Granskningsrapporten fra PwC beskriver også et samrøre mellom Forsvaret og meklingsfirmaet NMA som de mener det er grunn til å granske enda nærmere. Blant annet anser meklingsfirmaet seg selv som både mekler og kjøper av båtene - noe PwC-granskerne påpeker er høyst ureglementært og samtidig ikke finnes noen dokumentasjon på.

Så tidlig som i 2011 fikk meklingsfirmaet i oppdrag å bistå Forsvaret med salget av KV «Titran», der de skulle få åtte prosent av salgssummen i meklingshonorar. Tre år senere skrev Forsvaret sin kontrakt med meklingsfirmaet. I denne skal plutselig NMA få alt en potensiell kjøper er villig til å betale for båten, utover en million euro, den gangen 8,3 millioner kroner, som Forsvaret skulle ha.

Slik Dagbladet har forstår, framkommer det i granskningsrapporten at meklerne på et tidligere tidspunkt ble tilbudt 1,5 millioner euro for båten, nærmere 13 millioner kroner.

Men da båten til slutt ble solgt, ble hele kjøpesummen satt inn på klientkontoen til styrelederen i meklingsfirmaet. De betalte Forsvaret minimumssummen på 8,3 millioner kroner, men oppga aldri hva skipet faktisk ble solgt for. Det nekter de fortsatt å gjøre, selv om de jobbet på oppdrag for Forsvaret.

I rapporten konkluderes det med at det er grunn til å tro at selskapet har fått en unormalt høy provisjon.

Nekter

Styreleder Cato Helstrøm i Norsk Megling & Auksjon bekrefter overfor Dagbladet at selskapet holder salgssummen hemmelig - også overfor norsk myndighet. Granskerne mener meklerselskapets hemmelighold kan stride mot eksportloven, som slår fast at: «Enhver plikter å gi departementet (...) de opplysninger som kreves for å kontrollere at bestemmelsen i loven (...) blir fulgt.» Til dette sier Helstrøm:

«Jeg er advokat, og dette er penger som har gått inn på min klientkonto. Det følger av norsk lov og advokatforskriften at vi ikke har noen opplysningsplikt om disse transaksjonene. Det har blitt tatt opp med kjøperen, som ikke vil at dette skal offentliggjøres, sier styreleder i NMA, Cato Helstrøm, til Dagbladet. Han avviser at de skal ha gjort

noe ulovlig i forbindelse med salgene.

«Vi har vel avhendet over ti fartøy for Forsvaret, og det har ikke vært noe problemer med dette. Vi mener vi ikke har gjort noe feil fra vår side. Forsvaret har visst hvordan dette foregikk. Det er også andre regler her, som regelverket om hvitvasking av penger, som også er fulgt til punkt og prikke. Hva båtene er blitt brukt til, har ingenting med NMA å gjøre. Det må Forsvaret selv svare for. Jeg vil ikke si noe mer om dette nå.

Holdes hemmelig

Verken Forsvaret, Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet eller Tollvesenet har til nå tatt noen rettslige skritt for å få mistanken om lovbrudd etterforsket.

Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide nekter å offentliggjøre granskningsrapporten fra PwC. Hun har vært i hardt vær grunnet flere uklare svar til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite i saken. Alle partiene i komiteen har vært kritiske til håndteringen av saken, der stadig nye opplysninger i Dagbladets avsløringer har vært i strid med hva ministeren selv har opplyst om. Fredag skulle hun sammen med utenriksminister Børge Brende og fire tidligere statsråder møte til kontrollhøring i Stortinget. Men i går ba hun om mer tid til å granske salget, og fikk horningens utsatt til denne er gjennomført.

Nå skal PwC i gang med en ny gransking bare to måneder etter at de avsluttet den forrige. Forsvarsdepartementet bekrefter at et hovedtema for granskningen blir salget av KV Titran og rollen til Norsk Megling & Auksjon.

«De undersøkelsene som så langt er gjort, ga oss ikke utfyllende svar. Derfor utlyste vi et anbud på ytterligere ransaking, og det oppdraget ble gitt PwC, sier forsvarsminister Ine Eriksen Søreide til Dagbladet, via en kommunikasjonsrådgiver i Forsvarsdepartementet.

«Det er viktig for meg å understreke at jeg i korrespondansen med komiteen gjennom høsten flere ganger har sagt at vi ser svært alvorlig på saken, og at vi fortløpende vurderer behovet for ytterligere undersøkelser - og at det er det som har blitt gjort og gjøres, sier hun.

1121 NYHET

NIGERIA-BÅTENE

Dagbladet kan i dag avdekke hvordan norske myndigheter solgte flere marinefartøy til et britisk sikkerhetselskap registrert på en campingplass i Surrey. Nå inngår fartøyene i en privaterevet marinstyrke eid av en tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter. For et av verdens mest lovløse og korrupte land.

AVSLØRET

FRYKTET EKS-PIRAT BRUKER NORSKE KRIGSSKIP

AVSLØRET En tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter, har fått tilgang til norske krigsskip.

STØPPE Norske myndigheter har solgt flere marinefartøy til et britisk sikkerhetselskap registrert på en campingplass i Surrey. Nå inngår fartøyene i en privaterevet marinstyrke eid av en tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter. For et av verdens mest lovløse og korrupte land.

NIGERIA En tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter, har fått tilgang til norske krigsskip.

STØPPE Norske myndigheter har solgt flere marinefartøy til et britisk sikkerhetselskap registrert på en campingplass i Surrey. Nå inngår fartøyene i en privaterevet marinstyrke eid av en tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter. For et av verdens mest lovløse og korrupte land.

NIGERIA En tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter, har fått tilgang til norske krigsskip.

STØPPE Norske myndigheter har solgt flere marinefartøy til et britisk sikkerhetselskap registrert på en campingplass i Surrey. Nå inngår fartøyene i en privaterevet marinstyrke eid av en tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter. For et av verdens mest lovløse og korrupte land.

NIGERIA En tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter, har fått tilgang til norske krigsskip.

STØPPE Norske myndigheter har solgt flere marinefartøy til et britisk sikkerhetselskap registrert på en campingplass i Surrey. Nå inngår fartøyene i en privaterevet marinstyrke eid av en tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter. For et av verdens mest lovløse og korrupte land.

NIGERIA En tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter, har fått tilgang til norske krigsskip.

STØPPE Norske myndigheter har solgt flere marinefartøy til et britisk sikkerhetselskap registrert på en campingplass i Surrey. Nå inngår fartøyene i en privaterevet marinstyrke eid av en tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter. For et av verdens mest lovløse og korrupte land.

NIGERIA En tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter, har fått tilgang til norske krigsskip.

STØPPE Norske myndigheter har solgt flere marinefartøy til et britisk sikkerhetselskap registrert på en campingplass i Surrey. Nå inngår fartøyene i en privaterevet marinstyrke eid av en tidligere nigeriansk opprørsleder som skal jakte pirater og drive inn skatter. For et av verdens mest lovløse og korrupte land.

Dagbladet 14. juni 2014

NIGERIA-BÅTENE

Den nigerianske opprørslederen kidnappet nordmenn og kapret norsk plattform ...

... Så inviterte Norge ham til å kjøpe krigsskip.

Dagbladet **FAKSLYST**

2012 Dette bildet viser den tidligere norske misstørpedoktor K.M. Torvén på piratbåt langs Bonny River i Nigeria i sommer.

2013 Den nigerianske opprørslederen kidnappet nordmenn og kapret norsk plattform ...

2014 ... Så inviterte Norge ham til å kjøpe krigsskip.

Dagbladet 2. oktober 2014

NIGERIA-BÅTENE

Veldig alvorlig

Forsvarsministeren etter Dagbladets avsløringer:

Staten tar ansvar

Vurderer å sende ledere hjem

Mister du håret?

Regjeringens kontroll- og konstitusjonskomite

NIGERIA-BÅTENE

Wardens beslag

NIGERIA-BÅTENE

ANTISLAMISKE PROTESTER

PROTEST

Dagbladet 13. desember 2014

NIGERIA-BÅTENE

FIKK HAKESLEPP

- UTROLIG AT INGEN TAR ANSVAR I SAKEN

Invansjonsbinder et kommet - bind V i sak nå

ANTISLAMISKE PROTESTER

PROTEST

PwC: Det er grunn til å tro at selskapet har fått unormalt høy provisjon.

TAUS

OM MYSTISKE KONTRAKTER

UKJENT: «Vi kjenner ikke til PwCs konklusjon i deres rapport.», skriver daglig leder Morten Larsos i NMA i en sms. Her fra en Forsvarsauksjon på Hovemoen. Foto: Rune R. Kristiansen, Gudbrandsdølen / Dagningen

BÅTSALG: Sentralt i flere av salgene står meklerfirmaet Norsk Megling & Auksjon AS (NMA) som holder til i sentrum av Bodø.

Foto: John T. Pedersen

Sentralt i salget av norske marinefartøy til paramilitære aktører i Nigeria, står et meklerfirma med adresse i Bodø. Nå blir firmaets rolle gransket.

NIGERIA-BÅTENE

Tekst: **Marius Husebø-Evensen**
mav@dagbladet.no
Kjetil Magne Sørensen
kjs@dagbladet.no
Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

BODØ/OSLO (Dagbladet): Dagbladets avsløringer rundt salget av det norske kystvaktskipet KV «Titran» har skapt en skikkelige hodepine for Forsvaret og forsvarsminister Ine Eriksen Sør-eide. Skipet er det siste av flere

norske marinefartøy som har endt opp hos paramilitære aktører i Vest-Afrika.

Sentralt i flere av salgene står meklerfirmaet Norsk Megling & Auksjon AS (NMA) som holder til i sentrum av Bodø.

Granskerne i revisjonsselskapet PricewaterhouseCoopers (PwC) har i en hemmelig granskningsrapport gitt uttrykk for at det er grunn til å undersøke deres rolle i handelen nærmere.

Dagbladet har flere uavhengige kilder på at det i PwC-rapporten konkluderes det med at det er grunn til å tro at selskapet har fått en unormalt høy provisjon. PwC mener det er flere forholdt rundt bruken av NMA som mekler som bør granskes videre.

- Ikke fått innsyn

Da Dagbladet besøkte NMAs kontorer i sentrum av et regntungt Bodø i går ettermiddag, ble vi møtt av et helt folketomt meklerkontor.

Eier og daglig leder Morten Larsos, som har vært involvert

på vegne av NMA i handelen med norske marineskip, ønsket ikke å svare på noen spørsmål da vi ringte ham. I stedet sendte han denne tekstmeldingen på vegne av NMA:

«Vi kjenner ikke til PwCs konklusjon i deres rapport. Denne har vi ikke fått innsyn i og vet således ikke hvilket faktisk eller juridisk grunnlag de bygger sin konklusjon på. Vi konstaterer også at møtet i Stortingets Kontrollkomité på fredag er utsatt og vi avventer en ny innkalling.»

Et steinkast unna meklerkontoret ligger advokatkontoret der styreleder Cato Helstrøm holder til. Da Dagbladet oppsøkte kontoret i sentrum av Bodø, fikk vi forklart over telefonen at han ikke ønsket å møte oss for et intervju, og viste til meldingen sendt fra Larsos.

» Ønsker ikke å si noe mer slik situasjonen er nå.

Cato Helstrøm, styreleder

– Jeg er ferdig med dette for nå. Ønsker ikke å si noe mer slik situasjonen er nå, sier Helstrøm til Dagbladet.

– Kan vi få noen kommentarer angående salget av KV «Titran»?

– Jeg ønsker ikke si noe mer, utover at jeg stiller meg bak det Larsos har sendt i en SMS, kom det kontant fra Helstrøm.

Rett inn på klientkonto

Et sentralt punkt i den omstridte handelen med kystvaktskipet er en kontrakt inngått mellom Forsvaret og meklerfirmaet i september 2013.

I denne kontrakten heter det at NMA skal ha som meklingsprovisjon alt det en kjøper er villig til å betale utover én million euro, den gangen 8,3 millioner kroner.

Salgssummen kom aldri inn på Forsvarets konto. I stedet ble det ukjente millionbeløpet fra de afrikanske kjøperne satt direkte inn på klientkontoen til Cato Helstrøm. Han nekter å opplyse til Forsvaret hva de fikk for båten, og

Dagbladet | går.

mener det er en forretningshemmelighet.

Etter det Dagbladet kjenner til, mener granskerne i PwC at det i denne salgsprosessen kan ha blitt begått brudd på blant annet tollloven, eksportkontrollloven og eksportkontrollforskriften.

SLAKT: Forsvarets salg av marinefartøy til paramilitære aktører i Vest-Afrika blir totalslaktet i en granskningsrapport som forsvarsminister Ine Søreide Eriksen fram til nå har lagt lokk på.

FOTO: TERJE PEDERSEN / NTB SCANPIX

OFFENTLIGGJØR SKANDALERAPPORT

DI NIGERIABÅTENE

I flere måneder har Forsvaret hemmeligholdt en rapport som totalslakter Forsvarets båtsalg. I går ble rapporten offentliggjort.

Tekst: **KJETIL MAGNE SØRENES**
kjs@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Fredag ettermiddag, mens terror-dramaet i Paris pågikk for fullt, valgte forsvarsminister Ine Søreide Eirixsen (H) å offentliggjøre den hittil hemmeligholdt granskningsrapporten om Forsvarets båtsalg.

Snuoperasjonen kommer etter påtrykk fra Stortinget, og etter flere innsynsbegjæringer fra Dagbladet.

Gjennom en serie artikler har Dagbladet påvist at minst ti tidligere norske marinefartøyer har havnet hos private paramilitære aktører i Vest-Afrika, hovedsakelig i Nigeria.

Det var Dagbladets avsløringer som fikk Forsvaret til å hyre inn eksterne granskere i det internasjonale revisjonsselskapet PricewaterhouseCoopers (PwC) til å gjennomgå salgene. Granskningsrapporten er levert til Forsvarsdepartementet og til Stortingets kontrollkomité, men Forsvarsdepartementet og forsvarsledelsen har fram til i går nektet å offentliggjøre den.

Sladder eget båtsalg

Rapporten som nå er offentliggjort, er delvis sladdet. Det gjelder særlig salget av KV «Titran», som er det eneste som er solgt på Søreides vakt som forsvarsminister.

Men som Dagbladet allerede har omtalt, slakter rapporten Forsvarets båtsalg. Granskerne mener å ha avdekket mulige brudd på

Dagbladet 7. januar

både eksportkontrollloven, eksportkontrollforskriften og tollloven. Dette er lovverk med straffesaker på henholdsvis seks måneders fengsel og fem års fengsel.

Allerede offentlig og offentliggjort informasjon, som prisen flere av båtene ble solgt for, hvilken valuta som ble brukt, punkter

i de offentlige kontraktene og offentlig tilgjengelig selskapsinformasjon er også sladdet.

På spørsmål om hvorfor forsvarsdepartementet har sladdet rapporten, og da særlig det siste salget, svarer spesialrådgiver Birgitte Frisch:

– Rapporten er sladdet i tråd med det vi mener er korrekt i henhold til offentlighetsloven. Når det gjelder nærmere begrunnelse, viser vi til at dere har en innsynsbehandling som er til behandling. Dere vil få svar på den. For oss har det hele tiden vært viktig at vi har en forsvarlig gjennomgang av rapporten, og da dette arbeidet var ferdig ble rapporten publisert.

Grove mangler

Den 73 sider lange rapporten tar for seg salgsprosessen rundt åtte av de ti marinefartøyerne omfattet av Dagbladets avsløringer. De to siste fartøyerne Dagbladet har hatt avsløringer rundt, skoleskipene KNM «Hessa» og KNM «Vigra», er foreløpig ikke blitt gransket av PwC.

Granskerne påpeker blant annet manglende rutiner i alle ledd, manglende kunnskaper om lovverk og regler, manglende ekspertise, manglende juridisk bistand, mangelfull dokumentasjon, mangelfull arkivering, manglende kontrollrutiner, osv.

Blant annet skal så mye dokumentasjon være makulert, og e-poster permanent slettet fra Forsvarets datasystem, at granskerne har hatt store problemer med å i det hele tatt granske enkelte av salgene.

Forsvarsministeren lister i pressemeldingen opp en rekke tiltak som er iverksatt eller planlagt iverksatt i kjølvannet av avsløringene.

Utsatt kontrollhøring

I går skulle hun sammen med utenriksminister Børge Brende og fire tidligere statsråder egentlig møte til kontrollhøring i Stortinget. Men onsdag ba hun om mer tid til å granske salget, og fikk høringen utsatt.

BLANK SIDE

NIGERIABÅTENE

Nordmann mistenkes for korrupsjon:

- BESTUJKK med 150 000 d

RAZZIA: Økokrim slo i ettermiddag til mot lokalene til Forsvarets logistikkavdeling på Kjeller utenfor Oslo.

Dagbladets båtavsløringer resulterte i går i en internasjonal politiaksjon. To briter og en nordmann er pågrepet, mistenkt for bestikkelser.

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Harald S. Klungveit
hkl@dagbladet.no
Kjetil Magne Sørenes
kjs@dagbladet.no

Økokrim og London-politiets anti-korrupsjonsenhet OACU skal ha avdekket to separate innbetalinger på til sammen over 150 000 dollar direkte inn på en privatkonto til den forsvarsansatte Vestfold-

mannen i 50-åra.

Innbetalingene, som utgjør over en million kroner, knyttes til to britiske menn og sikkerhetsselskapet CAS Global, som i 2012 fikk kjøpe seks demilitariserte missiltorpedobåter som Forsvaret skulle kvitte seg med.

Nordmannen arbeidet inntil nylig i Forsvarets logistikkavdeling. Han ble pågrepet i Vestfold. Dagbladet kjenner identiteten til mannen. Han har i mange år vært involvert i avhending og salg av Forsvarets fartøyer.

- Tidlig fase

Tidlig i går slo Økokrim og britisk politi til mot flere adresser på Østlandet og utenfor London i en koordinert aksjon. Økokrim ransaket kontorene til Forsvarets logistikkorganisasjons (FLO) på Kjeller, og en privatadresse i Vestfold. Parallelt slo anti-korrupsjonsenheten

ved London-politiet til mot tre ulike adresser utenfor London.

Sentrale figurer

De to britene, en mann i 40-åra fra Alfreton i Derbyshire, og en mann i 50-åra fra East Molesey i Surrey, ble arrestert av britisk politi. Begge er sentrale figurer i CAS Global.

- Jeg kan bekrefte at det i morgen ble satt i gang en felles aksjon i Norge og Storbritannia der det ble pågrepet én person i Norge og to i England. I Norge er det blant annet gjennomført ransaking på nordmannens tidligere arbeidsplass. Mistanken går på korrupsjon, men etterforskningen er i en svært tidlig fase, sier førstestatsadvokat Trude Stanghelle i Økokrim, til Dagbladet.

Den mistenkte vestfoldingen satt i avhør i hele går kveld. Økokrim var derfor svært sparsomme-

lige med opplysninger, og bekreftet først aksjonen etter at britisk politi hadde sendt ut en pressemelding.

- Det pågår fortsatt avhør av den norske mistenkte. Vi er derfor veldig forsiktige med å gå ut med informasjon om saken, sa Stanghelle til Dagbladet i går kveld.

Flere avsløringer

Den internasjonale politiaksjonen kommer som følge av Dagbladets avsløringer rundt de såkalte «Nigeria-båtene». I en serie artikler har Dagbladet avdekket hvordan Forsvaret har drevet tilslørt salg av marinefartøyer som har havnet hos paramilitære selskaper i Vest-Afrika.

I sommer kunne Dagbladet avsløre at selskapet CAS Global, som London-politiet slo til mot i går, fungerte som et rent stråselsskap for den nigerianske krigsherren Government «Tom-

Dagbladet 7. januar 2015.

polo» Ekpemopolos paramilitære selskap i Nigeria.

De norske missiltorpedobåtene er nå bevæpnet på nytt, og

NIGERIABÅTENE

» Det pågår fortsatt avhør av den norske mistenkte. Vi er derfor veldig forsiktige med å gå ut med informasjon om saken.

Trude Stanghelle, førstestatsadvokat i Økokrim

KET ollar

Alle foto: Øistein Norum Monsen

driver svært omstridt piratjakt og skatteinnkrevning på vegne av det nigerianske kystverket NIMASA.

Sterk uro i Nigeria

I tillegg fikk CAS Global kjøpe støttefartøyet KNM «Horten», som også har havnet hos krigsherren Tompolo i Nigeria. Dette skipet ankom Lagos like før jul. Forsvaret har også solgt to båter som i dag utfører væpnede paramilitære sikkerhetsoppdrag i Kamerun, samt et kystvaktskip som ble solgt til et annet nigeriansk sikkerhets-selskap via Afrikas største private våpenhandler.

Saken har ført til sterk uro internt i Nigeria, der man frykter at de tidligere norske krigsskipene vil bli brukt som maktmidler i forbindelse med den pågående presidentmaktkampen.

INVOLVERT I SALG: Nordmannen arbeidet inntil nylig i Forsvarets logistikkavdeling. Han har i mange år vært involvert i avhending og salg av Forsvarets fartøy.

RANSAKT: Britisk politi har blant annet belsaglagt datamaskiner og dokumenter ved denne campingplassen i Surrey, der CAS Global har en postkasse.

NIGERIABÅTENE

1 The agreed price for each item of the Material is 450 000 (four hundred and fifty thousand) GBP (VAT excluded). Norwegian VAT is not applicable, due to export
 Total price for the Material is 2 700 000 (two million seven hundred thousand) GBP (VAT excluded)

2 The purchase price
 Valuta: USD 450 000,-

CONTRACT No. SAS-2012-0002
SPECIAL CONTRACT CONDITIONS
 Page 5 of 7

date of Contract signature: _____

The agreed price for each item of the Material is 450 000 (four hundred and fifty thousand) GBP (VAT excluded). Norwegian VAT is not applicable, due to export
 Total price for the Material is 2 700 000 (two million seven hundred thousand) GBP (VAT excluded)

The price conditions are described below:

- price for Material located at Haskovveien - Bergen (INCO TERMS 2010)
- price for Spare Parts
- The Purchaser will bear any tax, duties, charges or other fiscal burdens due to the tax authorities in The United Kingdom for the purchased Material
- The Seller will bear any tax, duties, charges or other fiscal burdens due to the tax authorities in Norway for the sale of the Material.
- VAT shall be dealt with in accordance with the then standing domestic rules in force.

5.2 Payment plan
 The Seller will send the corresponding invoice according to the following payment plan:
 -10% of the total price of the Material upon receipt by CAS-Global Ltd
 -90% of the total price of the Material upon handover of the Material

5.3 Payment conditions
 The Seller shall send the invoice to the Purchaser after handover of the Material.
 The following address has to be used by the Seller to send the invoice:

CAS-Global Ltd
 APPN Court
 Hare Road, Walton On Thames
 Surrey KT12 2EG
 United Kingdom

CAS-Global Ltd will pay the invoice by bank transfer to the following bank account within 30 (thirty) days from receipt of the invoice.

Norwegian Defence Accounting Office
 P.O. Box 1 Haskovveien
 N-5886 BERGEN
 NORWAY

BILL OF SALE

SEND DIRECTLY TO THE SHIP REGISTER
 JO BOX 403 Eastern
 05500 BOSTON

Vessel name: _____
 Other identification of the vessel: _____

Vessel Type: _____
 Control Vessel: _____

Transferor: _____
 Transferee: _____

The purchase price: _____
 Valuta: USD 450 000,- has been settled between the parties

Signature(s): _____
 Date: _____

NORGE

20150117

25200000

25200000

Fartstypen	Fartstypen	Kommentar	Dato	Salgs	Pris
Torped	Haustarfarty	Salgt	2009	2 200 000,00	
MT 7	Haustarfarty	Salgt	2009	2 200 000,00	
MT 3	Haustarfarty	Salgt	2009	2 200 000,00	
Trukk	Haustarfarty	Salgt	2009	500 000,00	
Omby	Mineralfarty	Salgt	2010	11 000,00	
Omby	Mineralfarty	Salgt	2009	2 500 000,00	
IV Agder	Kystvakt	Salgt	2009	2 800 000,00	
IV Agder	Kystvakt	Salgt	2009	2 800 000,00	
Brevtingen	Stridsbåt 90	Salgt	2009	2 201 000,00	
Lerøy	Stridsbåt 90	Salgt	2009	3 080 000,00	
MS 14	Mineralfarty	Salgt	2009	3 080 000,00	
MS 13	Mineralfarty	Salgt	2010	1 100 000,00	
MS 12	Mineralfarty	Salgt	2008	1 430 000,00	
MS 11	Mineralfarty	Salgt	2008	200 000,00	
MS 10	Mineralfarty	Salgt	2008	1 430 000,00	
MS 9	Mineralfarty	Salgt	2008	1 430 000,00	
MS 8	Mineralfarty	Salgt	2012	46 383 907,00	
MS 7	Mineralfarty	Salgt	2012	4 600 000,00	
MS 6	Mineralfarty	Salgt	2012	4 600 000,00	
MS 5	Mineralfarty	Salgt	2012	4 600 000,00	
MS 4	Mineralfarty	Salgt	2012	4 600 000,00	
MS 3	Mineralfarty	Salgt	2012	4 600 000,00	
MS 2	Mineralfarty	Salgt	2012	4 600 000,00	
MS 1	Mineralfarty	Salgt	2012	4 600 000,00	
MS 0	Mineralfarty	Salgt	2010	4 600 000,00	
MS -1	Mineralfarty	Salgt	2010	4 600 000,00	
MS -2	Mineralfarty	Salgt	2010	4 600 000,00	
MS -3	Mineralfarty	Salgt	2011	1 810 000,00	
MS -4	Mineralfarty	Salgt	2012	1 810 000,00	
MS -5	Mineralfarty	Salgt	2012	1 810 000,00	
MS -6	Mineralfarty	Salgt	2014	1 700 000,00	

4 4 600 000,00
 4 600 000,00
 4 600 000,00
 4 600 000,00
 4 600 000,00
 4 600 000,00

- 1 KONTRAKTEN:** I kjøpekontrakten står det at CAS Global skal betale 450 000 britiske pund per båt.
- 2 SALGSMELDINGEN:** I salgsmeldingen er prisen blitt til 450 000 dollar per båt.
- 3 TOLLDEKLARASJON:** I tolldeklarasjonen er totalsummen på 25,2 millioner kroner, som er 4,2 millioner per båt.
- 4 FORSVARET:** I Forsvarets egen salgliste oppgis båtene å ha blitt solgt for 4,6 millioner kroner per båt.

PENGEOVERFØRIN TOLLVESENET

NIGERIABÅTENE

Derfor slo Økokrim til

Det finnes fire forskjellige båtpriser og betalinger i både dollar og pund. UD og Forsvaret ble advart mot salg. Likevel var det ingen som reagerte.

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Kjetil Magne Sørenes
kjs@dagbladet.no

I kjøpekontrakten Forsvaret skrev med det britiske sikkerhetselskapet CAS Global, skulle kjøperen betale 450 000 britiske pund for hver av de seks demilitariserte norske missiltorpedobåtene.

Dette utgjorde i februar 2012 om lag 4,1 millioner kroner per båt.

Da salgsmeldinga ble skrevet seks måneder senere, var summen blitt til 450 000 amerikanske dollar, om lag 2,6 millioner kroner.

I tolldeklarasjonen til Tollvesenet, var summen igjen forandret. Da til 4,2 millioner kroner per båt.

Ulike sluttsummer

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) har selv oppgitt flere ganger å ha mottatt 4,6 millioner kroner for hver av de seks MTB-ene, til sammen 27,6 millioner kroner.

Men da revisjonsselskapet PwC gransket Forsvaret i høst, konkluderte de med at det ble betalt 25,3 millioner kroner for de seks båtene.

«Sett hen til svingende valutakurser framstår det som om CAS Global har betalt det de skulle i henhold til kontrakt», skriver PwC i sin rapport.

Tollvesenet slo alarm

Pengeoverføringer knyttet til salget av de seks MTB-ene er den utløsende årsaken til at Økokrim og politiet i London gikk til aksjon mandag, og pågrep to briter tilknyttet CAS Global og en tidligere FLO-ansatt fra Vestfold.

Etter det Dagbladet forstår, var det Toll- og avgiftsdirektoratet som avdekket to helt spesielle valutaoverføringer i mylderet av fakturaer på amerikanske dollar og britiske pund. Begge disse overføringene skal ha gått rett inn på en privat konto disponert av den daværende FLO-offiseren.

Ifølge britisk politi fikk han over 150 000 dollar, over en million kroner. Tollvesenet bekrefter overfor Dagbladet at det var de som slo alarm overfor Økokrim, etter at de på eget initiativ ba om å få se granskningsrapporten Forsvaret hadde fått av PwC.

– I den rapporten sto det ting som vi så at det var behov for å følge opp. Det vi oppdaget i våre undersøkelser ga vi til Politiet. Vi tok kontakt med Økokrim i desember, sier underdirektør Liv Kristin B. Rundberget i Toll- og avgiftsdirektoratet til Dagbladet.

FØLG SAKEN

NIGERIA-BÅTENE

- Dagbladet har i en artikkelserie avslørt hvordan Forsvaret har solgt minst ti tidligere marinefartøy til private paramilitære aktører i Vest-Afrika.
- Utenriksdepartementets regelverk sier at Norge ikke kan eksportere eller selge materiell eller tjenester til private aktører som kan komme til å bevæpne dem og tilby sikkerhetstjenester i konfliktområder.
- Stortingets kontrollutvalg har åpnet kontrollsak mot Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet.
- Den planlagte høringen i Stortinget er utsatt på ubestemt tid.

PwC ble hyret inn i august for å granske Forsvaret etter Dagbladets avsløringer om de såkalte «Nigeria-båtene». I rapporten peker granskerne på grove saksbehandlingsfeil og en rekke mulige brudd på blant annet tollloven, eksportkontrollloven, eksportkontrollforskriften og anbudsreglementet.

Likevel har rapporten ligget på forsvarssjefens, forsvarsministerens og utenriksministerens bord siden 31. oktober i fjor, uten at noen har kontaktet påtalemyndigheten for å få forholdene etterforsket.

Allerede i juli 2012 advarte Tollvesenet både Forsvaret og UD mot et salg av MTB-ene til CAS Global. De hadde fått etterretningsinformasjon fra Storbritannia som knyttet selskapet til krigsherren Tompolo i Nigeria, korrupsjonsmistanker og handel med krigsskip. Salget ble likevel gjennomført.

Meklere i søkelyset

Økokrim bekrefter overfor Dagbladet at de også har foretatt avhør av personer i Bodø-firmaet Norsk Megling & Auksjon (NMA). De har foreløpig status som vitner. Selskapet har bistått Forsvaret i salget av mer enn ti store fartøy.

I PwC-rapporten beskrives det et samarbeid mellom Forsvaret og meklerfirmaet som bør granskes enda nærmere. Blant annet anser meklerfirmaet seg selv som både mekler og kjøper av kystvaktsskipet KV «Titran», og nekter derfor å oppgi til Forsvaret hva de faktisk fikk for salget.

– Vi har ikke noe å si om dette. Vi er ferdig med det, sier advokat og styreleder Cato Helstrøm på telefon til Dagbladet.

HENTET I HORTEN: Her blir de siste MTB-ene hentet av kjøperne ved Karljohans-vern i Horten i november i fjor. Til tross for at Forsvaret ble anbefalt å levere dem direkte til England og varsle Tollvesenet. Foto: Jens Petter Kværk

GER GJORDE AT T SLO ALARM

NIGERIABÅTENE

FRA DENNE CAMPINGPLASSEN I ENGLAND OPERERTE SELSKAPET SOM KJØPTE OG VIDEREFORMIDLET SJU NORSKE KRIGSSKIP TIL EN KRIGSHERRE I NIGERIA.

KJØPTE KRIGSSKI

Tekst: **KRISTOFFER EGEBERG**
kegj@dagbladet.no

I ENGLAND

**LINN KONGSLI
HILLESTAD**
lkh@dagbladet.no

**ØISTEIN NORUM
MONSEN**
onm@dagbladet.no

SURREY (Dagbladet): Det britiske stråsel-skapet er nå sentralt i en flernasjonalt korrupsjonsetterforskning, etter at to briter og en

offiser fra Vestfold ble arrestert tidligere denne uka.

De to britene tilknyttet selskapet CAS Global er mistenkt for å ha betalt over en million kroner i bestikkløser til vestfoldingen i forbindelse med kjøp av sju norske demilitariserte krigsskip - som senere havnet i den paramilitære kystvaktflåten til den berømte nigerianske krigsherren Government «Tompson» Ekpemupolo.

Men lite ved lokalene på en øde campingplass i Surrey utenfor London vitner om millionhandlene som er blitt gjennomført med det norske Forsvaret.

Jorder og hundeløp

– Beklager, han er ikke inne på kontoret for øyeblikket, svarer en resepsjonist.

Hun sitter bak skranken i den brune bua som ligger inneklemt mellom en campingvogn og et lite hus på campingplassen hvor CAS Global er registrert. Utenfor er det grønne jorder og en hundetreningsbane.

Dagbladet har spurt etter den ene korrupsjonsmistenkte briter, den 65 år gamle sjeften i CAS Global, som ble løslatt mot kausjon dagen før.

«Sikkerhetselskap»

– Vet du når han kommer tilbake?

– Jeg er ikke sikker, han forteller ikke oss hvor han er. Men jeg kan ta imot en beskjed til ham.

– Dette er kontorene til CAS Global, ikke sant?

– Jo.

Den mistenkte 65-åringen er hovedaksjonær og direktør i CAS Global, kona oppført som styreleder. Siden 2010 har han vært direktør eller styreleder i over 20 ulike selskaper. De fleste med kontoradresse på den samme øde campingplassen.

CAS Global gir inntrykk av å være et stort internasjonalt sikkerhetselskap med flere underbruk og kontorer over hele verden. Kundene er angivelig store multinasjonale selskaper. Men ingen har hørt om dem.

Hjemmesidene ble opprettet i 2009, og har ikke vært oppdatert siden. Det finnes ingen ansikter eller navn på kontaktpersoner. Ingen oversikt over ledelse eller styre. Verken det oppførte telefonnummeret eller mailadressen besvares.

Op og under fanen «siste nytt» er det in-

NIGERIABÅTENE

ØDE: På dette jordet, mellom campingvogna og bolighuset (pil), ligger brakkebygget som angivelig huser selskapskontorene til CAS Global, stråselskapet som kjøpte sju norske krigsskip og videreformidlet dem til en nigeriansk krigsherre. Her nekter de all kjennskap til saken.

P FRA DENNE BUA

tet nytt siden oppstarten i 2009.

Olje og leiesoldater

Selskapet oppgir også det beryktede leiesoldatselskapet Secopex som en av sine partnere. Det var ledet av Frankrikes mest kjente leiesoldat, Pierre Marziali, og var blant de første som leverte væpnede skipsvakter for å beskytte mot pirater i Adenbukta. I 2011 var han var i Libya for å kjempe under borgerkrigen. Der ble han skutt og drept. Så gikk Secopex under jorda.

– CAS-Global er et engelsk selskap som jobber world wide innen oljevirksomhet, sa den nå korrupsjonsmistenkte norske offiseren til Dagbladet da han i fjor vår skulle forklare hvor de norske marinefartøylene var blitt av.

Dagbladet 7. januar.

– Har flyttet

Jordene hvor selskapskontorene, eller bua, ligger, er del av en idyllisk eiendom på 328 mål, Apps Court Farm. I tillegg til campingplass, kan de blant annet skilte med gode fiskemuligheter, hundeshow og terrengbilløp. De selger også juletrær, reklamerer de på sine hjemmesider.

Når Dagbladet tar opp den pågående poli-

– Hvor vet jeg ikke. Det har vi for så vidt ikke noe med, sa han.

– Besøkte dere selskapskontorene i England?

– Nei, de var her og skrev kontrakt.

tietterforskningen, blir vi henvist til en mann som angivelig er daglig leder av Apps Court Farm.

– Etterforskningen har ingenting å gjøre med dette selskapet. Dette er et kontor med flere funksjoner. Cas Global driver ikke lenger herfra, påstår han.

– Når sluttet de med det?

– Du må snakke direkte med myndighetene om det. Vi har konfidensialitetsavtaler med selskapene, fordi vi leier ut lokaler. Det er alt vi gjør.

Mannen, som nekter å oppgi navnet sitt, sier at Dagbladet må kontakte London-politiet for informasjon om Cas Global, på grunn av den pågående etterforskningen.

NIGERIABÅTENE

SELSKAPSHOTELL: I dette bygget er en rekke av den korrupsjonsmistenkte 65-åringens selskaper registrert. Her holder også CAS Globals regnskapsfører til.

DET VAR MANGE OVERFØRINGER TIL NORSKE

CAS GLOBALS, regnskapsfører

► Politiet har imidlertid ikke vært der, hevder han. På tross av at anti-korrupsjonsenheten har bekreftet at de har ransaket kontorlokalet i Surrey og beslaglagt datautstyr og dokumenter.

Mannen hevder så at han ikke kjenner til den pågående etterforskningen i det hele tatt.

– Nei, det har ingenting med oss å gjøre. Alt vi gjør, er å leie ut lokaler. Vi har mellom 500 og 600 selskaper som holder til her, påstår han.

– Men du sa jo nettopp at vi må kontakte politiet på grunn av etterforskningen.

– Hvis det er en etterforskning, blir den utført av politiet. Dette er et helt separat selskap.

Familiestyrt

I offisielle dokumenter kommer det imidlertid fram at Apps Court Farm er et selskap styrt av den mistenkte 65-åringen og hans

familie. Både 65-åringen, kona og deres to sønner har til ulike tider innehatt posisjoner som daglig leder og styreleder.

Angivelig daglig leder gjentar nå at CAS Global ikke lenger holder til på området.

– Men resepsjonisten din sa nettopp at hun kunne viderebringe en beskjed.

– Vi kan gi en beskjed til politiet.

– Hun sa hun kunne gi en beskjed til sjefen for CAS Global.

– Pass, sier han - og viser oss bryskt ut døra.

– Ille

Ute står en svart Range Rover, som kvelden før sto utenfor CAS Global-sjefens hjem i East Molesey. Der er det ingen som åpner døra, og 65-åringen har vært fullstendig utilgjengelig for Dagbladet siden saken først ble rullet opp.

Regnskapsfører og medaksjonær i selskapet kan imidlertid bekrefte at CAS Global

Dagbladet 20. januar.

fortsatt har samme adresse - campingplassen på Apps Court Farm.

Dagbladet treffer regnskapsføreren i et kontorbygg tre kvarter unna Surrey. Han hevder han verken kjenner til den pågående etterforskningen eller arrestasjonene.

– Dette var helt nytt for meg, sier han når

Dagbladet viser ham en artikkel fra britisk presse.

– Har politiet vært i kontakt med deg?

– Nei.

– Hva synes du om at et selskap du er regnskapsfører for blir beskyldt for bestikkelser?

– Det ville selvfølgelig vært ille, og jeg må gå og finne ut av det.

Mange overføringer

Mannen har jobbet med regnskapsføring for flere av den korrupsjonsmistenkte 65-åringens selskaper over en periode på rundt ti år. Han kjenner godt til at de har handlet med skip - og husker de norske krigsskipene.

– Synes du det er rart at du ikke har vært informert om bestikkelsene?

– Nei, egentlig ikke. Hvis de gjør noe de ikke burde ha gjort, hvorfor skulle de fortelle det til meg? Jeg er vel den siste personen de ville fortalt det til.

Politiet mener bestikkelsene ble utbetalt i

NIGERIABÅTENE

SVART BIL: Den svarte Range Roveren som sto parkert utenfor CAS Global-sjefens hjem onsdag kveld, var også utenfor selskapskontorene torsdag formiddag.

UNDER JORDA: Ingen åpnet døra hjemme CAS Global-sjefen kvelden etter han ble løslatt mot kausjon. Utenfor huset var en svart Range Rover parkert.

OVERTOK SKIPENE: Krigsskipene tilhører nå den paramilitære flåten til den nigerianske krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo. Foto: Privat

STERKE REAKSJONER: I Nigeria har det ikke gått upåaktet hen at sju norske krigsskip har havnet i den paramilitære kystvaktflåten til den beryktede nigerianske krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo. FOTO: AFP / NTB SCANPIX

BANKKONTOER.

to separate overføringer til privatkontoen til offiseren, som tidligere var ansatt i Forsvarets Logistikkorganisasjon.

Utbetalningene skal ha funnet sted i forbindelse med salgene av de seks første skipene, i 2012.

– Det var mange overføringer til norske bankkontoer, sier regnskapsføreren.

Ivrig mellommann

Sentralt i overføringene sto 43 år gammel mann, som også ble arrestert denne uka. Han driver et lite båtmeklingsfirma fra landsbyen Newton i Derbyshire, med 65-åringen som hovedaksjonær. Belliggheten er omtrent så langt du kan komme fra kysten. Men 43-åringen har vært en sentral figur i håndteringen av båter og penger for CAS Global.

Han er oppført som kontaktperson i kontraktene med Forsvaret, og har fungert som en ivrig mellommann i korrespondanser og pengeoverføringer mel-

lom Forsvaret, CAS Global og 65-åringen.

I 2012 var det han som styrte med bankforbindelser og et mylder av millionbetalinger i britiske pund og amerikanske dollar for de norske krigsskipene.

«Som jeg forklarte da vi møttes i Norge, må vi gjøre handelen gjennom Global West på grunn av det lokale lovverket,» skriver han til den korrupsjonssiktede nordmannen.

Sistnevnte er løslatt, men fortsatt siktet. Hans forsvarer Anders Brosveet har foreløpig ikke ønsket å kommentere siktelsen.

Advarte

Selskapet det vises til er Global West Vessel Specialist. Krigsherren Tompolos paramilitære selskap som det norske tollvesen advarte Forsvaret og Utenriksdepartementet om

bare noen måneder i forveien.

De hadde fått britisk etterretningsinformasjon på at CAS Global bare var et strå-selskap for krigsherren. Men den norske offiseren formidlet plasseren om at de skulle ha skipene selv, og registrere dem i Storbritannia. Noe de aldri gjorde.

CAS Globals regnskapsfører hevder han ikke kjenner 43-åringen, på tross av at han tidligere har stått oppført som styreleder i båtmeklingsfirmaet hans.

– Men jeg vet at de har vært engasjert av CAS Global for å gjøre ulike ting, sier han.

Nigerianske representanter

Forestillingen om et stort selskap med kontorer og ansatte i flere land gjenspeiles på øverste nivå i den norske regjeringen.

Da Dagbladet i oktober kunne avsløre at

vestafrikanske paramilitære var invitert til norske marinebaser for å kjøpe krigsskip, skrev forsvarsminister Ine Eriksen Søreide følgende i sin forklaring til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité.

«Det ble på et senere tiseineret gjennomført visning av fartøyene for representanter for Cas Global, inkludert nigerianske statsborgere. Det var på den tiden offentlig kjent at CAS Global også hadde kontorer utenfor Storbritannia, blant annet Nigeria.»

I desember kunne Dagbladet avsløre at de nevnte representantene for CAS Global i virkeligheten var Nigerias president Goodluck Jonathans maritime rådgiver, den nigerianske kystverkssjefen og flåtesjefen til krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo.

Ingen Dagbladet har vært i kontakt med, kjenner noe til CAS-kontorer utenfor Storbritannia. Det er knapt så de har noe kontor i det hele tatt.

VERDENS VANNDAG: Søndag 22. mars har status som verdens vanndag. Mange mennesker sliter med forurenset drikkevann, og i Kina og India er det overforbruk av grunnvann. Mange må gå lange avstander for å sikre den daglige vannforsyningen.

Her tapper ei ung jente fra ei håndpumpe i et slumområde i den pakistanske byen Lahore.

Foto: AFP/NTB Scanpix

– DE NORSKE MARINEFA

KONTRO

MILLIAR

I FELT: Norske Olav Ljøsne var Shell-direktør med ansvar for all myndighetskontakt i Afrika. I fem år var han stasjonert i Nigeria, som er Shells desidert største operasjon i Afrika. Shell står for

FEMINIST-LISTE I BERGEN OG OSLO

Det nye partiet Feministisk Initiativ stiller lister ved valget i Oslo og Bergen til høsten.

Valgforsker Anders Todal Jenssen (bildet) tror også SV kan få problemer – dersom FI

stiller til stortingsvalget i 2017.

– Dette viser at det finnes vilje til politikk til venstre for Ap, samtidig som SV ikke er attraktivt eller interessant for disse feministene, sier han.

(NTB)

20

er gått siden gassangrepet på Tokyos T-bane.

I går ble det derfor avholdt ett minuttets stillhet under en minneseremoni. To T-baneansatte var blant de tretten som mistet livet da Aum Shinrikyo-sekten spredte nervegass i T-banesystemet 20. mars 1995. Tusenvis av mennesker fikk store helseplager etter angrepet.

Sarin er ansett av FN for å være et masseødeleggelsesvåpen, og er forbudt. (NTB)

ARTØYENE HAR GITT KRIGSHERREN

LL OVER DVERDIER

█ NIGERIA-BÅTENE

Shell-veteran Olav Ljøsne mener båtene krigsherren Tompolo fikk kjøpe av Norge har gitt ham kontroll over en oljeproduksjon på størrelse med Norges.

Tekst: KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no
TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

I fem år fram til 2010 var Olav Ljøsne en av toppsjefene for Shells olje- og gassvirksomhet i Afrika. Stasjonert i Nigeria håndterte han en rekke blowouts, forhandlet med kidnappere og jaktet på oljetyvene som til stadighet kopler seg på rørledningene. Han var øverste ansvarlig for oljegigantens myndighetskontakt i Afrika.

Ljøsne er rystet over hvordan det norske forsvaret har foret en av landets mest beryktede krigsherrer med avanserte marinefartøyer som gir ham kontroll over Nigerias enorme oljeeksport. Nigeria er et av de mest korrupte og ustabile landene i verden, men har også store olje- og gassresurser. Eksporten er noe over Norges, hvilket betyr at det med dagens oljepris og dollarkurs hver dag renner en snau milliard kroner inn på kontoene til de som har kontroll med olje- og gasseksporten i landet.

Sterkere enn marinen

Dagbladet har i en rekke artikler avslørt hvordan krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo har fått kjøpe seks tidligere norske missiltorpedobåter og det store støttefartøyet KNM «Horten» som nå inngår i den privatrene paramilitære kystvaktflåten til NIMASA.

De seks MTB-ene ble solgt via et britisk stråselsskap for rundt 28 millioner kroner, mens støttefartøyet KNM Horten ble solgt for 46,4 millioner kroner.

Ljøsne er ikke i tvil om hva Tompolo skal med de norske båtene.

– De norske båtene gir ham makt til å kontrollere hele den nigerianske oljeeksporten. Han er nå den suverent sterkeste makt faktoren i Nigerdeltaet og kan når som helst stenge eller strupe landet oljeinntekter.

Det aller meste av Nigerias olje og gasseksport går via fire eksport-terminaler. Noe blir også eksportert direkte fra store produksjonsfartøyer. Ifølge Ljøsne kreves det ikke mye militærmakt for å kunne kontrollere dette.

– Den nigerianske kystvakten eller marinen er så å si ikke-eksisterende. Og Tompolo viste i åra fra 2005 til 2009 at han er villig til å ta oljeeksporten som gissel. I denne perioden ble eksporten redusert til et mini- >>>

rundt halvparten av landets oljeproduksjon. Her er han ved en blow-out på Joria-feltet i 2008.

FOTO: PRIVAT

AVSLØRT: Dagbladet har i en rekke artikler avslørt hvordan krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo har fått kjøpe seks tidligere norske missiltorpedobåter og det store støttefartøyet KNM «Horten» som nå inngår i den privatdrevne paramilitære kystvaktflåten til NIMASA.

>>> mum og Tompolo gjorde det med småbåter. Nå har han fått store krigsskip fra Norge, sier Ljosne.

Han viser til at NIAMSA demonstrerte dette i juli i fjor, da de blokkerte landets gasssekspert, og operatøren måtte betale om lag 1 milliard kroner (140 mill USD) for å få skipstrafikken i gang.

Pirat

Krigsherren Tompolo var en av landets mest beryktede pirater før han fikk amnesti av myndighetene i 2009. Som mektig kommandant for opprørsbevegelsen MEND, var han ansvarlig for en rekke blodige angrep, kapringer og kidnappinger mot offshorevirksomheten i Nigeria.

Etter amnestiet ble han belønnet med lukrative sikkerhetskontrakter av Nigerias president Goodluck Jonathan. Via sitt oppdrag for kystverket NIMASA har han fått stadig større makt og i prinsippet ansvar for den maritime sikkerheten i landet.

Nigerianske myndigheter skal til nå ha betalt Tompolos sikkerhetselskap Global West Vessel Specialists (GWVS) svmlende 300 millioner dollar – omlag to milliarder kroner – for å drive piratjakt og skatteinnkreving langs den nigerianske kysten. Spydspissen for denne virksomheten

DE KUNNE BARE TATT EN TELEFON TIL MEG, ELLER TIL HVEM SOM HELST MED LITT KUNNSKAP OM NIGERIA

OLAV LJØSNE, Shell-veteran

er de seks tidligere missiltorpedobåtene fra Norge.

Sviket

I januar gikk Økokrim og britisk politi til en koordinert aksjon mot Forsvarets logistikkorganisasjon og det engelske stråselskapet CAS Global, som formelt kjøpte båtene. Tre personer ble arrestert og siktet for korrupsjon. Etterforskingen pågår fortsatt, men Ljosne mener den viktigste svikten sitter mye høyere opp.

– Både UD, og særlig Forsvarsdepartementet har sviktet her.

Dagbladet har avslørt at utsendinger fra Nigeria var på marinebasen Haakonsværn i Bergen og inspiserte båtene før handelen. Etterforskingen pågår fortsatt, men Ljosne mener den viktigste svikten sitter mye høyere opp.

– Bare det at Nigeria er involvert bør få alle alarmklokkene til å ringe. De kunne bare tatt en telefon til meg, eller til hvem som helst med litt kunnskap om Nigeria, sier Ljosne, som i dag er direktør

Fire terminaler: Norges eksport av olje og gass er på rundt 1,9 millioner fat daglig. Nigerias eksport er på 2 millioner fat daglig og nesten alt går ut via disse fire terminalene.

20 ©15 Dagbladet GRAFIKK

tør for olje og gass i det internasjonale PR-byrået Burson Marsteller.

Forsvaret sier de ikke viste hvem sluttbrukeren var. De trodde de solgte til et engelsk selskap. – Alle som kan noe om Nigeria vil flire at dette hadde vært vanskelig å finne ut av.

BERYKTET PIRAT: krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo. FOTO: PRIVAT

Ljosne mener det ikke nødvendigvis hadde vært galt å selge til Nigeria, for landet trenger sårt å få kontroll i sitt eget farvann.

Høring etter påske

– Hvis det var slik at Nigeria skulle bygge opp en kystvakt med internasjonal støtte kunne det være

fornuftig å selge båter. Men å selge dem slik at private får kontroll – aldri i verden.

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har åpnet kontrollsak og det er planlagt en høring 30. april. På toppnivå omfattes forsvarsministrene Anne-Grete Strøm-Erichsen, Grete Faremø, Espen Barth Eide og Ine Eriksen Søreide. Barth Eide hadde også ansvar som utenriksminister, sammen med Ap-leder Jonas Gahr Støre og nåværende statsråd Børge Brende. Alle må etter planen forklare seg til komiteen sammen med forsvarssjefene Sverre Diesen, Harald Sunde, og Haakon Bruun-Hansen.

Verken forsvarsledelsen eller UD har gjort noe overfor kjøperne, eller krevd skipene tilbakelevert. De har heller ikke anmeldt eller foretatt noen rettslige skritt selv om eksterne granskere har avdekket en rekke mulige brudd på eksport- og tolllovgivningen, i tillegg til at Økokrim mistenker at det er begått grov korrupsjon.

NYHETSREDAKTØR: **Frode Hansen** fha@dagbladet.no
 DIGITALREDAKTØR: **Hildegunn Soldal** hso@dagbladet.no
 POLITISK REDAKTØR: **Marie Simonsen** msi@dagbladet.no
 KULTURREDAKTØR: **Geir Ramnefjell** ger@dagbladet.no
 REDAKTØR: **John Olav Egeland** joe@dagbladet.no

DET GÅR ET SPØKELSE GJENNOM EUROPA – NÅ MED KUNSTIG INTELLIGENS.

GU DMUND HERNES, professor, om teknologien som spiser jobber. (Morgenbladet)

«For alt vi har og alt vi er», sier Forsvarets reklame. Tenk på det når stemmene telles opp i Nigeria, skriver **Kristoffer Egeberg**.

I offentlighetens interesse

KRISTOFFER EGEBERG

keg@dagbladet.no

KOMMENTAREN

ÅPENHET i offentlig forvaltning er en av de viktigste grunnsteinene i vårt demokrati. Som borgere har vi rett til å vite hva våre folkevalgte og deres ansatte gjør på vegne av deg og meg. Vi har krav på å vite hvordan de forvalter fellesskapets verdier. Og det er pressens oppgave å avdekke kritikkverdige forhold.

Dette er ikke bare prinsipper. Det er loven.

Det er ett år siden jeg startet arbeidet med de såkalte «Nigeria-båtene». Saken handler om hvordan Forsvaret har drevet fordekt storhandel med private sikkerhetsaktører slik at minst ti store marinefartøy har havnet hos paramilitære styrker i Vest-Afrika.

Bak ryggen til det norske folk ble tidligere norske krigsskip solgt til en beryktet krigsherre i Nigeria. Han har nå makt til å strupe landets enorme olje- og gassseksport, og har lovet å bruke den om ikke president Goodluck Jonathan vinner valget, som avholdes i dag.

IDOKUMENTER som verken ble journalført eller gjort tilgjengelig for offentligheten, skjulte det seg en historie om hvordan de salgsansvarlige i Forsvaret og sivile samarbeidspartnere drev en handel som trolig har brutt med nasjonale og internasjonale regler for eksport av forsvarsmateriell, tolløven, forvaltningsinstruksen og anbudsreglementet.

Det er ikke jeg som påstår dette, men de eksterne granskerne fra revisjonsselskapet PwC, som ble satt på saken etter Dagbladets første avsløringer.

Forsvarsdepartementet rykket inn og tok full kontroll. All informasjon ble strupet. Innsynskrav ble avslått og motarbeidet. Også der var det dokumenter som ikke tålte offentlighetens lys.

OGSÅ GRANSKERNES rapport ble holdt hemmelig. Først da Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité kom på banen, følte forsvarsminister Ine Eriksen Sør-eide seg forpliktet til å gi det norske folk et glimt av hva de hadde avdekket. Men bare glimt.

Henvisningene til de mulige lovbruddene var strøket. Det er de fortsatt, av hensyn til de som er mistenkt for å ha begått dem. Disse er også strøket fra rapporten, av hensyn til lovbruddene de

er mistenkt for å ha begått. «I denne saken er det på nåværende tidspunkt ikke snakk om lovbrudd som en eller flere personer har gjort seg skyldig i, men mistanke om lovbrudd», skriver departementet som begrunnelse for hvorfor de hemmeligholder både mistanken og de mistenkte.

Samtidig har ingen i forsvarsledelsen informert påtalemyndigheten om mistanken eller anmeldt de mistenkte for forholdene som er avdekket.

Krass kritikk av ulike nivåer i forsvarsledelsen ble strøket. Granskernes beskrivelse av manglende styring, kontroll, rutiner, dokumentasjon og kompetanse i salgsavdelingen ble strø-

ket. Dette er en etat som har forvaltet verdier for milliarder av fellesskapets kroner.

Departementet vil ikke la deg se hva som er avdekket, og mener offentlighetens interesse ikke veier tungt nok.

FORRETNINGSHENSYNET til selskapene, som i dag mistenkes for å ha lurt fredsnaasjonen Norge trill rundt og forsynt sine paramilitære oppdragsgivere med krigsskip, veier ifølge departementet også tyngre enn offentlighetens interesse.

Kontrakt detaljer gikk fra å være offentlige til å bli skjermingsverdig og ble strøket i rapporten. Det tok oss nesten et år å finne

ut hvem som besøkte Norges største marinebase Haakonsværn i 2012 for å kjøpe skipene som i dag brukes til å ha kontroll på Nigerias oljeeksport.

Gjentatte ganger krev forsvarsministeren til Stortinget og forsikret dem om at Dagbladets spekulasjoner var ukorrekte, og at de besøkende var lokalt ansatte i det sivile britiske strålselskapet som på papiret kjøpte båtene.

DET VAR USANT. Da vi endelig fikk tvunget ut lista, avdekket den tre av Nigerias mektigste menn: En kabinetteråd giver i presidentens stab, kystverksdirektøren, og krigsherren Tompolos flåtesjef. Ingen av de ansvarlige i Forsva-

ret, Forsvarsdepartementet eller Utenriksdepartementet har stilt til ett eneste intervju. «Det er ikke i ministerens interesse» har jeg blitt forklart. Men hva med offentlighetens interesse?

Det finnes ingen straff for brudd på offentlighetsloven. Det burde det være.

Hadde forvaltningen vært like åpen som lovens intensjon, ville kanskje salgene kunne blitt oppdaget og avverget før skandalen var et faktum.

Åpenheten er en av grunnverdiene i vårt samfunn som Forsvaret skal verne om. «For alt vi har og alt vi er», sier reklamen. Tenk på det når stemmene telles opp i Nigeria.

UNDERLIG: Blant innkjøp og salg som nå er gransket, inngår salget av ti såkalte ATVer. Flere av disse ble kjøpt for 128 750 kroner i mai 2011. To år senere ble de solgt for under halv pris til sju privatpersoner og ett firma.

Illustrasjonsfoto: Forsvarets mediesenter

Nye militære sjokk-avsløringer

Nå knyttes ATV-kjøp, luksusvarer og gamle norske kystfort til skandalen rundt «Nigeria-båtene».

NIGERIBÅTENE

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Tore Bergsaker
tbe@dagbladet.no

Som følge av Dagbladets avsløringer av «Nigeria-båtene» har eksterne granskere fra revisjonsselskapet PwC nå avdekket en rekke nye graverende forhold ved salgsavdelingen i Forsvaret og deres samarbeidspartnere.

Torsdag leverte granskerne en ny rapport til forsvarsministeren. Store deler av den ble offentliggjort i går.

● I tillegg til grove mangler knyttet til salget av marinefartøy, er det også avdekket en rekke underlige innkjøp og salg av kjøretøy og annet forsvarsutstyr knyttet til den korrupsjonssiktede og tidligere salgsansvarlige i Forsvarets

logistikkorganisasjon (FLO).

● Private selskaper ble hyret inn for å bistå FLO med utviklingen av norske kystfort, og har fakturert Forsvaret for alt fra hjertestartere og fryseskap til plasma-TV og Svane-senger.

Ni måneder etter Dagbladets første avsløring mener Forsvarsdepartementet de har gransket nok til å gå til politiet.

– Vi har sendt rapporten over til Økokrim og bedt de etterforske saken, bekrefter spesialrådgiver Birgitte Frisch i Forsvarsdepartementet. Det skjer to måneder etter at Økokrim selv utførte en razzia mot Forsvaret, og tok ut siktelse mot den tidligere FLO-offiseren.

Solgte dyre ATVer

Blant innkjøp og salg som PwC nå har gransket, inngår salget av ti såkalte ATVer terrenggående firehjuls motorsykler.

Revisjonsselskapet har ikke funnet noen god begrunnelse for hvorfor ATV-ene i første omgang ble kjøpt inn av den korrupsjonssiktede offiseren.

Flere av ATVen ble kjøpt

for 128 750 kroner i mai 2011. To år senere solgte offiseren dem for under halv pris til sju

privatpersoner og ett firma. I tre tilfeller ble det aldri signert noen kontrakt.

Flere av kjøperne har bakgrunn fra Forsvaret.

Bare én av kjøperne ønsker å oppgi hva han kjøpte ATV-en for, 55 000 kroner. Dette er det samme som ifølge rapporten er inntektsført i Forsvaret.

– Det ble oppgitt at dette var takst, men jeg fikk aldri se noen takstpapirer, sier kjøperen.

Revisjonsselskapet påpeker også at en ATV ble «solgt» for null kroner til Tønsberg forsvarsforening.

– Vi fikk den vederlagsfritt av Forsvaret siden vi har overtatt ansvaret for museet på Bolærne, sier Halvard Asperheim, som er

leder i foreningen.

FLO hadde også et spesielt ansvar knyttet til

avviklingen av kystartilleriets kystfort. Her

har granskerne avdekket store mangler når det gjelder anbud, kontrakter, anskaffelsesdokumentasjon, styring, kontroll og oppfølging av leverandører.

Flere private selskaper ble hyret inn for å bistå i arbeidet. Granskerne har sett nærmere på sju av dem, der den korrupsjonssiktede offiseren sto som referanse. PwC peker på flere uklårheter der de frykter Forsvaret har blitt belastet med kostnader som ikke vedrører avviklingsprosjektene.

Luksusvarer

I løpet av ett år fakturerte et Vestfold-selskap Forsvaret for 28 millioner kroner for arbeidet utført ved Kråkvåg-, Lødingen-, Meløy-

vær-, Nes- og Rauøy fort.

Gjennom fakturakontroll peker granskerne på en rekke underlige transaksjoner. Blant disse, innkjøp av et Samsung fryseskap, Miele oppvaskmaskin og tørketrommel, mobilutstyr, en 51-tommers plasma-TV fra Samsung, en Svane-seng og en hjertestarter.

I tillegg er det fakturert millionbeløp for underleverandører, verktoy, båtlege, kler, og vedlikeholdsarbeider utført på selskapets egen eiendom som PwC ikke finner tilstrekkelig grunnlag for.

Eier og daglig leder for selskapet reagerer med vantro når Dagbladet ringer og leser fra rapporten.

– Dette er noe som jeg har kjøpt inn, og som jeg har levert tilbake. Det ble kjørt til Forsvaret i Horten.

– Hva med timelistene?

– Nå må jeg lese rapporten, så får vi heller komme tilbake til det etter påske, svarer han.

Den korrupsjonssiktede offiserens advokat, Anders Brosveet fra advokatfirmaet Elden, har foreløpig ikke kommentert saken.

Dagbladet 14. juni 2014.

BLANK SIDE

NIGERIA-BÅTENE

HYLLET KORRU

Dagbladet

AVSLØBER

Fra: Segård, Fridthjof
Sendt: 31. mai 2012 14:34
Til: [REDACTED]
Kopi: [REDACTED]
Emne: SV: Hauk

Det får'n si ☺

Vi bør kanskje ikke feire, eller flagge i media, før alle pengene er kommet inn? Alternativt at vi kurrer på totalsummen? Kan vi det? Og hva er beløpet?

Er de 22,2 mill. kr budsjettet på kap. 4740 i 2012 eller kommer de som rene merinntekter?

Med hilsen

Fridthjof Segård
Ressursminister
Forsvarshjelpemiddel
023496000Fra: Segård, Fridthjof
Sendt: 31. mai 2012 15:24
Til: [REDACTED]
Kopi: [REDACTED]
Emne: SV: Hauk

Fint, vi gjør det slik. Passer det sånn, nevner jeg saken helt kort under Statsrådens møte i morgen, men varsler samtidig at det kommer et notat.

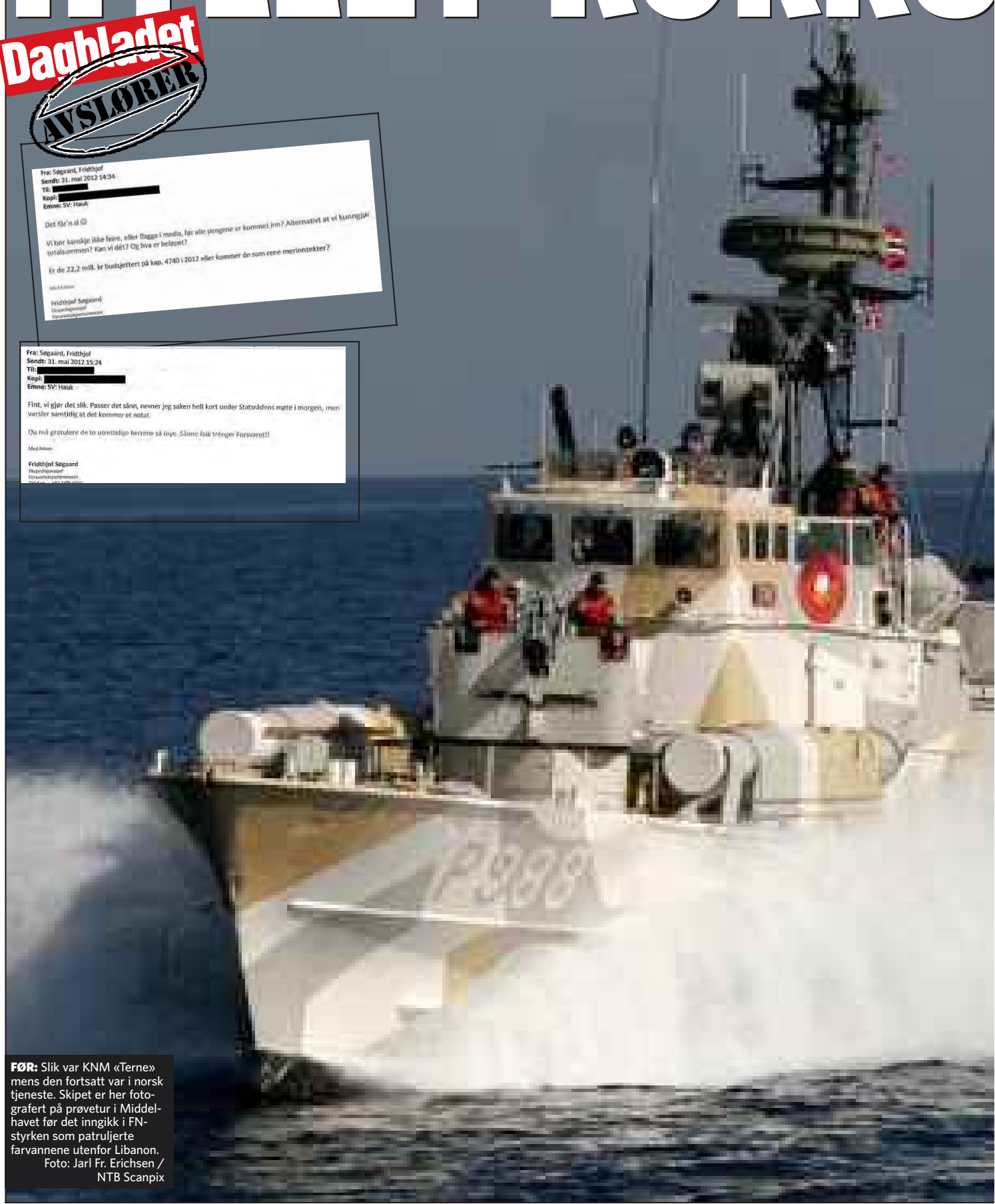
Da må gratulere de to utrettelige herrene så mye. Sånne folk trenger Forsvaret!!

Med hilsen

Fridthjof Segård
Ressursminister
Forsvarshjelpemiddel
023496000

FØR: Slik var KNM «Terne» mens den fortsatt var i norsk tjeneste. Skipet er her fotografert på prøvetur i Middelhavet før det inngikk i FN-styrken som patruljerte farvannene utenfor Libanon.

Foto: Jarl Fr. Erichsen / NTB Scanpix

NIGERIA-BÅTENE

PSJONSSIKTET

Den nå korrupsjonssiktede orlogskapteinen, og hans sjef, ble hyllet helt opp til forsvarsministernivå da de solgte seks MTB-er til Nigeria.

Tekst: **Tore Bergsaker**
tbe@dagbladet.no

Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

En høyt betrodd offiser i Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO) er sikket av Økokrim for grov korrupsjon etter å ha tatt imot over 150 000 dollar privat fra de nigerianske kjøperne av støttefartøyet KNM «Horten» og seks missiltorpedobåter – såkalte MTB-er.

Vestfold-mannen har hatt hovedansvaret for å selge gamle båter og annet utrangert materiell som Forsvaret ønsker å bli kvitt.

Han nekter for å ha gjort noe galt.

E-postkorrespondansen Dagbladet har fått innsyn i viser at Vestfold-mannen på ingen måte opererte i et vakuum, og at det helt til topps i departementet var stor begeistring for salgene av MTB-ene.

«Du må gratulere de to utrettelige herrene så mye. Sånne folk trenger Forsvaret», skrev ekspedisjonssjef Fridthjof Søgaard i en e-post til en underordnet major i departementet, som hadde ansvaret for å følge opp salgene. De to mottakerne av gratulasjonene er den nå siktede mannen og hans nærmeste overordnede.

I e-postutvekslingen diskuteres det hvordan forsvarsminister Espen Barth Eide skal informeres om de gledelige nyhetene.

De blir enige om å sende Eide et såkalt orienteringsnotat om saken, samt at Søgaard skulle prøve å ta det opp muntlig med Eide allerede neste dag.

De diskuterte også i hvilken grad de kan starte feiringen.

«Det får'n si, Vi bør kanskje ikke feire, eller flagge i media, før alle pengene er kommet inn?» skrev Søgaard med et smilefjes.

For her var det snakk om at Forsvaret skaffet seg inntekter fra salg av gamle båter som de egentlig hadde avskrevet verdien av.

«Tro det eller ei, i går kom det inn 22,2 millioner kroner på konto fra CAS Global, som første betaling for Hauk-klasse MTB-ene. De resterende 5 mill forventes snarlig. Det betyr at FLO har klart å lande dette salget, noe jeg ikke hadde noen stor tro på», skriver majoren.

Krigsherre

ekspedisjonssjef Fridthjof Søgaard er en av veteranene i Forsvarsdepartementet, og hadde på dette tidspunktet ansvar for Forsvarets økonomi i departementet.

Kilder i Forsvaret omtaler ham som etatens egen «finansminister».

– Med ten kunnskap vi i 2012 hadde om saken og om de saksansvarlige i FLO, står jeg fortsatt fullt og helt inne for det jeg skrev, sier Søgaard i en kommentar.

Dagbladet har i en rekke artikler avslørt hvordan krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo har fått kjøpe seks tidligere norske missiltorpedobåter og det store støttefartøyet KNM «Horten» som nå inngår i en privatdrevet paramilitære kystvaktflåte.

I DAG: Slik ser KNM «Terne» ut i dag. Utstyrt med to 20 millimeter maskinkanoner driver den tidligere norske missiltorpedobåten jakt på pirater og skatteinnkreving i Nigeria. Foto: Privat

De seks MTB-ene ble solgt for rundt 28 millioner kroner, mens støttefartøyet KNM «Horten» ble solgt for 46,4 millioner kroner. Alle salgene gikk via det britiske strålselskapet CAS Global. Den norske oljeveteranen Olav Ljønsne, som var toppsjef i Shell i Nigeria i fem år, har tidligere sagt til Dagbladet hva han mener Tompolo skal med marinefartøyene.

– De norske båtene gir ham makt til å kontrollere hele den nigerianske oljeeksporten. Han er nå den suverent sterkeste maktaktøren i Nigerdeltaet og kan når som helst stenge eller strupe landets oljeinntekter, sier Ljønsne. Han viser til at Tompolo demonstrerte dette i juli i fjor, da han blokkerte landets gass eksport, og operatøren måtte betale om lag en milliard kroner (140 mill USD) for å få skipstrafikken i gang.

Tompolo var tidligere leder i MEND-geriljaen, som også har kapret oljerigger og tatt norske sjøfolk som gissel.

Besøk fra Nigeria

Også før den siste handelen med Tompolo var et faktum var Forsvarsdepartementet involvert i salgsprosessen. En delegasjon fra Nigeria ønsket å komme og se på KNM «Horten», og det var mye fram og tilbake rundt hvordan dette besøket, med inspeksjon på Haakonssvern i Bergen, kunne gjennomføres.

«Hei, vi har diskutert det nigerianske besøket i dag. Bunnlinja herfra er at vi ikke kan gi noe forhåndstilsagn mht. lisens. Som dere vet blir dette en catchall vurdering ... (...) Under denne forutsetning anser vi det som greit at nigerianerne inspisierer fartøy(ene) når det måtte passe for FLO», skriver en senierrådgiver i UD i en e-post som også gikk til Gunnar Heløe i Forsvarsdepartementet.

Heløe var da nestsjefsjeff i avdelingen for internasjonalt forsvarssamarbeid. Med «catch all» henviser rådgiveren til bestemmelser om eksportlisens for salg av enhver vare til områder med krig eller der krig truer.

Borgerkrig

Før nigerianerne fikk lov å kjøpe KNM «Horten» ble det signert en salgskontrakt med det amerikanske sikkerhetselskapet Osprey Global Solutions. Den amerikansk eksgeneralen David L. Grange planla å bruke skipet under borgerkrigen som da herjet i Libya.

FØLG SAKEN

NIGERIA-BÅTENE

● Dagbladet har i en artikkelserie avslørt hvordan Forsvaret har solgt minst ti tidligere marinefartøyer til private paramilitære aktører i Vest-Afrika.

● En norsk offiser og to briter er foreløpig sikket for grov korrupsjon i forbindelse med salgene. Saken etterforskes i Norge og Storbritannia.

● Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har åpnet kontrollsak mot Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet. Høringen starter 30. april.

Forsvaret ville gjerne selge og kontrakten ble signert, men Grange klarer aldri å hoste opp de 46 millioner kronene som ble avtalt for båten.

Dokumenter viser at både forsvarssjef Harald Sunde og den politiske toppledelsen i Forsvarsdepartementet var orientert om salget.

Skipsmekleren, Lager Yacht Brokerage, skrev selv direkte til daværende forsvarsminister Espen Barth Eide og ba om mer tid for å få finansieringen på plass. Da hadde de allerede fått tre utsettelse på fristen for å betale inn et forskudd på 4,6 millioner kroner.

Hemmelig orientering

Mekleren forklarer at general Grange er i Libya og at han sammen med partnerne i overgangsrådet fremdeles er fast bestemt på å kjøpe KNM «Horten». Overgangsrådet skal ifølge mekleren ha modifisert sin kontrakt med det amerikanske sikkerhetselskapet, der det norske skipet nå skal utstyres som hospitalskip til bruk for humanitær støtte og «akutte medisinske operasjoner».

På dette tidspunktet hadde Forsvaret mistet tålmodigheten, og kansellert kontrakten med amerikanerne.

«LYB (mekleren) betalte ikke innen fristen, men har bedt om utsettelse tre ganger, henholdsvis fra 26. august til 16. september, fra 18. september til 14. oktober og fra 15. oktober til 22. november. LYB meddelte 23. november at gjeldende kontrakt heller ikke var mulig å overholde denne gang. Forsvaret meddelte derfor LYB at de ikke lenger var bundet av kontrakten», skrev til slutt Forsvarsdepartementet 23. mars 2012 i et hemmelig orienteringsskriv til statssekretær Roger Ingebrigtsen, med kopi til forsvarssjef Harald Sunde.

I orienteringen skriver Forsvarsdepartementet at de har vurdert saken som en materiellforvaltningssak «uten noen form for sikkerhetspolitiske forhold knyttet til den».

Torsdag er tre forsvarsministre, tre utenriksministre og to forsvarssjefer blant dem som må klare seg for Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité.

Espen Barth Eide, som var forsvarsminister da MTB-ene ble solgt, ønsker ikke å uttale seg om saken før høringen.

SKYTER PÅ FORGJENGERNE

Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide vil ikke forholde seg til hva departementet gjorde før hun selv inntok statsrådskontoret og skyver ansvar for båtskandalen over på forgjengerne.

NIGERIA-BÅTENE

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Tore Bergsaker
tbe@dagbladet.no

Dagbladet avslørte i går hvordan ekspedisjonssjef Fridtjof Søgård og andre departementstopper hyllet de to personene som sto for den praktiske gjennomføringen av salget av gamle marinefartøyer til den nigerianske krigsherren Government «Tompson» Ekpeupolo.

«Du må gratulere de to utrettelige herrene så mye. Sånne folk trenger Forsvaret», skrev Søgård i en e-post til en underordnet major i departementet, som hadde ansvaret for å følge opp salgene.

– Jeg kommenterer ikke e-postutvekslinger fra 2012 – før jeg kom inn i departementet, sier forsvarsminister Ine Eriksen Søreide.

For første gang siden Dagbladet i juni i fjor avslørte fartøysalget, lar forsvarsministeren seg intervjuet i detalj om saken. Men det er mye hun ikke vil svare på. Alt det som skjedde før hun trådte over dørs- tokken til forsvarsministerens kontor henviser hun til sine forgjengere.

– Du er jo ansvarlig i dag for å rydde opp. Hva vil du gjøre overfor disse personene som har vært kjent med salgsprosessene, og som har visst om at disse båtene skulle til Nigeria? Saken begrenser seg jo ikke til den ene personen som nå er korrupsjonssiktet av Økokrim.

– Som sagt kan jeg ikke kommentere hva enkelte i embetsverket har sagt eller skrevet i 2012. Jeg har ikke detaljkunnskap om hva de visste eller ikke visste. Jeg vet bare om de e-postene dere publiserer i dag og jeg har ingen kommentarer til dem utover at de ble utvokstet i

2012. Det vi har gjort for å rydde opp framover er å sørge for at departementet har styringsdialogen med forsvarssjefen på disse sakene.

Svipt

Søreide sier hun er glad for at Dagbladet avdekket hvor båtene er havnet. Hun omtaler det som «systemfeil».

– Hvordan kunne det skje?

– Båtene ble solgt under forutsetning av at de skulle seile under britisk flagg og britisk jurisdiksjon. Så må man jo gå lenger tilbake i tid for å få ytterligere svar og det må jo de som satt ansvarlige på den tida gi svar på. Mitt hovedfokus har vært å rydde opp i det som er påvist av svikt av rutiner. Disse sakene oppsto før min tid, men jeg må håndtere konsekvensene av dem – ikke minst finne gode systemer for å jobbe videre, og det gjør vi.

Søreide statte seg i statsrådsstolen 16. oktober 2013. Kystvaktfartøyet Titran ble fakturert til mekleren 21. november 2013 og båten ble betalt 7. januar 2014. Salgsattestikatet er datert 16. desember 2013, men båten ble solgt uten noen kontrakt og ikke engang Søreide aner hva båten ble solgt for.

– Hvorfor har det vært så viktig for deg å si at båten ble solgt i september, mens dette faktisk bare er datoen for en avtale med mekler?

– Vi hadde ikke fått noe varsel om at noe var galt og ble ikke kjent med denne saken før Dagbladet avdekket den i juni 2014. Da var ikke vi klar over at det ikke fantes noen salgskontrakt. Og vi har jobbet lenge for å finne det tidspunktet for salget. Da har vi måttet forholde oss til tidspunktet da meklerkontrakten ble inngått.

– Utfordringer

I oktober skrev Søreide til Stortinget «alle fartøysalgene synes å være gjennomført i tråd med gjeldende bestemmelser og instruksjoner». Uka etter konkluderte revisjonsselskapet PwC stikk motsatt og påpekte en rekke mulige lovbrudd. I januar siktet Økokrim en offiser for grov korrupsjon.

– Vi har hatt utfordringer med å klargjøre fakta og informasjon. Det betyr at vi også har sendt flere oppklarende og utfyllende brev til komiteen når det har vært nødvendig. Jeg har lagt vekt på at så snart jeg har fått ny informasjon har jeg også

sendt denne informasjonen til komiteen.

– Men en del faktum var klare. Båtene er i Nigeria og det er forbudt å selge båter til land i krig eller der krig truer. Er ikke dette da et klart brudd på eksportkontrollloven?

– Det er et spørsmål du må stille til de som satt i posisjon da de salgene skjedde.

– Men du skrev at alle lover og regler var fulgt?

– På det tidspunktet ut fra det vi da viste så så det slik ut, men vi har da også supplert informasjon til komiteen ytterligere.

Slurp

– Kan du forstå de som sier at departementet har vært mer opptatt av å renvaske prosessen enn i å rydde opp i prosessen?

– Det er en komplisert prosess, for vi har slitt med å få ut informasjon fra Forsvaret og fra FLO. Og vi har slitt med å få verifisert informasjonen. Det har gjort at vi hele tiden har måttet ta forbehold om at mer informasjon kan komme.

Søreide har avvist overfor Stortinget at representanter for fremmede makter gjestet marinebasen

SYSTEMFEIL: Forsvarsminister Ine Marie Eriksen Søreide omtaler salget av utrangerte marinefartøy til Nigeria som systemfeil. Torsdag må hun forklare seg for Stortingets kontrollkomité.

Foto: John T. Pedersen

Dagbladet i går

Haakonvern. Samtidig sendte hun over ei liste med navn på gjester som hun hevdet var lokale nigerianske representanter for det britiske selskapet CAS Global. Disse var i virkeligheten kabinetrådgiveren til Nigerias president Goodluck Jonathan, den nigerianske kystverksdirektøren, og flåtesjefen til krigsherren Tompolo.

– Hvordan kunne du overfor Stortinget hevde at dette var lokale representanter for et britisk selskap?

– Som sagt har vi måttet basere oss på den informasjonen Forsvaret har gitt om besøksprotokollene. Det har vi uttrykkelig skrevet i brevene til komiteen også. Detaljer

rundt dette vil det også være naturlig at forsvarssjefen svarer på i høringen.

– Men det ville bare vært å googole navnene du sendte Stortinget. De tre var blant Nigerias mektigste og mest profilerte tjenestemenn?

– Som sagt har vi basert oss på de besøksloggene Forsvaret ga oss, og det er det jeg har å si om det.

– Betyr det at departementet har slurvet med kontrollen av den informasjonen Forsvaret har servert i saken?

– Det har gjennom hele prosessen vært en utfordring både å finne informasjon og få verifisert informasjon.

– TA ANSVAR: Grete Faremo.

– BEKLAGELIG: Grete Strøm Erichsen.

INGEN KOMMENTAR: Espen Barth Eide.

Å skylde på andre, bidrar ikke til sakens opplysning

Tidligere forsvarsminister Grete Faremo (Ap) ber Søreide rydde opp.

Tre tidligere forsvarsministre er sammen med Ine Eriksen Søreide innkalt til Stortingets kontrollhøring torsdag.

En av dem er Grete Faremo (Ap), som i dag leder FNs kontor for prosjektjenester (UNOPS). Hun ber Søreide ta ansvar.

– Jeg regner med at dagens forsvarsminister bidrar til å kartlegge fakta i saken. Ansvaret kan være tungt å bære når det virkelig gjelder. Å skylde på andre bidrar ikke til sakens opplysning, sier hun til Dagbladet.

Hun kan ikke møte til høringen på grunn av toppleder møtet i FN som avhol-

des i Paris denne uka. En som kommer er Anne-Grete Strøm-Erichsen (Ap) som var forsvarsminister i to perioder i Stoltenberg-regjeringen

– Generelt vil jeg si at dette er en veldig beklagelig sak, og noe som aldri skulle ha skjedd.

– Tar du din del av ansvaret for det som har skjedd?

– En minister er til enhver tid ansvarlig for det som skjer, og for å rydde opp etter det som har skjedd. Men det gjelder også de som sitter med et delegert ansvar. De kan ikke fraskrive seg dette, sier hun.

Espen Barth Eide (Ap) var både forsvarsminister og utenriksminister i forrige regjeringsperiode. Han vil ikke kommentere saken før han har forklart seg for Stortinget torsdag.

NIGERIABÅTENE

Fem tidligere og nåværende statsråder skal i kontroll sine roller da ti utrangerte marinefartøy endte opp

DETTE MÅ D

Espen Barth Eide, (Ap)

Forsvarsminister fra 11. november 2011 til 21. september 2012. Utenriksminister fra 21. september 2012 til 16. november 2013.

KNM Horten ble i juli 2011 solgt til det amerikanske private sikkerhetsselskapet Osprey Global Solutions, ledet av den pensjonerte Special Forces-generalen David L. Grange. De skulle bruke båten i borgerkrigen i Libya. Handelen ble ikke noe av da betalinger fra amerikanerne uteble.

Det var feststemning i Forsvarsdepartementet i mai/juni 2012 da 27 millioner kroner fra salget av seks MTB-er kom inn på konto. Ingen stilte spørsmål ved hvem som hadde kjøpt båtene og hva de faktisk skulle brukes til.

I oktober 2012 var UD med på å legge til rette for besøk fra Nigeria for å inspisere MTB-ene og KNM Horten i Bergen.

I mai 2013 var den norske ambassaden i Nigeria involvert i å skaffe visum til to bankmenn fra Skye Bank PLC i Nigeria som skulle komme til Norge med penger for KNM Horten, uten at UD koplede dette til at båtene kanskje ikke skulle til England likevel.

Adm. direktør Petter Jansen

Sjef for Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) fra 1. november 2011 til i dag.

De to personene i FLO som har stått for den praktiske gjennomføringen av salgene inngikk avtaler med Bodø-firmaet Norsk Megling og Auksjon (NMA) om salg av store mengder utrangert forsvarsmateriell uten at reglene for offentlige anbud og anskaffelser er fulgt.

PwC skriver i sin rapport at de som har stått for salgene i stor grad har vært overlatt til seg selv og at det har vært mangel på faglig bistand og tilrettelegging. De skriver at ledelsen i FLO «stiltiende har akseptert og utvist passivitet i sentrale deler av beslutningsprosessen».

Salget av kystvaktskipet Titran ble ikke forelagt UDs eksportkontroll for vurdering av «fang alt»-bestemmelsene.

Det ble inngått meklerkontrakt for salg av KV Titran med ukjent og ubegrenset provisjonsbeløp. Båten ble solgt uten kontrakt og ifølge fakturaen ble den solgt til mekleren, som så solgte den videre.

Store mengder dokumentasjon om salgene er makulert og ledelsen har gjort lite for å sikre seg rutiner for arkivering og dokumentasjon.

Stråselskapet CAS Global ba om bekreftelse på at det hadde vært våpen om bord på KNM Horten og FLO bekreftet at det hadde vært en 40 mm Bofors kanon på fordekket, uten at FLO ble mistenksomme til hvorfor de ønsket en slik bekreftelse når bruken av båtene skulle være helt sivilt.

E-postutveksling og dokumentasjon viser at både ledelsen i FLO, Forsvaret og Forsvarsdepartementet må ha forstått at paramilitære i Vest-Afrika og den nigerianske stat var de egentlige kjøperne og sluttbrukerne av båtene.

Ine Marie Eriksen Søreide, (Høyre)

Forsvarsminister fra 16. oktober 2013 til i dag.

Hvordan kunne det gå til at kystvaktfartøyet Titran ble solgt til en sørafrikansk våpenhandler uten at det ble laget noen kontrakt på salget. Titran er nå patruljebåt for paramilitære Omak Maritime i Nigerdeltaet. Salgsmeldingen er datert 16. desember 2013 og båten ble betalt 7. januar 2014, men Søreide aner ikke hva kjøperen betalte for båten. Avtalen med mekleren sa at mekler skulle ha alt over én million euro. Titran er nå patruljebåt for paramilitære Omak Maritime i Nigerdeltaet.

Søreide har også ansvaret for hele oppryddingen etter alle de tidligere salgene. Hvorfor har ingen blitt stilt til ansvar? Alle topper i departementet og i Forsvaret som har vært kjent med salgene sitter fortsatt i sine stillinger.

Støttefartøyet KNM Horten lå ved kai i Storbritannia fram til oktober 2014, men enda det var klart at båten nå var eid av den nigerianske krigsherren Government «Tompolo» Ekpempulo gjorde Søreide ingen ting for å få britiske myndigheter til å holde båten tilbake.

Søreide varslert heller ikke Økokrim før i mars i år, men da hadde Økokrim allerede etterforsket saken i to måneder og vært på razzia hos FLO.

Jonas Gahr Støre, (Ap)

Utenriksminister fra 17. oktober 2005 til 21. september 2012.

Det var Jonas Gahr Støre som 21. januar 2011 grep inn og stanset salget av KNM Horten til det norskeiske sikkerhetsselskapet Clear Ocean. Men tillot seinere salgene til utenlandske sikkerhetsselskap.

UDs eksportkontroll godkjente i februar 2012 at seks MTB-er kunne selges til det britiske selskapet CAS Global forutsatt at de seilte med britisk flagg og under britisk jurisdiksjon. Dette til tross for at norske og britiske tollmyndigheter slo alarm og advarte mot salgene.

Seinere samme år godkjente UD tilsvarende salg av KNM Horten. UD gjorde ingen ting for å undersøke hva CAS Global faktisk var, nemlig et nesten tomt stråselskap med nære bånd til den nigerianske krigsherren Tompolo.

UD ordnet visum og var med å legge til rette for at nigerianske utsendinger skulle inspisere båtene i Bergen.

UD fikk opplyst at båtene skulle brukes til fiskerioppsyn i farvannene til de vestafrikanske Ecowas-landene, men slik bruk hadde også vært problematisk siden tre av disse 15 landene er underlagt våpenembargo fra FN.

Børge Brende, (Høyre)

Utenriksminister fra 16. oktober til i dag.

Til tross for at eksportkontroll er tillagt UDs eksportkontrollkontor, hevder departementet at de ikke kan forholde seg til annet enn den informasjonen Forsvaret som eksportør legger på bordet. De har ikke kontrollert eller ettergått opplysningene de har fått servert.

Da kystvaktfartøyet Titran ble solgt i november 2013 ble ikke engang UD forespurgt av Forsvaret om en vurdering etter «fang alt»-bestemmelsene. Spørsmålet er om UD burde sørget for rutiner som gjør at de må konsulteres ved alt salg av forsvarsmateriell.

Da salgene ble avdekket av Dagbladet i juni 2014, lå fremdeles KNM Horten til kai i England. Det knyttes spørsmål til hva UD og Børge Brende har gjort for å hindre at også dette skipet havnet hos krigsherren Tompolo. Britiske myndigheter skal etter det Dagbladet erfarer aldri ha fått noen stopppordre fra Norge, og lot skipet seile til Nigeria like før jul i fjor.

Selv om granskerne fra revisjonsselskapet PwC har avdekket flere mulige brudd på eksportlovgivningen, har UD til nå ikke foretatt noen rettslige skritt i saken.

FAKTA

NIGERIABÅTENE:

- Dagbladet har i en artikkelserie avslørt hvordan Forsvaret har solgt minst ti tidligere marinefartøy til private paramilitære aktører i Vest-Afrika.
- En norsk offiser og to briter er foreløpig siktet for grov korrupsjon i forbindelse med salgene. Saken etterforskes i Norge og Storbritannia.
- Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite har åpnet kontrollsak mot Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet. Høringen er i morgen.

NIGERIABÅTENE

ollhøring i Stortinget i morgen forklare seg om
hos paramilitære grupper og krigsherrer i Afrika.

DE SVARE FOR

Grete Faremo, (Ap)

Forsvarsminister fra 20. oktober 2009 til 11. november 2011

Har meldt forfall til høringen på grunn av ledermøte i Paris.

Ingen av de aktuelle salgene ble gjennomført da hun satt som forsvarsminister. Men det gikk flere såkalte avhendingsordre, som vil si at man startet utrangeringsprosess og klargjøring for salg av fartøy og materiell.

General Sverre Diesen

Forsvarssjef fra 1. april 2005 til 30. september 2009

Har vært en sentral aktør i forsvarsledelsen siden 2003, og har vært med på etablere den strukturen for salg av utrangert forsvarsmateriell som etaten har stått for. Herunder beslutningen om å fase ut mange av de aktuelle fartøyene.

General Harald Sunde

Forsvarssjef fra 1. oktober 2009 til 19. november 2013

Rundskriv i Forsvarsdepartementet viser at Sunde personlig ble holdt orientert om salget av KNM Horten til den pensjonerte amerikanske generalen David L. Grange, og at den skulle brukes under borgerkrigen i Libya. Kontrakt ble skrevet, men salget aldri gjennomført fordi betalingen uteble.

Satt som forsvarssjef da ni av de ti aktuelle marinefartøyene ble solgt.

E-postutveksling og dokumentasjon som Dagbladet og granskerne fra revisjonsselskapet PwC har avdekket, viser at både ledelsen i FLO, Forsvaret og Forsvarsdepartementet må ha forstått at paramilitære i Vest-Afrika og den nigerianske stat var de egentlige kjøperne og sluttbrukerne av flere av båtene som ble solgt.

Forsvaret ble også advart av Tollvesenet mot salg av MTB-ene til CAS Global.

Admiral Haakon Bruun-Hanssen

Forsvarssjef fra 19. november 2013 til i dag

Overtok ansvaret like før det siste fartøyet, KV Titran, ble solgt til Afrikas største våpenhandler.

Har ansvaret for å rydde opp i etaten etter avsløringene rundt båtsalgene. Må forklare hva som er gjort, og hvordan ny organisering og rutiner skal hindre liknende hendelser.

Til tross for at granskerne fra PwC allerede i slutten av oktober fastslo en rekke mulige lovbrudd og brudd på regler og bestemmelser innen offentlig forvaltning, har ikke Forsvaret foretatt noen rettslige skritt. Heller ikke etter at Økokrim slo til mot FLO i januar, og siktet den tidligere betrodde offiseren for grov korrupsjon.

Anne-Grete Strøm-Erichsen, (Ap)

Forsvarsminister fra 17. oktober 2005 til 20. oktober 2009

Forsvarsminister fra 21. september 2012 til 16. oktober 2013

KNM Horten ble solgt til stråsel-skapet CAS Global 8. oktober 2012 uten at det ble tatt forbehold om eksportlisens. Den reelle kjøperen var krigsherren Government «Tompson» Ekpemupolo og etter «fang alt»-bestemmelsene skal det ikke selges militært utstyr til bruk i områder med krig, eller der krig truer.

Formelt skulle båten brukes av CAS Global til fiskeriopp-syn av ECOWAS-landene, men tre av disse 15 landene i det vestafrikanske økonomiske samarbeidet står på FNs våpenembargoliste. Salg til dette formålet ville også vært ulovlig.

Da KNM Horten ble solgt i oktober 2012 var det klart for mange i Forsvaret at sluttbrukerne var i Nigeria, men dette ble ikke videreformidlet til UDs eksportkontroll.

I november 2012 ble skole-skipene KNM Hessa og KNM Vigra ble solgt uten at salget ble forelagt UDs eksportkontroll. Disse utfører nå væpne-de sikkerhetsoppdrag for et paramilitært selskap i Kamerun.

I NORSK TJENESTE: Slik så KNM Terne ut på patrulje i norsk tjeneste utenfor Libanon.

Foto: Torgeir Haugaard / Forsvaret

DRUKNET HUND: En mann er dømt til 90 dagers fengsel for å ha tatt livet av hunden sin ved å dumpe den i vannet i et bur i Øksnes i Nordland. Vesterålen tingrett dømte mannen for brudd på dyrevelferdsloven, skriver ABC Nyheter. Han fradømmes også retten til å eie husdyr i fem år. (NTB)

Kronerulling for Tsjernobyl

Atomkraftverket i Tsjernobyl får ny, heldekkende beskyttelse etter at verdenssamfunnet har samlet inn 530 millioner euro for å finansiere prosjektet.

Prosjektet skal etter planen være ferdigstilt i november 2017. Dermed vil miljøet rundt det ødelagte kraftverket være be-

skyttet mot flere radioaktive lekkasjer.

I alt trengs det 650 millioner euro, men Tysklands miljøvernminister Jochen Flasbarth sier han er sikker på at Russland og Kina vil gi resten av pengene.

– Jeg er veldig lettet. Det er nå klart at verdenssamfunnet tar ansvar, sier Flasbarth. (NTB)

MINNES: Blomster på minnesmerket i Kiev. Foto: NTB Scanpix

Mann døde i husbrann på Smøla

En mann i 60-årene mistet livet i en boligbrann på Smøla i Nordmøre i går.

– I tillegg til mannen, bodde det en kvinne i 90-årene i huset. Hun klarte å komme seg ut, sier operasjonsleder Jan Helge Kjøl i Nordmøre og Romsdal politidistrikt til NTB. (NTB)

NIGERIA-BÅTENE

KRIGSHERRE: Slik ser KNM «Terne» ut i dag. Utstyrt med to 20 millimeter maskinkanoner, en mitraljøre, og væpnede krigere om bord, driver missiltorpedobåten jakt på pirater og skatteinnkreving langs Bonny River i Nigeria. Sammen med fem søskerskip utgjør den spydspissen i Government «Tompolo» Ekpemupolo privatdrevne kystvaktflåte. Foto: Privat

”VI VILLE IKKE SOLGT

– Vi ser på han som en banditt, sier USAs tidligere Nigeria-ambassadør om krigsherren som fikk kjøpe sju norske marinefartøy.

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no
Tore Bergsaker
tbe@dagbladet.no

John Campbell var USAs ambassadør til Nigeria fra 2004 til 2007 og har en lang karriere som amerikansk diplomat i Europa og Afrika. Han har skrevet boka «Nigeria: Dancing on the Brink» og er i dag tilknyttet tenketanken «Council on Foreign Relations». Dagbladet spør ham om hva de sju norske marinefartøyene har gjort for

krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo.

– Jeg er enig med dem som sier at Tompolo takket være de norske båtene er blitt den største maritime maktfaktoren i Nigeria. Dette gjør ham ekstremt mektig, for han er nå i stand til å kontrollere hele, eller mesteparten av, den nigerianske olje- og gassseksporten, sier han til Dagbladet.

To millioner fat

Med en daglig eksport på rundt to millioner fat er Nigeria en større eksportør enn Norge. Det betyr at det med dagens oljepris og dollarkurs hver dag renner en snau milliard kroner inn på kontoene til de som har kontroll med olje- og gassseksporten i landet.

USA har tradisjonelt en betydelig lavere terskel enn Norge for å eksportere våpen, men den tidligere ambassadøren ser ikke for

seg at landet hans kunne funnet på å selge militærutstyr til krigsherren Tompolo.

– Jeg kan ikke se for meg at vi kunne solgt båter til ham. Det er rett og slett fordi vi ser på ham som en banditt, sier Campbell.

Han viser til hvordan Tompolo som leder i MEND-geriljaen har angrepet oljeinstallasjoner og tatt vestlige oljearbeidere som gissel. I åra fra 2005 til 2009 ble eksporten redusert til et minimum og Tompolo gjorde det med småbåter. Nå har han fått store krigsskip fra Norge.

Blokkerte gassseksport

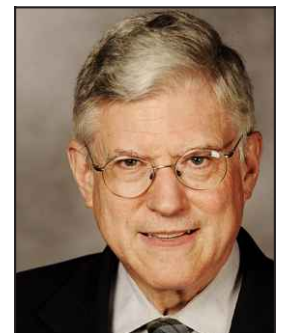
Og Tompolo har ikke lagt taktikken bak seg. I juli i fjor blokkerte han gassseksporten, og operatøren måtte betale om lag en milliard kroner (140 mill USD) for å få skipstrafikken i gang igjen.

Ambassadøren understreker at han ikke har detaljert kunnskap

om de norske marinebåtene og han har en viss forståelse for at norske myndigheter har kunnet trække feil.

– Kontroll av kjøperne av forsvarsmateriell er ekstremt viktig, og ofte svært vanskelig. Når det gjelder slike båter er det viktig å få klarhet i om våpensystemer lar seg remontere. Hvis det er mulig må salget håndteres som et militært salg.

UDs eksportkontroll vurderte båtene som sivile og ble lurt av dokumentasjon der kjøperne oppga at båtene skulle seile med britisk flagg og under britisk jurisdiksjon. Kjøperne i det britiske stråselskapet CAS Global sendte egen e-post til Forsvaret der de ba om dokumentasjon for hva slags våpensystemer som tidligere hadde vært om bord på KNM Horten. Forsvaret bekreftet tilbake at det hadde vært en 40 mm Bofors kanon på fordekket, men

AMBASSADØR: John Campbell var USAs ambassadør til Nigeria fra 2004 til 2007.

stilte ikke spørsmål ved hvorfor denne informasjonen var viktig for kjøperne.

Bilder Dagbladet har fått tak i av noen av de seks norske missiltorpedobåtene, som ble solgt til Tompolo, viser at det på nytt er monterte både mitraljører og kanoner på dekket.

– Folk som Tompolo har ingen problemer med å skaffe seg våpen, sier Campbell.

Nytt regime

Nå følger han spent med på overgangen til et nytt regime i Nigeria. Opposisjonskandidaten Muhammadu Buhari har vunnet presidentvalget og skal overta embetet 29. mai. Den sittende president Goodluck Jonathan har gratulert Buhari med seieren og ser ut til å være villig til å gi fra seg makta. Men flere krigsherrer, blant dem Tompolo, varslet bråk om ikke Jonathan ble gjenvalgt.

NIGERIA-BÅTENE

» Det er vel ingen av disse personene som trenger taletrening?

Martin Kolberg, (Ap)
Kontrollkomiteens leder

SPLITE KOLBERG: Spesialrådgiver Birgitte Frisch i Forsvarsdepartementet «grillet» forsvarstoppene.
Foto: Forsvarsdepartementet

EKTE HØRING: Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) hilser på den ekte Martin Kolberg (Ap) før høringen i kontrollkomiteen torsdag i forrige uke. En uke tidligere arrangerte hun prøvehøring der Forsvarsdepartementets spesialrådgiver Birgitte Frisch spilte Martin Kolberg og de andre komitémedlemmene.
Foto: John Terje Pedersen

Forsvarsministeren arrangerte PRØVEHØRINGER

Før Stortingshøringen om Nigeria-båtene arrangerte forsvarsminister Ine Eriksen Søreide prøvehøringer med forsvarssjefen og FLO-sjefen. Departementet avviser koordinering.

Tekst: **Tore Bergsaker**
tbe@dagbladet.no
Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

Forrige torsdag satt forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H), forsvarssjef Håkon Bruun-Hansen og sjefen for Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) Petter Jansen seg foran Stortingets kontrollkomité for å svare på hvordan ti norske marinefartøy har havnet i hendene på paramilitære grupper i Vest-Afrika.

Selv om ingen av dem har vært

innkalt til høringer tidligere var det ingen helt ny situasjon for dem.

Uka før var nemlig alle tre samlet til det som internt i Forsvarsdepartementet ble omtalt som «prøvehøringer». Der lekte de sentrale forsvarstoppene Stortingshøring for å forberede seg. Departementets kommunikasjonssjef Birgitte Frisch var for anledningen både Martin Kolberg (Ap), Erik Skutle (H) og Per Olaf Lundteigen (Sp).

- Ja, jeg stilte spørsmålene. Vi trente de som skulle høres på en hørings-situasjon, sier Frisch til Dagbladet.

Hun avviser at formålet med prøvehøringen var å koordinere svarene til forsvarstoppene.

- Nei absolutt ikke. Formålet var å stille best mulig forberedt, sier hun.

- Det å være i en høringssituasjon er antakelig litt som å være oppe til eksamen. Det bør man trene på en best mulig måte, sier Frisch.

Forsvarsministeren og hennes

to underordnede var samlet to ganger, og i tillegg hadde Frisch en ekstra gjennomgang med FLO-sjef Petter Jansen.

- Hva lærte de av disse rundene?

- Du må neste spørre dem selv om det, men jeg tror de fikk godt utbytte av det. Når sjef FLO ba om ekstraundervisning gir det et bilde av at dette var nyttig, sier Frisch.

- Internt

Forsvarssjefens talsperson, brigader Dag Aamoth, sier det var viktig for toppene å klargjøre fakta.

- De forberedte seg godt, både ved gjennomgang av stoffet og mulige spørsmål. Men jeg vil ikke gå i detalj om disse forberedelsene og hvordan programmet var. Det er internt, sier Aamoth til Dagbladet.

- Ønsket man her å samkjøre svarene?

- Absolutt ikke. Forberedelsene handlet om å sette seg inn i et omfattende og komplekst saksgrunnlag, sier han.

Kontrollkomiteens leder,

Martin Kolberg (Ap), reagerer på opplysningene.

- Dette er veldig spesielt og reiser mistanke om at Forsvarsdepartementet ikke står så langt unna denne saken som de har forsøkt å gi inntrykk av, sier Kolberg.

- Samordne

Han stoler ikke på påstanden om at det bare var snakk om trening.

- Det er vel ingen av disse personene som trenger taletrening. Jeg får inntrykk av at man her har forsøkt å samordne forklaringene og vite hverandres svar. Dette er interessante opplysninger i vårt videre arbeid, sier Kolberg.

Komitémedlem Hans Fredrik Grøvan (KrF) var heller ikke kjent med prøvehøringene til forsvarstoppene.

- Dette var overraskende. Jeg håper ikke at det har gått ut over den ærligheten og grundigheten i svarene. Det er særlig viktig i en høring. Ærlige svar er viktig, og at ikke noen har blitt presset til å si noe de ellers ville ha sagt, sier han.

Da den ekte høringen ble av-

holdt, fikk både forsvarssjefen og FLO-sjefen kritikk for å stille dårlig forberedt.

- Det forundrer komiteens leder at du som Forsvarets øverste sjef kommer her og sier at du ikke vet. Jeg mener dette ikke strekker til. Du kan ikke fortsette å si framover i denne høringen at du ikke vet, sa Martin Kolberg (Ap) til forsvarssjef Håkon Bruun-Hansen.

Fikk kjeft

Da FLO-sjef Petter Jansen ikke kunne svare Erik Skutle (H) på om de i det hele tatt hadde gjort noen bakgrunnsjekk av selskapet CAS-Global, som kjøpte sju av båtene, fikk også han kjeft.

- Du er innkalt til høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité, du vet at dette blir et viktig tema, og så hører du ikke med dine underordnede hva som har skjedd og hvilken bakgrunnsjekk som er gjort?, sa Skutle.

- Da registrerer komiteen at Jansen ikke har oversikt over disse spørsmålene, oppsummerte Kolberg.

FORSVARSEKSPORTEN

BRUKTHANDEL: Roger Jensen driver AS Roger Jensen Trading Co Ltd på Kongsberg. Han kjøper utrangert materiell fra Forsvaret og selger det over hele verden. Svært mye går til Midt-Østen.
Foto: Øistein Norum Monsen

FN mener maskinhandler Roger Jensen fra Kongsberg regimet i Eritrea. Likevel tvinges Forsvaret av departem

**FN: - NORGE BRY
VÅPEN-FORBUD**

FORSVARS-EKSPORTEN

bryter våpenembargoen mot skrekk-

mentet til å fortsette å selge militært utstyr til ham.

Tekst: TORE BERGSAKER

tbe@dagbladet.no

KRISTOFFER EGEBERG

keg@dagbladet.no

Jensen har Kongsberg-firmaet AS Roger Jensen Trading co. LTD vært en stor oppkjøper av overskuddsmateriell fra Forsvaret. På auksjoner og overskuddssalg har Roger Jensen handlet en mengde utrangerte kjøretøy, maskindeler, generatorer og annet utstyr.

Men i 2013 kom FNs sikkerhetsråd med en rapport som skapte sjokkbølger innad i Forsvaret. FNs sanksjonskomité for Somalia og Eritrea kunne avsløre at Roger Jensen og en norsk-eritreisk forretningspartner drev storstilt eksport av militære overskuddskjøretøy til hæren i Eritrea, noe Sikkerhetsrådet mener er et klart brudd på FNs våpenembargo.

Eritrea omtales som Afrika Nord-Korea, med omfattende brudd på menneskerettighetene der opposisjonelle fengsles og tortureres. Det finnes ingen frie medier, og det nordøstafrikanske landet er en av verdens største leverandører av flyktninger. Hæren står bak flere angrepskriger mot sine naboer de siste tiåra, men trenger sårt utstyr, spesielt kjøretøy og reservedeler, etter flere år under streng våpenembargo.

Høsten 2013 ble Roger Jensen anmeldt av UD, og satt under etterforskning av PST. Forsvaret stanset alt salg til selskapet og stengte dem ute fra alle overskuddsauksjoner. Men Jensen klaget til Forsvarsdepartementet og vant fram.

Imars 2014 påla departementet Forsvaret å oppheve salgsforbudet mot Roger Jensen. Det til tross for at selskapet fremdeles er under etterforskning, der Forsvaret, Tollvesenet, PST og UD skal ha avdekket flere mulige forsendelser til Eritrea som bryter de strenge sanksjonene.

Overvåket handelen

FNs mistanke mot AS Roger Jensen Trading co. LTD ble vekket i mai 2012. Det begynte med en e-post fra Roger Jensen til Utenriksdepartementets eksportkontroll. Han ville eksportere et parti med overskuddskjøretøyer direkte til Eritrea, men fikk blankt nei fra UD.

I korrespondansen med UD uttrykker Jensen misnøye. UD mener på sin side at det er stor fare for at kjøretøyene vil havne hos militære myndigheter i det knallharde diktaturet.

Jensen insisterer på at kjøretøyene er strippet for alt militært utstyr. UD svarer at eksport til Eritrea er uaktuelt, og at de har hørt fra Tollvesenet at Jensen vurderer å selge lastebilene til Saudi-Arabia i stedet.

Jensen får klar beskjed om at han ikke kan omgå eksportregelverket ved å selge bilene via et tredjeland.

Men det er dette FN mener det er bevis for at han gjør. Seinere samme dag skriver Jensen til sin norsk-eritreiske samarbeidspartner Tekeste Tesfamichael i Bærum-selskapet Brukt Nytt Maskineri Eksport: «Vår eneste sjanse til å få sendt bilene er at vi får en bekreftelse fra kjøperen (Baaboud Trading) på at endelig mottaker er i Emiratene ... håper du kan skaffe en slik erklæring så fort som mulig.»

Seinere på dagen følger Jensen opp: «Brevet må være med brevhode, signatur og stempel og det må stå: Vi bekrefter herved at vi er sluttbruker av kjøretøyene og fraktdestinasjonen er Jebel Ali (Dubai) i Emiratene». Baaboud Trading er ifølge sanksjonskomiteen et saudiarabisk selskap som norsk-eritreeren bruker for å frakte tunge maskiner til Eritrea.

– Vanvittig

Roger Jensen (71) bare rister på hodet av alle problemene FNs sanksjonskomité har skaffet ham når vi treffer ham på hans store industriområde like utenfor Kongsberg.

– Det er helt vanvittig. Du trenger ikke noen eksporttillatelse til Dubai. Til Dubai kan du sende hva du vil.

Han serverer kaffe inne på kontorfløyen av en stor lagerbygning. Utenfor >>>

TER
DET

BRUKTHANDLER: Roger Jensen ser ikke noe galt i at gammelt demilitarisert utstyr blir solgt til noen som trenger det. – Det er jo dønn idiotisk om brukbare ting skal gå i kverna, sier han. FOTO: ØSTEIN NORUM MONSEN

FORSVARS-EKSPORTEN

DRAMMEN: Et bilde tatt i Dubai, viser at lastebilene kom fra Drammen, via Bremerhaven i Tyskland. FOTO: FN

NORSK: En Scania P93 lastebil i Dubai. Roger Jensen har kjøpt minst 66 fra Forsvaret siden 2008. FOTO: FN

PÅ VEI: Her lastes bilene om bord på «MV Shaker 1» i Dubai. Dagen etter seilte båten mot Massawa i Eritrea. FOTO: FN

NYMALTE: Lastebilene ble malt gule for å tilsløre at de har vært militære. FOTO: FN

«EN ALVORLIG OG OMFATTENDE SAK SOM FREMDELES ETTERFORSKES AV PST.»

>>> står det hjullastere, gravemaskiner og flere militære lastebiler han har kjøpt av Forsvaret. Veggene er dekket av bilder av Jensen tatt i alle verdenshjørner.

– Jeg kan selge til hvem som helst. Det er ikke noe problem å selge en hjullaster eller ei kran til Eritrea.

– Lastebiler da?

– Ja, det er også greit så lenge de ikke er grønne. De er livredde for grønne ting, sier han om eksportkontrollen som skal passe på hvem vi selger utstyr som kan brukes i krig og konflikter.

Malte dem gule

En sommerdag i 2012 på Drammen havn sto 17 Iveco lastebiler, fem Scania P92 og P93 lastebiler og tre Mercedes G-240 Geländewagen feltvogner. Alle var nymalt i gult for å dekke over de militære kamuflasje-fargene. Ivecoene og Mercedesene hadde Jensen kjøpt fra det danske forsvaret. Scaniaene kom fra det norske.

I vinduene var det klistret fraktdokumenter der Jebel Ali, havna i Dubai, var oppført som destinasjon. Men det var ikke hele sannheten.

25. september 2012 står representanter for FNs sanksjonskomité i Dubai og ser på at lasteskipet «Morning Linda» legger til kai med de gulmalte bilene om bord. Da de fotograferte at bilene blir losset har selskapet Golden Mark General Trading LLC allerede levert et dokument til havnemyndighetene der de påtar seg å være mottaker av kjøretøyene. «Golden Mark er et selskap som driver butikk på vegne av Eritreas regjeringsparti PFDJ», skriver sanksjonskomiteen.

En snau måned seinere instruerer norsk-eritreeren Tesfamicael at tolv av lastebilene skal heises om bord i lastebåten «MV Shaker 1», og sanksjonskomiteen overvåker båtens ferd til den eritreiske havnebyen Massawa.

Det er neppe første gang han sender biler til hjemlandet. Sanksjonskomiteen sitter på et lydopptak der norsk-eritreeren oppgir at han er agent for myndighetene i Eritrea og at han allerede da hadde sendt en rekke lastebiler til sine oppdragsgivere.

Mottakeren er oberst Wedlu Gheresus i den eritreiske hæren. Han går under kallenavnet «Barya» og er ifølge en tidligere FN-rapport nært assosiert med president Isaias Afwerki, og en av regimets mektigste. Han skal også ha forbindelser til to kommandanter i den islamistiske terrorbevegelsen Al-Shabaab, som har gjort Somalia til et krigsinferno.

Tesfamicael svarer ikke på Dagbladets henvendelser

– Kald krig

Førsteamanuensis Stig Jarle Hansen ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på Ås omtaler Eritrea som et av Afrikas aller verste regimer.

ETTERFORSKES: PST etterforsker fortsatt et mulig brudd på eksportkontrollloven etter at Roger Jensen har solgt utrangerte militære lastebiler til Eritrea. Jensen kan ikke se at det kan være galt å selge lastebiler helt tilsvarende de hvem som helst kan kjøpe sivilt. FOTO: ØISTEIN NORUM MONSEN

– Eritrea er definitivt Afrikas Nord-Korea. Og president Isaias Afwerkis etterrettingsvesen er veldig effektivt, der det har gått sterke rykter om at det er aktivt også i Norge, sier Hansen.

Han forklarer hvordan det brutale regimet bokstavelig talt har gått fra slag til slag siden de vant sin uavhengighet fra Etiopia tidlig på 90-tallet. Først var de i krig mot Jemen i 1996, så ble det utkjempet skytterkrig mot Etiopia i 1998 til 2000, før det brøt ut krig mot Djibouti i 2008.

– De har hatt store problemer med alle naboene sine, og har gjennomført flere angrepskriger, og det er fremdeles svært spent mellom Eritrea og Etiopia og Eritrea og Djibouti. De okkuperer fremdeles land fra Djibouti, og det pågår en kald krig på Afrikas Horn, sier han.

Han sier den eritreiske hæren er blitt en stor industri for regimet.

– Den er kanskje ikke lenger et effektivt krigsvåpen, men derimot veldig effektivt for å skaffe generalene inntekter. Men situasjonen er svært trang på grunn av våpenembargoen, og transportmidler som fungerer er veldig viktig. En av svakhetene til Eritrea i krigen mot Etiopia i 1998 til 2000 var nettopp mangelen på transportmidler og at de ikke var mekanisert. Derfor er tilgangen på kjøretøy og framfor alt reservedeler svært viktig for Eritrea, sier Hansen.

Alvorlig og omfattende

Selv om UD hadde bistått sanksjonskomiteen, slo dokumentasjonen i FN-rapporten ned som ei bombe i UD. Den ble straks oversendt til PST som et varsel om mulig

brudd på eksportkontrollloven.

– Dette er en alvorlig og omfattende sak som fremdeles er under etterforskning hos PST, sier kommunikasjonsdirektør Trond Hugubakken i PST.

UD varslet også Forsvarets logistikkorganisasjon, som i løpet de siste åra har solgt minst 66 tunge utrangerte militærlastebiler til Jensen.

Forsvaret reagerte med å varsle Jensen om at han ikke lenger var ønsket som kunde på deres auksjoner.

– Plutselig ble vi stanset på auksjoner. Det tok vel 14 dager og så fikk jeg igjen den lisen. Jeg hadde jo ikke gjort noe galt. Selge 20 år gamle sivile lastebiler ... Det er ikke noe galt i det, sier Jensen.

Det var et brev fra Jensens advokat som fikk forsvarsdepartementet til å omgjøre vedtaket i mars 2014. I brevet, som Dagbladet har fått innsyn i, argumenterer Jensens advokat med at Forsvaret ikke har lov hjemmel til å utestenge Jensen og at Jensen usansett ikke er funnet skyldig i å ha gjort noe ulovlig.

– Eksportkontrollregelverket gir ikke hjemmel for Forsvaret til å utestenge aktører fra auksjon ved mistanke om brudd på eksportkontrollloven. Vedtaket om utestengelse ble derfor opphevet i mars 2014 etter at AS Roger Jensen klaget på utestengelsen som ble foretatt i august 2013. Det er departementet som er klageinstans, derfor kom saken til FD, sier forsvarsminister Ine Eriksen Søreide i en e-post til Dagbladet.

– Som kjent er det eksportør, i dette tilfellet AS Roger Jensen, som har ansvaret for å følge eksportkontrollregelverket. Forsvaret baserer sine kontrakter på vilkår som blant annet ivaretar at materiell som er solgt i Norge kan være gjenstand for lisensplikt ved utførsel og at kjøper har ansvaret for å søke UD om tillatelse ved en eventuell eksport. Salgskontraktene skal også inneholde bestemmelser om håndtering av mislighold og utvidet hevingsadgang. Dette gjør det enda tydeligere hva som er kjøpers ansvar, sier hun.

Etter det Dagbladet kjenner til veker det fortsatte salget undring innad hos PST, UD og Tollvesenet, og til dels sterke reaksjoner innad i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO). Men de har ikke fått opplyse om dette offentlig. Det har stormet rundt FLO etter Dagbladets avsløringer rundt de såkalte «Nigeria-båtene».

Under kontrollhøringen i båtskandalen som ble avholdt 30. april kom det fram at det har vært opplevd som et voldsomt press på å få solgt overskuddsmateriell.

– Det har vært en stor iver i Forsvarsdepartementet å få gjennomført salgene slik at man får kontanter i kassa, sa tidligere forsvarssjef, Harald Sundt.

Her begynner det å brenne under beina på ledelsen i Forsvarsdepartementet

NY HØRING: Minst 17 tidligere militære lastebiler er blitt eksportert fra Norge til skrekkregimet i Eritrea. Hans Fredrik Grøvan og Kjell Magne Bondevik (KrF) mener at dette nå må bli en sak for Stortinget og regjeringen. Foto: Øistein Norum Monsen

-STORTINGET MÅ TA SAKEN

OVER-RASKET:
Hans Fredrik Grøvan (KrF).

OVER-RASKET:
Kjell Magne Bondevik.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) vil inkludere Eritrea-lastebilene i kontrollkomité-saken om Nigeria-båtene. Kjell Magne Bondevik forventer at både Stortinget og regjeringen tar affære.

FORSVARS- EKSPORTEN

Tekst: **Tore Bergsaker**
tbe@dagbladet.no
Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

TRONDHEIM (Dagbladet): Lørdag avslørte Dagbladet at minst 17 tidligere militære lastebiler ble eksportert fra Norge til skrekkregimet i Eritrea. FNs sanksjonskomité overvåker sikkerhetsrådets sanksjoner mot landet som har vært involvert i flere kriger og konflikter på Afrikas horn. De anser eksporten fra Norge som et brudd på embargoen. Likevel er Forsvaret blitt nektet av Forsvarsdepartementet i å utelukke den norske oppkjøperen som står bak eksporten.

Dagbladet lørdag 9. mai 2015.

– Jeg er veldig overrasket. Dette ser ut som et klart brudd på eksportkontrollloven. Når det så tydelig er vist for departementet at denne kjøperen ikke presenterer korrekte sluttbrukerattester, så har de et ansvar for å stoppe salgene, sier stortingsrepresentant Hans Fredrik Grøvan (KrF).

Ny høring

Forrige uke var han med å arrangere høring om de såkalte Nigeria-båtene, der ti norske utrangerte marinefartøy har havnet hos

paramilitære i Vest-Afrika. De 17 lastebilene ble eksportert i august 2012, men Dagbladet vet at PST er bekymret for at enda flere biler har blitt eksportert til Eritrea, og etterforsker også en konkret forsendelse av kjøretøy fra januar 2013.

Grøvan sier han forstår PSTs bekymring for at den ulovlige eksporten fortsetter.

– Her begynner det å brenne under beina på ledelsen i Forsvarsdepartementet som dypt har beklaget det som skjedde med bå-

tene. Og så lar de dette skje, til tross for at sanksjonskomiteen har påvist ulovlig eksport, sier han.

Nå går han inn for at kontroll- og konstitusjonskomiteen inkluderer salget av lastebiler i den pågående kontroll-saken om marinefartøyene.

Han vil innkalle forsvarsminister Ine Eriksen Søreide til en ny høring om salg av utrangert forsvarsmateriell.

– Nå har vi allerede hatt én høring og vi har jo tatt til orde for å ha en høring nummer to. Og den nye informasjonen som vi har fått her bare ytterligere understreker behovet for en ny høring. Her trenger vi å høre statsrådets svar på hva som egentlig har skjedd, sier Grøvan.

– Forferdelig

På KrFs landsmøte i Trondheim er også partimester Kjell Magne Bondevik. Han er også overrasket over Dagbladets avsløring. I 2006 og 2007 var han FNs spesialutvalg for humanitære spørsmål til Afrikas horn.

– Det gjorde at jeg kom tre ganger til Eritrea. Menneskerettighetssituasjonen er forferdelig i det landet – mye verre enn de fleste er klar over. Presidenten er blitt en diktator. Han fengsler politis-

ke opposisjonelle og de som ikke tilhører en av de fire godkjente trosretningene, sier Bondevik.

Han er enig med Grøvan om at dette nå må bli en sak for Stortinget og regjeringen.

– Hvis våpenembargoen mot Eritrea er omgått så er det en veldig alvorlig sak som må få etterspill, også politisk. Dette antar jeg at både regjeringen og Stortinget vil ta veldig alvorlig, sier Bondevik.

Brudd

Roger Jensen, som har kjøpt minst 66 utrangerte lastebiler fra det norske Forsvaret, og som står bak eksporten, forsvarer seg med at bilene er helt like de sivile bilene som hvem som helst kan kjøpe i butikk. Han fikk til og med lastebilene malt gule for å minske det militære inntrykket.

– Det er altfor enkelt, for slike lastebiler er nødvendig for å få våpen og forsyninger fram. Og hvis det er solgt lastebiler fra Norge til et slikt formål så kan det ikke være noe annet enn et brudd på embargoen, sier Bondevik.

Han understreker at embargoen er vedtatt av FNs sikkerhetsråd, og at et brudd på embargoen er et brudd på Norges internasjonale forpliktelser.

Søreide i Nigeriabåt-høringen:

– Håper vi kommer fram til at det ikke er noen andre saker.

Søreide i brev tirsdag: Ble oppmerksom på lastebil-saken høsten 2012.

” Mine svar refererte seg til saker der det er sannsynlig at Forsvaret ikke har gjort de undersøkelser som var nødvendige for å ivareta sitt ansvar i henhold til eksportkontrollregulverket. Når det gjelder lastebilene som AS Roger Jensen kjøpte på auksjon fra Forsvaret, er det, som jeg også har orientert komiteen om i brev av 12. mai, AS Roger Jensen som har ansvaret for å ivareta informasjonsplikten overfor Utenriksdepartementet, sier forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) til Dagbladet.

Hun viser til at FN-rapporten ble omtalt i Aftenposten i 2013 - og i 2012 samarbeidet både Forsvaret, Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet for å gi FN opplysninger som bidro til utarbeidelsen av rapporten FN ga ut. Utenriksdepartementet anmeldte AS Roger Jensen i 2013 for mulig brudd på eksportkontrollregulverket.

KONTROLLHØRING: Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) svarte 30. april Stortingets kontrollkomité på hvordan minst ti norske utrangerte marinfartøyer har kunnet bli kjøpt av paramilitære grupper i Nigeria og Kamerun. Foto: John Terje Pedersen

Visste om bilene

Departementet har kjent til den kontroversielle eksporten av lastebiler til Eritrea siden 2012.

ERITREA-BILENE

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no
Tore Bergsaker
tbe@dagbladet.no

Lørdag avslørte Dagbladet at minst 17 tidligere militære lastebiler er eksportert fra Norge til Eritrea. Og til tross for at FNs sanksjonskomité anser eksporten som et brudd mot våpenembargoen mot landet, så har Forsvarsdepartementet pålagt Forsvaret å ikke utestenge eksportøren av lastebilene fra salg av utrangert utstyr.

I et nytt brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité skriver forsvarsminister at departementet høsten 2012 ble oppmerksom på eksporten av lastebiler fra Norge til Eritrea.

Siste dagen i april var det høring i kontrollkomiteen om hvordan ti utrangerte marinefartøyer kunne ende opp hos paramilitære. Da ble Søreide spurt om hun kjenner til andre liknende tilfeller:

«Forsvarssjefen har fått beskjed om å gjennomgå alle avhendinger tilbake til 2002 for å avdekke om det kan være andre tilfeller. Vi har ikke nødvendigvis noen indikasjoner på at det skulle være noe, men det kan vi aldri gardere oss mot, og derfor må vi gjennomføre den type kontrolltiltak», sa Søreide da.

KrFs Hans Fredrik Grøvan fulgte opp med å spørre om sannsynligheten for liknende saker.

«Man kan aldri gardere seg helt mot at det ikke kan finnes andre saker i et stort system. (...) Jeg håper at vi kommer fram til at det ikke er noen andre saker, men som sagt gjør vi dette for å forsikre oss om at vi har en god oversikt også over eventuelle tidligere saker», svarte Søreide.

Usant?

Grøvan synes uttalelsene til statsråden ser underlige ut når hun snaut to uker seinere bekrefter kjennskap til en annen alvorlig sak der tidligere militært utstyr er eksportert fra Norge, og nå er i hendene på et brutalt regime.

– Jeg reagerer på det vi nå har fått avdekket. Hun bekrefter selv at dette har vært en sak i departementet siden høsten 2012. Dette visste hun under høringen og jeg er undrende til at det ikke ble lagt større vekt på at de ikke bare skul-

le undersøke, men at de her jobbet med andre større saker.

– Har Søreide her snakket usant til komiteen?

– Jeg vil ikke bruke ordet «usant», men jeg stiller meg undrende til at det ikke ble lagt større vekt på åpenhet knyttet til de sakene hun tydelig vis kjente til, og som var under etterforskning. Hennes troverdighet ville vært styrket om hun hadde vist større grad av åpenhet enn det hun gjorde, sier Grøvan til Dagbladet.

– Mønster

Komiteleder Martin Kolberg (Ap) synes han ser et mønster i Søreides, departementets og Forsvarets håndtering av både båter til Nigeria og lastebiler til Eritrea.

– Det er en meget alvorlig sak at vi har en politisk ledelse, og administrativ ledelse, som sier til komiteen at de ikke har mistanker

om noe liknende, og så vet vi nå at de samtidig jobbet med en annen sak. Dette føyer seg inn i en rekke der de først benekter, men først når Dagbladet finner fram til noe annet, så kommer fakta på bordet. Hvis vi står overfor en situasjon der de forsøker å dekke over det som er skjedd, så er det en situasjon som vi vil ettergå på neste komitémøte nå på tirsdag.

Opplysningene om departementets håndtering av salget av lastebiler kan føre til at også Kolberg, i likhet med Grøvan, vil gå inn for en ny høringsrunde.

– Jeg sitter dessverre med en vond følelse av at et eller annet sted er det noen som holder på opplysningene i håp om at ting ikke blir oppdaget. Det er en vond følelse for Stortingets kontrollkomité, og dette må vi komme til bunns i, sier Kolberg.

BLANK SIDE

REDDET: En mann i 80-årene måtte reddes opp av vannet da båten hans gikk rundt i Åraksfjorden i Setesdalen. Et barnebarn var med i båten og fikk varslet om ulykken. De to var ute og fisket fra en liten plastjolle, opplyser politiet. Naboer fikk mannen opp av vannet og startet førstehjelp. (NTB)

Mann funnet livløs i Oslo

En mann er bekreftet omkommet etter at ei treningsgruppe fra Rustad I.L. fant ham livløs i Østmarka i Oslo i går kveld.

Politiet kjenner verken identiteten til mannen eller alderen hans. Han ble erklært død klokka 21.29 etter at det ble utført hjerte- og lungeredning på stedet i en halvtimes tid.

– Vi har ingen holdepunkter for å si at det ligger noe kriminelt bak dødsfallet. Men siden vi ikke vet hva som har tilstøtt mannen, iverksetter vi etterforskning for å bringe dødsårsaken på det rene, sier operasjonsleder Sven-Martin Ege i Oslo politidistrikt til NTB.

VERDEN I BILDER

PROTEST: Ultraortodokse jøder ber under en demonstrasjon mot åpningen av et shopping-senter i nabolaget lørdag. Om lag 10 000 deltok i protesten.

Foto: Reuters / NTB Scanpix

PROFESSOR: Hans Petter Graver. Foto: NTB Scanpix

SLAKTER FOR

Jussprofessor: - Galt og uheldig å fortsette handelen

Jusprofessor Hans Petter Graver mener departementet aldri skulle ha pålagt Forsvaret å fortsette å handle med eksportøren av Eritrea-lastebilene.

ERITREA-LASTEBILENE

Tekst: **Tore Bergsaker**
tbe@dagbladet.no

Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

En av Norges fremste jussekspert, professor Hans Petter Graver, kommer med skarp kritikk mot Forsvarsdepartementet (FD). FD mener Forsvaret ikke har lovhjemmel til å nekte fortsatt salg av overskuddsmateriell til Kongsberg-firmaet AS Roger Jensen, som FN mener har brutt våpenembargoen mot Eritrea.

– Jeg mener at vedtaket til Forsvarsdepartementet er både galt og uheldig, sier Graver til Dagbladet.

Da FNs sanksjonskomité kom med en rapport som dokumenterte eksporten av utrangerte militære lastebiler fra Norge til Eritrea, handlet Forsvaret raskt. De utestengte selskap fra alle sine auksjoner og salg av gammelt forsvars-utstyr.

– Plutselig ble vi stanset på auksjoner. Det tok vel 14 dager og så fikk jeg igjen den lisensen. Jeg hadde jo ikke gjort noe galt. Selge 20 år gamle sivile lastebiler. Det er ikke noe galt i det, sa Jensen til Dagbladet 9. mai.

Det var FD som i mars i fjor påla Forsvaret å trekke utestengelsen etter at Jensens advokat klaget på vedtaket. FD ga klageren rett, og mener det ikke finnes lovhjemmel for utestengelsen, selv om Roger Jensen er anmeldt av UD og etterforskes av PST.

Brann under beina

Spørsmålet om denne avgjørelsen var riktig vil bli et helt sentralt tema når Stortingets kontroll- og

konstitusjonskomité i dag skal vurdere å inkludere lastebilsalget til Eritrea i sitt arbeid med å ettergå hvordan norske marinefartøy havnet i Nigeria.

– Her begynner det å brenne under beina på ledelsen i Forsvarsdepartementet som dypt har beklaget det som skjedde med båtene. Og så lar de dette skje til tross for at sanksjonskomitéen har påvist ulovlig eksport, sa kontrollkomitémedlem Hans Fredrik Grøvan (KrF) til Dagbladet mandag i forrige uke.

Også Martin Kolberg (Ap) har reagert sterkt på at Forsvaret ble pålagt å fortsette handelen med Jensen.

– Det er en juridisk forståelse som jeg stiller meg helt uforstående til, sa han til Dagbladet tirsdag.

Han viser til at representanter for både Forsvaret og FD sa under høringen om Nigeria-båtene at de aldri ville solgt båter til stråseselskapet CAS Global om de viste hvor båtene skulle.

Kan velge

Jusprofessor Graver gir Kolberg langt på vei rett og han begrunner det slik:

– Salg av overskuddsmateriell må anses som forretningsvirksomhet. Forsvaret trenger derfor ikke lovhjemmel for utforming av forretnings- og kontraktsvilkår. Basert på alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper må det imidlertid stilles krav til saklighet og likebehandling.

En forretningsnektelse må også fremstå som nødvendig sett fra offentlige interesser, og må ikke være uforholdsmessig. Særlig aktsomhet må utvises dersom den involverer parter fra andre EØS-land, sier han.

– Har handlefrihet

Han mener at Forsvaret, siden de i denne sammenheng opptrer som forretningspartner og ikke et forvaltningsorgan, har handlefrihet til å velge å ikke inngå nye avtaler med Jensen – særlig når Jensen nylig var tatt av FN for brudd på en våpenembargo.

– Dette må være helt åpenbart når det gjelder spørsmålet om å selge materiell som kan utnyttes av militære i land som er underlagt in-

ternasjonal embargo. Tvert om vil det etter omstendighetene kunne rettes kritikk mot Forsvaret om en tilsvarende situasjon skulle oppstå igjen, med den kjennskap til hva som skjedde sist, som forsvaret nå har fra FN-rapporten. En slik handlefrihet for det offentlige når det gjelder forretningsnektelse er slått fast i Sivilombudsmannens praksis. Jeg mener derfor at vedtaket til Forsvarsdepartementet er både galt og uheldig, sier Graver.

Passiv

Forrige tirsdag skrev forsvarsmminister Ine Eriksen Søreide til kontrollkomiteen at hun nå vil «be Forsvaret se nærmere på det juridiske mulighetsrommet for eventuelt å kunne nekte salg til enkeltpersoner».

Grøvan reagerer på passiviteten i departementet.

– Det er rart at de endrer avslaget handel med Roger Jensen før de har fått vurdert det juridiske mulighetsrommet til å nekte salg til ham. Det må jeg si at jeg reagerer sterkt på, når de har så stor og sterk dokumentasjon på at dette var et salg til Eritrea. Vurderingen av det juridiske mulighetsrommet virker å være startet i det brevet ble skrevet. At ikke det ble vurdert før de omgjorde utestengelsen stiller jeg meg kritisk til, sier han.

Dagbladet 9. mai

STRID: – Salg av overskuddsmateriell må anses som forretningsvirksomhet, s

På telttur i Vestmarka

Kronprins Haakon tok med seg familien ut i skogen for å markere Friluftslivets År i går.

Mens kronprinsesse Mette-Marit måtte stå over teltovernattingen ved Semsvannet i Vestmarka på grunn av vond nakke, tok kronprins Haakon, prinsesse Ingrid Alexandra og prins Sverre Magnus utfordringen på strak arm. Det var Kronprinsparets fond som sammen med Pøbelprosjektet arrangerte skogstur for rundt 30 ungdommer.

Foto: NTB Scanpix

VERDEN I BILDER

MINTES OFRENE:

Ei due slippes løs samtidig som navnene til åtte ofre leses opp nær stedet hvor et tog kolliderte i Philadelphia forrige tirsdag. Foto: AP / NTB Scanpix

RSVARSVEDTAK

sier professor Hans Petter Graver. Scania-lastebilene er kjøpt fra Forsvaret i Norge og ble malt gule for å gi dem en mindre militær karakter.

Foto: FN

ORDKRIG

om Forsvarets overskuddsmateriell

Departementet hevder de aldri påla Forsvaret å selge til mistenkt kremmer – men at de ikke kunne nekte ham å kjøpe.

ERITREA-LASTEBILENE

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Tore Bergsaker
tbe@dagbladet.no

Striden om salg av forsvarsmateriell har nå utviklet seg til en ordkrig mellom Forsvarsdepartementet (FD) og Forsvaret. Stridens kjerne er nå om departementet påla Forsvaret å fortsette handelen med AS Roger Jensen da de sendte denne beskjeden, 31. mars i fjor:

«Forsvarsdepartementet opphever med dette vedtak om midlertidig utestengelse av AS Roger Jensen Trading Co. Ltd til Forsvarets auksjoner»

FD sier nå at de aldri har pålagt Forsvaret å fortsette salg av overskuddsmateriell til Kongsberg-firmaet, som FN's sikkerhetsråd mener har brutt våpenembargoen mot Eritrea.

I en finurlig uttalelse til Dagbladet skriver departementet at Forsvaret som selger selv må vurdere hvilke salg som skal gjennomføres. Det til tross for at departementet grep inn og opphevet Forsvarets salgsmåte fordi de mente det ikke fantes noen hjemmel for å utestenge selskapet tross mistanken.

«Departementets vedtak knytter seg til spørsmålet om man formelt midlertidig kan utestenge virksomheter fra Forsvarets auksjoner med hjemmel i eksportkontrollregelverket og forskrift om sanksjoner mot Eritrea, noe det ikke er anledning til. Departementet har ikke gitt et pålegg om salg. Forsvaret må som selger selv vurdere hvilke salg som skal gjennomføres. Departementet har bedt Forsvaret om å vurdere mulighetene for eventuelt å kunne nekte salg til enkeltpersoner, hvor Forsvaret blant annet må ta hensyn til alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper», skriver departementets spesialrådgiver Birgitte Frisch i uttalelsen.

Kjøper fortsatt

Uttalelsen kommer etter at en av landets fremste juseksperter, professor Hans Petter Graver, slaktet departementets behandling av saken tirsdag. Han mener opphevingen av utestengelsen både er gal, uheldig og kritikkverdigg.

AS Roger Jensen og en norsk-eritreisk foretningspartner er anmeldt av Utenriksdepartementet og fortsatt under etterforskning av PST, mistenkt for brudd på FN's våpenembargo mot Eritrea. De skal ha kjøpt og eksportert en

LASTEBILSELGER: Roger Jensen driver Roger Jensen Trading & co, og ble anklaget av FN for å bryte våpenembargoen mot Eritrea da han solgte norske og danske militærkjøretøy til landet.

Foto: Øistein Norum Monsen

Dagbladet 1. mai

stor mengde utrangerte militære lastebiler til skrekkdiktaturet. Forsvaret stanset først salget på grunn av mistanken, men på grunn av Forsvarsdepartementets vedtak, får Jensen likevel handle overskuddsutstyr.

Han er en av Forsvarets største

kunder av utrangert utstyr.

Etter det Dagbladet erfarer, vekker FDs håndtering sterke reaksjoner innad i Forsvaret. Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) har vært under hardt press det siste året på grunn av Dagbladets avsløringer rundt de såkalte

Konklusjon
Forsvarsdepartementet opphever med dette vedtak om midlertidig utestengelse av AS Roger Jensen Trading Co. Ltd til Forsvarets auksjoner.

Med hilsen
Victoria A. Furuholmen
Victoria A. Furuholmen (s.l.)
avdelingsdirektør

Frederik Eggen
seniorrådgiver

OMSTRIDT VEDTAK: Forsvarsdepartementet mener det er feil å tolke dette som et pålegg å la selskapet kjøpe utstyr.

«Nigeria-båtene».

– Nå må det være nok. Departementet har snart definert seg bort fra alt ansvar. Nå står de ikke en gang for sine skriftlige pålegg. Hvordan kan dette vedtaket oppfattes som noe annet enn et pålegg om fortsatt salg, spør en sentral aktør i Forsvaret.

Flere Dagbladet har kontaktet opplever departementets håndtering av saken som uriktig og fokusert på å fraskrive eget ansvar, og uttrykker stadig sterkere misnøye med forsvarsminister Ine Eriksen Søreide.

Godkjente svar

Avdelingsdirektør og revisor Suzanne Amundsen, som har overtatt ansvaret for salg- og avhendingsseksjonen i FLO, svarer Dagbladet på epost på vegne av Forsvaret. Hun bekrefter at hun utfra instruks har oversendt alle sine svar til Forsvarsdepartementet for godkjenning.

FØLG SAKEN

ERITREA-LASTEBILENE

- Sommeren 2013 avslørte FN's sanksjonkomité at Kongsberg-firmaet AS Roger Jensen og en norsk-eritreer fra Bærum drev eksport av utrangerte militære lastebiler fra Norge til skrekkgregimet i Eritrea. FN mener dette er et brudd på våpenembargoen mot landet.
- Forsvaret stanset umiddelbart salget til Roger Jensen og stengte ham ute fra alle auksjoner. Men i mars 2014 omgjorde Forsvarsdepartementet vedtaket, selv om Roger Jensen fremdeles er anmeldt og under etterforskning, mistenkt for brudd på våpenembargoen.

I dette tilfelle innebar vedtaket at Roger Jensen Trading ikke kunne utestenges fra Forsvarets auksjoner, skriver Amundsen.

BLANK SIDE

FORSVARSG- OG UTENRIKSDEPARTEMENTET

ERITREA-BILENE

Forsvarsdepartementet mente det var UDs jobb å stanse salget av de omstridte lastebilene til Eritrea.

Tekst: **TORE BERGSAKER**
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Hittil skjulte e-poster avslører frustrasjonen i Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO) over beslutningen i Forsvarsdepartementet om å oppheve utestengelsen av AS Roger Jensen Trading Co Ltd. fra Forsvarets auksjoner.

Roger Jensen er en av Forsvarets største oppkjøpere av utrangert materiell, men i august 2013 fikk han klar beskjed om at han ikke lenger var ønsket på Forsvarets auksjoner. En FN-rapport dokumenterte at Roger Jensen er en hovedmann i skjult eksport av tidligere militære lastebiler til regimet i Eritrea. Eksporten ble vurdert som et brudd mot våpenembargoen FNs sikkerhetsråd har vedtatt.

E-postene Dagbladet har fått tilgang til viser at håndteringen var svært kontroversiell i Forsvaret og at det der var liten forståelse for pålegget fra departementet om å ikke utestenge Jensen.

«Årsaken til vedtaket er jo knyttet til mistanken og PST sin etterforskning. Hvis ikke vil det jo se ganske dårlig ut for FD om PST sin etterforskning til slutt viser at Jensen med overlegg har brutt både eksportloven og FNs embargo mot Eritrea, og FD under etterforskningsperioden allikevel har tillatt mannen å fortsatt kjøpe materiell fra Forsvaret», skriver saksbehandler Yngvar Holm i FLO.

Lovbrytere

Departementet svarer med å henvise til at Jensen ikke er dømt for noe og skal behandles som uskyldig. De henviser så til UD og sier at hvis noen skulle stoppet Roger Jensen fra å handle, måtte det være om UD gikk til domstolene og ba om en midlertidig forføyning.

«Det er UD og politiet som er de ansvarlige her, og som er de eneste som lovlig kan ta affære mot mannen. Uten at de gjør dette har Forsvaret ingen mulighet til å forskjellsbehandle RJ fra andre potensielle kjøpere på auksjoner. Dersom Forsvaret urettmessig gjør dette er det vi som blir lovbrøyttere i denne saken», skriver major Geir Petter Novik i Forsvarsdepartementet.

Novik var forsvarsminister Ine Eriksen Søreides bisitter under kontrollhøringen i Stortinget om salg av marinefartøy til paramilitære i Nigeria.

– Dette viser igjen at Forsvarsdepartementet misforstår, sier jusprofessor Hans Petter Graver til Dagbladet. Tirsdag i forrige uke gikk han ut i Dagbladet og slaktet Forsvarsdepartementets konklusjon om at Forsvaret ikke kan nekte å handle med Roger Jensen.

Hans poeng er at Forsvaret i denne sammenhengen er en forretningspartner og ganske fritt kan velge hvem de vil handle

MILITÆRT: Disse tidligere militære lastebilene ble fulgt av FNs våpenkontrollører da de kom fra Drammen og ble losset i Dubai. 17 Iveco lastebiler ble lastet på en båt som seilte til Massawa i Eritrea. Lastebilene ble malt gule av eksportøren AS Roger Jensen Trading Co. Ltd for å minske det militære inntrykket.

FOTO: FN

E-POSTER AVSLØRER INTERN STRID

med. De må bare ha en saklig grunn til å opptre som de gjør, og en FN-rapport som dokumenterer brudd på våpenembargoen er en god nok grunn i massevis.

UD viser til at de ikke har noen rolle i salg av materiell mellom to norske aktører.

– Den aktuelle e-posten ble ikke ansett som relevant for UDs del. Vår rolle er å forvalte eksportkontrollregelverket som regulerer utførsel av varer, tjenester og teknologi fra norsk tollområde, sier kommunikasjonssjef Frode O. Andersen.

Avviser

Saksbehandleren i FLO reagerte på at Forsvaret ble pålagt å fortsette salgene til en av sine største oppkjøpere, og fulgte opp:

«Hva med fare for gjentakelse? Ble det diskutert? RJ opererer jo på det afrikanske markedet. Han har

FØLG SAKEN

ERITREA-BILENE

- Sommeren 2013 avslørte FNs sanksjonskomité at Kongsberg-firmaet AS Roger Jensen og en norsk-eritreer fra Bærum drev eksport av utrangert militære lastebiler fra Norge til skrekregimet i Eritrea.
- FN mener det er et brudd på våpenembargoen mot landet.

selv sagt at det er det han selger mesteparten av materiellet han har kjøpt fra Forsvaret. Basert på hans egne kommentarer som 'det er jo bare lastebiler jeg selger dit, ikke militært materiell', gir han inntrykk av å ikke forstå hva begrepet 'flerbruksmateriell' er, eller at disse også vil kunne brukes til

militære formål og tilføre en militær kapasitet til en kjøpende nasjon»

Også overfor Dagbladet avviser Roger Jensen at han har gjort noe galt ved å eksportere lastebiler til Eritrea.

– Jeg kunne skjont det om det sto kanoner eller maskingevær på bilene, men de er dønn like dem de selger i butikken, sier Jensen.

Ny vurdering

Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) har skrevet til kontroll- og konstitusjonskomiteen at hun nå vil be Forsvaret om å se nærmere på det juridiske mulighetsrommet for å nekte salg til enkeltpersoner. Men e-postene Dagbladet i dag offentliggjør viser at dette spørsmålet allerede ble vurdert nøyte i departementet i april i fjor.

«Har nå diskutert langt og lenge med FD juridisk om denne saken»,

skriver majoren i departementet. Det er konklusjonene fra disse diskusjonene jusprofessor Graver slakter og som UD stiller seg avvisende til.

Snur

Forsvarsdepartementet sier seg nå enige i at det ikke er UDs ansvar å stanse salg mellom Forsvaret og en norsk kjøper.

– Forsvarets mulighet til å unnlate å selge til en norsk aktør som er høystbydende i en auksjon må vurderes etter andre regler. Forsvaret er i ferd med å vurdere hvilket handlingsrom de da har. Departementet er enig i at synspunktene til Graver kan bli sentrale. Ved salg til en norsk aktør vil ikke eksportkontrollregelverket sette krav til eller legge begrensninger på salget, sier spesialrådgiver Birgitte Frisch i Forsvarsdepartementet i en e-post.

PÅ KOLLISJONSKURS

Fra: [mailto: [redacted]@mil.no]
 Sendt: 7. april 2014 09:17
 Til: [redacted]
 Emne: SV: TO

Hei.

Har PST avsluttet sin etterforskning og kommet med en konklusjon siden vedtaket har blitt opphevet?
 Årsaken til vedtaket er jo knyttet til mistanken og PST sin etterforskning.

Hvis ikke vil det jo se ganske dårlig ut for FD om PST sin etterforskning til slutt viser at Jensen med overlegg har brutt både eksportloven og FN's embargo mot Eritrea, og FD under etterforskningsperioden allikevel har tillatt mannen å fortsatt kjøpe materiell fra Forsvaret.

Fra: [mailto: [redacted]@sildkpa.no]
 Sendt: via 07.04.2014 21:28
 Til: [redacted]
 Kopi: [redacted]
 Emne: SV: TO

Har nå diskutert langt og lenge med FD juridisk om denne saken.
 Konklusjonen er:
 - RJ er ikke dømt for noe, og er således uskyldig i påvente av en rettskraftig dom som følger av PSTs etterforskning.
 - UD har meg bekjent ikke tatt ut noen begjæring om midlertidig forføyning* mot RJ, som kunne sikret at han ikke kunne kjøpe flere kjøretøy fra Forsvaret i påvente av en avsluttet etterforskning.

*Ref tvistelovens § 34-1.Sikringsgrunn
 (1) Midlertidig forføyning kan besluttes:

Fra: [mailto: [redacted]@mil.no]
 Sendt: 8. april 2014 12:17
 Til: [redacted]
 Kopi: [redacted]
 Emne: SV: TO

Hei.

Hva med "fare for gjentakelse"? Ble det diskutert?
 RJ opererer på det afrikanske markedet, han har selv sagt at det er dit han selger mesteparten av materiellet han har kjøpt fra Forsvaret.

Basert på hans egne kommentarer som "det er jo bare lastebiler jeg selger dit, ikke militært materiell", gir han inntrykk av å ikke forstå hva begrepet "færdbruksmateriell" er, eller at disse også vil kunne brukes til militære formål og tilføre en militær kapasitet til kjøpende nasjon.

E-POSTENE: Utdrag fra e-postkorrespondansen mellom departementene.

CHE-KUNST:
 En kvinne går forbi graffiti av revolusjonshelten Che Guevara og et kubansk flagg, laget av ei meksikansk gruppe i forbindelse med den 12. biennalen i Havana.

FOTO: REUTERS / NTB SCANPIX

NY SYSSELMANN:
 Kjerstin Askholt.

HUN BLIR SJEF PÅ SVALBARD

Svalbard får fra høsten av igjen kvinnelig sysselmann. Kjerstin Askholt (53) blir statens øverste representant på øygruppen når Odd Olsen Ingerø fratrer stillingen 1. oktober. Askholt har siden 2004 vært ekspedisjonssjef i Polaravdelingen i Justisdepartementet. Avdelingen har ansvaret for de norske polarområdene i Arktis og Antarktis.

- Jeg er kjempeglad og det er med ydmykhet jeg går til jobben, sier Askholt. (NTB)

DØD PERSON I GLOMMA

En død person er funnet i Glomma, like ved Vamma kraftverk i Østfold. Trolig dreier det seg om en mann som har vært savnet i flere uker. Den døde ble funnet fredag, skriver Småalenenes Avis. I helga ble en død mann funnet i Glomma ved Spydeberg i Østfold. Stedet der den døde ble funnet fredag, ligger lenger ned i elva. (NTB)

Unge som faller utenfor arbeidslivet i Norge, har langt dårligere ferdigheter enn unge arbeidsløse i sammenlignbare land. Det gjør veien inn i arbeidsmarkedet mer krevende for denne gruppen, viser en ny OECD-rapport.

- Disse unge har svært svake grunnleggende ferdigheter i lesing, skrivning og særlig tallforståelse, sier direktør for utdanning i OECD, Andreas Schleicher, til NTB.

**Velutstyrt kampanjemodell
 inkludert Audi Serviceavtale**

Audi Forspranget ligger i teknikken

Audi Q5 quattro®
 2.0 TDI 163 hk S tronic Special Edition

4.990,-* pr. mnd.
 inkl. mva.

- Audi Serviceavtale
- Sportsseter i skinn/alcantara
- 19" aluminiumsfelger
- Navigasjon MMI Plus
- S line eksteriørpakke
- Audi Sound system
- Xenon Plus
- Hengerfeste
- Vinterhjul
- Metallic lakk

Audi Q5 quattro® fra 515.800,-

*Startleie/etabl.gebyr 95.588,-. Månedsløse: 4.990,- og totalpris: 275.264,- vil variere med rentenivået. 3 års bindingstid, kjørelengde: 45.000 km. Gjelder ved veil. pris 667.678,- 1.99 % leasingrente forutsetter finansiering i Audi Finans, og er subsidiert i tre år, for deretter å bli justert til normal produktrente. For Audi Serviceavtale gjelder egne vilkår og betingelser. Avtalen gjelder i inntil 3 år/45.000 km, og omfatter alle kostnader til bilens seviceprogram som foreskrevet av Audi (veil. pris 7.308,-). Prisene er inkl. mva. Kampanjeperiode: 12. mai -30. september 2015. Se også audi.no. Veiledende pris levert forhandler i Oslo, inkl. frakt og leveringskostninger, med finansiering av Audi Finans. Årsavgift kommer i tillegg. Drivstofforbruk 4,9-7,5 l/100 km ved blandet kjøring, CO₂-utslipp 129-172 g/km.

NIGERIA-BÅTENE

(PAGE 1) SKIPSREGISTRENE NIS/NOR

SEND DIRECTLY TO
THE SHIP REGISTERS
PO BOX 1013 Sentrum
N-5805 BERGEN

BILL OF SALE

Vessel		Call Sign
Name Titran		
Other identifications of the vessel		
IMD No.	Reg. no., Register of Norwegian Fishing Vessels	HIN/CIN-Code Other
Vessel Type/Model Training/inspection Vessel		Length 33,10 meters
Transferor		
Personal id. (11 digits) 986105174	Name (in full) Norwegian Armed Forces	
Transferee		
Personal id. (11 digits) -	Name (in full) Omak Maritime Limited Plot3 chief c/oos Rumoogba -Nigeria	
The purchase price has been settled between the parties		
Valuta:		
Signature(-s)		
Date (dd/mm/yyyy) 28.11.2013	Place Kjeller, Norway	
Personal id. (11 digits) 986105174	Transferor's name Norwegian Armed Forces	
Transferor's binding signature (s) (for companies, pursuant to the contract)		To be repeated in capital letters
Witnesses		
We hereby confirm that the following person (-s) has/ have signed or acknowledged his/ their signature (-s) on this document in our presence and that he/ they are over 18 years old. We are of age and residents of Norway.		
Date 27.11.2013	Place Kjeller, Norway	

AVSLØRENDE: Den til nå helt ukjente salgsmeldingen viser at Forsvaret solgte kystvakt-fartøyet KV Titran direkte til nigerianske paramilitære.

DOKUMENTET SOM AVSLØRER FORSVARET

NIGERIA-BÅTENE

«Forsvunnet» salgsmelding beviser at uglesett mekler snakket sant, og at sannheten ikke kom fram under Stortingets kontrollhøring.

Tekst: **KRISTOFFER EGEBERG**
keg@dagbladet.no

TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

Et nytt og til nå helt ukjent dokument viser at Forsvaret solgte kystvaktskipet KV «Titran» direkte til det nigerianske paramilitære selskapet Omak Maritime 28. november 2013.

Salgsmeldingen, en såkalt «Bill of Sale» er undertegnet av tre norske offiserer ved Forsvarets logistikkavdeling (FLO), inkludert daværende sjef for salg- og avhendingsseksjonen. Dokumentet er også notarialbekreftet hos Oslo byfogdembete 2. desember 2013 med to av offiserene til stede.

Det er stikk i strid med hva forsvarsledelsen hele veien har hevdet. De har hele tiden sagt at de

aldri har solgt marinefartøy direkte til Nigeria, og at de er blitt ført bak lyset av ulike stråselsskaper og muligens også av en enkeltstående saksbehandler i FLO, som i dag er siktet for grov korrupsjon av Økokrim.

Dokumentet Dagbladet kan avsløre er helt ukjent for forsvarsminister Ine Eriksen Søreide. I et e-postsvar, sendt via spesialrådgiver Birgitte Frich i Forsvarsdepartementet (FD), skriver hun at de bare er kjent med en salgsmelding på skipet. Den offisielle.

– Vi kjenner ikke til Bill of Sale av 28. november 2013, skriver Søreide.

Benektet i høring

Også under kontrollhøringen i Stortinget 30. april sto en samlet forsvarsledelse fast på at de ikke visste at noen av de ti marinefartøyene Dagbladet til nå har hatt avsløringer om, skulle til Nigeria eller vestafrikanske sikkerhetselskaper.

– For å si det enkelt: Vi har ikke solgt til Nigeria, svarte en hardt presset direktør for FLO, Petter Jansen, under høringen.

Offisielt ble KV «Titran» solgt til sørafrikanske Nautic Africa, et underbruk av Paramount Group, Afrikas største private våpenhandler. FLO skrev en annen salgsmelding på den samme båten til disse noen dager etter den første. Det har til nå vært den offisielle salgsmeldingen, og et argument for at Forsvaret ikke visste at båten skulle til Nigeria.

Men under kontrollhøringa kom Morten Larsos fra Bodø-firmaet Norsk Megling & Auksjon (NMA) med en rekke oppsiktsvekkende påstander som streid mot den offisielle versjonen forsvarsminister Ine Eriksen Søreide til da hadde informert Stortinget om.

I det som bare kan beskrives som høringens mest nervepirrende runde, fikk den synlig ukomfortable meklere kontrollkomiteens medlemmer til skvette av påstander om varslingsbrev, millionsummer og annen informasjon som til da var helt ukjent for alle de involverte. Opplysningen om at det forelå flere salgsmeldinger på den siste båten som ble solgt, KV «Titran», ble gjenstand for gjentatte ordvekslinger.

– Så får vi høre at det foreligger en ny, ukjent bill of sale som ingen kjente til. Betyr det at det her foreligger to bills of sale? Kan du avklare det, spurte en rystet Hans Fredrik Grøvan (KrF), mens Martin Kolberg (AP) og de andre komitémedlemmene så forvirret på hverandre.

KV TITRAN: Det tidligere kystvaktskipet er en av minst ti norske marinefartøyer som har havnet hos paramilitære i Vest-Afrika. Nå viser en hittil ukjent salgsmelding at Forsvaret solgte den direkte til det nigerianske sikkerhetselskapet Omak Maritime, stikk i strid med hva forsvarstoppene har hevdet.

FOTO: TERJE MOEN

NIGERIA-BÅTENE

»»» NMA-lederen påsto også at han hadde vært på møte hos Utenriksdepartementet 13. januar i år og gitt dem både den ukjente salgsmeldingen og annen dokumentasjon som viser at salgene til Nigeria var godt kjent og diskutert på høyt nivå.

Meklerfirmaet NMA har bistått FLO med båtsalgene, og har selv vært i hardt vær og gjenstand for granskning etter avsløringene. Oppfatningen internt hos kontrollkomiteens medlemmer skal derfor, etter det Dagbladet erfarer, ha vært at NMAs påstander under høringen var lite troverdige, og at påstandene som fremkom ikke kunne stoles på.

Nigeriansk kommandør i Horten

Så seint som forrige uke gjentok kommunikasjonssjef Elisabeth Kjær Forsvarsdepartementets og forsvarsminister Søreides offisielle budskap da hun stilte til debatt om åpenhet på Litteraturhuset i Oslo.

– FLO solgte ikke norske marinefartøyer til paramilitære grupper, sa hun.

Men på samme tid fikk kontrollkomiteen oversendt en mengde dokumenter fra NMA - inkludert en kopi av den omstridte salgsmeldingen i underskrevet og notarialbekreftet stand. Den omstridte meklere hadde snakket sant i høringen.

Dokumentasjonen beskriver også hvordan KV «Titran» fysisk ble overlevert 27. desember 2013 på Karljohansvern i Horten direkte fra Forsvaret til eieren av Omak Maritime, kommandør Matthew Karimo. Han var invitert til Norge for å overta skipet de hadde kjøpt. Karimo skal etter det Dagbladet kjenner til så seint som i år ha bekreftet skriftlig overfor Norske myndigheter at de med KV «Titran» utfører sikkerhetsoppdrag i samarbeid med den nigerianske marinen, og at de oppfatter norske myndigheter som selger av skipet.

– Det har aldri vært noen tvil hos Forsvaret at båten skulle til Nigeria. Det har det aldri vært lagt skjul på, sier Morten Larsos til Dagbladet.

– Forsvaret inviterte selv den nigerianske banken som finansierte båten til Norge, og NMA har fått opplyst fra FLO at salget var forelagt Forsvarsdepartementet i månedlige rapporteringsmøter, sier han.

– Bananstater som kunder

Seksjonssjefen og oberstløytnanten som undertegnet salgsmeldingene, bekrefter overfor Dagbladet at de er ekte. Han var bare sjef for seksjonen noen få måneder, og sier han selv ikke hadde satt seg inn i detaljene rundt salget da underskrev papirene.

– Salgsmeldingen ble forelagt meg for å få en siste signatur slik at vi kunne få fartøyet ut av norsk eierskap. Det var viktig å få ryddet unna papirer.

Han sier han var i seksjonen for kort tid til å spekulere i hvor godt kjent salget var for forsvarsledelsen og FD, men gir klart uttrykk for at salg- og avhendingsseksjonen verken var rustet eller prioritert godt nok for oppgavene den ble gitt. Den tidligere yrkesoffiseren sier han ikke er overrasket over avsløringene rundt Nigeria-båtene, utfra sin korte erfaring i den aktuelle seksjonen.

– Det var vel én ting man ble målt på, og det var kronene og hvor mye man fikk solgt. Ellers var det ikke så mange spørsmål. Å tro at man kan gå rundt i verden og selge fly og krigsmateriell med den eksportseksjonen vi hadde, og med gammelt materiell? Da står man igjen med bananstater som kunder, sier han.

Søreides uklarheter

I sin korrespondanse til Stortinget har forsvarsminister Søreide kommet med flere ulike versjoner knyttet til salget av KV «Titran». Den første var at fartøyet ble solgt allerede i september 2013, før regjeringen overtok.

«Det er veldig viktig for statsråden at dere retter dette», var beskjeden Dagbladet fikk av en senierrådgiver i Forsvarsdepartementet (FD) samme dag som vår første avsløring i saken 14. juli i fjor.

HARDT PRESSET: Daglig leder Morten Larsos fra Bodø-firmaet Norsk Megling & Auksjon ble grillet i kontrollhøringen 30. april. Men dokumentasjonen Stortinget nå har mottatt, viser at flere av påstandene stemmer.

FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN

UNNGÅR SVAR: Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide og forsvarsledelsen har hele veien fastholdt at Forsvaret aldri har solgt fartøyer til Nigeria eller paramilitære.

FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN

INNROMMER FEIL: Administrerende direktør Petter Jansen fra FLO.

FOTO: BJØRN LANGSEM

KONTROLLHØRING: Forsvarsledelsen kunne ikke gi fullstendige svar under kontrollhøringen i Stortinget 30. april.

FOTO: CORNELIUS POPPE / NTB SCANPIX

«DET HAR ALDRI VÆRT NOEN FORSVARET AT BÅTEN SKULDE

land som Norge og EU har innført våpenembargo mot. Dette har gjort både selskapet og eieren Ivor Ichikowitz svært omstridt.

Innrømmer feil

Men verken FD eller Forsvaret kunne dokumentere denne påstanden. Tvert om kunne Dagbladet noen uker seinere avsløre at båten ble solgt så seint som i desember, og først forlot Norge 16 mars 2014.

Da påsto forsvarsministeren at det var meklerfirmaet NMA som hadde kjøpt båten, og at det dermed ikke var Forsvaret som solgte båten til de afrikanske kundene.

Salget ble aldri forelagt eksportkontroll i UD, selv om også den offisielle kjøperen, Paramount Group, selger militært utstyr til

salgene ble gjort via det britiske strålselskapet CAS Global. Og det var disse salgene FLO-direktør Petter Jansen viste til da han uttalte seg til Stortinget, sier han.

– Salget jeg ble spurt om og uttalen var knyttet til det britiske selskapet CAS Global, men det er åpenbart at fartøyene har havnet i Nigeria og opererer der i dag. Jeg svarte også at det har vært begått feil og vært mangelfull kvalitet på det arbeidet vi har gjort. Det står jeg ved, skriver Jansen i en e-post til Dagbladet.

Alle invitasjonene gikk fra Forsvaret via den norske ambassaden i Nigeria, og kor-

NIGERIA-BÅTENE

SEND DIRECTLY TO
THE SHIP REGISTERS
PO BOX 1013 Sentrum
N-5808 BERGEN

(PAGE 1)

SKIPSREGISTRENE
NIS/NOR

BILL OF SALE

Vessel			
Name Titran			
Other identifications of the vessel IMO No. Reg no., Register of Norwegian Fishing Vessels HIN-CIN-Code Other			
Vessel Type/ Model Training/inspection Vessel		Length 33,10 meters	
Transferor		MMSI :	
Personal id. (11 digits)/ Organisation no. 986105174	Name (in full) Norwegian Armed Forces		
Transferee			
Personal id. (11 digits)/ Organisation no. 1701392 (BVI)	Name (in full) Nautic Africa West Africa Ltd, PB 438, Tortola, BVI.		
The purchase price			
Valuta: _____ has been settled between the parties			
Signature(-s)			
Date (dd/mm/yyyy) 16.12.2013	Place Kjeller, Norway		
Personal id. (11 digits)/ Organisation no. 986105174	Transferor's name Norwegian Armed Forces		
Transferor's binding signature (s) (for companies, pursuant to the company's articles of association) To be repeated in capital letters.			
Witnesses			
We hereby confirm that the following person (-s) _____ has/ have signed or acknowledged his/ their signature (-s) on this document in our presence and that he/ they are over 18 years old. We are of age and residents of Norway.			
Date 16.12.2013	Place Kjeller, Norway		
1. Witness' signature _____ To be repeated in capital letters.			
Date of Birth	Address		
2. Witness' signature _____ To be repeated in capital letters.			
Date of Birth	Address		

PLEASE NOTE: This document must be replaced by a Notary Public. The Notary Public's signature is then to be legalized either by a Norwegian Consulate or the relevant authority in the country of origin. For further information, please contact the Ship Registers.

DEN OFFISIELLE: Dette er den offisielle salgsmeldingen, skrevet ut til sørafrikanske Nautic Africa, datert 16. desember 2013.

FAKTA

NIGERIA-BÅTENE

- Dagbladet har i en artikkelserie avslørt hvordan Forsvaret har solgt minst ti tidligere marinefartøy til private paramilitære aktører i Vest-Afrika.
- En norsk offiser og to briter er foreløpig siktet for grov korrupsjon i forbindelse med salgene. Saken etterforskes i Norge og Storbritannia.
- Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite har åpnet kontrollsak mot Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet. Det var høring 30. april og en lang rekke tidligere og nåværende utenriksministre, forsvarsministre og forsvarssjefer er blant de som måtte forklare seg. Avsløringene fortsetter.

AVSLØRT: Det var 14. juli i fjor Dagbladet kunne avsløre at også KV Titran hadde havnet hos paramilitære i Vest-Afrika. Da var det helt ukjent hvem som hadde båten. Nå er salget blitt et av de mest omstridte i den såkalte Nigeriabåt-saken. Faksimile: Dagbladet 14. juli 2014

EN TVIL HOS ALLE TIL NIGERIA.»

MORTEN LARSOS Norsk Megling & Auksjon

respondanse viser en tett dialog mellom FLO, ambassaden og tjenestefolk i UD. Før kontrollhøringen i Stortinget oppga forsvarsminister Ine Eriksen Søreide at det hadde vært tre besøk på marinebasen Haakonsværn i Bergen, der det ble holdt salgsvisninger av marinefartøy for afrikanske interessenter.

To av besøkene ble et heftig stridstema i høringa. Morten Larsos i NMA ble grillet om to besøk der han angivelig hadde med seg Nigerias ambassadør til Norden og sjef for Den afrikanske union for å se på blant annet KV «Titran».

Larsos benektet ethvert kjennskap til dette. Nå viser det seg at han også snakket sant om dette. Forrige uke fikk kontrollkomiteen et brev der Søreide innrømmer at disse besøkene aldri ble gjennomført.

– Mistenkeliggjort av Søreide

Samtidig forklarer hun nå at det har vært sju planlagte besøk på Haakonsværn, der tre ble gjennomført. Ingen av disse var arrangert av mekleren NMA, men av offiserer fra Forsvaret.

I brevet Søreide har sendt Stortinget er navnet til Larsos og hans ansatte i NMA

konsekvent sladdet, «på grunn av at de eller har vært under etterforskning av Økokrim, og at departementet ikke kjenner til deres nåværende status i etterforskningen», skriver Søreide.

Dette provoserer NMA-lederen sterkt.

– NMA eller selskapets ledelse har aldri på noe tidspunkt vært mistenkt eller siktet i Økokrims pågående etterforskning. Dette er ytterligere mistenkeliggjøring av NMA og våre ansattes integritet, sier Larsos.

Forsvarsminister Søreide svarer ikke på

Dagbladets spørsmål om Larsos krasse reaksjon. I sitt e-postsvar gjentar hun setningen gjengitt over, som står skrevet i brevet til Stortinget. Søreide svarer ikke på spørsmål om forsvarsledelsen fremdeles nekter for at marinefartøy er solgt direkte til Nigeria, eller paramilitære grupper. Hun svarer heller ikke på spørsmål om man kan stole på informasjonen Forsvarsdepartementet gir i saken. Men avslutningsvis i sin mail til Dagbladet, skriver hun:

«Det har vært og er betydelige utfordringer knyttet til å framskaffe og kvalitetssikre informasjon om deler av fartøysaken.»

SEKS ÅR FOR TROMSDAL

Christer Tromsdal er dømt til fengsel i seks år for grove bedragerier mot banker og privatpersoner. Han er dømt for elleve lovbrudd. To andre menn er også dømt til fengselstraffer i den samme saken. (NTB)

FREDRIK FASTING TORGERSEN ER DØD – SAKEN LEVER

Fredrik Fasting Torgersen kjempet til det siste for å bli renvasket for den 57 år gamle drapsdommen.

Etter hans død vil støttespillerne jobbe videre for å få gjenopptatt saken hans.

Fredrik Fasting Torgersen ble 16. juni 1958 dømt til livsvarig

fengsel for drapet på 16 år gamle Rigmor Johnsen i Skippergata i Oslo. Han slapp ut etter å ha sonet 16 år.

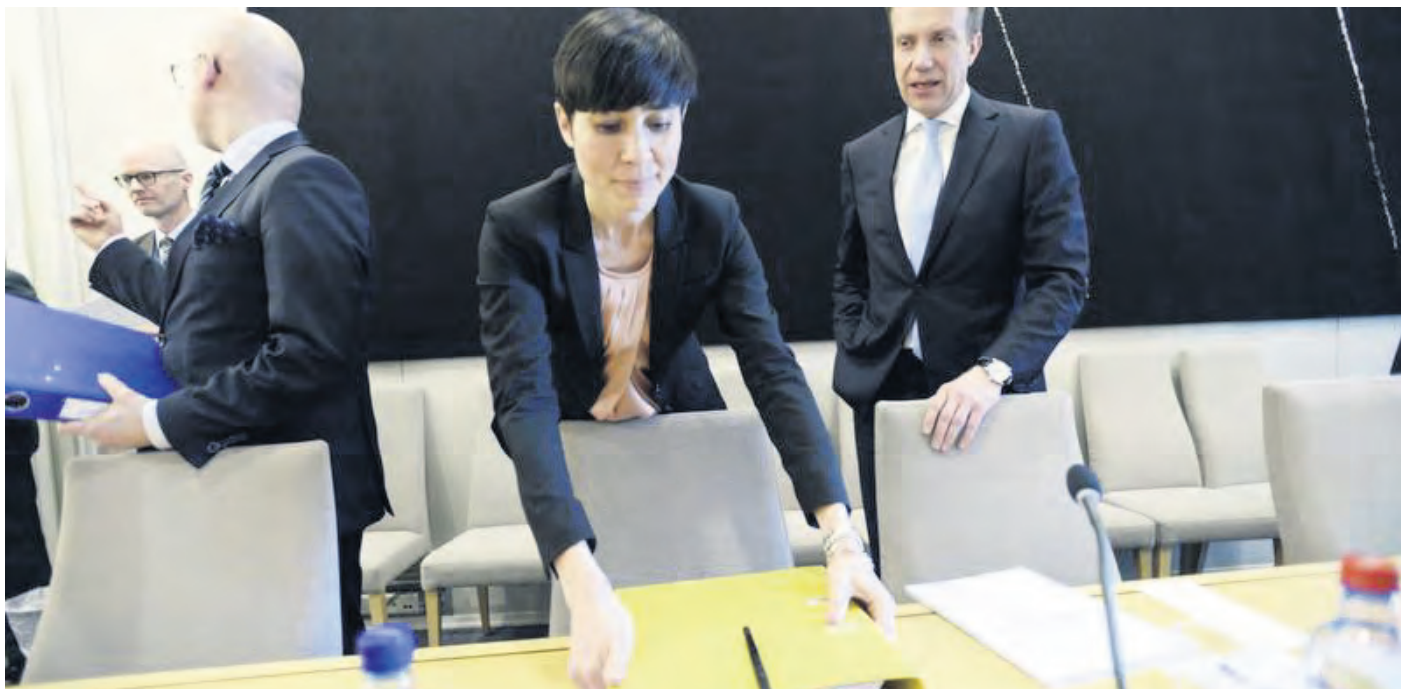
Han har hele tida nektet seg skyldig og har jobbet for gjenopptakelse. Så seint som i forrige uke ble Torgersen-saken begjært gjenopptatt for sjette

gang. Advokatene Cato Schiøtz og Pål W. Lorentzen sier de sitter på nye analyser og nye bevis.

– Han var en flott person som klarte å stå i dette i nesten 60 år. Det hadde han ikke klart om han ikke var uskyldig, sier jusprofessor Ståle Eskeland. (NTB)

DØD: Fredrik Fasting Torgersen ble 80 år. FOTO: NTB SCANPIX

NY HØRING: Både forsvarsminister Ine Eriksen Søreide og utenriksminister Børge Brende vil bli kalt inn til ny høring om Forsvarets skandalesalg.

FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN

NY HØRING OM FORSVARETS SKANDALESALG

DI NIGERIA-BÅTENE

Ine Eriksen Søreide og Børge Brende må forklare seg på nytt etter Dagbladets avsløringer.

Tekst: KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no
TØRE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité vil kalle inn til ny kontrollhøring om Forsvarets skandalesalg etter nye avsløringer i saken. Det opplyser komiteens saksordfører Helge Thorheim (Frp) til Dagbladet.

Dagblad-avsløring

– Vi lå på grensa mellom å kalle inn til ny høring eller gjøre oss ferdige med saken. Men etter Dagbladets nye avsløringer i saken er konklusjonen at det blir en ny runde med høring,

FØLG SAKEN**NIGERIA-BÅTENE**

- Dagbladet har i en artikkelserie avslørt hvordan Forsvaret har solgt minst ti tidligere marinefartøy til private paramilitære aktører i Vest-Afrika.
- En norsk offiser og to briter er foreløpig siktet for grov korrupsjon i forbindelse med salgene. Saken etterforskes i Norge og Storbritannia.
- Også militære lastebiler har havnet i Eritrea, noe FN mener er et brudd mot den internasjonale våpenembargoen mot landet.

sier saksordfører Thorheim.

Saksordføreren viser til Dagbladets oppslag forrige helg, med avsløringer om at det ble skrevet flere salgsmeldinger da Forsvaret solgte kystvaktskipet KV «Tirran» i desember 2013. Dette havnet hos et paramilitært sikkerhetsselskap i Nigeria.

Videre har Dagbladet den siste

tida hatt flere avsløringer knyttet til hvordan en stor mengde militære lastebiler er blitt eksportert fra Norge til skrekkelegionen i Eritrea, stikk i strid med FNs strenge våpenembargo mot landet. Dette blir også et tema under den nye høringen.

Både forsvarsminister Ine Eriksen Søreide og utenriksminister Børge Brende vil bli innkalt, sammen med flere personer i forsvarsledelsen og UD. Det samme vil ledelsen i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

Brennhett tema

Det er under to måneder siden den forrige høringen i saken, 30. april. Dette var en av de største kontrollhøringene i Stortingets historie, med fem tidligere og nåværende ministre samt tre forsvarsjefer, tolldirektøren og en rekke ledende embedsmenn til stede.

Kontrollkomiteen håpet høringen skulle være nok. Men etter stadig nye avsløringer, har komi-

Dagbladet 13. juni: Nye avsløringer i saken ble avgjørende for at kontrollkomiteen nå kaller inn til en ny høringsrunde.

teen kommet fram til at saken ikke er belyst godt nok.

Thorheim legger til at komiteen også er lite fornøyd med uklarheter som har oppstått knyttet til besøk på marinebasen Haakonsværn i Bergen.

Dette har vært et brennhett tema etter at Dagbladet avsløre hvordan representanter for den nigerianske regjeringen og flåte-

sjefen til krigsherren Tompolo gjestet Haakonsværn for å kjøpe krigsskip.

Derfor vil trolig også ledelsen ved Haakonsværn bli bedt om å stille til kontrollhøringen.

– 17. september vil kontrollkomiteen samles til et saksforberedende møte om dette, og deretter kalle inn til ny høring, sier Thorheim.

BLANK SIDE

NIGERIA-BÅTENE

HADDE FORSVARS PÅ LANDSTEDET

Mens granskerne avdekket flere underlige innkjøp, kreativ fakturering og luksusvarer som var blitt borte, kjørte den Nigeriabåt-siktede offiseren forsvarskjøpt RIB og ATV på eget landsted.

NIGERIA-BÅTENE

LUKSUS

Tekst: KRISTOFFER EGEBERG

keg@dagbladet.no

TORE BERGSAKER

tbe@dagbladet.no

På det idylliske familielandstedet med strandtomt til Oslofjorden hadde den nå korrupsjonssiktede offiseren en uregistrert Polaris ATV til 120 000 kroner stående på tunet. Ved den private brygga lå en RIB til 650 000 kroner fortøyd. Soverommene på landstedet fikk plutselig helt nye Svane-madrasser til nærmere 30 000 kroner.

Dette er samme type gjenstander som både forsvarsledelsen og Økokrim har jaktet på i flere måneder i kjølvannet av Dagbladets avsløringer rundt Salgs- og avhendingsseksjonen i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

Fartøy og kystfort

Offiseren gikk av med pensjon i fjor sommer bare dager før Dagbladet kom med de første avsløringene i den såkalte Nigeria-båt-saken. Han har i mange år hatt en sentral stilling i den samme seksjonen i FLO, med ansvar for blant annet salg av utrangerte marinefartøy og avvikling av kystartilleriets kystfort.

Som følge av Dagbladets avsløringer ble han i januar siktet for grov korrupsjon etter at Tollvesenet oppdaget store pengeroverføringer til offiseren fra det britiske stråselskapet CAS Global, som handlet norske marinefartøy på vegne av den nigerianske krigsherren Government «Tompolo» Ek-pemupolo.

Ifølge britisk politi fikk han over 150 000 dollar inn på konto, over en million kroner. Pengene ble overført i 2012 i forbindelse med salget av seks tidligere missiltorpedobåter og støttefartøyet KNM «Horten», som i dag er bevæpnet på nytt og driver skatteinnkreving og piratjakt i Tompolos paramilitære kystvaktflåte.

Etter siktelsen ble det gjennomført flere granskninger av offiserens virksomhet i avdelingen. I slutten av mars kunne Dagbladet avsløre at det også er oppdaget uregelmessigheter knyttet til avhendingen av kystfort. Først da valgte forsvarsledelsen selv å gå til Økokrim.

Dukket opp på landsted

Blant flere poster eksterne granskere fra revisjonsselskapet PwC påpekte, var underlige innkjøp av blant annet terrenggående ATVer av merket Polaris. En slik ATV dukket opp på offiserens feriested for om lag tre år siden.

Ifølge kilder i nærmiljøet var den tilsynelatende flunkende ny da den kom. Dokumentasjon Dagbladet har skaffet til veie, viser at ATVen ble kjøpt i november 2011 for om lag 120 000 kroner hos Østfold Traktor i Rakkestad. Den ble fakturert Forsvarets logistikkorganisasjon, men har aldri vært registrert verken hos Forsvaret eller sivilt, og finnes heller ikke i Forsvarets kjøretøyregister.

– Vi kan ikke finne noen opplysninger om dette kjøretøyet i vårt motorvognregister, får Dagbladet opplyst i en e-post fra FLO.

På det bilfrie området der offiserens feriested ligger, ble ATVen brukt til å frakte materialer og andre tunge ting helt fram til hytteveggen.

Noen dager etter at Dagbladet publiserte sin første avsløring knyttet til underlige ATV-kjøp 31. mars i år, skal offiseren ha reist ut til landstedet og hentet ATVen. Da tok han også med seg en stor dieseldrevet flihggermaskin, som ifølge kilder også skal ha tilhørt Forsvaret. Dette er en svær maskin som kan spise et helt tre og hogge det opp til småflis. Den skal ha stått på eiendommen under en presentasjon i et års tid.

Savnet RIB på brygga

Så seint som 15. juni sendte Forsvarsdepartementet et nytt brev til Økokrim med informasjon om en båt de savner: En RIB av typen «PolarCirkel 760 >>>

UREGISTRERT: Bildet viser den forsvarsinnkjøpte ATV-en på offiserens landsted. Ifølge Forsvaret har den aldri blitt innført i Forsvarets motorvognregister eller registrert verken militært eller sivilt.

NIGERIA-BÅTENE

VAR ETTERLYST: 15. juni gikk forsvarsminister Ine Eriksen Søreide ut med informasjon om en bortkommet RIB som er fakturert ulike avdelinger i Forsvaret. Bildet viser en identisk RIB fortøyd til brygga på offiserens landsted i fjor sommer.

«HAN SAMARBEIDER MED ØKOKRIM OG BIDRAR MED HAR RUNDT FORHOLD POLITIET ØNSKER AVKLART.»

>>> Work» med 300 hestekrefters utenbordsmotor.

Båten var eid av entreprenørselskapet AF Decom AS, men ble leid ut til FLO i 2012 og 2013 i forbindelse med avviklingen av kystfort. Men da selskapets oppdrag skulle avsluttes, ønsket offiseren at Forsvaret skulle kjøpe båten.

Gjennom fem fakturaer ble to ulike avdelinger i Forsvaret belastet for til sammen 650 000 kroner for båten. I en e-post til selskapet ga offiseren detaljerte instruksjoner på hvordan betalingen skal splittes opp og strekkes ut over en tidsperiode. Han ba om at regningen på båten ble splittet opp i fem- hver på 130 000 kroner. På fakturaene sto det bare: «overtakelse av brukt materiell».

Båten ble aldri ført inn i Forsvarets materiellregnskap eller omregistrert i småbåtregisteret, og var søkk borte da kjøpet ble oppdaget. Men bilder Dagbladet har fått tak i viser den samme båten ligge fortøyd til brygga på offiserens

feriested i fjor sommer.

RIBen kom etter det Dagbladet erfarer til landstedet første gang sommeren 2013. Offiseren skal da ha opplyst til folk i nærområdet at han hadde fått låne den av Forsvaret. Båten lå fortøyd til familiens trebrygge like på nedsida av den idylliske hytta. Sommeren etter kom båten tilbake og da lå den ifølge kilder på stedet i flere uker.

Nye madrasser

I granskningsrapporten fra PwC ble det også bemerket at selskaper som var innleid for å bistå i arbeidet med å avvikle kystfort hadde fakturert Forsvaret for luksusartikler, hvitevarer og Svane-madrasser fra Ekornes.

– Dette er noe som jeg har kjøpt inn, og som jeg har levert tilbake. Det ble kjørt til Forsvaret i Horten, sa eieren en av bedriftene Dagbladet var i kontakt med da vi omtalte saken i mars.

Blant de omtalte varene var det Svane-

KYSTFORT: Granskerne har funnet flere uklareheter rundt avviklingen av kystfort. FAKSIMILE: DAGBLADET 31. MARS

madrasser fra Ekornes.

Sommeren 2014 skal offiseren ha kommet til landstedet med fem splittede nye Svane-madrasser til en verdi av nærmere 30 000 kroner.

Landstedet, som den korrupsjonssiktede offiseren eier sammen med tre familie-medlemmer, er nå lagt ut for salg. Tidlig i juni var det invitert til visning og da var madrassene på plass i tre av soverommene.

Men i slutten av juni, var offiseren tilbake på landstedet og hentet madrassene. Slik landstedet ligger til salgs nå er Svane-madrassene ikke lenger en del av det medfølgende inventaret.

Jaktes på

Da Økokrim og britisk politi slo til mot offiseren og to medsiktede briter 20. januar i år, ble det gjennomført razzia og bevisjakt både i offiserens bolig, FLO-hovedkvarteret på Kjeller, adresser i Storbritannia, og hos to selskaper i Horten og Bodø som har

NIGERIA-BÅTENE

IDYLL: Det idylliske landstedet ved Oslofjorden eies av offiseren og tre andre familiemedlemmer. Det er nå lagt ut for salg.

FOTO: JOHN T. PEDERSEN

ATV: Det er ATVer av denne typen offiseren kjøpte inn. En av de havnet på landstedet.

FOTO: FORSVARET

UNIK: De norskproduserte Polarcirkel-båtene markedsføres som skreddersydde arbeidsbåter av høy kvalitet. Slik ser originalen ut.

FOTO: AKVA GROUP

MADRASSER: Landstedet var inntil nylig utsyrt med nye Svane-madrasser av samme type som granskerne har satt spørsmålsteget ved innkjøpene av i forbindelse med avhenging av Forsvarets kystfort.

ALLE OPPLYSNINGER HAN

ADVOKAT THOMAS BERGE

bistått Forsvaret med båtsalgene. Men etter det Dagbladet kjenner til var det på dette tidspunktet liten interesse for offiserens landsted og gjenstander han måtte ha der, ettersom siktelsen handlet om pengeoverføringer fra utlandet.

Økokrim hadde ingen anelse om hva granskerne og internrevisjonen i Forsvaret var i ferd med å avdekke knyttet til offiserens arbeid med avvikling av kystfort.

Forsvarsledelsen har selv uttalt at de ville vente til de var helt sikre på at noe ulovlig hadde skjedd, før de kontaktet politiet. Det skjedde ikke før helt i slutten av mars, over ni måneder etter Dagbladets første avsløring i saken, og bare noen dager før offiseren fjernet ATVen og andre gjenstander fra landstedet.

Nå er Økokrim interessert i flere opplysninger rundt offiserens landsted. Dagbladet er kjent med at bilder av både RIBen og ATVen er blant mate-

rialet Økokrim nå ser nærmere på.

– Økokrim er blitt gjort kjent med disse opplysningene. Av hensynet til den pågående etterforskningen kan vi ikke kommentere opplysningene nærmere. På helt generelt grunnlag er vi interessert i å motta informasjon som er knyttet til saker som er under etterforskning. Disse opplysningene vil derfor bli gjennomgått, opplyser påtaleansvarlig Jens Halvard Bachke i en e-post til Dagbladet.

Dukket opp på verksted

Dagbladet har flere ganger undersøkt om Forsvaret har fått tilbake noe av utstyret de savner. 13. juli kunne ledelsen i FLO bekrefte at det har dukket opp en ATV.

«Vi kan bekrefte at det er en ATV og en vinkelsliper ble innlevert til et av Forsvarets verksteder. Dette ble rapportert til Militærpolitiet, som har gitt saken videre til Økokrim», skriver FLO-ledelsen i en melding til Dagbladet.

ATVen skal ha dukket opp ved verkstedet rundt samme tid som offiseren hentet ATVen som sto på landstedet. Da meldingen nådde ledelsen i FLO, ble saken umiddelbart meldt til Militærpolitiets etterforskningsenhet ved Akershus festning i Oslo.

Noen dager seinere kunne FLO bekrefte at også RIB-en helt nylig ble levert til verkstedet. Også dette rapporteres til Økokrim.

Dagbladet har forelagt opplysningene i denne saken til den siktede offiseren via hans advokat. Offiseren ønsker ikke å besvare Dagbladets spørsmål. Hans advokat Thomas Berge ved advokatkontoret Elden sier imidlertid at klienten samarbeider med Økokrim.

– Han samarbeider med Økokrim og bidrar med alle opplysninger han har rundt forhold politiet ønsker avklart. For øvrig har han ingen kommentarer til saken, skriver Berge i en e-post til Dagbladet.

FAKTA

NIGERIA-BÅTENE:

- Dagbladet har i en artikkelserie avslørt hvordan Forsvaret har solgt minst ti tidligere marinefartøy til private paramilitære aktører i Vest-Afrika.
- En norsk offiser og to briter er foreløpig siktet for grov korrupsjon i forbindelse med salgene. Saken etterforskes i Norge og Storbritannia.
- Det er også avdekket flere uklarheter rundt avviklingen av norske kystfort, som den siktede offiseren hadde et ansvar for.
- Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité avholdt høring 30. april der en lang rekke tidligere og nåværende utenriksministre, forsvarsministre og forsvarssjefen måtte forklare seg. På grunn av nye avsløringer blir det ny kontrollhøring til høsten.

FORSVARS-SALGENE

Etter at den britiske våpenhandleren hadde sonet ferdig dommen, fikk han kjøpe nytt utstyr fra Forsvaret.

SENDTE KONGENS BELTEVOGNER TIL SUDAN

FENGSELSDØMT VÅPENHANDLER BRUKTE

FORSVARS-SALGENE

Tekst: **TØRE BERGSAKER**
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

DONCASTER/HURUM (Dagbladet):

4. november 2009 falt dommen mot den britiske forretningsmannen Andrew Jackson (52). Han innrømmet å ha omgått både britenes og EUs strenge våpenembargo mot Sudan ved å bruke norske samarbeidspartnere og Norge som eksportland for sende norske militære beltevogner til det borgerkrigsherjede landet. Saken ble betegnet som svært alvorlig. Jackson ble dømt til to år og åtte måneder i fengsel.

Men i Norge ble saken aldri etterforsket, selv om vognene var norske og kjøpt i Norge, eksporten skjedde fra Norge, og flere av Jacksons samarbeidspartnere var nordmenn. Tollvesenet bisto britiske myndigheter med bevis i den britiske saken. Så ble det helt stille.

Da Andrew Jackson slapp ut fra fengsel kunne han gjenoppta handelen med

norsk forsvarsutstyr. Så seint som i fjor kjøpte han fem beltevogner direkte fra Forsvaret. Verken UD, PST eller Tollvesenet hadde varslet Forsvaret om at de drev handel med en dømt våpenhandler. Og selv sjekket de aldri.

Generalen fra Sudan

Året er 2005 og Andrew Jackson er i ferd med å hale i land en kjempeavtale. Han har fått en forespørsel fra en general i Sudan om han klarer å levere 400 militære beltevogner av typen Hägglund BV206. I en e-post til den sudanske hærens innkjøpsavdeling anslår Jackson en totalpris på ti millioner pund – rundt 120 millioner kroner. Det er bare ett problem:

Sudan har nylig gjennomført et blodbad i den vestlige provinsen Darfur. Rundt 300 000 mennesker er drept, hovedsakelig av regjeringen og dens støttespillere. Sør i landet herjer borgerkrigen på 23. året. FN, EU og USA har iverksatt en våpenembargo, og Den internasjonale straffedomstolen (ICC) er i gang med etterforskningen som ledet fram til at president Omar el-Bashir ønskes pågre-

pet for folkemord.

Jackson var allerede i myndighetenes søkelys. Han hadde nettopp forklart seg for britiske tollere etter at han hadde solgt panserkjøretøyet Oshkosh til krigsherjede Sierra Leone. Han fikk da en kraftig reprimande. Samtidig fikk han en leksjon i det strenge britiske eksportregelverket for militært utstyr. Han ble spesielt advart mot å selge beltevogner til Sudan, går det fram av transkriberte lydopptak fra britiske rettsmøter som Dagbladet har fått tilgang til.

Likevel søker Jackson om eksportlisen for 15 beltevogner til Sudan. Kjøretøyene er kjøpt fra Norge og kjøperen skal være oljeselskapet «White Nile Petroleum» som den sudanske staten eier halvparten av. Til tross for de klare advarslene blir Jackson og hans sudanske kunder overrasket og frustrert over avslaget, som kommer i posten 14 oktober 2005. I brevet understrekes det at eksport av Hägglund BV206 beltevogner vil være et klart brudd på EUs våpenembargo.

Tre dager seinere skriver Jackson til en Mohammed Mamaj i Sudan om muligheten for å klage inn avslaget: «Hvis vi presser på om den humanitære siden av saken. Dette er en gråson, som jeg forklarte i eksportkontroll-notatet». Han avslutter brevet slik:

«Bare ring meg for å prate om dette. Uansett, hvis alt går galt har vi den andre muligheten, slik vi har pratet om.»

Den norske agenten

Den svenskbygde Hägglund BV206 beltevogner er selve arbeidshesten i den norske hæren. Den har overlegen framkommelighet i terrenget. Møter den ei myr eller et vann er det bare å kjøre rett uti. Den krysser farvann i fire knops fart og den klatter i fjellet som ei geit. Den er spesielt utviklet for det svenske og norske forsvaret og er bygget for å frakte opptil 17 stridsutrustede soldater.

ARBEIDSHEST: BV206 har vært selve arbeidshesten i Hæren, og er spesielt bygget for å frakte 17 stridsutrustede soldater gjennom alt slags terreng. Den ble utviklet for det svenske og norske Forsvaret, og finnes ikke i sivil utgave.

FOTO: STIAN SOLUM / FORSVARET

NORGE SOM TRANSITTLAND

FORSVARS-SALGENE

«ALLE VOGNENE JEG KJØPTE VAR I VELDIG

>>> Rundt årtusenskiftet hadde Forsvaret i underkant av 2000 slike kjøretøy. Men omleggingen til et spisset innsatsforsvar gjorde mange beltevogner overflødige. I fjor var antallet BV206 i Forsvaret redusert til rundt 1000.

60 av beltevognene ble solgt til Vestfold Ships og Industriservice. Eier og daglig leder Harald Wærpen (63) er en av Norges største oppkjøpere av overskuddsmateriell fra Forsvaret. Den profilerte forretningsmannen og avtroppende lokalpolitikeren i Hurum legger ikke skjul på at han var en sentral aktør i salget til Sudan. Han kjenner Andrew Jackson godt.

– Jeg var hans innkjøpsagent i Norge. Nesten alle beltevognene vi kjøpte fra Forsvaret gikk til ham, forteller Wærpen.

Forsvarets beltevogner har vært god butikk. Spesielt salget til Sudan. Hvor mye han tjente, vil han ikke ut med.

– Nei, jeg husker ikke prisen vi tok, men det ble god butikk, sier han.

«Klar til strid»

Wærpen og Norge var ifølge de britiske rettspapirene Andrew Jacksons «andre mulighet», slik han beskrev overfor sine kontakter i Sudan.

– Det var vel slik de mente det: «hvis vi ikke får lisens vil vi uansett kjøre på og skjule eksporten på et vis», sa dommer Nicolas Lorraine-Smith da han i et rettsmøte

oppsummerte tankegangen til Jackson og hans sudanske kunde.

Første steg i «den andre muligheten» var å sende 15 beltevogner tilbake til Norge. Selv om det allerede da var planlagt at beltevognene skulle til det sudanske ørkenlandskapet ble de beskrevet slik i tollpapirene: «Kjøretøy til bruk på snø». Det statlige oljeselskapet i Sudan samarbeidet tett med det gigantiske oljeserviceselskapet Schlumberger og deres datterselskap Westerngeco.

Wærpen bekrefter at han ble kontaktet av Westerngecos kontor i Norge. De ville kjøpe 30 beltevogner og ha dem sendt til

Sudan. 15 av disse var blant vognene han hadde solgt til Andrew Jackson, og måtte hentes tilbake til Norge. De siste 15 hadde Wærpen nettopp kjøpt fra Forsvaret. De hadde tilhørt Hans Majestet Kongens Garde.

– De var ekstra blanke og fine. Men alle vognene jeg kjøpte var i veldig god stand. Ingenting var gjort med dem, og alt var på plass. De var «klar til strid», sier Wærpen.

Nekter å snakke

På en nedlagt raketbase utenfor den mørke gruvebyen Doncaster står beltevogne-

ne på rekke og rad. Selskapet L Jackson & Co er en av Europas største forhandlere av brukt militært utstyr. Så seint som i fjor kjøpte de fem beltevogner direkte fra Forsvaret.

– Ja, vi handler mye fra Norge, bekrefter en ansatt Dagbladet møter i resepsjonen. Bak disken står det ringpermer merket «Hagglund BV206 Manuals (Norwegian)» og «Hagglund BV206 Spare parts (Norwegian)». Men mannen bak disken er mest opptatt av å snakke om hvor lite de snakker med pressen.

– Når bransjen vår er eksport av militært utstyr, går vi ikke inn i noe dialog med

BILDEBEVIS:

Her kjører en av de ombygde beltevognene inn i det gigantiske Antonov AN-124 cargoflyet på Gardermoen. Bildet er en del av beslagene fra tollvesenets aksjoner og ble overlevert til britiske etterforskere.

FORSVARS-SALGENE

DØMT VÅPENHANDLER:

L. Jackson & Co er en av Europas største forhandlere av brukt militært utstyr. Inne på en nedlagt raketbase står Haggglund BV206 beltevogner på rekke og rad.

FOTO: TORE BERGSAKER

AGENTEN: Harald Wærpen (61) var Andrew Jacksons agent i Norge. Han var tungt involvert i beltevognhandelen til Sudan, og sier vognene Forsvaret solgte var «klar til strid».

FOTO: LARS EIVIND BONES

STOR VERDI: Tidligere forhandlingsleder for opprørsgruppene i Darfur, Sharif Harir, sier norske militære beltevogner er nettopp det regjeringshæren trenger for flytte tropper i de svært uframkommelige områdene.

FOTO: FOTO: LARS EIVIND BONES

NIGERIA-BÅTHØRING:

Forsvarsminister Ine Eriksen Sør-eide (H) og utenriksminister Børge Brende (H) måtte svare kontrollkomiteen i Stortinget i april. FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN

STANSET SALG

Det var Dagbladets henvendelse som gjorde Forsvarsdepartementet oppmerksomme på eksporten av beltevogner til Sudan. De har nå bedt Forsvaret om en oversikt.

«I løpet av 2014 og 2015 ble det igangsatt flere tiltak både av FD og UD som skal forhindre tilsvarende avhendings- og eksportprosesser som har kommet fram siden juni 2014. UD har i samarbeid med FD strammet inn eksportkontrollreguleringen, og FD har blant annet bedt Forsvaret undersøke samtlige avhendinger tilbake til 2002.

FD arbeider også med undersøkelser rundt mulighetene for å utstenge eller avslå tilbud fra personer eller firmaer fra framtidige auksjoner. Alle auksjoner av materiell med militært utseende er stanset», skriver de.

UD: VAR SIVILE

UD skriver til Dagbladet at beltevognene som ble eksportert i 2006 og 2007 ble ansett som sivile og at de derfor ikke var omfattet av lisensplikt. De viser til at regelverket for salg av beltevogner ble strammet inn i 2009.

Utenriksdepartementet vurderer hver sak på individuell basis. Dagens regelverk tilsier at beltevogner som faller inn under kontroll-listens kategori ML6 (militære kjøretøy, red.anm.) vil kreve lisens fra Utenriksdepartementet. Ved en forskrifts- endring i september 2014, ble det i tillegg til lisensplikten som følger av varer beskrevet på Utenriksdepartementets lisens, innført lisensplikt for «materieill som har vært særlig konstruert eller modifisert for militært formål, uavhengig av nåværende tilstand», skriver pressetalskvinne Ane H. Lunde i en e-post.

GOD STAND. DE VAR «KLAR TIL STRID»

HARALD WÆRPEN, Vestfold Ships & Industriservice AS

pressen. Vi har mye utstyr her som eies av det britiske forsvarsdepartementet. Da kan vi ikke slippe noen inn.

– Men vi er ikke ute etter å snakke om britisk utstyr. Vi er interessert i det dere kjøper fra Norge?

– Ja, vi kjøper fra Norge, Sverige, Belgia, Tyskland og FN. Det er det samme uansett hvor vi har kjøpt utstyret fra. Vi kan ikke snakke for dem som har solgt oss dette utstyret. Vi har et nært samarbeid også med det norske forsvarsdepartementet, sier han.

Smuthullet Norge

Verken Andrew Jackson eller sønnen Matthew, som overtok direktørstolen da faren gikk i fengsel, vil møte oss. I en e-post til Dagbladet skriver Jackson at han ikke under noen omstendighet vil snakke med pressen.

Like forsiktig er han ikke i sin omgang med dem som representerer krigsforbryteranklagede diktatorer og andre som vil sende militærutstyr til verdens mest krigsherjede hjørner.

Den svært hemmelighetsfulle oljegiganten Schlumberger er blant selskaper som i sin jakt på kontrakter i vanskelige strøk tar ulovlige snarveier. I slutten av april avsluttet de en årelang rettskamp i USA ved å innrømme skyld i å ha brutt sanksjoner mot Sudan og Iran i tidsrommet 2004 – 2010.

Selskapet må nå punge ut med tidenes amerikanske bot og straffeinndragning – om lag 1,9 milliarder kroner. Men som den britiske avisa The Guardian skriver, er det bare en dråpe olje i brønnen for et selskap som i fjor omsatte for 393 milliarder kroner.

Schlumberger-systemet opererer i 85 land og har over 115 000 ansatte – et par tusen av dem i Norge. Det en av disse som i 2006 ventet på forsendelsen av beltevogner fra Harald Wærpen og Andrew Jackson. Han hadde fått beskjed gjennom hierarkiet i selskapet at beltevognene skulle sendes videre til Khartoum, men at de for all del måtte holdes unna EU og USAs tollområde. I Norge ville det derimot være enkelt å få vognene ut.

Westerngeco, sende en forespørsel til UD om det var greit å sende disse kjøretøyene til Sudan. De trengte dem der for å drive oljeboring i grisgrønde strøk, skrev de. De fikk et svar de tolket som et grønt lys for å sende beltevognene av gårde.

– Westerngeco opererte i full overensstemmelse med de norske handelslover som var gjeldende på den tiden, skriver selskapets mediekontakt Liane Olsen i en e-post til Dagbladet. Utover dette vil de ikke snakke om beltevognhandelen.

På Gardermoen 11. mars 2006 kunne 15 beltevogner krype inn i buken på et gigantisk transportfly av typen Antonov

AN-124, eid av det russiske fraktselskapet Polet Airlines. Beltevognene sto så tett inne i flyet at sjåføren til Wærpen måtte kripe ut gjennom takluka da han parkerte de siste. Dagen etter, klokka 07.56 om morgenen, gir pilotene full gass på rullebanen. Turen går direkte til Khartoum.

I mars 2007 gikk den siste lasten med 15 vogner til Sudan. Også det med gigantflyet Antonov. Like etterpå ble Tollvesenet kontakert av britiske myndigheter. Alarmen var gått, og våpenembargoen brutt.

– Regimet i Khartoum trengte disse fjellklatrende monstrene for å slåss i Nubafjellene i sør og i Jebel Mara i Darfur, sier Harir Sharif.

Han var sjefforhandler for opprørsgruppen SLA i Darfur på den tida de siste beltevognene kom fra Norge. Han bare ler av påstandene om at alle vognene skulle brukes til oljeleting.

Ingen etterforskning

– Vi lurte jo litt på hvorfor WesternGeco kom til oss. Vi visste at det var restriksjoner på slikt i Storbritannia, og tok derfor telefonisk kontakt med UD for å sjekke om det fantes noen restriksjoner mot salg til Sudan. De svarte at det var det ikke, sier Harald Wærpen.

Derfor var overraskelsen stor da Tollvesenet 14. mars 2007 banket på døra og ville gjennomgå regnskap og arkiver på jakt etter beviser mot Andrew Jackson.

Tollvesenet slo også til mot kontorene til Westerngeco og fraktselskapet Nord-Cargo. Det de fant bidro til å få Andrew Jackson og hans kontorassistent dømt i Storbritannia. Men i Norge ble det ingen etterforskning.

Etter det Dagbladet erfarer, ønsket ikke UD å gå videre med saken. De hadde selv godkjent eksporten. Verken Forsvaret eller Forsvarsdepartementet ble informert om mistanken, tiltalen eller til slutt dommen mot Andrew Jackson.

I dag vedgår UD at det aldri har vært åpnet for eksport av militært materiell til Sudan, og at en BV206 i utgangspunktet er militær. Samtidig hevder de at vognene som ble eksportert var sivile.

«Vi er kjent med at en sivil aktør har innført sivile beltevogner til bruk i sumpområdene i sør. Vognene ble ombygget og overmalt, og det ble også gitt forsikringer om at vognene skulle tas ut av Sudan etter endt oppdrag», skriver UD i en e-post til Dagbladet.

– Vi monterte på noen lasteplan på bakvognene til noen av beltevognene som kom fra England. Men resten av vognene, inkludert de 15 som kom fra Garden, var verken malt om eller modifisert på noen måte. De var «klar til strid», sier Harald Wærpen.

Westerngeco vil ikke svare Dagbladet på hvor beltevognene er i dag.

» Siden vi viste at sluttbrukeren ville være i Sudan kunne vi ikke lovlig ha eksportert dem via Norge

James Leavesley,
eier av en av Europas største
forhandlere av brukt militært utstyr

HANDLER MILITÆRUTSTYR: James Leavesley er også en stor britisk oppkjøper av beltevogner. Også han ble kontaktet av sudanere som ville kjøpe beltevogner BV206.

Foto: Steve Leath, Express and Star

- SMUTTHULL I NORGE

**En av Europas største
forhandlere av mili-
tært utstyr bekrefter
at Norge var et
smutthull for å unngå
EU's våpenembargo.**

FORSVARS- SALGENE

Tekst: **Tore Bergsaker**
tbe@dagbladet.no

Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

Lørdag avslørte Dagbladet hvordan 30 militære beltevogner ble sendt via Norge til krigsherjede Sudan. For å unngå våpenembargoen EU innførte etter folkemordene i Darfur, valgte den britiske storhandleren i brukt militært utstyr Andrew Jackson, å sende beltevognene han hadde kjøpt av Forsvaret tilbake til Norge og videre til det krigsherjede landet.

Det britiske selskapet Leavlesley International er en av Europas

største forhandlere av brukt militært utstyr. Eier James Leavesley bekrefter overfor Dagbladet at også han i 2005 ble kontaktet av sudanere som ønsket å kjøpe beltevogner av typen Hägglund BV206.

– Vi ble spurt om vi kunne levere 30 stykker BV206 til Sudan og spurte britiske eksportmyndigheter om lisens. De sa nei, så vi gikk ikke videre. Siden vi viste at sluttbrukeren ville være i Sudan kunne vi ikke lovlig ha eksportert dem via Norge, sier James Leavesley til Dagbladet.

For han var godt klar over at Norge på den tiden var et mulig smutthull for å eksportere til Sudan.

– Det var et smutthull for noen år siden. Vi benyttet det ikke, men det gjorde kanskje andre.

Han forteller at omtrent halvparten av dem som tar kontakt for å kjøpe militært utstyr er personer han omtaler som «ønskede».

– En «ønskede» betyr at de kommer fra land vi vet vi ikke får

eksportere til, eller fra områder av verden der vi vet vi aldri vil få pengene våre, sier han.

– Vi stiller en masse spørsmål. Det er best sånn, for jeg vil ikke bli vekket klokka tre på natta av menn i uniform.

Det var omtrent det som skjedde med hans konkurrent, Andrew Jackson, da britiske tollmyndigheter i 2007 fant ut at han hadde takket ja til forespørselen fra Sudan og sendt vognene via Norge.

Folkemord

Da grusomhetene i Darfur gikk opp for verden, vedtok FNs sikkerhetsråd i 2004 en våpenembargo. Men den var så full av kompromisser med Sudans venner i Russland, Kina og Pakistan at FN-embargoen i praksis ikke hadde stor virkning. Både EU og USA innførte i stedet sine egne våpenembargoer for forsøke å stanse strømmen av militært utstyr til diktatoren Omar al-Bashir. Men Norge gjorde ingen ting.

– Sanksjoner og embargoer er

et stadig viktigere virkemiddel i internasjonal politikk. Men sanksjonene er først særlig effektive om alle er med. Hvis noen ikke er med, er det alltid en fare for at de blir brukt som smutthull, sier direktør Ulf Sverdrup i Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI).

Overfor kjøperne i Sudan omtalte Jackson Norge som «den andre løsningen».

– Når EU allerede har innført sanksjoner bør Norge vise særlig aktsomhet så vi ikke blir et smutthull. Det er uheldig om Norge bruker sitt utenfor-skap til å undergrave EUs utenrikspolitikk, dersom det ikke er formålet, sier Sverdrup.

Endret klassifisering

EU-embargoen er klar. Alle militære kjøretøy er omfattet, og Hägglund beltevogner er kon-

struert for militært bruk. Et par år etter at britiske tollmyndigheter hadde slått til mot Andrew Jackson, endret UDs eksportkontroll sin klassifisering av beltevogner.

«I forbindelse med omfattende avhending av beltevogner fra Forsvaret var det behov for å klargjøre hvilke egenskaper ved beltevogner som ble ansett som militære kapasiteter, og dermed kreve en lisens fra Utenriksdepartementet. Dette ble gjort i en pressemelding datert 2009 som ble lagt ut på våre hjemmesider, og formidlet til Forsvaret. I samme pressemelding ble det gjort oppmerksom på «fang-alt» paragrafen i Utenriksdepartementets forskrift», skriver UDs pressetalskvinne Ane H. Lunde i en e-post.

«Fang alt» er en sekkepostbestemmelse som sier at alt utstyr som kan brukes militært krever lisens for eksport.

TIL SUDAN: I helgevisa kunne Dagbladet avsløre hvordan norske militære beltevogner havnet i Sudan i 2006 og 2007. Foto: Forsvaret

- Marinefartøy til Nigeria
- Militære lastebiler til Eritrea
- Beltevogner til Sudan

Kraftig krav om ny høring i Stortinget

Medlemmer av kontrollkomiteen reagerer kraftig på beltevognavsløringene. Hans Fredrik Grøvan (KrF) vil be om ny høring i Nigeriabåt-saken.

FORSVARSSALGENE

Tekst: **Tore Bergsaker**
tbe@dagbladet.no
Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

Sentrale medlemmer i Stortingets kontroll og konstitusjonskomité reagerer kraftig på nye avsløringer rundt salget av overskuddsmateriale fra Forsvaret.

I helga kunne Dagbladet avsløre at norske militære beltevogner havnet i Sudan, og at verken Utenriksdepartementet, Tollvesenet eller PST varslet Forsvaret at de drev handel med en mistenkt, tiltalt og til slutt dømt våpenhandler.

– Jeg reagerer sterkt på unnfallenheten i oppfølgingen av den norske eksportkontrollen. Og at vi har sett gjennom fingrene med et slikt salg som kan ha gått rett til militære formål i Sudan, sier Hans

» Det er svært frustrerende at det er Dagbladet som stadig kommer med nye slike avsløringer, mens de tilsynelatende ikke blir avdekket internt.

Rasmus Hansson, MDG-talsmann

Fredrik Grøvan (KrF).

Nå vil han inkludere beltevognene til Sudan i granskingen av norske marinefartøy til Nigeria. Grøvan har tidligere sagt han vil inkludere eksporten av tidligere militære lastebiler til Eritrea i samme kontrollsak. Komiteen kom torsdag fram til at de vil be om flere opplysninger fra forsvarsminister Ine Eriksen Søreide før de endelig beslutter om det blir ny høring i saken.

Men etter helgas avsløringer er ikke Grøvan i tvil.

– Vil ha ny høring

– Jeg vil nå be om en ny høring i saken. Dette føyer seg inn i en rekke av marinebåter til Nigeria, lastebiler til Eritrea og så får vi dette på toppen. Det forteller at oppfølgingen av regelverket har vært preget av unnfallenhet.

OVERRASKET: Martin Kolberg (Ap).

REAGERER: Hans Fredrik Grøvan (KrF).

Under kontrollhøringen om Nigeria-båtene i april frikjente utenriksminister Børge Brende sitt departement. Helgas avsløring utfordrer dette bildet.

– Det som framkommer i artikkelen er alvorlig, og det viser et system som ikke på tilfredsstillende måte følger det regelverket som Stortinget har bestemt, sier komitéleder Martin Kolberg (Ap).

Nå vanker det nye spørsmål

til statsrådene. Flere av komitémedlemmene vil på nytt kalle dem inn på teppet.

– Totalt uholdbart

– Det er totalt uholdbart. Nå må forsvarsminister og utenriksminister forklare Stortinget hvordan de vil sørge for at dette blir overholdt. Det er svært frustrerende at det er Dagbladet som stadig kommer med nye slike avsløringer, mens de tilsynelatende ikke blir avdekket internt. Dessverre tyder stadig mer på at internkultur, informasjonsflyt og kontrollrutiner i Forsvarsdepartementet og underliggende etater er i utakt med norsk politikk og standarder, sier komitémedlem og MDG-talsmann Rasmus Hansson.

– Sånn kan vi bare ikke ha det. Forsvarsminister Søreide må rydde, og det fort.

Kongen på haugen

I kveld 20.30

” MÅ HA VÆRT EN GLIPP

Mener beltevogner
har stor militær verdi

**Tidligere FN-topp
Hilde Frafjord Johnson
sier det er uheldig at
beltevogner havnet i
krigsherjede Sudan.**

FORSVARS- SALGET

Tekst: **Tore Bergsaker**
tbe@dagbladet.no

Kristoffer Egeberg
keg@dagbladet.no

Ingen nordmann har vært mer delaktig i fredsforhandlingene i Sudan og arbeidet med å stable på beina et selvstendig Sør-Sudan enn Hilde Frafjord Johnson. Omtrent samtidig som dette arbeidet pågikk, ble

30 av Forsvarets tidligere beltevogner sendt med fly fra Norge til Khartoum i Sudan. Dermed kunne regimet til folkemordetterlyste Omar al-Bashir få tak beltevogner de hadde jobbet lenge for å få kloa i.

– Beltevogner kan være veldig egnet som militært materiell. De klimatiske og topografiske forholdene i Sør-Sudan er slik at beltevogner er veldig nyttige – også i militære operasjoner, sier Johnson til Dagbladet.

Hun forteller at hun selv som sjef for FNs fredsbevarende operasjon i landet sendte en forespørsel til New York for å få slike kjøretøy til FN.

– Vi trengte dem i våre operasjoner. Det er så vanskelig framkommelighet i sumpområder og i regntida. I deler av Sør-Sudan er det

FAKTA

BV206

- Militær terrenggående troppe-transportvogn utviklet for det svenske og norske forsvaret
- Har overlegen framkommelighet i alt terreng, og er også amfibisk
- Bygd for å frakte opptil 17 stridsutrustede soldater

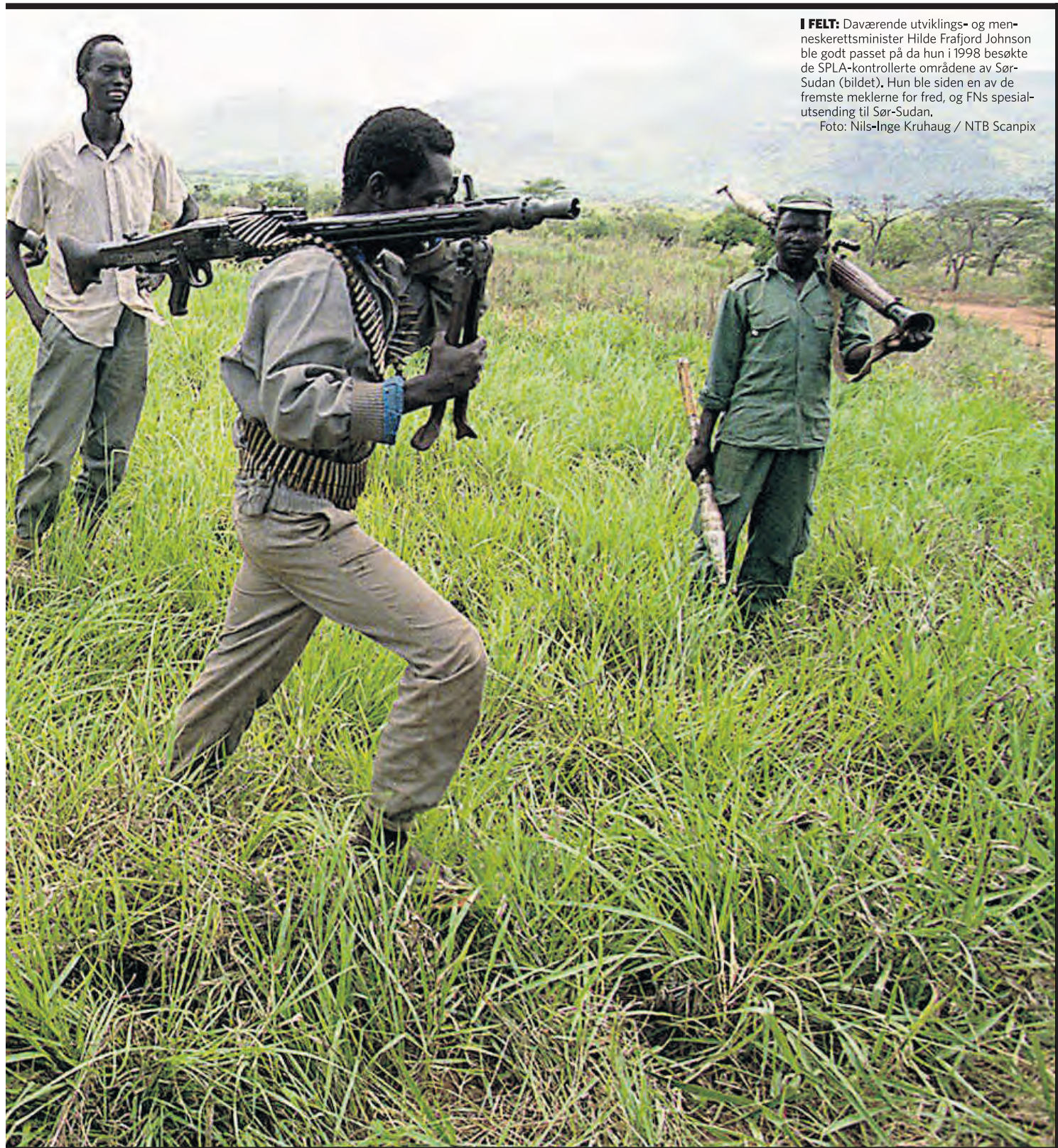
regntid seks-åtte måneder i året, sier hun.

Smutthull

Lørdag kunne Dagbladet avsløre at Norge ble utnyttet som et smutthull og at briten Andrew Jackson

Dagbladet Helgeavisa forrige helg.

I FELT: Daværende utviklings- og menneskerettsminister Hilde Frafjord Johnson ble godt passet på da hun i 1998 besøkte de SPLA-kontrollerte områdene av Sør-Sudan (bildet). Hun ble siden en av de fremste meklerne for fred, og FNs spesialutsending til Sør-Sudan.

Foto: Nils-Inge Kruhaug / NTB Scanpix

måtte i fengsel for å ha omgått EUs våpenembargo. Men i Norge ble det ingen reaksjoner. Ifølge Tollvesenet hadde Utenriksdepartementet (UD) godkjent eksporten som ble organisert av oljeserviceselskapet WesternGeco.

Fram til 2005 satt Frafjord Johnson på toppen av UD som utviklingsminister.

– Jeg vil tro det var en glipp. Under vekslende regjeringer har det åpenbart vært tvil om hvordan beltevogner skal oppfattes som materiell, sier hun til Dagbladet.

– Forferdelig

Hun sier denne eksporten burde vært vurdert mye nøyere og at det burde vært undersøkt bedre hva

slike beltevogner kan brukes til. Selv er hun ikke i tvil om det etter å ha bodd og arbeidet i Sør-Sudan i flere år.

Hun har ikke tro på at Norge bevist har valgt å legge seg på en mer liberal linje.

– Norge må jo ha en restriktiv holdning til eksport av militært materiell. Vi må i alle fall ikke være mer liberale enn EU og her virker det som om man har hått lenger enn dette. Det er uheldig, sier hun.

En annen nordmann som har vært dypt involvert i krigen og fredsarbeidet i Sudan og Sør-Sudan er Halle Jørn Hanssen, tidligere generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

– Det er helt forferdelig å tenke på at disse vognene har gått fra

Norge. Det er helt utrolig at det har skjedd, men det har det. Jeg har dessverre ingen grunn til å tvile på at dette blir brukt til militære formål, sier han.

Brutal krig

Kontakten mellom våpenhandler Andrew Jackson og sudanerne startet med en henvendelse fra den sudanske hærens innkjøpsavdeling. I e-postkorrespondanse ble det diskutert kjøp av 400 beltevogner. Like etter startet dialogen med selskapet WesternGeco, som er representert både i Norge og i Sudan. Formålet var det WesternGeco som eksporterte beltevognene fra Norge. Formålet ble oppgitt å være oljeleting.

– Jeg er helt overbevist om at de er blitt brukt i kamphandlinger.

VETERAN:

Halle Jørn Hanssen har jobbet med Sudan og Sør-Sudan i Norsk Folkehjelp siden 1992.

Foto: Ørn E. Borgen

Hvorfor skulle de ellers kjøpe dem, hvis de ikke skulle bruke dem i kampene i de vanskelig framkommelige områdene, sier Hanssen.

Store deler av Sudan er helt uten infrastruktur. Krigen føres ved å angripe landsbyer for å drepe eller fordrive folkegrupper som ikke støtter regjeringen. Han levner regimet liten ære når han blir spurt om den oppgitte oljeletingen.

– Det er ingen grunn til å tro på noe som helst som kommer fra regimet i Khartoum. De er systematiske løgnere som aldri har snakket sant om noe som helst. De har aldri holdt en avtale. Det betyr ingen ting hva de sier.

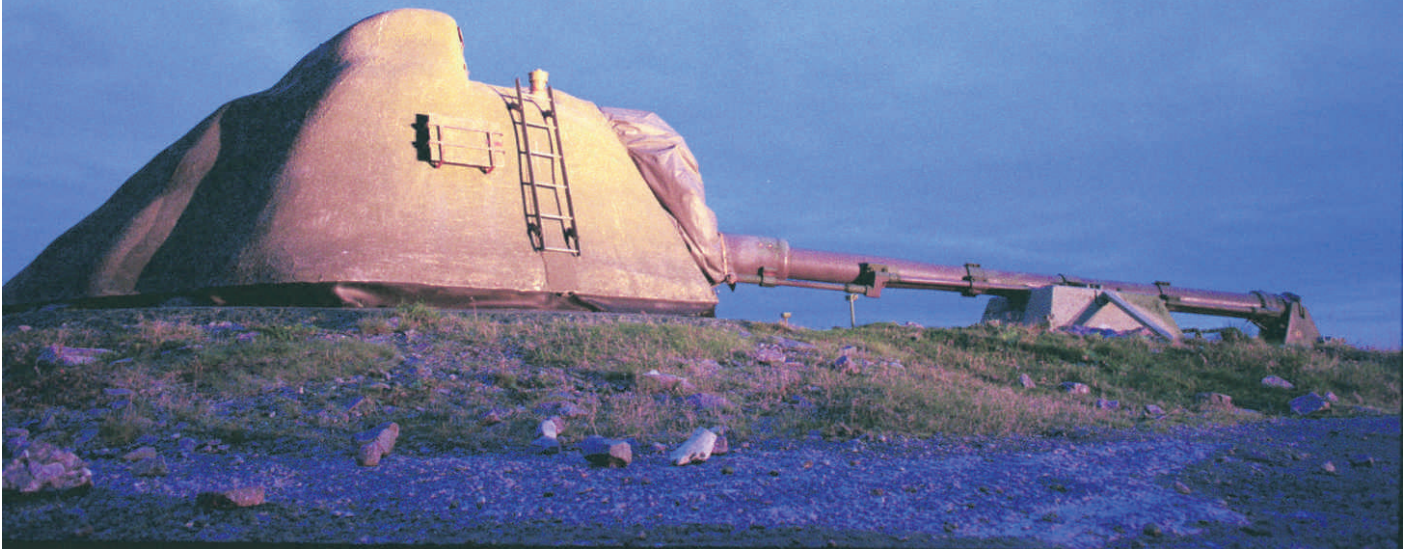
UD vil ikke kommentere uttalelsene fra Hilde Frafjord Johnson.

” Jeg er helt overbevist om at de er blitt brukt i kamphandlinger. Hvorfor skulle de ellers kjøpe dem?

Halle Jørn Hanssen, tidl. generalsekretær i Norsk Folkehjelp

Frykter dobbeltfakturering Avdekker ulovlige direkteinnkjøp

KANONDYRT

MILLIONENE RULLER: Dette er en av de tre kystartillerikanonene kanonene som ble demontert på Kråkvåg fort i Sør-Trøndelag i 2012. Da tilbud ble innhentet, skulle det koste under en million. Nå har to selskaper fakturert tilsammen over 14 millioner for jobben. Det er uklart hvem som gjorde hva.

FOTO: TORGEIR HAUGAARD / FORSVARET

DI FORSVARS- AVSLØRINGENE

Forsvarsbygg, Skifte eiendom og gigant-entreprenører blandes inn i forsvars-avsløringene.

Tekst: KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no
TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

Forsvarsbyggs internrevisjon trekker sitt eget underbruk Skifte eiendom samt entreprenørgigantene Cowi og AF Decom inn i avsløringene rundt Forsvarets salgs- og avhendingsseksjon.

Dette kommer fram i internrevisjonens sluttrapport om avhendingen av Forsvarets kystartillerifort. Rapporten tar for seg samarbeidsprosjektet på 179 millioner kroner, som Skifte eiendom var en del av. Allerede i sommer ble det klart at funnene er så alvorlige at Forsvarsdepartementet har bedt Økokrim starte etterforskning.

– Mangelfull styring

Internrevisjonen har avdekket en rekke uklare omstendigheter knyttet til både kontraktørene som ble innleid, arbeidet som ble utført, hva som ble fakturert Forsvaret totalt, og hvilke kostnader

FØLG SAKEN

NYE AVSLØRINGER

► Dagbladets «Nigeriabåt»-avsløring førte til flere granskinger.

► Det er derfor avdekket flere forhold rundt avviklingen av kystfort.

► Funnene er så alvorlige at Økokrim er koplet inn.

som ble viderefakturert fra prosjektledelsen i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) til Skifte eiendom i Forsvarsbygg.

Revisjonen mener Skifte eiendom har hatt mangelfull styring og kontroll, og er blitt belastet for arbeider som ikke vedkommer selskapet – til sammen 2 142 610 kroner.

– Revisjonsrapporten viser at vi ved bedre kontroll av underbilagene fra FLO muligens kunne ha bidratt til å avdekke forhold tidligere. Men det blir spekulasjoner. Da vi så avsløringene i Dagbladet, og skjønte at det handlet om samme seksjonen i FLO som vi samarbeidet med, tok vi selv initiativet til denne revisjonen. Nå håper vi Økokrim gjør en grundig vurdering hvorvidt det også har skjedd noe ulovlig, sier Skifte-direktør Marit Jakobsen Leganger.

Blant revisorenes funn er kjøpet av en RIB, som Dagbladet har avslørt dukket opp på brygga til prosjektlederen i FLO.

Skifte ble også belastet med nærmere to millioner kroner for

Dagbladet 7. august.

en undersjøisk vannledning til Rauøy i Oslofjorden, som FLO mente det var behov for.

I tillegg har FLO gjort uautoriser- te og ugyldige avrop mot Forsvarsbygg og Skiftes rammeavtaler med entreprenørfirmaene Cowi og AF Decom. Arbeidet som ble bestilt og utført lå langt utenfor rammeavtalenes vilkår, og skulle derfor vært lagt ut på offentlig anbud, fastslår rapporten.

«NÅ HÅPER VI ØKOKRIM GJØR EN GRUNDIG VURDERING.»

MARIT JAKOBSEN LEGANGER, Skifte-direktør

For Cowis del gjaldt dette prosjekteringen av vannledningen som ble lagt til Rauøy, mens AF Decom fakturerte Forsvaret for til sammen 7,2 millioner kroner for demonteringen av tre kanoner og en kommandoplass på Kråkvåg fort i Sør-Trøndelag.

På Kråkvåg fort er det utbetalt nærmere 6,8 millioner kroner til Vestfold Betongsaging (VBS) for arbeider på det samme kanonanlegget. Også dette oppdraget ble gitt uten at anskaffelsesreglementet ble fulgt.

– Kartlegge fakta

Ifølge revisjonsrapporten kostet oppdraget på Kråkvåg over 14 millioner kroner, uten at det klart går fram hvem som har gjort hva, og om alle kostnadene er berettigede. Da FLO

Dagbladet 31. mars.

innhentet tilbud på arbeidene, hadde oppdraget en verdi på 950 000 kroner.

– Jeg har ingen kommentar til noen om dette, sier daglig leder Jan I. Rasch i VBS. Selskapet er omtalt kritisk i den såkalte PwC2-rapporten utført for Forsvarsdepartementet i forbindelse med «Nigeriabåt»-avsløringene.

Wibecke Brusdal i AF Gruppen skriver i en e-post til Dagbladet at de anser arbeidet som ble utført på Kråkvåg fort i henhold til rammeavtalen de hadde med Forsvaret.

Cowi ønsker ikke å kommentere saken nå.

– Vi har ikke sett rapporten eller hatt mulighet til å gi kontradiksjon på den, og har derfor ingen kommentarer, sier Suzanne Amundsen i FLO.

- VOGNENE ER DESTRUERT

BELEVOGNER

Oljeservicegiganten Schlumberger sier at de har destruert alle beltevognene de sendte fra Norge til Sudan. Men de vil ikke legge fram dokumentasjon for påstanden.

Tekst: **TORE BERGSAKER**
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Dagbladet avslørte i september hvordan beltevogner fra Forsvaret ble eksportert fra Norge til krigsherjede Sudan. Den amerikanske oljegiganten Schlumberger og deres datterselskap Westerngeco var dypt involvert i eksporten. Nå hevder de at regimet til diktator Omar al-Bashir aldri fikk tak i beltevoanene de sendte til landet hans.

- Disse vognene var ombygget og modifisert fra militært til sivil bruk før de ble sendt fra Norge. Etter at de seismiske operasjonene var ferdige, ble vognene eksportert ut av Sudan til våre lagerlokaler for ødeleggelse, sier kommunikasjonssjef Ariane Labadens til Dagbladet.

I 2006 fikk Westerngeco grønt

lys fra Utenriksdepartementet (UD) til eksporten. Etter Dagbladets avsløring ba Utenriksdepartementet oljeselskapet om en forklaring.

- WesternGeco søker å operere i strengt samsvar med nasjonal og internasjonal lovgivning. I denne saken har vi jobbet i nært samarbeid med UD, og vi har oversendt til dem relevant dokumentasjon og detaljer om kjøretøyenes bevegelser og påfølgende destruksjon, sier Labadens.

Avviser

Dagbladet har i to uker bedt Westerngeco om å legge fram dokumentasjon på at beltevoanene faktisk ble destruert. Vi har også spurt selskapet om hvor, når og hvordan denne destruksjonen fant sted. Dette har ikke Westerngeco svart på, utover å si at vognene ble ødelagt i et annet land enn Sudan.

- UD kan bekrefte at vi har motatt omfattende dokumentasjon fra det aktuelle selskapet, og vi har ingen informasjon eller indikasjon på at vilkårene for utførsel av sivile beltevogner til sivil bruk i Sudan ikke er oppfylt, sier kommunikasjonssjef Ariane H. Lunde i UD til Dagbladet.

Fengselsdom

Eksporten ble delvis organisert fra Storbritannia. Britiske tollmyndigheter avslørte eksporten og en av Europas største forhandlere av brukte militært utstyr, Andrew

FORSVARS-SALGENE

Etter at den britiske våpenhandleren hadde sonet ferdig dommen, fikk han kjøpe nytt utstyr fra Forsvaret.

SENDTE KONGENS BELTEVOGNER TIL SUDAN

FENGSELSDØMT VÅPENHANDLER BRUKTE NORGE SOM TRANSPORTVEI

DETTE ER SAKEN

BELTEVOGNER TIL SUDAN

► Etter de brutale herjingene i Darfur innførte EU og USA strenge våpenembargoer mot Sudan.

► Sudans militære styrker henvendte seg i 2005 til den britiske militærforhandleren Andrew Jackson med et ønske om å kjøpe beltevogner av typen Hägglund BV206.

► Det ble avtalt at oljeserviceselskapet Westerngeco skulle kjøpe 30 slike vogner, og for å omgå embargoen ble de sendt til Sudan fra Norge.

► Jackson ble dømt til to år og åtte måneders fengsel, men i Norge har saken ikke fått konsekvenser.

Dagbladet 79. september.

Jackson, ble dømt til to år og åtte måneders fengsel for brudd på EU's strenge våpenembargo mot Sudan.

Embargoen ble innført etter den sudanske regjeringens herjinger i den vestlige regionen Darfur, der det anslås at 300 000 mennesker ble drept. Sudans president Omar al-Bashir er nå etterlyst av den internasjonale straffe-

domstolen i Haag for folkemord.

Først var det dialog mellom Jackson og innkjøpskontoret til den sudanske hæren om kjøp av 400 beltevogner. Men så endret kontakten seg til å være mellom seismikkelskapet Westerngeco og Jackson. Seismikkelskapet har nære forbindelser med regimet i Karthoum, og er også representert i Norge. Det var for å unngå

embargoene til EU og USA, at eksporten ble organisert ved at Westerngeco kjøpte beltevoanene i Norge og eksporterte dem til seg selv i Sudan.

HotSpring

Massasjebad

Importer/hovedkontor:
Høvik/Oslo: 67 53 01 00
Ramstadsletta 8 v/E18 på Høvik

Butikker:
Bergen 55 61 41 20
Trondheim 73 10 99 00
Sarpsborg 905 46 271
Harstad 77 01 85 50
Bodø 75 58 66 60

www.hotspring.no

Hver dag blir bedre i **HotSpring** badet!

Nummer **én** i verden

Vi feirer vårt 20. år som importør i Norge og Sverige

Badet står varmt, deilig og klart. 365 dager i året til minimal daglig kostnad.

Norges mest solgte!
Nå **Nå 79.000,-**
Relay Ord. 124.800,-

Mye for pengene!
Nå **Nå 54.000,-**
Square Ord. 82.400,-

Vær klar til vinteren...
Bestill ditt **HotSpring** bad nå!

- ✓ Best i test 8 år på rad
- ✓ Eneste bad som filtrerer alt vann 100% ved full massasje
- ✓ Alene om automatisk Rense-system med diamannteknikk
- ✓ XFC-fullisolasjon gir opptil 80% lavere el-forbruk enn konkurrentene
- ✓ Livslang levetid - tidløst design!
- ✓ Lengst og ledende i Norge
- ✓ HotSpring, et sikkert og trygt valg.

Intropris!
Nå **Nå 29.000,-**
Cascina, Ord. 58.400,-

«VI HAR GJORT EN GRUNDIG VURDERING PÅ AT DE IKKE LENGER UTGJØR NOEN MILITÆR KAPASITET.»

ANE HAAVARSDATTER LUNDE,
Pressetalskvinne UD

Dagbladet
AVSLØRER

UD trosset Russland-advarsler og lot vognene passere grensa

FORSVARS- AVSLØRINGENE:

Da Tollvesenet stanset denne uklarerte lasten med militære beltevogner, fant de papirer som viste at de skulle til Russland. Likevel tillot Utenriksdepartementet eksport.

Tekst: KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

TØRE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

Mandag 21. september stanset tollerne ved Bjørnffjell en russisk lastebil med to militære beltevogner som skulle tas over grensa til Nord-Sverige.

I kontrollen ble det avdekket at det ikke var søkt om eksportlisens for beltevognene, slik loven krever for alt militært utstyr. Og selv om eksportøren hevdet at vognene skulle til en kjøper i Sverige, fant tollerne fraktdokumenter som tilsa at lasten var på vei til Kandalaksja i Russland.

Lot de passere

Norge har i likhet med EU og USA innført full våpenembargo og strenge økonomiske sanksjoner mot Russland. Derfor slo Tollvesenet alarm og varslet eksportkontrollkontoret i Utenriksdepartementet (UD), som har ansvaret for de norske eksportbestemmelsene.

UD ville ikke forfølge firmaet som forsøkte å ta vognene over grensa uten tillatelse. Tvert om lot de firmaet søke eksportlisens til Sverige og innvilget denne på direkten, slik at Tollvesenet måtte la vognene passere. Det til tross for mistanken om at beltevognene egentlig skulle til Russland.

– Ingen konsekvenser

Hendelsen skjedde bare to dager etter Dagbladets avsløring om at norske militære beltevogner har havnet i Sudan, og at Forsvaret fortsatte handelen med en fengselsdømt britisk våpenhandler.

Samme dag som Tollvesenet stanset forsendelsen på Bjørnffjell, sa en av Europas største forhandlere innen brukt militært utstyr at Norge brukes som et smutthull for å omgå EUs våpenembargo.

Derfor skal tollerne ha vært ekstra årvåke da de oppdaget beltevognene som sto tett i tett i den lukkede trailervogna. Etter det Dagbladet erfarer, kan den manglende eksportlisensen sammenliknes med å gå på grønt gjennom flyplassstollen selv om man har varer å fortolle. Likevel fikk det ingen konsekvenser. UD tok heller ikke hensyn til dokumentene tollerne avdekket, som ga mistanke om at lasten egentlig var på vei til Kandalaksja i Murmansk.

FAKTA

EKSSPORTKONTROLL:

► I fjor ble prinsippet «en gang militært, alltid militært» innført i eksportkontrollforskriften.

► Alle kjøretøy spesielt utviklet for militært bruk er i tillegg såkalt listeført materiell, og underlagt strenge eksportrestriksjoner.

► BV202 er en spesialutviklet amfibisk militær beltevogn Forsvarets bruk fram til år 2000.

- SMUTTHULL I NORGE

Et av Norges største våpenhandlere hadde sonet ferdig dommen, fikk han kjøpe nytt utstyr fra Forsvaret.

Dagbladet 21. september.

SENDTE KONGENS BELTEVOGNER TIL SUDAN

FENGSELSDØMT VÅPENHANDLER BRUKTE NORGE SOM TRANSITTILAND

Dagbladet 19. september.

BV202: Overlegne terresegenskaper og amfibiske kapasitet gjorde BV202 til svært effektive militære lagsvogner for Forsvaret.

FOTO: FORSVARET

Det bekrefter Toll- og avgiftsdirektoratet.

– Tollvesenet nektet først utførsel, og tok kontakt med UD. UD ble opplyst om mistanken med hensyn til Russland, og fikk oversendt alle papirene. Men de vurderte at dette ikke hadde noen konsekvenser, og tillot eksporten, sier underdirektør Liv Kristin Rundberget i Toll- og avgiftsdirektoratet.

Etter det Dagbladet kjenner til, skal UDs beslutning om å la vognene passere grensa ha overrasket Tollvesenet. Der opplevde de at eksporten var ulovlig.

– Ingen militær verdi

– Dette er en vurdering UD har tatt og som Tollvesenet forholder seg til, sier Rundberget til Dagbladet.

Torsdag 24. september kunne lastebilen med de to beltevognene rulle over grensa til Nord-Sverige med norske myndigheters velsignelse. Det har ikke lyktes Dagbladet i finne ut hvor de har havnet. Verken UD eller Tollvesenet fører noen kontroll med dette.

– Dette var snakk om to gamle vogner. Begge fra 1977. Selv om de omfattes av forskriftsendrin-

gen i september 2014 som tilsier at de skal betraktes som lisenspliktige, har vi gjort en grundig vurdering på at de ikke lenger utgjør noen militær kapasitet fordi den tekniske tilstanden var å regne som delevogner, sier UDs pressetalskvinne Ane Haavardsdatter Lunde til Dagbladet.

Ikke lovstridig

– Vi forholdt oss til at de skulle til Sverige. Vi ble varslet om at kjøretøyene kunne bli re-eksportert til Russland. Derfor gjorde vi en vurdering og kom fram til at det ikke ville være problematisk eller i strid med de restriktive tiltakene mot Russland, selv om det skulle ha vært slik at vognene skulle bli ført videre dit, sier hun.

– Så selv om vognene er å betrakte som militære, og ble forsøkt utført uten lisens, og man mistenker at den egentlige destinasjonen er Russland som vi har innført våpenembargo mot, så får det ingen konsekvenser?

– Det ble gjort en grundig vurdering på at de ikke lenger har noen militær kapasitet. Vi har derfor utstedt lisens siden eksporten ikke var i strid med vårt regelverk, svarer Lunde.

UKLARERT: Her har tollerne stanset lasten med militære beltevogner på grensa ved Bjørnffjell. Det var ikke søkt om eksportlisens for vognene, av type BV202, og selv om selgeren sa at kjøperen var i Sverige, fant tollerne papirer som tydet på at lasten skulle til Russland. FOTO: TOLLVESENET

NE
K LAST

KREVER TRE MILLARDER

Russland vil at Det internasjonale pengefondet låner Ukraina tre milliarder dollar slik at ukrainerne kan betale gjeldsavgift til Russland. Hvis ikke Ukraina betaler gjelden innen desember, anser Russland det som misligholdelse.

RABIES PÅVIST:

Det er påvist rabies på en flaggermus som ble funnet død i Valdres. Den aktuelle rabiestypen er ikke tidligere påvist i Norge. Ifølge Mattilsynet er det svært liten risiko for at mennesker skal bli smittet.

FOTO: NTB SCANPIX

EN AV FEM FRYKTER LEDIGHET

Hver femte arbeidstaker er usikker på hva slags tilknytning han eller hun har til arbeidslivet fem år fram i tid. Mange av de usikre tviler på om helsen holder slik at

de kan stå i jobb om fem år, viser YS' arbeidslivsbarometer for 2015. - Dette er et bekymringsfullt høyt tall, sier YS-leder Jorunn Berland (bildet) til NTB.

REGJERINGEN BER ØKOKRIM ETTERFORSKE JAGERFLYSALG

FREEDOM FIGHTER: Det er solgt av to F-5 Freedom Fighter til et selskap i USA som nå skal etterforskes. Forsvarets internervisjon har gjort flere alvorlige funn. FOTO: FORSVARET

FORSVARS- AVSLØRINGENE:

Ny sak avdekket i oppryddingen etter Nigeria-båtene.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Salget av to utrangerte F-5-jagerfly vikles nå inn i avsløringene rundt Forsvarets salg av overskuddsutstyr.

I et brev til Stortingets kontrollkomité varslor forsvarsminister Ine Eriksen Søreide at departementet vil kontakte Økokrim for å etterforske flysalget.

«Forsvarsdepartementets in-

ternrevisjon har ettergått ett salg av to utrangerte F-5-jagerfly til et firma i USA. Rapporten fra vår internerrevisjon ble ferdig 12. oktober, og funnene er av en slik karakter at de nå vil oversendes Økokrim som en mulig del av dette sakskomplekset», skriver departementet i sitt brev til Stortinget.

Funnene er avdekket i internerrevisjonens granskning som følge av Dagbladets mange avsløringer rundt salget av brukt norsk forsvarsutstyr.

Misløkkede prosesser

Salget av det som i alt var 15 norske jagerfly av typen F-5 Freedom Fighter startet for alvor for snart ti år siden, men har flere ganger strandet på grunn av uklare omstendigheter rundt potensielle kjøpere og strenge amerikanske

«FUNNENE ER AV EN SLIK KARAKTER AT DE NÅ VIL OVERSENDES ØKOKRIM SOM EN MULIG DEL AV DETTE SAKSKOMPLEKSET.»

INE ERIKSEN SØREIDE, Forsvarsminister

restriksjoner fordi flyene er produsert i USA.

Bak mulige kjøpere var milliardæren Ross Perot jr., sønnen til den tidligere amerikanske presidentkandidaten Ross Perot, som skulle drive en privat militær flyskole i Texas. Den gangen skal han ha tilbudt nærmere 100 millioner kroner for flyene, om lag 6,5 millioner kroner per fly.

Men handelen strandet fordi amerikanske myndigheter ikke ville gi sin tillatelse.

Rot med papirene

Etter det Dagbladet kjenner til, skal to av flyene ha blitt igjen i Texas etter at Kongsberg Gruppen disponerte flyene for å teste ut det nye norske missilet NSM. Flyene ble igjen i påvente av et salg, og ble etter det Dagbladet

forstår nylig solgt til et privat selskap. Prisen skal da ha vært langt lavere.

Hele salgsprosessen har vært styrt fra den samme salgs- og avhendingsseksjonen i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) som også har solgt marinefartøy, lastebiler og beltevogner.

Etter det Dagbladet får opplyst inneholder rapporten kritikk av at Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO) ikke klarer å framskaffe sentral dokumentasjon om flysalget.

Flere interessenter skal ha henvendt seg til Forsvaret om flyene. Informasjon om flere mulige kjøpere og kontrakter og kontraktsutkast er ikke blitt tatt vare på.

Forsvarsdepartementet kunne ikke i går ettermiddag komme med ytterligere opplysninger.

BLANK SIDE

**SLAPP
GJENNOM:**
Disse militære
beltevognerne ble
stanset ved Bjørn-
fjell på vei over
grensa til Nord-
Sverige. Papirer
viste at de skulle
til Russland.

FOTO: TOLLVESENET

MER JUKS

DI TYSKLAND

Skandalen rundt Volkswagen vokser stadig.

Volkswagen innrømmer å ha montert programvare i 2016-modellene som ytterligere kan bidra til å gi uriktig resultat under utslippstester.

Den tyske bilprodusenten har tidligere innrømmet å ha montert programvare i dieselmotorer fra årene 2009 til 2015, som gir uriktige resultater under utslippstester. Overfor det amerikanske miljødirektoratet (EPA) i California har Volkswagen nå innrømmet at det på neste års modeller er gjort endringer i programvaren som ytterligere kan bidra til dette. (NTB)

500 MINK AVLIVET

Rundt 500 skadde mink er avlivet hos en pelsbønder i Klepp kommune i Rogaland. Bonden beklager det som har skjedd. Det var under en uanmeldt kontroll tirsdag at Mattilsynet fant mink med alvorlige skader og sår. (NTB)

NYHET! Endelig er den her:

PACEBOX FOR KUN 99,-

PaceBox har alt du trenger for en perfekt barbering. Denne må du bare ha!

Pace barberhøvel • Shower & Shampo • Barberskum
After Shave lotion • 2 Pace barberblader • Toalettmappe

Spar over 400,- Du betaler kun 99,-

KUN
99,-
SPAR 400,-

**BESTILL
PÅ SMS:**

SEND: PACEBOX 50 TIL 1906

Eller ring og bestill på telefon: 2222 8000
www.pacebox.no

- Ingen bindingstid
- Leveres rett hjem

PaceBox

UD aksepterte beltevogn-eksport til Russland:

VILLE SAGT NEI

FORSVARSSALGENE

UD aksepterte beltevogneksport til Russland og sier regelverket er på linje med det britiske. Britene sier de på grunn av våpenembargoen aldri ville akseptert eksport til Russland.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Dagen før Dagbladet avslørte at UD's eksportkontroll aksepterte at tidligere norske militære beltevogner kunne bli sendt til Russland, skriver Børge Brende dette til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité:

«Regelverket er nå på linje med det britiske regelverket».

Dagbladet har vært i kontakt med det britiske eksportkontrollkontoret, som er en del av Departementet for forretninger, innovasjon og ferdigheter.

– Vi ser på dette som militære kjøretøy og ville derfor ikke gitt tillatelse til eksport til Russland. Å eksportere slike vogner fra Storbritannia til Russland vil være et brudd på EUs våpenembargo, sier departementet i en offisiell uttalelse til Dagbladet.

Til Russland

Lørdag 19. september stoppet tollere en trailer lastet med to Volvo BV202 beltevogner på den norsk-svenske grensestasjonen Bjørnfjell i Troms. Sjåføren var russisk, lastebilen var russisk og i bilen fant tollere dokumentasjon som tydet på at lasten skulle til Kandalaksja i Russland.

Vel vitende om at Tollvesenet mistenkte at beltevognene skulle til Russland, ga UD eksportøren lisens til å ta vognene over grensa til Sverige. Ifølge kjøperen står beltevognene nå i den finske byen Ke-

mijärvi, om lag 90 km fra grensa til Russland. Han sier til Dagbladet at det aldri har vært meningen at vognene skulle til Russland.

– Vi ble varslet om at kjøretøyene kunne bli re-eksportert til Russland. Derfor gjorde vi en vurdering og kom til at det ikke ville være problematisk eller i strid med de restriktive tiltakene mot Russland, selv om det skulle være slik at vognene skulle bli ført videre dit, sa UD's pressetalskvinne Ane Haavardsdatter Lunde til Dagbladet tirsdag.

De restriktive tiltakene hun viser til er våpenembargoen som er innført mot Russland siden landet annekterte Krim-halvøya og støtter opprørerne i øst-Ukraina med våpen og personell.

– Gamle vogner

Norge innførte i fjor et regelverk som gjerne kalles «en gang militært – alltid militært». Det betyr at alt utstyr som en gang har vært omfattet av listene for militært utstyr, alltid skal håndteres som militært utstyr.

«Det skal med denne endringen

ikke herske tvil om at materiell som har vært omfattet av kontrollista nå er lisenspliktig uavhengig av nåværende tilstand», skrev Brende til Stortinget mandag.

Men da UD vurderte eksporten av de to beltevognene la de vekt på at vognene var av eldre modell og i dårlig stand.

– Dette var snakk om to gamle vogner. Begge fra 1977. Selv om de omfattes av forskriftsendringen i september 2014 som tilsier at de skal betraktes som lisenspliktige, har vi gjort en grundig vurdering på at de ikke lenger utgjør noen militær kapasitet fordi den tekniske tilstanden var å regne som delvogner, sa Lunde.

Like lister

Norge og EU har like lister over hvilket materiell som skal ansees som militært. Der står det at alle kjøretøy som er laget eller tilpasset til militært bruk er omfattet. Amfibiske biler er nevnt spesielt som listeført. Aldersbegrensingen er at kjøretøy produsert før 1946 er unntatt. Det står også at deler klassifiseres på samme måte som kjøretøy.

Følgende forhold taler da for at BV202 skal betraktes som militære:

- De er beltebiler konstruert for militært formål.
- De er amfibiske.
- De er nyere enn fra før 1946.
- Deler er like militært som komplette vogner.

– Det spiller ingen rolle hvilken tilstand disse vognene er i, eller hvor mange vogner som skulle eksporteres. For oss vil disse vognene alltid være militære og de kan ikke sendes til Russland, sier talspersonen for det britiske departementet.

Det understrekes at å handle i strid med dette eksportregimet er å bryte loven.

Saken ville da blitt tatt til britiske tollmyndigheter, som ville ta stilling til om det skulle bli tatt ut en tiltale. Det var de samme tollmyndighetene som førte saken mot militærutstyr-forhandleren Andrew Jackson da han ble dømt til to år og åtte måneders fengsel for å ha brukt Norge som smutthull for å sende 30 beltevogner til Sudan.

UD: – Ikke militært utstyr

UD mener vognene var for gamle og utslitte til å være omfattet av listene som definerer embargoen.

De understreker at eksportlisensen for disse beltevognene ble gitt til Sverige.

– Utenriksdepartementets vurdering konkluderte med at de to utrangerte beltevognene ikke var militært utstyr som krever utførelseslisens etter departementets

eksportkontrollister, men at de var omfattet av en generell lisensplikt for tidligere militært utstyr («en gang militært – alltid militært»). Vi hadde dialog med eksportøren om tilstanden til beltevognene både før og etter utførsel, og vi har ingen grunn til å betvile tilstanden, sier UD's pressetalskvinne Ane Haavardsdatter Lunde.

Hun sier at norsk og britisk regelverk er likt i forhold til lisensplikt.

– Det betyr at vi nå lisensierer utrangert militært materiell i likhet med britene. At eksportør må søke lisens betyr ikke automatisk at vedkommende vil få nei på søknaden. Vi gjør grundige vurderinger av hver enkelt sak. UD har i denne saken vurdert at eksport av de to veteranvognene fra 1977 til en samlet verdi av 8000, til Sverige ikke er i strid med norsk eksportregelverk, sier Ane Haavardsdatter Lunde.

UTENRIKSMINISTER: Børge Brende.

FOTO: NTB SCANPIX

Norske jagerfly på billigsalg til USA

2008:

RØVERKJØP: Dette er en av de to F-5B Freedom Fighter-jagerflyene som Forsvaret etterlot seg på Ross Perot jr.s flyplass i Texas i desember 2007. Da skulle milliardæren betale om lag seks millioner kroner per fly. I august ble de til slutt solgt for 120 000 kroner per stykk.

FOTO: FORSVARET

TILBUDT 6 MILLIONER 2014: SOLGT FOR 120 000

FLYSALG

Siden 2007 har to norske F-5-jagerfly stått på milliardæren Ross Perot jr.s flyplass i Fort Worth i Texas. Nå vil ingen si hvorfor salget av flyene lander hos Økokrim.

Tekst:
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no
TØRE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

Forsvaret trodde de hadde gjort en god deal med å selge alle sine 15 utrangerte F-5-jagere til milliardærens private militære flyskole for nærmere 100 millioner kroner – over seks millioner kroner per fly.

Men avtalen gikk i vasken. De to flyene ble stående på flyplassen. Hjemme i Norge ble de resterende 13 flyene etter hvert gitt til norske yrkes- og militære skoler, museer og til pidestaller på

Luftforsvarets stasjoner. Så skjedde det noe i Texas.

«Kontrakten på salget av flyene ble inngått 26. august 2014 med Northern General Leasing LCC (NGL). Salgssummen var USD 30.000», skriver avdelingsdirektør Suzanne Amundsen fra Forsvarets logistikkorganisasjon i en e-post til Dagbladet.

Altså ble Norges to siste operative F-5-fly solgt for om lag 120 000 kroner per stykk. Kjøperen er det samme Perot-selskapet som opprinnelig ville gi over seks millioner kroner for de svært velholdte jagerflyene.

Nå ber regjeringen om at dette salget politietterforskes. Mandag varslet forsvarsminister Ine Eriksen Søreide Stortinget om at departementets internrevisjon har gjort funn av en slik karakter at de oversendes Økokrim. Men verken Forsvaret eller FLO vil si noe som helst om hva disse funnene består av.

– Latterlig billig

Når Dagbladet forteller Norges fremste F-5-eksperter hva flyene er solgt for, reageres det med vantros.

– Det kan jeg nesten ikke tro. Hvis det stemmer, er det

► FAKTA

F-5 FREEDOM FIGHTER

► To-motors amerikansk jagerfly, produsert i flere varianter av Northrop mellom 1962 og 1987.

► Norge fikk levert til sammen 108 F-5 mellom 1966 og 1971, de fleste som del av en leasingavtale med USA.

► 336-skvadronen på Rygge hadde F-5 i operativ drift fram til 2000.

► Deretter ble tre fly del av testprosjektet til NSM-missilet fram til 2007.

KILDE: WIKIPEDIA

**«HVIS PRISEN
STEMMER, ER
DET LATTERLIG
BILLIG.»**

F-5-EKSPERT

latterlig billig. Riktig nok er flyene gamle, men de er verd mye mer, sier en som kjenner flyene meget godt.

Fleire ekspertkilder Dagbladet

SELGERE: Administrerende direktør for Forsvarets Logistikkorganisasjon, Petter Jansen (nr. tre f.h.), sammen med avdelingsdirektør Suzanne Malmberg Amundsen.

FOTO: NTB SCANPIX

har vært i kontakt med forteller at markedsprisen på en utrangert F-5 Freedom Fighter er på opp til 12 millioner kroner per stykk. Nettsider Dagbladet har besøkt, viser at flere modeller fra 60-tallet er til salgs for mellom 6 og 12 millioner kroner.

Versjonen Forsvaret har solgt er den såkalte 1-5B-modellen med to seter. Denne er spesielt attraktiv fordi den kan brukes til pilotopplæring, vitenskapelige prosjekter og bakseteturer.

– 200 000 K R O N E R? Hvis de har fått kjøpe disse to flyene for rundt 200 000 kroner, så har de gjort et røverkjøp, sier en annen F-5-veteran tydelig overrasket.

I svært god stand

Flyene i Texas var de to siste og al-

ler best vedlikeholdte F-5-flyene Norge hadde på vingene. Begge var opprinnelig fra 336-skvadronen på Rygge, og var i full drift fram til desember 2007.

De to flyene var en del av testprogrammet for det nye norske Kongsberg-missilet Naval Strike Missile (NSM). I California ble flyene brukt til å gjennomføre omfattende tester av sensorene og kameraene som NSM-missilet bærer med seg. For å kunne gjøre denne jobben sørget Forsvaret for at det var de to beste flyene med minst flytid, siste oppgradering og i best teknisk stand som ble brukt.

Da testprogrammet var over, fløy de sin siste tur til Fort Worth i Texas, og parkerte på milliardærens flystripe.

Søreide snur etter Dagblad-avsløring

FÅR LIKEVEL LOV: Forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen og hans etat får likevel lov å nekte å selge forsvarsutstyr til dømte og mistenkte våpenhandlere. Det fastslår forsvarsminister Ine Marie Eriksen Søreide (H) i et brev til Stortinget.

FOTO: NTB SCANPIX

Dagbladet 10. mai.

KAN NEKTE SALG AV UTSTYR

DI FORSVARS- EKSPORTEN

Forsvaret kan lene seg på en ny juridisk rapport hvis de nekter å selge utrangert utstyr til straffedømte og folk som er mistenkt for ulovlig våpenhandel.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Betraktningen er svært avklarende for forsvarsminister Ine Eriksen Søreide. I et brev til Stortinget opplyser hun at departementet vil snu i saken, og tillate forsvar

► FAKTA

FORSVARSEKSPORTEN

- Maskinhandler AS Roger Jensen Trading har eksportert minst 17 tidligere militære lastebiler til Eritrea.
- FNs sanksjonskomité anser eksporten som et brudd på våpenembargoen.
- Dagbladet har avslørt at Forsvaret umiddelbart stanset alt salg til Jensen da de ble kjent med FN-rapporten.
- Etter en klage fra Jensen påla Forsvarsdepartementet Forsvaret å heve utestengelsen av Jensen.

står fritt til å selge materiell til den kjøper de måtte ønske.

«Ved en avvisning bør Forsvaret ivareta et generelt krav til saktighet. (...)

Vurderingen

Aktuelle legitime hensyn kan eksempelvis være at kjøperen eller sentrale personer hos kjøperen er straffedømte for forhold som angår den yrkesmessige vandelen eller har gjort seg skyldig i alvorlige forsømmelser mot faglige og etiske krav i vedkommende bransje», står det i vurderingen.

Advokatfirmaets oppdrag har vært å vurdere «det juridiske handlingsrommet» for Forsvaret til å kunne avslå tilbud om kjøp eller selge materiell til enkeltpersoner eller konkrete selskaper.

Tvunget til salg

Utredningen er et resultat av Dagbladets avsløringer rundt de såkalte Eritrea-lastebilene, der Forsvarsdepartementet grep inn og

tvang Forsvaret til å fortsette salg av militært overskuddsmateriell til Kongsberg-firmaet Roger Jensen Trading & co.

Forsvaret ville nekte salg til selskapet etter at FNs sanksjonskomité for Somalia og Eritrea avslørte at de sammen med en norsk-eritreisk forretningspartner drev storstilt eksport av militære overskuddskjøretøy til hæren i Eritrea, noe FNs sikkerhetsråd mener er et klart brudd på FNs våpenembargo mot militærregimet.

Innehaver Roger Jensen ble anmeldt av UD og er fremdeles under etterforskning hos Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Likevel mente Forsvarsdepartementet at det ikke fantes hjemmel for å nekte Jensen å kjøpe mer forsvarsutstyr, og omgjorde Forsvarets vedtak om salgsnekt.

En intern e-post-krangel avslørte uenigheten som oppsto

mellom partene, der Forsvarsdepartementet til slutt la ansvaret over på Utenriksdepartementet for å eventuelt nekte salg på Forsvarets auksjoner.

Etter Dagbladets avsløring 10. mai i år har saken vekket oppsikt på Stortinget og hos jusseksperter som Hans Petter Graver, som mente Forsvarsdepartementets tolkning både var feil og uheldig.

Ettersom også Wikborg Rein støtter Graver og Forsvarets side, snur nå forsvarsminister Ine Eriksen Søreide.

Kan selv bestemme

«Etter departementets vurderinger og mottatte innspill, faller salg av materiell fra Forsvaret innenfor Forsvarets private autonomi. Forsvaret kan derfor i utgangspunktet fritt beslutte hvem det er ønskelig å selge eller ikke selge materiell til», skriver Søreide i et brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité.

Det eneste Forsvaret vet om kjøperen av to F-5 jagerfly er at selskapet er tett forbundet til milliardær Ross Perot jr.

DI FORSVARSSALGENE

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Selskapet som har kjøpt to norske F-5 jagerfly er nærmest usynlige i alle andre sammenhenger enn som kjøper av jagerfly fra Norge. Dagbladet avslørte i går at Forsvaret i fjor solgte to gamle F-5 jagerfly til selskapet Northern General Leasing LLC (NGL), men hva dette selskapet egentlig driver med er en godt bevart hemmelighet.

Forsvarsdepartementets internrevisjon har gjennomgått salget og forsøkt å kartlegge hvem kjøperen NGL egentlig er.

De oppsummerer sine funn slik:

- Forsvaret har ikke kunnet framvise at kjøperen representerer amerikanske myndigheter. Dette har vært et absolutt krav.

- Flyene har kunnet disponeres av NGL og andre tilknyttede foretak siden februar 2008, uten at Forsvaret kan framvise noen tillatelse fra amerikanske myndigheter eller gyldig eksportlitsens fra norske myndigheter.

- To foretak, som angivelig er tilknyttet NGL, har foresikret og vedlikeholdt flyene uten kostnader for Forsvaret. Ingen kan forklare hvorfor, eller om flyene har vært i bruk.

- NGL inngått en avtale med våpenprodusenten BAE som krever at flyene er i operativ stand. Men ettersom NGL bare har to ansatte, er det uklart hvem som faktisk har flydd eller skumt fly jagerflyene.

- Selve salgsprosessen er så mangelfullt dokumentert at det er umulig å etterprøve at regelverket er fulgt, og om det faktisk har vært en reell konkurranse i markedet.

«Basert på tilgjengelig informasjon om NGL ser det ut som om dette selskapets eneste formål har vært å kjøpe og eie de aktuelle jagerflyene», skriver revisorane i rapporten, som nå er oversendt til Økokrim.

Lav profil

I selskapsregisteret i Texas er formålet til selskapet oppgitt å være leie og leasing av utstyr. Men selskapet har valgt en svært lav profil. Det har ingen hjemmeside og er ikke å finne i noen bransjeregistere.

– Det er ikke funnet noen

I BRUK: Her står de to norske F-5-flyene utstilt under Alliance Airshow 12. september i år. Utstillingen fant sted på Texas-milliardæren Ross Perot jr.s private flyplass Fort Worth Alliance Airport i Texas.

FOTO: DAVE CHNG / AIRWINGSPOTTER.COM

«USYNLIG» KJØPER AV NORSKE JAGERFLY

Ross Perot jr.

spor av at selskapet har utadrettet virksomhet for å tiltrekke seg potensielle kunder, skriver revisorane.

Dagbladet har i flere dager forsøkt å oppnå kontakt med Northern General Leasing. På telefon får Dagbladet først opplyst at de aldri har hørt om selskapet, men etter å ha forhørt seg med en kollega sier personen vi snakker med at Northern General Leasing er «ett av selskapene vi er agent for». Kontaktpersonen blir opplyst å være Wes Williams. Da Dagbladet fikk Williams på tråden fredag, og spurte om kjøpet av jagerflyene, sa Williams at han var i et møte og måtte ringe oss tilbake.

Siden har han vært utilgjengelig og ikke besvart nye henvendelser.

Tomannsselskap

Selskapet som har handlet jagerfly av Norge er registrert med to ansatte. Ifølge sluttbrukerklæringen er det dette selskapet som skal stå for drift, vedlikehold og ha operativt ansvar for bruken av flyene. Og ifølge erklæringen er det bare NGL, og eventuelt det amerikanske luftforsvaret, som har lov til å disponere flyene. Ifølge avtalen NGL har med våpenprodusenten BAE skal de gjennomføre «flight testing», «safety chase», «radar target» og «flight support operations».

Forsvarets revisorer stiller i rapporten spørsmål ved hvordan de to personene i dette selskapet kan make å selv gjennomføre alt dette.

– Sluttbrukerklæringen er ikke utformet på brevmal, og inneholder ingen logo verken til NGL eller amerikanske myndigheter, og ser ut til å være utformet av NGL, skriver departementets revisor.

Milliardær

Selskapet NGL har en tilknytning til den eksentriske Texas-milliardæren Ross Perot jr.

Han er sønnen til Ross Perot som i 1992 og i 1996 stilte som

► FAKTA

SALG AV FORSVARsutstyr

► Etter Dagbladets avsløring av salget av marinefartøy til Nigeria, har Forsvarets internrevisjon gransket etatens salg av utrangert utstyr.

► Rapporten er oversendt Økokrim for vurdering av om det har foregått noe kriminelt.

► Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har allerede vedtatt ny høring om saken.

presidentkandidat i USA.

Han er pilot og fløy jorda rundt i helikopter i 1982.

I tillegg til en god start på livet, ved å være sønnen til USAs 129. rikeste mann, har Perot jr. tjent fett på eiendom. Magasinet Forbes skriver at han god for 1,4 milliarder dollar. Han har ikke besvart Dagbladets henvendelse.

Bolig og basket

Perot jr.'s største prosjekt har vært å utvikle et 73 kvadratkilometer stort område nord for Dallas. Her er det både gigantiske boligområder og industri, i tillegg til den private flyplassen der de to F-5 flyene har stått parkert. Selve flyplassen eier han også, samt det lokale NBA basketball-laget Dallas Mavericks. De to adressene til NGL som er oppgitt i de offisielle registrene, er begge tilknyttet en rekke av Perot jr. sine selskaper. Styremedlemmene i NGL jobber også for Perot jr.

NGL meldte sin interesse for å kjøpe F-5 flyene allerede i oktober 2005.

Da sa de at de ønsket å bruke flyene til å leie dem ut til flyprodusenten Lockheed Martin som i samarbeid med det amerikanske luftforsvaret skulle bruke dem til trening av piloter fra De forente arabiske emirater. Avtalen mellom USA og Emiratene gikk i vasken i 2008 og siden da har det vært uklart hva NGL ønsket å bruke de norske flyene til.

– Jeg kan bekrefte at jeg har mottatt Forsvarsdepartementets rapport om avhending av to F-5 jagerfly.

Forsvarsstaben vil nå gå nøye gjennom rapporten, med særlig fokus på de spørsmål som er stilt, og sende våre funn til Forsvarsdepartementet, sier forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen til Dagbladet.

«BASERT PÅ TILGJENGELIG INFORMASJON OM NGL SER DET UT SOM OM DETTE SELSKAPETS ENESTE FORMÅL HAR VÆRT Å KJØPE OG EIE DE AKTUELLE JAGERFLYENE.»

FORSVARETS REVISOR

BLANK SIDE

JOE BIDEN ADVARTE

MEKTIG: Joe Biden var senator og ledet den mektige utenrikskomiteen da han i 2007 fikk høre at Norge vurderte å selge sine utrangerte F-5 jagerfly til et privat selskap i Texas.

UTSTILT: De to norske F-5-flyene ble utstilt under Alliance Airshow i Texas 12. september i år.
FOTO: DAVE CHNG / AIRWINGSPOTTER.COM

MOT JAGER-FLY-SALGET

D FORSVARSSALGENE

Som senator ba USAs nåværende visepresident om at Norge ikke skulle få selge jagerfly til private.

Tekst: KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no
TORRE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

Da USAs visepresident Joe Biden i 2007 var senator og ledet utenrikskomiteen, reagerte han kraftig da han fikk høre planene om å selge norske F-5 jagerfly til et privat selskap i Texas. Som Dagbladet har avslørt ble handelen gjennomført i fjor, og to tidligere norske jagerfly er nå solgt til selskapet Northern General Leasing (NGL).

Forsvaret vet ikke hva flyene skal brukes til, og de vet heller ikke om NGL har noen som helst avtale med det amerikanske luftforsvaret om bruken av flyene. Det var akkurat dette Joe Biden fryktet skulle skje.

Sendte brev til ministeren

I 2007 var han senator og ledet den mektige utenrikskomiteen. Da han fikk høre at Norge vurdererte å selge sine utrangerte F-5 jagerfly til et privat selskap i Texas skrev han brev til utenriksminister Condoleezza Rice og til forsvarsminister Robert Gates.

– Forslaget innebærer et unntak fra, og fravikelse fra det som er fastlagt amerikansk politikk, nemlig det etablerte forbudet mot å selge betydningsfullt militært utstyr til private, slik som jagerfly opprinnelig solgt fra USAs myndigheter til andre lands myndigheter, står det i brevet.

Med seg til å signere det fikk han demokrat Tom Lantos, som leder utenrikskomiteen i Representantenes hus og seniormedlemmene Richard Lugar (D) og Ileana Ros-Lehtinen (R). En tyngre kvartett i amerikansk utenrikspolitikk var neppe å oppdrive.

– Vi er alvorlig bekymret for forslaget og mener bestemt at dere burde trekke det, skriver de.

Det går fram av brevet at bekymringen i de to komiteene ble utløst av at de hadde fått se et utkast til en avtale der USA aksepterte salget siden flyene skulle bli brukt til opplæring av piloter fra De forenede arabiske emirater (UAE). Avtalen med UAE gikk for øvrig i vasken året etter.

Farlig

Kvartetten lister opp fire grunner til alvorlig bekymring:

- Hvorfor skal USA fravike sin faste politikk om at det er det amerikanske flyvåpenet som skal trene opp allierte piloter? .
- Hvordan kan det amerikanske luftforsvaret forsikre seg om at jagerflyene blir operert på en trygg måte? «Dokumentasjonen vi har sett viser til jevnlig kontroll, men sikrer på ingen måte at amerikansk luftforsvar har full kontroll med flyene» .
- Hva hvis flykjøperne ikke overholder kontraktene? Da har myndighetene mister

Dagbladet 21. oktober.

kontroll med flyene og må kanskje gjennom rettsrunder for å gjenvinne kontroll. .

● Hva hvis det skjer en ulykke? Hvem har da ansvaret for de skadene som oppstår? Ansvaret vil fort kunne bli skjovet over på USAs myndigheter som har godkjent programmet.

Krysspess

De fire understreker at all opplæring av jagerflypiloter må gjennomføres av det amerikanske luftforsvaret og utstyret som skal brukes må være eid og vedlikeholdt av USAs myndigheter. Hvis regjeringen velger å fravike standarden påtar de seg et stort ansvar for å sikre liv og verdier for landet og innbyggere.

Omtrent samtidig med at de fire kongressmedlemmene skriver brevene, opplever USAs ambassade i Oslo et press for at salget skal tillates. Presset kommer fra det norske Forsvarsdepartementet, og amerikanerne blir bedt om å presse på norsk UD for at de skal godkjenne salget. Det kommer fram i en hemmelig notat som USAs ambassadør Benson K. Whitney sendte hjem 23. juli 2007. Notatet er offentliggjort av Wikileaks.

Ambassadøren skriver at det norske forsvarsdepartementet helhjertet støtter salget, men at norsk UD er noe skeptisk. Hans frykter at sommelet kan gå ut over Norges vilje til å kjøpe F-35 jagerfly.

– På toppen av andre utfordringer kan dette påvirke framtidige militære salg negativt (slik som det mulige 2,2 milliarder dollar kjøpet av Joint Strike Fighter), skriver Whitney.

Han skriver at USAs regjering må gi klare forsikringer om at salget er i tråd med amerikanske myndigheters ønsker.

Selv om flyene har stått i Texas siden februar 2008, ble salgsavtalen først signert 26. august i fjor. Det amerikanske utenriksdepartementet godkjente salget i november og 26. januar i år ga norsk UD lisens til eksport.

UD viser til at søknaden om eksport til NGL som ble godkjent i år, er enn annen enn den fra 2007. - Norge vil kun godkjenne slike salg når det er gitt nødvendige myndighetsgarantier. I dette tilfellet slo amerikanske myndigheter fast at de ønsket at salget skulle gjennomføres. USA ga også nødvendige garantier og dokumentasjon. Basert på dette ble det innvilget lisens for salg av to F-5 i 2015, sier UD's pressetalskvinne Ane Haavardsdatter Lunde.

SOLEGTE BELTEVOGNER TIL RUSSERE

DI FORSVARSSALGENE

Omtrent samtidig som Forsvaret solgte seks beltevogner til russere, forsynte vi militæret i Finland, Latvia og Littauen med samme type vogner. De kjøpte dem for å styrke forsvaret mot Russland.

Tekst: KRISTOFFER EGE BERG

keg@dagbladet.no

TORE BERGSAKER

tbe@dagbladet.no

HØRING: Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) og Berge Brende (H) måtte i april forklare seg for Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité. 27. november må de forklare seg på nytt.

FOTO: JOHN T. PEDERSEN

Dagbladet 19. september.

Forsvaret har gjennom en årrekke solgt flere militære beltevogner av typen BV206 direkte til ukjente selskaper og personer i Russland.

Samtidig har Norge tjent millioner på å selge samme type beltevogner for å styrke forsvaret i allierte land som Latvia, Litauen, Storbritannia, Irland, USA og Finland. De fleste ønsket vognene nettopp for å styrke forsvaret mot en økende russisk trussel.

Spesialbygde vogner

Den svenskebygde Hägglund BV206 beltevogna ble spesielt utviklet for det svenske og norske Forsvaret og bygget for å frakte opptil 17 stridsutrustede soldater.

Den er selve arbeidshesten i den norske hæren og har overlegen framkommelighet i terrenget og på snø. Møter den ei myr eller et vann er det bare å kjøre rett uti. Den krysser farvann i fire knops fart og klatter i fjellet som ei geit.

På grunn av disse egenskapene ble den ansett som et sterkt kort for å utmanøvrere en langt tyngre og veivhengig mekanisert trussel fra øst. BV206 brukes av en lang rekke NATO-land, og er ikke produsert i noen sivil utgave.

Salgslistene som Dagbladet har fått tilgang til, viser at Forsvaret har solgt seks BV206-beltevogner direkte til kjøpere i Mur-

mansk og St. Petersburg i perioden 2005 til 2009.

Russere på auksjon

– Russene har møtt opp på auksjoner og handlet direkte, sier en aktør i markedet for utrangert forsvarsutstyr til Dagbladet.

– Mye av det vi har kjøpt har gått videre til Russland, sier en underordnet medarbeider i et selskap som har handlet i BV206 beltevogner.

Dagbladet kjenner til at også store private oppkjøpere, som har fått kjøpe flere hundre av Forsvarets beltevogner, skal ha videre-solgt og eksportert et stort antall BV206 til Russland via blant annet Sverige.

Hvor mange norske beltevogner som har havnet hos naboen i øst er det ingen som vet.

Rundt årtusenskiftet hadde Forsvaret snaut 2000 slike kjøretøyer. Men omlagingen fra et mobiliseringsforsvar med hundredreusert innsett forsvaret til et spisset profesjonelle soldater, gjorde mange beltevogner overflødige.

I fjor var antallet BV206 i Forsvaret redusert til rundt 1000. De amerikanske spesialstyrkene US Marines har kjøpt 69 vogner, den litauiske hæren har kjøpt 23 vogner, Latvias hær har kjøpt 30 og Finlands hær har kjøpt 379. Men

et enda større antall har gått til private oppkjøpere og ingen har oversikt over hvor alle beltevognene har havnet.

Enkel modifisering

Til tross for at BV206 er produsert som et militært kjøretøy, skiller Utenriksdepartementet mellom militære og sivile beltevogner. Ifølge UD blir en militær vogn sivil hvis man skrur av stridslysene, fjerner våpenfesterne, maler over kamuflasjonen og skrur ut bann-proppen slik at beltevognene ikke lenger flyter.

– Utenriksdepartementet har ikke utstedt lisens for beltevogner til Russland. Hvorvidt salg av beltevogner til kjøpere i utlandet i perioden før september 2014 var gjenstand for lisensplikt, avhenger av om kjøretøyet hadde intakte militære funksjoner, eller om den konkrete utførselen var omfattet av «fang alt» paragrafen, sier pressetalskvinne Ane Haavardsdatter Lunde.

Retts fra felt

«Fang alt» er en bestemmelse som sier at alt materiell som kan ha militær nytte skal betraktes som våpen om det selges til land der krig truer.

At vognene er blitt sivile før salg, avvises også av dem som har

► FAKTA

FORSVARSSALGENE

► Dagbladet avslørte i fjor at ti utrangertenorske mariefartøyer ble solgt til paramilitære i Nigeria.

► Avsløringene førte til at Stortingets kontrollkomité åpnet sak og holdt åpen høring 30. april.

► Siden har Dagbladet avslørt at militære lastebiler er solgt fra Norge til Eritrea, at Forsvarets beltevogner ble solgt til Sudan og at to F5 jagerfly er solgt til en privat selskap i Texas uten at Forsvaret vet noe om hvordan flyene skal brukes.

► 27. november avholdes ny høring i Stortinget.

hatt ansvaret for auksjonene.

– Disse vognene ble solgt som de sto. Stridslysene var skrudd av, og det kunne hende noen hadde sprayet en tynn stripe vannbasert hvitmalings på sida, men ellers kom de fleste vognene rett fra felt, sier daglig leder Morten Larsos i Norsk Megling & Auksjon.

Selskapet har siden 2008 bistått Forsvaret med sine auksjoner. Larsos sier han selv har reagert på at det aldri ble stilt spørsmål om hvem som fikk kjøpe utstyr på Forsvarets overskuddsauksjoner. Han opplevde flere ganger at blant andre russere ville by på store partier.

– Jeg tok dette opp med Forsvaret, og ble avfeid med at dette hadde jeg ingenting med. Det var ingen kontroll overhodet på hvem som kjøpte. Vi opplevde også at Forsvaret solgte beltevogner og utstyr direkte til utenlandske firmaer utenom auksjoner – noe som var i strid med auksjonskontrakten, sier Larsos.

• Forsvarssjefens talsperson Linn Therese Johansen skriver i en epost til Dagbladet til at de nå er i ferd med å gjennomgå all utfasing av gammelt materiell siden 2002, og at de ikke kan uttale seg om enkeltsalg før de er kommet lenger med dette arbeidet.

ARBEIDSHEST: Forsvaret har fortsatt rundt tusen beltevogner av typen Hägglund BV206. Her er en av dem i aksjon under øvelsen Joint Viking i vinter.

FOTO: ANETTE ASK/FORSVARET

FLERE DØR AV DEMENS

FLERE ELDRE: Færre dør av hjerte- og karsykdommer, og andelen eldre og forventet levealder øker i Norge.

FOTO: FRANK MAY / NTB SCANPIX

D HELSE

Andelen som dør av demenssykdommer i Norge er mer enn tredoblet på 14 år.

Hyppest dødsårsak blant nordmenn er fremdeles hjerte- og karsykdommer. Folkehelseinstituttet (FHI) la onsdag ut oversikt over dødsårsaker i Norgesom viser at andelen som dør av demenssykdommer har økt fra 2,2 prosent i 2000 til 7,6 prosent i 2014.

81,8 år

Økningen skyldes nedgang i andre dødsårsaker, særlig hjerte- og karsykdommer, samt at en større andel av befolkningen er blitt eldre. Demens er en sykdomsgruppe som særlig rammer de eldste. En fersk analyse fra Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) viser at forventet levealder stiger med tre-fire måneder hvert år. I Norge er den nå på 81,8 år.

Nedgang

I 2014 ble det registrert 40 344 dødsfall for personer bosatt i Norge, 839 færre enn for 2013. Vanligste dødsårsak i Norge er fremdeles hjerte- og karsykdommer, som er skyld i 29,6 prosent av dødsfallene i fjor. Dette til tross for at antall tilfeller er kraftig redusert, og at overlevelsesraten er gått opp. Bedre behandling og røykeslutt får æren. Norge har hatt størst reduksjon av alle nordiske land og er nå et av landene med lavest dødelighetsrate.

Kreft er nest hyppigste dødsårsak både i Norge og OECD-landene ellers. Ulike krefttyper er skyld i hvert fjerde liv som går tapt. (NTB)

EN LEDER i Sogn og Fjordane fylkeskommune er siktet for grovt økonomisk utroskap for flere millioner kroner. Politiet mener mannen i flere år har kjøpt inn et gjenstander som ikke skal være forenlig med fylkeskommunens virksomhet, skriver Bergens Tidende. (NTB)

NIGERIA-BÅTENE

Forsvaret overbeviste UD om at kjøperen var britisk, og b...
sivilt. Besøk på Haakonsvern og ukjente papirer viser noe

LOT TRE KYSTVAKTSKIP PARAMILITÆR I NIGERIA

**KRISTOFFER
EGEBERG**
keg@dagbladet.no

**TORE
BERGSAKER**
tbe@dagbladet.no

Dagbladet kan i dag avsløre at ytterligere tre utrangerte kystvaktskip har havnet hos paramilitære i Nigeria. Dermed har minst 13 utrangerte marinefartøy gått fra Norge til private sikkerhetsselskaper i Vest-Afrika.

Verken kjøperen eller mekleren la skjul på at de tre tidligere kystvaktfartøyene skulle direkte til Nigeria for å utføre sikkerhetsoppdrag i Vest-Afrika. Men da Tollvesenet stanset transporten, klarte Forsvarets salgsteam å overbevise eksportkontrollen i

SKIPREGISTRENE NIS/NOR

(PAGE 1)

BILL OF SALE

Vessel Name	Atlantique	Call Sign	JMCE
Other Identifications of the vessel	IMO No. 986105174	Registry	Norwegian
Transferor	Norwegian Armed Forces	Transferor	Atlantique Boats Ltd - England
Transferee	Petrol Pitaliadis	Transferee	Petrol Pitaliadis
The purchase price	NOK 2.201.000 has been settled between the parties		

Witnesses section with signatures and dates.

SKIPREGISTRENE NIS/NOR

(PAGE 1)

BILL OF SALE

Vessel Name	Atlantique	Call Sign	JMCE
Other Identifications of the vessel	IMO No. 986105174	Registry	Norwegian
Transferor	Norwegian Armed Forces	Transferor	Petrol Pitaliadis
Transferee	Petrol Pitaliadis	Transferee	Petrol Pitaliadis
The purchase price	NOK 2.201.000 has been settled between the parties		

Witnesses section with signatures and dates.

PROTOCOL OF DELIVERY

KNOW ALL MEN BY THESE PRESENTS THAT NORWEGIAN (hereinafter called the seller) HAS TODAY COVEYED TO THE BUYER (hereinafter called the buyer) THE VESSEL, TOGETHER WITH ALL EQUIPMENTS, TOGETHER WITH FREE AND CLEAR FROM MORTGAGES, LIENS AND ENCUMBRANCES, THE FOLLOWING DESCRIPTIONS:

Built: in 1974 on the Fjellstrand Alum. Yachts.
Yard nr: 0 rebuilt 1997
Tonnage: 27,5
Main engines: 2 GM DDA 16V-71N - 635 BHP

THE BUYER HEREBY ACCEPTS THE DELIVERY OF A THE VESSEL IN ACCORDANCE WITH THE SAID MEMORANDUM OF AGREEMENT.

THE SELLER AND BUYER HAVE DULY EXECUTED THE DELIVERY AND ACCEPTANCE IN BERGEN 24th DAY OF NOVEMBER 2009

SKJØTE 1: Dette skjøtet er skrevet ut til den britiske yachtmekleren.

SKJØTE 2: Dette skjøtet er skrevet ut på den greske agenten.

SALGSPROTOKOLL 1: Her er den britiske yachtmekleren oppgitt som kjøper.

FORTSETTER

are drev
helt annet.

GÅ TIL

RE

SOLGT: I 2009 solgte Forsvaret kystvaktskipet KV Agder. Fartøyet gikk rett til Nigeria, der det inngår i et tungt væpnet paramilitært partnerskap med den nigerianske marinen.

ARKIVFOTO: NTB SCANPIX

ERY

ian Armed Forces
D AND DELIVERED TO
43 Southampton Rd,
er called the Buyers) OF

OR WITH THE

Onmastrand

PROTOCOL OF DELIVERY

KNOW ALL MEN BY THE PRESENT THAT Norwegian Armed Forces
(hereinafter called the seller) HAS TODAY COVEYED AND DELIVERED TO
Petros Pitalada (hereinafter called the Buyers) OF

Ex. Military class (expired) **M/S Agder** CALL SIGN: JWCR WITH THE
FOLLOWING DESCRIPTIONS.

Built: in 1974 on the , Fjellstrand Alum. Yachts, Onmastrand
Yard nr: 0 rebuilt 1997

Tonnage: 27,5

Main engines: 2 GM DDA 16V-71N – 635 BHP

(hereinafter called "the vessel") PURSUANT TO AND IN COMPLIANCE WITH THE
TERMS OF THE MEMORANDUM OF AGREEMENT DATED 24.03.2009 MADE
BETWEEN SELLERS AND THE BUYER, TOGETHER WITH ALL STORES AND
EQUIPMENTS OF WHATSOEVER NATURE NOW ON BOARD THE VESSEL,
FREE AND CLEAR FROM MORTGAGES, LIENS AND ENCUMBRANCES OR ANY
DEBTS WHATSOEVER.

THE BUYER HEREBY ACCEPTS THE DELIVERY OF AND RISK AND TITLE TO
THE VESSEL IN ACCORDANCE WITH THE SAID MEMORANDUM OF
AGREEMENT.

THE SELLER AND BUYER HAVE DULY EXECUTED THIS PROTOCOL OF
DELIVERY AND ACCEPTANCE IN BERGEN 24th DAY OF MARCH 2009.

FOR THE BUYER
Petros Pitalada

FOR THE SELLERS
Norwegian Armed Forces

FOR THE BUYER
Petros Pitalada

SALGSPROTOKOLL 2: Her er den greske agenten oppgitt som kjøper.

Lungekreftforeningen

9. november er lungekreftdagen! Lungekreft rammer hvert år om lag 2500 nordmenn. Er du eller en av dine nærmeste én av disse?

Vårt mål er å gi hjelp, støtte og råd til pasienter som har eller har hatt lungekreftdiagnose, og ivareta deres og deres pårørendes interesser.

Det har skjedd mye positivt innen lungekreftforskning i de senere årene. Vi vil være et forum for utveksling av kunnskap og erfaringer om sykdommen. Vi skal også være et talerør overfor myndighetene.

Lungekreftforeningens skal bl.a.:

- arbeide med å gi opplysning og veiledning om lungekreft og behandling av sykdommen overfor pasienter og deres pårørende
- etablere besøkstjeneste og drive likemansarbeid

Bli medlem! Kontingenten er kr 200. Din støtte går til foreningens arbeid for lungekreftpasienter og pårørende.

www.lungekreftforeningen.no

e-post: post@lungekreftforeningen.no
telefon: 934 70 121

Lungekreftforeningen

DET VAR ALDRI NOEN TVIL OM AT BÅTENE SKULLE TIL NIGERIA OG AT DE SKULLE BRUKES TIL BESKYTTELSE AV OLJEINSTALLASJONER

MORTEN LARSOS, Daglig leder i NMA

◀ FORTSETTER FRA FORRIGE SIDE

Utenriksdepartementet om at båten hadde solgt, bare skulle brukes sivilt.

I dag opereres fartøylene i en tungt væpnet nigeriansk paramilitær flåte i et svært omstridt «partnerskap» med den nigerianske marinen.

Kom fra Nigeria

Lite tyder på at Utenriksdepartementet (UD) sjekket bakgrunnen til Atlantique Boats LTD, en liten britisk skipsmekler tilknyttet skatteparadiset Jersey. Hadde de det, ville de raskt funnet ut at selskapet som i 2009 handlet marinefartøy for millioner av kroner verken hadde ansatte eller bokførte verdier på mer enn 131 britiske pund.

Ingen av de fire representantene som på Forsvarets invitasjon ble vist rundt på marinebasen Haakonsværn for å handle marinefartøy var tilknyttet dette selskapet. Derimot var de toppledere i det hardbarkede nigerianske sikkerhetsselskapet Ocean Marine Security (OMS). Selskapet har nære bånd til den nigerianske marinen, og eget kontor i operasjonssentralen til den nigerianske marinekommandoen i Lagos.

OMS hadde nettopp vunnet en gigantkontrakt om å levere patruljeskip til den nigerianske marinen. Via selskapets greske agent, støvsuget de det internasjonale båtmarkedet på jakt etter passende skip. Det var den greske agenten som ba Forsvaret invitere delegasjonen. Korrespondansen Dagbladet har fått tilgang til viser at det ikke ble lagt skjul på hvem de fire var, hvilket firma de kom fra, og at det var de som skulle ha båtene til oppdrag i Nigeria.

Stanset i toll

I mars 2009 skrev Forsvaret en kontrakt på 2,2 millioner kroner for salget av kystvaktfartøyet KV «Agder». I tillegg kjøpte gruppen med menn det tidligere kystvaktskipet «Åhav», som Forsvaret hadde leid fra et privat selskap, og det tidligere svenske kystvaktfartøyet «Lock Ness». Alle skipene var gråmalt i marinens farger, og lå i Bergen i påvente av å bli hentet.

I juni 2009 grep tollerne i Bergen inn da de tre gråmalte kystvaktfartøyene skulle lastes om bord i et digert lasteskip. Tolldeklarasjonen viste at de skulle rett til Port Harcourt i Nigerdeltaet. Tollvesenet var usikre sikre på om forsendelsen var i henhold til Norges strenge eksportregelverk. Det kreves eksportlisens fra UD om noe eksporteres til militær bruk i dette området.

Også UD var skeptiske, og krevde bevis på at Forsvaret ikke var i ferd med å selge krigsskip til militær bruk i Nigeria. I dialogen som fulgte, oppga Forsvaret at Atlantique Boats var kjøperen. Den vesle skipsmekleren i Storbritannia skrev et brev om at det var han som skulle eie og bemanne båtene i Nigeria, og utelukkende bruke dem til gods- og passasjertrafikk for offshorevirksomhet i Vest-Afrika.

Forsvaret sendte UD kopi av salgskontrakten, skipsskjøtet og salgsprotokollen, som alle bekreftet at den britiske meklere hadde kjøpt KV «Agder». Det paramilitære selskapet OMS ble ikke nevnt med ett ord.

Utenriksdepartementet lot seg overbevise om at alt var i orden og at båtene bare ville utføre sivile oppdrag i Nigeria. De lot lasteskipet seile. I Forsvaret pustet man lettet ut. «Da tror jeg vi er i

MÅ FORKLARE: 27. november må blant andre forsvarsminister Ine Eriksen Søreide og utenriksminister Børge Brende forklare seg på nytt om Forsvarets salg og eksport av utrangert militært utstyr. UD reagerer på de nye avsløringene i saken.

FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN

VAR MED: Daglig leder Morten Larsos i Norsk Megling og Auksjon bekrefter at toppløden i det paramilitære selskapet Ocean Marine Security var Forsvarets gjester på Haakonsværn da kystvaktskipet KV «Agder» ble solgt.

FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN

► FAKTA

NIGERIA-BÅTENE

► Dagbladet har i en artikkelserie avdekket at minst 13 norske marinefartøyer har havnet hos paramilitære i Vest-Afrika.

► Avsløringene omfatter også beltevogner til Sudan og Russland, lastebiler til Eritrea, jagerfly til Texas og uklarheter knyttet til avhendingen av kystfort.

► Sakskomplekset er under etterforskning hos Økokrim og PST. Stortinget har avholdt en kontrollhøring i saken, og en ny høring er planlagt 27. november.

TIL NIGERIA: Også det tidligere kystvaktskipet KV Åhav har havnet hos paramilitære i Nigeria.

FOTO: FORSVARET

ne saken, men vi vil på bakgrunn av Dagbladets nye opplysninger gjenomgå saken på nytt, sier UD's presse-talskvinne Ane Haavardsdatter Lunde.

«Alminnelig kjent»

Den lille britiske båtmeklere Atlantique Boats finnes ikke lenger. Eierne, en 74-åring bosatt på Jersey, døde i fjor etter lang tids sykdom. En nær forretningspartner og venn av mannen sier han aldri har hørt om den greske agenten som signerte kjøpekontrakten på KV «Agder». Han jobbet ikke for Atlantique Boats, hevder han. Vennen bekrefter at Atlantique Boats bisto med formidling av patruljebåter til paramilitære i Afrika for noen år siden.

– Dette var ren skipsmekling. Atlantique Boats har aldri kjøpt eller operert egne båter i Afrika. Dette var et lite firma som utelukkende drev med yachtmekling, sier vennen.

I Norge bisto Bodø-firmaet Norsk Megling og Auksjon (NMA) med salg av Forsvarets overskuddsfartøyer. Daglig leder Morten Larsos husker godt salget av KV Agder, og episoden knyttet til Tollvesenet og UD. Han sier han fikk streng skriftlig beskjed av Forsvarets salgsteam at det var Forsvaret som selger som skulle håndtere kontakten med eksportkontrollen i UD.

– Dette gjaldt også for båtene «Åhav» og «Lock Ness», der UD bare ville forholde seg til de private selgerne.

– Det var aldri noen tvil om at båtene skulle til Nigeria og at de skulle brukes til beskyttelse av oljeinstallasjoner,

sier han.

At det var et nigeriansk sikkerhetsselskap som skulle operere båtene i Nigeria, var også godt kjent for Forsvaret.

– Det var alminnelig kjent. Når Forsvaret klarer kjøperne inn på Haakonsværn, er ikke det ukjent for dem, sier Larsos.

Larsos har ingen forklaring på hvorfor Atlantique Boats ble brukt som mellomledd. Han var heller ikke klar over at det fantes to versjoner av kontrakten, skjøtet og salgsprotokollen. Han mener dette må skyldes rot, der Forsvaret først har utformet papirene feil.

Gjennomgår på nytt

Lunde bekrefter at UD ba om en avklaring da båtene skulle føres ut av landet i juni 2009. Eierne ble bedt om å kontakte departementet for å avklare lisensplikt, der det var direkte kontakt mellom UD og Forsvaret om KV «Agder».

– Videre sendte mekler oss dokumentasjon som bekreftet at den britiske kjøperen av de tre båtene var sluttbruker, og at sluttbruker var transportoppdrag relatert til offshore-installasjoner utenfor Vest-Afrika, sier hun.

– Utenriksdepartementet vurderte i denne saken at dokumentasjonen som forelå, var tilstrekkelig til å avklare at båtene var sivile, at de skulle brukes til sivilt formål, og at de dermed ikke var underlagt lisensplikt. UD minnet i sitt endelige svar 17. juni 2009 om at fartøyene kunne være lisenspliktige etter «fang alt»-bestemmelsen, sier Lunde, og viser til bestemmelsen som gjelder for alt som skal brukes militært.

Forsvaret er blitt forelagt opplysningene i denne saken. Verken ledelsen i FLO eller Forsvaret ønsker å la seg intervju. I en epost skriver forsvarssjefens talsperson major Linn Therese Johansen følgende:

«KV Agder var et sivilt fartøy som ikke var omfattet av UD's varelist. Det ble solgt på nettauksjon og levert til kjøper Atlantique Boats i Norge i 2009. Forsvaret sto ikke for utførsel eller tolldeklarasjon av dette fartøyet.»

Nigerianernes greske konsulent til Dagbladet

DI FORSVARSSALGENE

Den greske agenten som i følge én av salgsmeldingene kjøpte kystvaktbåten KV Agder sier det var viktig for nordmennene å unngå nigerianske signaturer.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Mandag kunne Dagbladet avsløre at ytterligere tre militære fartøyer er solgt fra Norge til paramilitære i Nigeria. En av båtene som ble solgt i mars 2009 var det norske kystvaktfartøyet KV Agder. For å gjennomføre handelen ble det utstedet to nesten identiske sett med dokumenter.

På det ene dokumentsettet står det britiske meglerselskapet Atlantique Boats Ltd som kjøper, og det var disse papirene Forsvaret sendte til UD for å søke eksportlisens.

På det andre dokumentsettet står grekeren Petros Pitsiladis som kjøper.

– Jeg jobber for Ocean Martine Security. Jeg er deres konsulent og hjelper dem med å skaffe patroljebåter. Det er et stort behov for slike båter her i Nigeria, sier Pitsiladis på telefon fra den nigerianske havnebyen Lagos.

Han husker godt kjøpet av de tre båtene fra Norge, for han var selv i Bergen sammen med fire representanter for Ocean Marine Security (OMS). Der besøkte de blant annet marinebasen Haakonsværn, der KV Agder lå. De inspirerte båtene og konkluderte med at de var ypperlige til bruken som patroljebåter i Niger-deltaet.

– Men det var et voldsomt styrt for å skaffe eksportlisensen - masse papirarbeid. Til slutt sa de ok, sier han.

Stoppet i toll

Men da de tre båtene var på vei til å bli lastet ombord i et gigantisk lasteskip i Bergen ble de stoppet av tollerne. På fraktdokumentene var den nigerianske delstaten Port Harcourt oppført som destinasjon.

UD ble da skeptiske, og krevde bevis på at Forsvaret ikke var i ferd med å selge krigsskip til militær bruk i Nigeria. I dialogen som fulgte, oppga Forsvaret at Atlantique Boats var kjøperen. Den vesle skipsmekleren i Storbritannia skrev et brev om at det var han som skulle eie og bemanne båtene i Nigeria, og utelukkende bruke dem til gods- og passasjertrafikk for offshorevirksomhet i Vest-Afrika.

Forsvaret sendte UD kopi av salgskontrakten, skipsskjøtet og salgsprotokollen, som alle bekreftet at den britiske mekleren hadde kjøpt KV «Agder». Nigerianske OMS ble ikke nevnt med ett ord.

Ingen nigerianere

Pitsiladis husker ikke detaljene rundt hvorfor det ble laget to sett

VILLE UNNGÅ NIGERIANESKE SIGNATURER

I NORGE: Her er direktøren i OMS, Garth Dooley, sammen med sin greske konsulent Petros Pitsiladis (t.h.) i Norge for å se på kystvaktskipet Agder. FOTO: PRIVAT

SENDE KOPPI: Forsvaret sendte UD kopi av salgskontrakten som bekreftet at den britiske mekleren hadde kjøpt KV «Agder». FOTO: NTB SCANPIX

«AV EN ELLER ANNEN GRUNN VILLE DE IKKE HA NIGERIANESKE NAVN PÅ SKJØTENE. IKKE SPØR MEG HVORFOR.»

PETROS PITSILADIS, konsulent for nigerianske OMS

med dokumenter, men han sier at Atlantique Boats formelt sett var kjøperen.

– Atlantique er en megler. Han trengte ikke båtene selv, men solgte dem videre til OMS. Jeg har selv sett skjøtene for overføring

av båtene fra Atlantique til OMS, sier grekeren. Han sier at nordmennene var veldig opptatt av at det bare skulle være europeiske navn på papirene.

– Av en eller annen grunn ville de ikke ha nigerianske navn på

skjøtene. Ikke spør meg hvorfor, sier han.

Det var Morten Larsås i Bodøfirmaet Norsk Megling og Auk-sjon (NMA) som var Pitsiladis' kontakt i Norge. Han håndterte på den tida mye av salgene av ut-

► FAKTA

FORSVARSSALGENE

- Dagbladet har i en artikkelserie avdekket at minst 13 norske marinefartøyer har havnet hos paramilitære i Vest-Afrika.
- Avsløringene omfatter også beltevogner til Sudan og Russland, lastebiler til Eritrea, jagerfly til private i Texas og uklarheter knyttet til avhendingen av kystfort.
- Sakskomplekset er under etterforskning hos Økokrim og PST. Stortinget har avholdt én kontrollhøring i saken, og en ny høring er planlagt 27. november.

rangert forsvarsutstyr. – Ja, det var Larsås jeg forholdt meg til. Det var han som organiserte alt med papirer og eksportlisens fra Norge.

Larsås sier derimot at det også var direktekontakt mellom Forsvaret, megleren i Atlantique Boats og Pitsiladis.

– Jeg var veldig var, og hadde mistanke om at Forsvarets salgsteam ville forsøke å selge båter direkte uten megler. Det kan forklare Pitsiladis' oppfatning, hvis den er korrekt, sier Larsos.

Mandag uttalte han til Dagbladet at det aldri var noe tvil om at båtene skulle til Nigeria og at de skulle brukes til beskyttelse av oljeinstallasjoner.

At det var et nigeriansk sikkerhets-selskap som skulle operere båtene i Nigeria, var også godt kjent for Forsvaret.

– Det var alminnelig kjent. Når Forsvaret klarer kjøperne inn på Haakonsværn, er ikke det ukjent for dem, sa han.

Forsvaret sier at de ikke kjenner til noen diskusjon om eventuelle nigerianske signaturer.

– Dette er ukjent for oss. Vår gjennomgang av dette salget viser at tidligere «KV Agder» ble solgt som et sivilt fartøyt på auksjon til Atlantique Boats representert ved Petros Pitsiladis, sier major Linn Therece Johansen.

Stor innflytelse

Pitsiladis forteller at båtene er svært nyttige i det ustabile Niger-deltaet, og til tross for at de er et privat sikkerhets-selskap som utfører militære oppdrag vil han ikke at OMS skal omtales som «paramilitære».

– Vi er et privat sikkerhets-selskap som samarbeider med marinen og beskytter oljeinstallasjoner mot banditter. Det er stort behov for patroljebåter her.

Selskapet har eget kontor i kommandosentralen til den nigerianske marinen. De eier og drifter marinefartøylene, men båtene er underlagt marinens kommando.

– Det er i erkjennelse av at marinen her ikke er i stand til å vedlikeholde og drifte båtene på en forsvarlig måte. Får de ansvaret for en ny båt er den ødelagt i løpet av åtte måneder, sier han.

I en presentasjon av selskapet skriver de at alle direktørene i OMS er nigerianere med stor innflytelse - både politisk og kommersielt.

KONFLIKT: Forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen (t.v.) tar et oppgjør med hvordan forsvarsminister Ine Marie Eriksen Søreide (H) har håndtert rapporten om salg av F-5-jagerfly til Texas-milliardæren Ross Perot jr.

FOTO: JON OLAV NESVOLD / NTB SCANPIX

ORDKRIG FØR STORTINGSHØRING

Dagbladet 21. oktober.

DI TEXAS-JAGERFLYENE

Forsvarssjefen refser forsvarsministeren for at han ikke fikk sagt sitt før rapporten om jagerflysalget ble sendt til Stortinget og til Økokrim.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

To uker før de begge skal svare for Stortinget om Norges salg av to F-5 jagerfly til Texas-milliardæren Ross Perot jr, bruker forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen usedvanlig sterke ord overfor sin sjef, forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H). Bruun-Hanssen mener at F-5-saken aldri burde vært sendt til Stortinget eller til Økokrim uten at han hadde fått sagt sitt.

– Forsvarssjefen er ikke til-

► FAKTA

SALG AV F-5 JAGERFLY

► Forsvarsdepartementets internrevisjon har slaktet salgsprosessen. Funnene var så alvorlige at departementet varslet Økokrim.

► Salget skal behandles i Stortingets kontrollkomité 27. november sammen med salg av marinefartøy til Nigeria, lastebiler til Eritrea og beltevogner til Sudan og Russland.

freds med at rapporten er ferdigstilt uten Forsvarets medvirkning og at den er oversendt til påtalemyndigheten før de faktiske forholdene er bekreftet og dokumentert, skriver Bruun-Hansen i et brev til departementet som Dagbladet har fått innsyn i.

Utgangspunktet for krangelen er at Forsvarsdepartementets internrevisjon i oktober leverte en rapport der de regelrett slakter Forsvarets håndtering av salget av

to F-5 jagerfly. Kort fortalt skriver revisorene at Forsvaret ikke aner hva slags firma som har kjøpt flyene, hvordan de skal brukes eller om de har noen gyldig avtale med amerikanske myndigheter om bruk av flyene.

– Makkverk

Revisjonsrapporten setter spørsmålsteget ved håndtering av salget, og bemerker hvordan to offiserer ikke har ønsket å besvare revisjonens spørsmål.

– Det er betenkelig at en rapport som kritiserer ansatte gjøres offentlig. Det fører til en urettmessig og stor belastning for de ansatte, skriver Bruun-Hanssen i sitt brev til Forsvarsdepartementet.

Flere kilder Dagbladet har vært i kontakt med, omtaler revisjonsrapporten som et «makkverk». Forholdet mellom Forsvarsdepartementet og Forsvarets logistikkorganisasjon har blitt stadig mer anstrengt etter Dagbladets avsløringer rundt forsvarssalgene. Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide har flere ganger beklaget

seg offentlig over hvor dårlig og mangelfull informasjonsflyten fra Forsvaret har vært. I brevet til departementet slår forsvarssjefen knallhardt tilbake. Han mener mesteparten av det som i revisjonsrapporten blir pekt på som kritikverdigg lett kunne vært tilbakevist av Forsvaret.

– Forsvarssjefen forutsetter at Forsvaret i liknende saker i framtida gis anledning til å avklare spørsmål underveis og at forsvarssjefen gis anledning til kontradiksjon før rapporter ferdigstilles og offentliggjøres, skriver Bruun-Hanssen, som ikke ønsker å kommentere brevet han har skrevet ytterligere.

Ny rapport

Etter at hun mottok brevet fra Bruun-Hanssen har forsvarsminister Søreide varslet både Stortingets kontrollkomité og Økokrim at de vil lage en revidert versjon av F-5-rapporten. Hun sier til Dagbladet at det var løpende kontakt med Forsvaret i arbeidet med rapporten.

– Å oversende departementets

IR-rapport til komiteen er i tråd med min praksis for å holde komiteen fortløpende orientert når jeg får nye opplysninger om avhendning av forsvarsmateriell som potensielt kan sees i sammenheng med komiteens pågående arbeid, sier Søreide til Dagbladet.

Hun sier sakens alvor og de ubesvarte spørsmålene gjorde det naturlig å varsle Økokrim. Spesielt ettersom det dreier seg om det samme fagmiljøet som har solgt marinefartøy.

– Forsvaret skriver selv at nødvendig dokumentasjon ikke var korrekt arkivert. Forsvarssjefens kommentarer til rapporten, som han ga etter at revisjonsoppdraget og rapporten var ferdigstilt, har gitt svar på en del av spørsmålene i IR-rapporten, men fremdeles mangler enkelte sentrale svar, sier hun.

Den første rapporten ble også sendt til Økokrim, siden departementet mente den inneholdt opplysninger om mulig kriminelle forhold. Også Økokrim er nå varslet om at det vil komme en ny rapport.

Dagbladet 11. november

SALGSSJEF: Kommandørkaptein Odd-Stein Sundling Melsæter har hatt ansvaret for alt salg av utrangert forsvarsmateriell. Da forsvarsministeren beordret full gjennomgang av salgene ble Melsæter satt på jobben.

FOTO: FORSVARET

GRANSKET SEG SELV

FORSVARSSALGENE

Da forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) beordret full opprydding i Forsvarets salg, ble mannen som hadde hatt ansvaret for salgene satt til å undersøke hva som har gått galt.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Den pensjonerte kommandørkapteinen Odd-Stein Sundling Melsæter har i over ti år vært helt sentral i salgene av Forsvarets overskuddsmateriell.

Siden 2007 hadde Melsæter avdelingsledersansvaret og var personlig involvert i flere av de omstridte forsvarssalgene Dagbladet har avslørt det siste halvannet året. 20. januar slo Økokrim til

mot salgsavdelingen i FLO og både UD, Forsvarsdepartementet og Tollvesenet har bedt om politiettersøking av salgene. Melsæter var direkte overordnet til orlogskapteinen som nå er siktet for grov korrupsjon. De to jobbet tett sammen med salg av marinefartøy til Nigeria. Siden 2002 har avdelingen han ledet solgt forsvarsmateriell for over 1,1 milliarder kroner. Sommeren 2013 gikk han av med pensjon, men seinere samme år var Melsæter tilbake på jobb – da som saksbehandler på pensjonistvilkår i sin gamle avdeling.

Ryddeaksjon

Etter Dagbladets avsløringer beordret forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) full gjennomgang av alt Forsvaret har solgt av utrangert materiell.

– Jeg kommer til å fortsette arbeidet med både å komme til bunns i disse sakene, fordi det fortsatt er utestående informasjon. Vi vil også kartlegge eventuelle andre saker, sa hun til Stortingets kontrollkomité under høringen 30. april.

Mannen som var satt på ryddejobben var Odd-Stein Sundling Melsæter. Forsvaret understreker for Dagbladet at arbeidet ledes av en annen jurist.

– Tidligere ansattes bidrag er vesentlig i det pågående arbeidet for å framskaffe informasjon som kan dokumentere de enkelte salgene. Enkelte med lang fartstid i salg og avhending bistår derfor med sin kunnskap om hvor ulike dokumentasjon er lagret, sier oberstløytnant Eystein Kvarving til Dagbladet.

Siden 2002 har en av Melsæters hovedoppgaver vært å få solgt Forsvarets gjenværende F-5 jagerfly. Arbeidet ble avsluttet i vår da de to siste flyene ble solgt til Texas-milliardæren Ross Perot jr.

Forsvarsdepartementets internrevisjon har gransket salget og funnet deres ble vurdert som så alvorlige at forsvarsministeren besluttet av revisjonsrapporten skulle oversendes til Økokrim. Da departementets revisorer ville intervju Melsæter ble de avvist.

– Det er to grunner til at jeg avviste intervjuet om salg av F5 jagerfly. For det første kom

henvendelsen direkte fra FD og ikke linjevei slik det er fastslått at kommunikasjon mellom FD og Forsvaret skal foregå. For det andre jobbet jeg på det tidspunktet intervjuet skulle finne sted ikke lenger i salg- og avhendingssaksjonen, skriver Melsæter i en e-post til Dagbladet.

For alle andre spørsmål henviser han til forsvarsstaben.

Som ansvarlig sjef var det Melsæter som skrev under, eller ga fullmakt til å skrive under, salgskontraktene til tolv av de tretten marinefartøyene Forsvaret har solgt, og som har havnet hos paramilitære i Vest-Afrika.

Fikk ros

E-poster viser at han personlig holdt tett dialog med eksportkontrollen i Utenriksdepartementet for å forsikre om at salgene ikke var i konflikt med Norges strenge eksportregelverk. Likevel havnet skip etter skip hos paramilitære i Vest-Afrika.

Salgsavdelingen har også organisert salgene av rundt tusen beltvogner av type BV206. Dagbla-

det har avslørt at seks av disse ble solgt direkte til russere.

Kilder med kjennskap til salgsavdelingen omtaler den som underbemannet og nedprioritert. Samtidig ble avdelingen utsatt for press fra Forsvarsdepartementet for å få gjennomført salgene. Og da avdelingen klarte å få solgt betydelig utstyr vanket det ros helt fra toppen av departementet.

Ny gjennomgang

Etter det Dagbladet kjenner til, skal Melsæter ha jobbet med gjennomgangen Søreide beordret helt fram til 1. september i år.

– Da Forsvarsdepartementet ble klar over at en tidligere ansatt i FLO SAS var med på å gjennomgå avhendingssakene, anmodet vi forsvarssjefen om å endre dette. Vi har også bedt om at samtlige saker vedkommende har gjennomgått, gjennomgås på nytt av andre som ikke tidligere har vært direkte involvert i sakene, sier spesialrådgiver Birgitte Frisch.

Melsæter ble overført til en annen avdeling, men jobber fortsatt i FLO på pensjonistvilkår.

MÅ SVARE: Martin Kolberg (Ap) hilser på forsvarsminister Ine Eriksen Søreide (H) under høringen om Nigeria-båtene 30. april. Fredag må hun og en rekke andre involverte politikere, byråkrater og offiserer forklare seg for Stortinget på nytt. Erik Skutle (H) ber dem stille bedre forberedt enn sist.

FOTO: JOHN TERJE PEDERSEN

- GJØR LEKSENE

Forsvaret møter Kontrollkomiteen

DI FORSVARET

Kontrollkomiteen stiller klare krav til Forsvaret når de nå må stille til ny høring rundt salget av norsk forsvarsmateriell.

Tekst: KRISTOFFER EGEBERG

keg@dagbladet.no

TORE BERGSAKER

tbe@dagbladet.no

Forsvarstopper og meklere av brukt militært utstyr fikk så hatten passer av kontrollkomiteen da de ikke kunne svare for seg under forrige høring. Nå stiller komitémedlemmer krav til de som er invitert for å kaste lys over hvordan norsk militært utstyr kunne havne på avveie: Gjør lekseene og fortell sannheten.

Enda det ble arrangert prøvehøring i Forsvarsdepartementet for å forberede kontrollhøringen 30. april, vanket det kjeft på både forsvarssjefen og lederen i Forsvarets logistikkorganisasjon da de møtte i Stortinget. Komitéleder Martin Kolberg leste denne lekse for forsvarssjef admiral Haakon Bruun-Hanssen:

Krever svar

– Før jeg gir ordet videre, vil jeg henvende meg til Bruun-Hanssen og si at du er den øverste sjef, og er ansvarlig nå, og det forundrer komiteens leder ganske mye at du hele tiden viser til at du ikke vet. Det synes jeg ikke du skal si i fort-

SALG FRA FORSVARET: Militære lastebiler og beltevogner er blant salgene Forsvaret må svare for overfor Kontrollkomiteen i den nye høringen 27. november.

settelsen av høringen. Du burde vite ganske godt, før du møter i denne høringen, at de spørsmålene er helt relevante, og du burde foretatt de nødvendige undersøkelser og ikke hele tiden si at du ikke vet. Det mener jeg ikke strekker til.

Forsvarssjefen takket for korrektsen:

– Takk for det, komitéleder. Grunnen til at jeg ikke vet det, er at statsrådets spørsmål ned til en organisasjon eller en koordineringsgruppe ikke er dokumentert i referatene. Derfor vet jeg ikke hvilke spørsmål som er stilt, svarer Bruun-Hanssen.

Det er Forsvarets logistikkorganisasjon som gjennomfører alt salg av brukt militært utstyr. Da sjefen der, Petter Jansen, ble spurt om hvordan de sjekker eventuelle kjøpere svarte han slik:

– Det vet jeg ikke eksakt. Jeg kan ikke svare eksakt på det, men den er i hvert fall ikke tilfredsstillende.

Forventer sannheten

Tidligere forsvarssjef Harald Sun-

► FAKTA

FAKATITTEL

► Dagbladet har i en rekke artikler i fjor og i år avdekket hvordan Forsvaret har solgt utrangerte marinefartøyer til paramilitære i Vest-Afrika, militære lastebiler er solgt fra Norge til Eritrea, beltevogner til krigsherjede Sudan og til russere og salg av F-5 jagerfly til en privatperson i Texas.

► En tidligere sentral medarbeider i Forsvarets logistikkorganisasjon er sikket av Økokrim for grov korrupsjon i forbindelse med båtsalgene.

► Salget av marinefartøyene var gjenstand for høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 30. april.

► Manglende svar i den første høringen og alle de nye avsløringene gjør at Stortingets kontrollkomité skal holde ny høring om saken 27. november.

de ble spurt om når bodøfirmatet Norsk meklings og auksjon dukket opp på hans radar.

– Det kan jeg ikke svare på på stående fot – første gang jeg fikk høre om Norsk Megling & Auksjon, svarte han.

– Jeg forventer at de forteller sannheten så vi faktisk kan få klarhet i hva som faktisk har skjedd, sier Martin Kolberg (Ap).

– En av grunnene til at vi må ha en høring til er at vi ikke fikk gode nok svar sist. Det er en frustrasjon i komiteen over at vi må hale ut ting, sier Erik Skutle (H).

16 siders bokbilag I DAGBLADET ONSDAG!

50 julegavetips
Stor guide til årets
aller beste bøker

Et bokbad på hvert nes

Myten om den ensomme forfatteren står for fall. Nå møter vi dem både til frokost, lunsj og kvelds.

Alt jeg vil ha til jul

Ingrid Winter rocker mammalivet. En eksklusiv julenovel- le av Janne Stigen Drangsholt.

Ferrantes hemmelighet

Hvorfor er Elena Ferrantes Napoli-kvartett så besettende?

KJØP DAGBLADET ONSDAG!

Dagbladet

SVERIGE STRAMMER INN

Sverige innfører midlertidig oppholdstillatelse for alle utenom kvoteflyktninger og strammer samtidig inn retten til familiegjenforening.

Det sa statsminister Stefan Löfven (bildet) da han tirsdag la fram nye tiltak for å hånd-

tere flyktningstrømmen.

– Det smelter meg å si at Sverige ikke lenger klarer å ta imot asylsøkere på samme høye nivå, sa Löfven.

Grünerløkka skole

i Oslo åpner igjen onsdag, opplyser Oslo kommune. Skolen ble stengt etter at det ble rettet trusler mot enkeltpersoner ved skolen. Politiet har kommet lenger i sin etterforskning og tror de kjenner kilden for trusselen.

VENSTRE VIL HA DIESEL-OMKAMP

Blekket på budsjettforliket var knapt tørt før Venstre gjenopptok kampen for dyrere diesel og bensin. Partiet håper på drahjelp fra Grønn skattekomisjon allerede neste uke.

– Det er vanskelig å se for seg at man skal forsterke klimaforliket og bidra til at transport

skal ta sin andel av reduksjonene, uten å gjøre det dyrere å bruke biler som bare går på fossilt drivstoff, sier Venstres nestleder Terje Breivik til NTB.

Den borgerlige budsjettavtalen innebærer at utslipp betymer og større og vekt mindre for bilavgiftene. (NTB)

Forteller om bordingen fra Nigeria-båt

ORD MOT ORD

BORDER: Den tidligere norske MTB-en heter nå Nimasa Oweikenighan. Her border de den norske oljeservicebåten «Norman Cutter» utenfor Nigeria. I forgrunnen er lekteren som var fortøyd intill den norske båten.

FOTO: PRIVAT

FORSVARSSALGENE

Forsvarsminister Søreide kalte det «udramatisk» da tungt bevæpnede paramilitære bordet norsk oljeservicebåt fra en av Forsvarets gamle MTB-er. Mannskapet er ikke enig.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Dagbladets valgbed får dager etter angrepet.

– Det var slettet ikke udramatisk, sier sjømann om bord som Dagbladet har snakket med.

De har et sterkt behov for å korrigerer inntrykket Søreide forsøker å tegne, men er bekymret for både sin egen situasjon og for at redieriet de jobber for kan få trøbel. Sjømennene Dagbladet har snakket med vil derfor ikke stå fram med navn og bilde.

Hvordan det kunne skje at de norske krigsskipene havnet i Nigeria er et av de sentrale spørsmå-

NORSK: «Norman Cutter» tilhører Solstad Offshore ASA.

FOTO: SOLSTAD

Den norske oljeservicebåten Norman Cutter holdt på å jobbe på det nigerianske oljefeltet Ofon, da mannskapet plutselig fikk øye på en «norsk» missiltorpedobåt (MTB) som nærmet seg.

– Jeg kjente den igjen med en gang fra reportasjene i Dagbladet, sier en av sjømennene om bord på Norman Cutter.

Det siste halvannet året har Dagbladet skrevet en rekke reportasjer om hvordan krigsherren Tompolo «Ekpemupolo» har fått kjøpe seks utrangerte MTB-er og støttefartøyet KNM «Horten» fra det norske Forsvaret.

– Dette var en helt udramatisk rutineoperasjon der man sjekket papirer slik man gjør på vanlig måte, sa forsvarsminister Ine Eriksen Søreide da hun gjestet

lene når Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité avholder sin andre åpne høring om saken i morgen og fredag.

Prøvede å avskjære

Sjømennene forteller at MTB-en som nærmet seg fredag 4. september var bemannet med skyttere ved kanonene både på framdekket og på akterdekket. Og da to sikkerhetsbåter som var leid inn for å holde vakt der arbeidet pågikk, dro ut for å prøve å avskjære MTB-en, fikk de streng beskjed om å holde seg vekk fra den tungt bevæpnede båten.

Tre personer i full soldatutrustning og en «sjef» hoppet om bord på en lekter som lå fortøyd langs skutesida til den norske båten. Soldatene hadde på seg hjelmer og skuddsikre vester og bar tunge

automatvåpen. Men skipperen på Norman Cutter så hva som var i ferd med å skje, og beordret at landgangen som forbinder båten og lekteren skulle heises opp.

– De ba flere ganger om at den skulle tas ned igjen, og med den tunge bevæpningen hadde vi ikke noe annet valg enn å adlyde, sier den erfarne sjømannen.

Hele besetningen samlet seg i messa i henhold til prosedyren.

– Vi kjørte full nedlåsning, da de nektet å stanse for våre vaktbåter så det skummelt ut, sier en annen av sjømennene.

Nektet våpen

Kapteinen får ros for at han gikk ut på dekk og tok i mot de væpnede mennene. Nigerianerne ville inn i båten, men da ga kapteinen klar beskjed om at de måtte legge igjen våpnene ute på dekk. Sjømennene forteller at de paramilitære tok kontroll over båten i den forstand at arbeidet stoppet opp. Kapteinen og redieriet har ikke villet si så mye om hva forhandlingene gikk ut på.

– Jeg har ikke sett noe penger selv, men jeg er jo heller ikke født i går. Selvsagt var de på jakt etter noe, sier en.

I følge nigeriansk media har den tidligere krigsherren Tompo-

Dagbladet 14. juni 2014.

lo en hundre millioner dollars avtale for å ikke være banditt lenger, og i stedet ivareta sjøsikkerhet utenfor Nigeria.

12 nye ansatte

De paramilitære forlot Norman Cutter etter et snaut døgn. Da var det gjort en avtale om at 12 personer som jobber for Nimasa skulle jobbe om bord i den norske båten.

– De var opptatt av at vi hadde lokalt ansatte om bord. Vår bemanning har hele tiden vært den samme, men vår kunde gjorde noen endringer, sier direktør Lars Peder Solstad i Solstad Offshore ASA. Han viser til det italienske oljefirmaet de jobbet for.

Solstad omtaler bordingen som «udramatisk» og sier at det er ikke er uvanlig at myndighetspersoner kommer om bord. Hva som er betalingen for de tolv lokale sjømennene er uvist.

– Jeg har ikke hørt om noe pengekrav. De krevde i hvert fall ikke noe fra oss, sier han.

FORSVARETS SALGSROT

Kontrollkomiteen var ikke fornøyd med svarene eksport av militært utstyr til Eritrea og Sudan,

DETTE MÅ DE

INE MARIE ERIKSEN SØREIDE (39)
FRA HØYRE

Forsvarsminister fra 16. oktober 2013 til i dag.

Kystvaktfartøyet Titran ble solgt til en sørafrikansk våpenhandler uten at det det ble laget noen kontrakt på salget.

Støttefartøyet KNM Horten lå ved kai i Storbritannia fram til oktober 2014. Enda det var klart at båten da var eid av den nigerianske krigsherren Government «Tompson» Ekpemupolo, gjorde Søreide ingen ting for å få britiske myndigheter til å holde båten tilbake.

Da FN dokumenterte at militære lastebiler, i strid med FNs embargo, ble solgt fra Norge til Eritrea, stanset Forsvaret all handel med Roger Jensen. Han hadde stått for eksporten, og er en av Forsvarets største kunder av brukt materiell. Jensen klaget og departementet påla Forsvaret å ikke utestenge Jensen. Jusprofessor Hans Petter Graver sier at Forsvaret står fritt til å utestenge hvem de vil fra sine salg, så lenge de har en saklig grunn.

Søreide var ansvarlig statsråd da Forsvaret solgte to F-5 jagerfly til en milliardær i Texas. I følge departementets revisor aner ikke Forsvaret hva flyene faktisk skal brukes til. Hun sendte rapporten om flysalget til Stortinget og til Økokrim uten at Forsvarssjefen fikk svart på beskyldningene.

Søreide har ansvaret for hele oppryddingen etter de tidligere salgene. Ingen blitt stilt til ansvar. Alle topper i departementet og i Forsvaret som har vært kjent med salgene sitter fortsatt i sine stillinger. Hun beordret full gjennomgang av saken, men likevel ble den tidligere salgssjefen i FLO satt til å gjennomgå salgene han selv hadde hatt ansvaret for. Burde hun hatt bedre kontroll med gjennomgangen?

ANNE-GRETE STRØM-ERICHSEN (66)
FRA AP

Forsvarsminister fra 17. oktober 2005 til 20. oktober 2009.

Forsvarsminister fra 21. september 2012 til 16. oktober 2013

Da kystvaktskipet Agder ble solgt til Nigeria i juni 2009 ble det utstedet doble sett med dokumenter. På de UD's eksportkontroll fikk se var et britisk meglerfirma oppført som kjøper.

KNM Horten ble solgt til stråleselskapet CAS Global 8. oktober 2012 uten at det ble tatt forbehold om eksportlisens. Den reelle kjøperen var krigsherren Government «Tompson» Ekpemupolo og etter «fang alt»-bestemmelsene skal det ikke selges militært utstyr til bruk i områder med krig, eller der krig truer.

Formelt skulle båten brukes av CAS Global til fiskerioppsyn av ECOWAS-landene, men tre av disse 15 landene i det vestafrikanske økonomiske samarbeidet står på FNs våpenembargoliste. Salg til dette formålet ville også vært ulovlig.

Da KNM Horten ble solgt i oktober 2012 var det klart for mange i Forsvaret at sluttbrukerne var i Nigeria, men dette ble ikke videreformidlet til UD's eksportkontroll.

I november 2012 ble skoleskipene KNM Hessa og KNM Vigra ble solgt uten at salget ble forelagt UD's eksportkontroll. Disse utfører nå væpnede sikkerhetsopdrag for et paramilitært selskap i Kamerun.

I perioden 2006 til 2009 solgte Forsvaret til sammen seks BV206 beltevogner direkte til russere.

JONAS GAHR STØRE (55)
FRA AP

Utenriksminister fra 17. oktober 2005 til 21. september 2012.

I 2006 godkjente UD eksport av 30 beltevogner til krigsherjede Sudan. Den britiske våpenhandleren Andrew Jackson ble kontaktet av den sudanske hæren, som ønsket seg slike vogner, og han utnyttet liberale norske regler for å omgå EUs embargo. Jackson ble avslørt og havnet i fengsel. I Norge fikk saken ingen konsekvenser og i motsetning til sine britiske kollegaer mener UD at vognene ble sivile da de ble malt om og fikk påmontert nye lykter.

UD's eksportkontroll godkjente i 2012 at seks MTB'er og KNM Horten kunne selges til det britiske selskapet CAS Global forutsatt at de seilte med britisk flagg og under britisk jurisdiksjon. Dette til tross for at norske og britiske tollmyndigheter slo alarm og advarte mot salgene. UD gjorde ingen ting for å undersøke hva CAS Global faktisk var.

UD fikk opplyst at båtene skulle brukes til fiskerioppsyn i farvannene til de vestafrikanske ECOWAS-landene, men slik bruk hadde også vært problematisk siden tre av disse 15 landene er underlagt våpenembargo fra FN.

BØRGE BRENDE (50)
FRA HØYRE

Utenriksminister fra oktober 2013 til i dag.

Til tross for at eksportkontroll er tillagt UD's eksportkontrollkontor, hevder departementet at de ikke kan forholde seg til annet enn den informasjonen Forsvaret som eksportør legger på bordet. De har ikke kontrollert eller ettergått opplysningene de har fått servert.

UD ble i juni 2014 klar over at KNM Horten var på vei til Nigeria. Den lå da fortsatt til havn i England. Likevel gjorde de ingen ting for å stoppe den.

Etter Dagbladets avsløringer av beltevogner til Sudan har Brende forsikret kontrollkomiteen om at norsk eksportkontroll nå er på linje med Storbritannia. Likevel tillot Norge i september eksport av beltevogner som Tollvesenet mistenkte skulle til Russland. Britiske eksportmyndigheter sier at de aldri ville tillatt et slikt salg.

GRETE FAREMO (60)

Forsvarsminister fra 20. oktober 2009 til 11. november 2011

Ingen av de aktuelle salgene ble gjennomført da hun satt som forsvarsminister. Men det gitt flere såkalte avhendingsordre, som vil si at man startet utrangeringsprosessen og klargjøring for salg av fartøy og materiell. Faremo meldt forfall til den forrige høringa, så dette er første gang hun svarer komiteen.

KOMMER OGSÅ

Jan Eirik Finseth (59), tidligere stabssjef i Forsvarstaben
Trond R. Karlsen, generalmajor og tidligere FLO-sjef
Bjørn Rose (64), tolldirektør
Morten Larsos (53), daglig leder i Norsk Megling & Auk-sjon AS
Erik Bekkevold, daglig leder i Bekkevold Defence

de fikk i høringen i april. I tillegg er det avslørt samt to jagerfly til en privat Texas-milliardær.

SVARE FOR NÅ

**ORLOGSKAPTEIN
(SIKTET I SAKEN)**

**Saksbehandler i FLO
fra 2008 til juni 2014**

Har hatt den direkte befattningen med salgene av marinefartøy og kan forklare seg om alle disse. Han er siktet av Økokrim for grov korrupsjon etter at politiet fant en pengeoverføring på 150 000 dollar rett inn på hans egen konto fra de som kjøpte båtene som skulle til Nigeria. Dette blir første gangen orlogskapteinen uttaler seg om salgene.

Det er særlig knyttet interesse til hva han kan fortelle om hva toppene i Forsvaret og i Forsvarsdepartementet visste om hvor båtene skulle.

**KOMMANDØRKAPTEIN
ODD-STEIN SUNDLING
MELSÆTER (59)**

Ansatt i Forsvarets avhendingsprosjekt i 2002 og salgssjef i FLO fra 2007 til 2013. Jobber nå i FLO på pensjonistvilkår.

Har vært ansvarlig for alt salg av utrangert forsvarmateriell. Han var selv direkte involvert i salgene av båter til Vest-Afrika og av jagerflysalget til Texas. Han hadde ansvaret for salget av beltevogner til russere og for beltevognene som via mellomledd havnet i Sudan.

At han selv var direkte involvert i alt er velkjent, men han må særlig svare på hvem andre i forsvarsledelsen og i departementene som visste hva som foregikk.

Melsæter ble selv satt til å rydde opp i rotet da forsvarsminister Søreide beordret full gjennomgang av alle salg.

**ADMIRAL HAAKON
BRUUN-HANSSEN (55)**

**Forsvarssjef fra
19. november 2013 til i dag.**

Overtok ansvaret like før det siste fartøyet, KV Titran, ble solgt til Afrikas største våpenhandler.

Han har ansvaret for at to F-5 jagerfly ble solgt til Texas-milliardær Ross Perot jr. I følge departementets revisorer vet ikke Forsvaret sikkert hva flyene skal brukes til. De vet bare at salget er godkjent av USA.

Bruun-Hanssen har ansvaret for å rydde opp i etaten etter avsløringene rundt båtsalgene. Han må forklare hva som er gjort, og hvordan ny organisering og rutiner skal hindre lignende hendelser. Det er hans ansvar at Forsvarets tidligere salgssjef Odd-Stein Sundling Melsæter ble satt til å rydde opp etter seg selv.

Til tross for at granskerne fra PwC allerede i slutten av oktober fastslo en rekke mulige lovbrudd og brudd på regler og bestemmelser innen offentlig forvaltning, har ikke Forsvaret foretatt noen rettslige skritt. Heller ikke etter at Økokrim slo til mot FLO i januar, og siktet den tidligere betrodde offiseren for grov korrupsjon.

**ADMINISTRERENDE
DIREKTØR PETER
JANSEN (60)**

Sjef for Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) fra 1. november 2011 til i dag.

FLO utstedet doble sett med dokumenter da de solgte KV Agder til Nigeria. På det settet som ble sendt til UD for godkjenning var en britisk megler oppført som kjøper.

Granskerne i PwC skriver i sin rapport at de to som har stått for salgene i stor grad har vært overlatt til seg selv og at det har vært mangel på faglig bistand og tilrettelegging. PwC skriver at ledelsen i FLO «stiltiende har akseptert og utvist passivitet i sentrale deler av beslutningsprosessen».

Stråselskapet CAS Global ba om bekreftelse på at det hadde vært våpen om bord på KNM Horten og FLO bekreftet at det hadde vært en 40 mm Bofors kanon på fordekket, uten at FLO ble mistenksomme til hvorfor de ønsket en slik bekreftelse når bruken av båtene skulle være helt sivil.

Salget av kystvaktskipet Titran ble ikke forelagt UDs eksportkontroll for vurdering av «fang alt» bestemmelsene. Bestemmelser som de to som håndterte dem ikke kjente rekkevidden av. Båten ble solgt uten kontrakt.

Epostutveksling og dokumentasjon viser at både ledelsen i FLO, Forsvaret og Forsvarsdepartementet må ha forstått at paramilitære i Vest-Afrika og den nigerianske stat var de egentlige kjøperne og sluttbrukerne av båtene.

Store mengder dokumentasjon om salgene er makulert og ledelsen har gjort lite for å sikre seg rutiner for arkivering og dokumentasjon. Og FLO-sjefen satte den tidligere salgssjefen til å granske alle salgene.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

FAKTA

FORSVARSSALGENE

Dagbladet har i en rekke artikler i fjor og i år avdekket hvordan Forsvaret har solgt minst 13 utrangerte marinefartøy til paramilitære i Vest-Afrika.

En tidligere sentral medarbeider i Forsvarets logistikkorganisasjon er siktet av Økokrim for grov korrupsjon i forbindelse med båtsalgene.

Salget av marinefartøyene var gjenstand for høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 30. april.

Dagbladet har videre avdekket at militære lastebiler er solgt fra Norge til Eritrea i strid med FN's våpenembargo.

30 beltevogner av typen Hägglund BV206, som blant annet kom fra Kongens garde, er solgt fra Norge til krigsherjede Sudan. To briter som var involvert i denne handelen ble dømt til fengsel, men i Norge har ikke eksporten fått konsekvenser.

Forsvaret har også solgt tilsvarende beltevogner til russere, samtidig som vi har forsynt Finland og våre NATO-allierte på Baltikum med BV206-vogner.

Forsvarsdepartementets internrevisjon har gjennomgått salgene av to F-5 jagerfly til milliardæren Ross Perot jr. i Texas. De konkluderer med at Forsvaret viste svært lite om hva flyene skulle brukes til da de ble solgt. Funnene ble vurdert som så alvorlige at departementet varslet Økokrim.

Manglende svar i den første høringen og alle de nye avsløringene gjør at Stortingets kontrollkomité skal holde ny høring om saken 27. november.

STORHØRING: Den forrige høringen handlet om salg av marinefartøy til Vest-Afrika. Denne vil i tillegg handle om eksport av militære lastebiler til Eritrea, beltevogner til Sudan og Russland, samt salg av to F-5 jagerfly til Texas-milliardæren Ross Perot jr.

FORSVARETS SALGSROT

– Navnga sjef under lukket forsvarshøring

NESTSJEF: Her er assisterende departementsråd Morten Tiller sammen med forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen under 22. juli-høringen.

FOTO: NTB SCANPIX

Bak lukkede dører navnga korrupsjons-siktede Bjørn Stavrum forsvarstoppene som kjente til salg av båter til Nigeria.

Tekst:
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

TOR BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

HANS-MARTIN THØMT RUUD
hru@dagbladet.no

Saksbehandleren som håndterte salgene av båter til Vest-Afrika for Forsvaret ble under gårdsagens åpne høring presset på hvem i Forsvarsdepartementet og i forsvarsledelsen som kjente til salgene.

– Det spørsmålet må du rette til min forhenværende sjef, fordi jeg deltok aldri på de møtene. Eller unnskyld, jeg har vært to ganger i møter, sier Stavrum.

– Hvem var på disse to møtene? spurte Abid Raja (V).

– Hvis jeg skulle si hvem disse personene er, så må jeg be om en lukket høring, sa Stavrum.

Og slik ble det. Under en lukket del av høringen navnga Stavrum blant annet tidligere assisterende departementsråd Morten Tiller. Det får Dagbladet bekreftet fra flere kilder.

Dermed sier han at den aller øverste ledelsen i departementet var orientert om prosessen med å selge marinefartøy til Nigeria eller deres

-TOPPENE VISSTE OM SALG

representanter i strålselskapet CAS Global.

Hyllet

– Jeg har ingen erindring av å ha vært med på et slikt møte, sier Morten Tiller til Dagbladet.

– Husker du ikke møtet eller er det slik at du ikke husker at det ble snakket om salg av båter?

– Jeg har ingen erindring av et slikt møte i det hele tatt, sier han.

Tiller er den mektige assisterende departementsråden som i årevis har jobbet tett med ekspedisjonssjef Fridthjof Søgaard. Dagbladet har tidligere avslørt hvordan Søgaard hyllet Stavrum da han klarte å få solgt de seks MTB-ene som skulle til Nigeria.

«Du må gratulere de to utrettelige herrene så mye. Sånne folk trenger Forsvaret!», skrev Søgaard til en overordnet nedover i systemet da båtsalget var et faktum.

Han skriver i den samme e-posten at han vil informere statsråden om salget. På den tida, i mai 2012, var Espen Barth Eide (Ap) forsvarsminister.

Lukket høring

Etter at Stavrum var ferdig med den lukkede delen av sin forklaring var det klart for Stavrums tidligere sjef, kommandørkaptein Odd-Stein Sundling Melsæter. Han stilte som betingelse for å stille til høring at dørene ble lukket og det gikk komiteen med på.

Etter det Dagbladet forstår bekreftet Melsæter at salgene var kjent oppover i systemet, men han skal ikke ha navngitt forsvarstopper på like høyt nivå som Stavrum gjorde.

Taus

Stavrum understreket at han ikke var ute etter hevn eller renvaskelse.

– Det jeg vil er at Forsvarets ledelse og departementet tar ansvar i denne saken, sa han.

– Jeg vet at jeg har en alvorlig siktelse mot meg og at jeg har tatt uheldige valg, sa Stavrum.

Dette er første gang han har uttalt seg offentlig om forsvarssalgene. På vei ut fra høringssalen spurte Dagbladet om en prat med den korrupsjonssiktede saksbehandleren, men dette avviste han.

Heller ikke Melsæter ville snakke med Dagbladet.

► FØLG SAKEN

FORSVARSSALGENE

► Dagbladet har i en rekke artikler i fjor og i år avdekket hvordan Forsvaret har solgt minst 13 utrangerte marinefartøy til paramilitære i Vest-Afrika.

► En tidligere sentral medarbeider i Forsvarets logistikkorganisasjon er siktet av Økokrim for grov korrupsjon i forbindelse med båtsalgene.

► Salget av marinefartøyene var gjenstand for høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 30. april.

► Dagbladet har videre avdekket at militære lastebiler er solgt fra Norge til Eritrea i strid med FN's våpenembargo.

► 30 beltevogner av typen Hägglund BV206, som blant annet kom fra Kongens garde, er solgt fra Norge til krigsherjede Sudan. To briter som var involvert i denne handelen ble dømt til fengsel, men i Norge har ikke eksporten fått konsekvenser.

► Forsvaret har også solgt tilsvarende beltevogner til russere, samtidig som vi har forsynt Finland og våre Nato-allierte på Baltikum med BV206-vogner.

► Forsvarsdepartementets internrevisjon har gjennomgått salgene av to F-5 jagerfly til milliardæren Ross Perot jr. i Texas. De konkluderer med at Forsvaret viste svært lite om hva flyene skulle brukes til da de ble solgt. Funnene ble vurdert som så alvorlige at departementet varslet Økokrim.

► Manglende svar i den første høringen og alle de nye avsløringene gjør at Stortingets kontrollkomité holder ny høring.

«JEG HAR INGEN ERINDRING AV Å HA VÆRT MED PÅ ET SLIKT MØTE.»

MORTEN TILLER,
tidl. assisterende departementsråd

FORSVARS-SKANDALEN

GRANSKER EKSPORT
AV FIRE NYE BÅTER

Tollvesenet har varslet Økokrim om flere mulige brudd på toll-loven da Forsvaret solgte til utlandet.

Tekst:
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

TØRE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

ADNE HUSBY SANDNES
ahsa@dagbladet.no

LINN KONGSLI HILLESTAD
lkh@dagbladet.no

Tollvesenet har satt i gang undersøkelser av alle de 21 båtene som Forsvaret siden årtusenskiftet har solgt til utenlandske kjøpere.

Undersøkelsene viser at det kan ha skjedd brudd på toll-loven ved utførselen av fire båter som til nå ikke har vært en del av sakskomplekset som Stortingets kontrollkomité behandlet torsdag og i går.

Eventuelle brudd på toll-loven har ikke vært gjenstand for komiteens granskning så langt. Til nå har undersøkelsene først og fremst gått på eventuelle brudd på eksportkontrollregelverket.

Da Forsvaret solgte disse fire båtene til utenlandske kjøpere ble de ført ut av landet uten at de i det hele tatt ble tolldeklart.

De fire båtene er:

- Kystvaktskipet KV «Garsøy»
- Havnefartøyet «Ramnes»
- Havnefartøyet «Torpen»
- Havnefartøyet «Nordep»

Båtene ble solgt og utført i 2009.

– Alle varer som skal utføres skal deklarerer til Tollvesenet. Det har ikke blitt gjort i disse tilfellene. Det er forbudt å utføre noe man ikke har fått grønt lys for fra Tollvesenet, sier tolldirektør Bjørn Røse.

I tillegg gransker også Tollvesenet eksporten av tre av de seks MTB-ene som ble solgt til krigsherren Tompolo via et britisk stråselsskap. Disse tre båtene ble deklart, men dette skjedde først etter at båtene var utført i 2012.

– Vi ser såpass alvorlig på dette at vi har informert Økokrim. Undersøkelsene er ikke avsluttet, men det kan hende at det er avvik i forhold til toll-lovens bestemmelser, sier Røse.

Forsvarets ansvar

Forsvaret var selger av disse båtene, men Tollvesenet jobber nå med å få endelig klarlagt om det er selger eller kjøper som hadde ansvaret for å deklare båtene.

– Det er vanskelig å si hvem som har ansvaret for å deklare. Det jobber vi nå med å klargjøre. Normalt er det eksportørs ansvar å overholde regelverket.

Hvis den endelige konklusjonen til Tollvesenet blir at det er Forsvaret som her skulle ha deklart båtene ut av landet kan det få følger for Forsvaret.

– Dette kan få følger for den som eventuelt har gjort noe feil. En eventuell reaksjon avhenger av grovhet og graden av forsett. Vi kan illegge gebyr, vi kan trekke tilbake retten til å deklare eller vi kan politianmelde, sier Røse.

Politianmeldes

I går måtte forsvarsminister Ine Eriksen Søreide svare komiteen

I HEISEN: Utenriksminister Børge Brende (H) på vei ut etter gårdsdagens høring om Forsvarets salg av båter og utstyr til utlandet.

FOTO: CHRISTIAN ROTH CHRISTENSEN

om alle de elleve fartøyene som Forsvaret har solgt og som har havnet hos paramilitære selskaper i Vest-Afrika. I forhold til de nye båtene som også kan være problematiske, sier hun dette:

– Nå tror jeg vi først bør avvente Tolldirektørens gjennomgang. Dette er noe han går igjennom nå. Forsvaret holder jo også på med en gjennomgang av alle fartøy som er solgt tilbake til 2002. Da vil dette kunne komme opp der også, sier hun.

Søreide har selv bedt økokrim etterforske salget av kystvaktskipet KV «Titran», solgt av to F-5-jagerfly og avhendingen av et kystfort som ble utført av den samme salgsvdelingen i Forsvaret. Under høringen i går kunne også utenriksminister Børge Brende opplyse at de har bedt Riksadvokaten vurdere etterforskning av ytterligere tre båtexporter til Nigeria.

– ØKOKRIM INFORMERT: Tolldirektør Bjørn Røse.

FOTO: CHRISTIAN ROTH CHRISTENSEN

Dermed har UD nå bedt om å få etterforsket hele 11 utførsler av tidligere marinefartøy. Åtte av disse fra Forsvaret. Riksadvokaten har bedt Økokrim ta saken videre.

► FØLG SAKEN

FORSVARS-SALGENE

► Dagbladet har i en rekke artikler i fjor og i år avdekket hvordan Forsvaret har solgt minst 13 utrangerte marinefartøy til paramilitære i Vest-Afrika.

► En tidligere sentral medarbeider i Forsvarets logistikkorganisasjon er siktet av Økokrim for grov korrupsjon i forbindelse med båtsalgene.

► Salget av marinefartøyene var gjenstand for høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 30. april.

► Dagbladet har videre avdekket at militære lastebiler er solgt fra Norge til Eritrea i strid med FNs våpenembargo.

► 30 beltevogner av typen Hägglund BV206, som blant annet kom fra Kongens garde, er solgt fra Norge til krigsherjede Sudan. To briter som var involvert i denne handelen ble dømt til fengsel, men i Norge har ikke eksporten fått konsekvenser.

► Forsvaret har også solgt tilsvarende beltevogner til russere, samtidig som vi har forsynt Finland og Baltikum med BV206-vogner.

► Forsvarsdepartementets interntrevisjon har gjennomgått salgene av to F-5-jagerfly til milliardæren Ross Perot jr. i Texas. De konkluderer med at Forsvaret viste svært lite om hva flyene skulle brukes til da de ble solgt. Funnene ble vurdert som så alvorlige at departementet varslet Økokrim.

► Manglende svar i den første høringen og alle de nye avsløringene gjør at Stortingets kontrollkomité skal holde ny høring om saken 27. november.

RETT UT: Forsvaret solgte fire båter til utenlandske kjøpere som ble ført ut av landet uten at de i det hele tatt var tolldeklart. De fire båtene er: KV «Garsøy» (bildet), havnefartøyet «Ramnes», havnefartøyet «Torpen» og havnefartøyet «Nordep». Båtene ble solgt og utført i 2009.

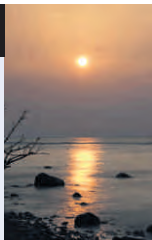
FOTO: TOR OLAV MØRSETH

VARMEREKORD I TRE FYLKER

November var uvanlig varm.

I Hedmark, Oppland og Buskerud har det ikke vært noen varmere november siden målingene begynte, ifølge Meteorologisk

institutt. Samlet sett lå temperaturen i hele landet 2,8 grader over normalen. De landsomfattende målingene strekker seg tilbake til år 1900. (NTB)

– PARIS TRENGER DEG NÅ

Frankrikes statsminister Manuel Valls oppfordrer turister til å komme til Paris.

Han ønsker å gi byen et løft etter terrorangrepene.

– Det er en festlig tid, bruk penger, lev, kom tilbake til forestillinger, gå på kino og

teater, oppfordrer statsministeren.

Franske hoteller og spisesteder, særlig i Paris, har opplevd fall i antall kunder etter angrepene og uttrykt bekymring for den tradisjonelt travle jule- og nyttårstida. (NTB)

FOTO: NTB SCANPIX

BASHIR YUGUDA skal ha sikret seg 17 milliarder kroner.

FOTO: PRIVAT

TATT FOR VÅPEN-HANDEL

■ NIGERIA

Den tidligere nigerianske visefinansministeren Bashir Yuguda er pågrepet i forbindelse med korrupsjonsetterforskning knyttet til en våpenhandel til to milliarder dollar.

Det sier en talsmann for en nigeriansk kommisjon for økonomisk kriminalitet (EFCC). Summen tilsvarer over 17 milliarder kroner etter dagens kurs.

Nigerias president har bedret pågrepelse av den tidligere nasjonale sikkerhetsrådgiveren Sambo Dusaki. Han anklages for å pengertyveri via uekte våpenkontrakter. (NTB)

KAMPKLAR: Martin Kolberg.

FOTO: NTB SCANPIX

MILITÆR-SALG OPP PÅ NYÅRET

■ STORTINGET

Innstillingen fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité om salg av utrangert forsvarsmateriell blir klar først etter nyttår.

Det er klart etter et møte i komiteen i går, opplyser komitéleder Martin Kolberg (Ap) til NTB.

Kontrollhøringen om salg av utrangerte, norske marinefartøyer, beltevogner og lastebiler som etter hvert havnet i land som Sudan, Eritrea og Nigeria, ble gjennomført sist torsdag og fredag.

Høringen var den andre i sitt slag. (NTB)

PÅ VEI: De to tidligere skoleskipene KNM «Hessa» og KNM «Vigra» ble solgt i 2012 og brukes nå av et sikkerhetsselskap i Kamerun. Her bunkrer båtene i

■ FORSVARSSALG

Den britiske agenten kom fra Kamerun til Bergen med euro verdt nesten fire millioner kroner i bagasjen. Han skulle kjøpe skip av Forsvaret.

Tekst: TORE BERGSAKER

tbe@dagbladet.no

KRISTOFFER EGEBERG

keg@dagbladet.no

FORSVARSSJEF: Haakon Bruun-Hanssen

skulle kjøpe Forsvarets skoleskip KNM «Hessa» og KNM «Vigra».

Først vekslet han euroene til 3,82 millioner kroner, før han satte inn 3,35 millioner kroner på auksjonskontoen og sendte varsel direkte til Forsvaret og Forsvarets auksjonsmekler. Det hele tok bare minutter.

– Har du noen gang forsøkt å sende penger fra Afrika. Det tar evigheter, sier Sidwell da Dagbla-

det spør ham om hvorfor han valgte å ta med kontanter i bagasjen.

Uka før, 8. november, betalte han forskuddet for båtene. Også dette med kontanter. I den samme DNB-filialen vekslet britten inn 50 000 euro og satte 355 000 kroner inn på auksjonens konto.

– Først betalte jeg forskuddet, så reiste jeg til Kamerun og hentet resten av pengene, sier han.

Sidwell er bosatt i Portugal og Kamerun, og livnærer seg av å formidle båter til sikkerhetsselskaper i Vest-Afrika.

Bekrefter

KNM «Vigra» og KNM «Hessa» ble solgt på en av Forsvarets auksjoner 3. november 2012. Bodø-selskapet Norsk Megling & Auksjon AS bisto Forsvaret med disse auksjonene. Daglig leder Morten Larsos bekrefter at kjøperen satte kjøpesummen inn på auksjonskontoen i to omganger – først om lag ti prosent av kjøpesummen som for-

skudd, og deretter restbeløpet. Totalt 3 625 781,25 kroner.

– Det var helt spesielt. Det er første gangen jeg opplever at noen kommer for å kjøpe båter med en bag full av kontanter, bekrefter Larsos.

Tollvesenet reagerte også på handelen og oppsøkte Sidwell.

– Det kom en tollør og lurte på hvorfor jeg betalte kontant. «Er det ulovlig?» spurte jeg. Nei, det var jo ikke det siden jeg hadde gått på rødt i tollør og deklarert inn alle pengene, sier britten som bor i Kamerun store deler av året.

Larsos sier Sidwell var helt åpen om at båtene skulle brukes til patruljering langs kysten av Kamerun. Salgsteamet i Forsvaret skal ha hatt full oversikt, og ba selv om sluttbrukererklæring fra kjøperen.

– Forsvaret utstedte en sluttbrukererklæring som jeg skrev under på, men jeg vet ikke hvor den er nå, sier Sidwell til Dagbladet.

Han forteller at det der sto at

PREST STJAL 700 000 EURO

En fransk katolsk prest (80) har innrømmet å ha stjålet mer enn 700 000 euro fra kirken over en periode på 25 år. Presten skal ha forsynt seg av kollek-

ten og underslått penger fra salg av hellige lys. Presten har trolig ikke brukt mye av tyvegodsset, for politiet fant 650 000 euro på mannens bankkonto. (NTB)

FARTØY MED EN GULL CASH

Egersund for avreisen.

FOTO: PRIVAT

båtene skulle registreres i Gibraltar. De leies av oljeselskaper som trenger beskyttelse mot pirater, og bemannes av kamerunske spesialsoldater.

Gentleman

Men verken sluttbrukerklæringen eller andre opplysninger om hva båtene skulle brukes til nådde fram til eksportkontrollkontoret i Utenriksdepartementet. Dokumenter Dagbladet har fått utlevert fra Forsvaret viser at selgerne hos Forsvarets logistikkorganisa-

sjon (FLO) glemte å få salget godkjent av UD.

«Var ganske sikker på at vi hadde søkt om vurdering av lisensplikt på «Hessa» og «Vigra». Fartøyene er solgt til portugisisk eier. Fartøyene er registrert under engelsk flagg, og følger således engelsk jurisdiksjon. Vi klarer ikke finne noe papirer hos oss som tilsier at vi har bedt om eller mottatt svar vedrørende vurdering av lisensplikt», skrev orlogskaptein Bjørn Stavrum fra salgsavdelingen i FLO i en e-post til UD 13. mars 2013.

– Jeg husker godt Stavrum. En gentleman og en veldig ryddig forbindelse, sier Sidwell.

Briten mener det ikke er noe som helst problematisk ved salget, bortsett fra én ting.

– Få med at den norske staten fortsatt skylder meg 14 000 euro. Jeg betalte dette i moms og ble lovet å få dem tilbake, men det har jeg ikke sett noe til, sier han.

**«FORSVARET
UTSTEDTE EN
SLUTTBRUKERER-
KLÆRING, MEN
JEG VET IKKE
HVOR DEN ER NÅ.»**
DAVID CHARLES SIDWELL,
BRITISK AGENT

MAGASINET

Dagbladet

*Neglelakk på hundeklør?
– Jeg synes det er kult jeg!*

**Pels til Passopp og villaks til Mons.
Nordmenn har aldri brukt mer penger på kjæledyr.**

**Kjøp Helgeavisa med Magasinet
– prøv Dagbladet Pluss gratis!**

I november og desember byr vi på ekstra gode leseopplevelser i Helgeavisa, Magasinet og på Dagbladet Pluss. Se våre tilbud på db.no/pluss

OVERGREP MOT SØSTRE

En 54 år gammel mann er i Borgarting lagmannsrett dømt til fengsel i tre år og ni måneder for overgrep mot tre søstre. Alle jentene var under ti år gamle da overgrepene skjedde. Overgrepene pågikk på slutten av 1990-tallet.

(NTB)

UT: Neda Ibrahim. FOTO: PRIVAT

NEI TIL NEDA**ASYL-ANKE**

Neda Ibrahim (14) og hennes familie får ikke komme til Norge.

Foreldrene Said Ahmad Gharib Addalla og Rimah Taher Amin Abdalla er i tillegg dømt til å betale staten ved Utlendingsnemnda (UNE) 72 500 kroner i sakskostnader, melder Stavanger Aftenblad.

– Familien og støttegruppa får vurdere om de ønsker å føre saken videre til Høyesterett. Prinsipielt sett mener vi det er behov for det, sier familiens advokat, Arild Humlen til avisa.

Neda Ibrahim, hennes foreldre og tre yngre søsken ble tvangsreturnert til Jordan i juni 2013 etter ti år i Norge.

Da ble det avslørt at foreldrene hadde løyet om hvor de kom fra.

Familien hadde da bodd i Norge i ti år. De to yngste av de fire barna er født i Norge.

Familien har i alt fått fem avslag på søknad om asyl i Norge. Det siste avslaget ble brakt inn for Oslo tingrett, som i 2013 opphevet vedtaket fra Utlendingsnemnda (UNE) om utvisning av familien.

UNE fattet så et nytt vedtak om utvisning. (NTB)

I Voksne innvandrere får nå opplæring på nynorsk i 40 kommuner. I fjor høst satte Noregs Mållag i gang en kampanje for å få flere kommuner til å skifte til nynorsk. Nå har Voss vedtatt å gå over til nynorsk og blir dermed kommune nummer 40. (NTB)

SIKTET FOR DRØBAK-DRAP

En mann i midten av 30-åra er siktet for drap på sin jevnaldrende samboer på Heer ved Drøbak i november, melder Amta. Han var først siktet for grov kroppsskade. Kvinnen døde på sykehus to dager seinere. (NTB)

RAJA BER FORSVARSMINISTEREN**- RART OM****FORSVARSSALGENE**

Flere komitémedlemmer mener forsvarssjefen er svekket etter høringen om salg av brukt materiell. Hans Fredrik Grøvan (KrF) og Abid Raja (V) ber Søreide vurdere forsvarstoppenes stillinger.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no

KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Torsdag og fredag i forrige uke måtte tidligere og nåværende forsvarstopper svare Stortingets kontrollkomité på hvordan minst 11 tidligere marinefartøy kunne havne hos paramilitære i Vest-Afrika, og hvordan to jagerfly kunne ende opp hos et privat selskap styrt av milliardæren Ross

Perot jr. Komiteen ble ikke imponert av svarene de fikk.

– Det var et forsvar og en forsvarsledelse som i liten grad var villig til å ta selvkritikk. I det store og det hele skapte de et inntrykk av at dette er i orden. Det er en erkjennelse fra forsvarsledelsen som står seg dårlig, sier komitémedlem Hans Fredrik Grøvan (KrF) til Dagbladet.

Nå skal han og resten av komiteen trekke konklusjonene etter to omfattende høringer.

Men han mener forsvarsministeren også bør begynne å tenke på

konsekvensene av det som er kommet fram.

– Jeg er ikke på noen statsrådsjakt i denne saken, men jeg synes det er rart om ikke dette må få konsekvenser for noen av dem som har et ansvar. Jeg tenker på ledede personer i Forsvaret her. Dette er statsrådens bord, men det er et spørsmål det er naturlig å reise og så får hun besvare det så godt som mulig, sier Grøvan.

Han understreker at han ikke har blinket seg ut noen spesiell person, for det er opp til statsrå-

VURDERE FORSVARSTOPPENES STILLING

◀ BURDE BEKLAGET:

– Jeg skulle gjerne sett at forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen la alle kortene på bordet med en gang og sa at han beklager sterkt, sier Abid Raja (V). FOTO: NINA HANSEN

▶ FAKTA

FORSVARSLAGENE

- ▶ Dagbladet har i en rekke artikler i fjor og i år avdekket hvordan minst 13 utrangerte marinefartøyer har gått fra Norge til paramilitære i Vest-Afrika. Elleve av disse er solgt av Forsvaret.
- ▶ En tidligere sentral medarbeider i Forsvarets logistikkorganisasjon er siktet av Økokrim for grov korrupsjon i forbindelse med båtsalgene.
- ▶ Salget av marinefartøyene var gjenstand for høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 30. april.
- ▶ Dagbladet har videre avdekket at militære lastebiler er solgt fra Norge til Eritrea i strid med FNs våpenembargo.
- ▶ 30 beltevogner av typen Hägglund BV206, som blant annet kom fra Kongens garde, er solgt fra Norge til krigsherjede Sudan. To briter som var involvert i denne handelen ble dømt til fengsel, men i Norge har ikke eksporten fått konsekvenser.
- ▶ Forsvaret har også solgt tilsvarende beltevogner til russere, samtidig som vi har forsynt Finland og våre NATO-allierte på Baltikum med BV206-vogner.
- ▶ Forsvarsdepartementets internrevisjon har gjennomgått salgene av to F-5 jagerfly til milliardæren Ross Perot jr. i Texas. De konkluderer med at Forsvaret viste svært lite om hva flyene skulle brukes til da de ble solgt. Funnene ble vurdert som så alvorlige at departementet varsløt Økokrim.
- ▶ Stortingets kontrollkomité holdt høring om saken 30. april og 26. og 27. november.

INGEN MÅ GÅ

den og ledelsen i Forsvaret å gjøre den vurderingen.

Ingen svar

Men Dagbladet er kjent med at forsvarsledelsens opptreden i høringen var et tema under komitémøtet tirsdag.

– Jeg skulle gjerne sett at forsvarssjefen la alle kortene på bordet med en gang og sa at han beklager sterkt. Bevisene er at de kontrollert har lurert UD i to runder. Det burde han beklaget og det svekker vår tiltro til ham at han ikke gjorde det,

sier Abid Raja (V).

Han sier at forsvarsminister Ine Eriksen Søreides (H) håndtering nå blir avgjørende.

– Statsråden vil gjøre klokt i å merke seg hva flere i komiteen mener om forsvarssjefen. Hvordan hun vurderer ham og håndterer salgssjefen som har forledet UD vil bety noe for hvilken tillit vi har til henne, sier Raja.

Han mener det sier mye om saken at salgssjefen med direkte ansvar for salgene fortsatt møter på jobb i Forsvaret.

Komiteen har holdt to høringer

over til sammen tre høringsdager. I tillegg har det vært en omfattende utveksling av dokumenter.

– Vi føler jo at vi har hatt masse høringer uten å ha fått alle svar. Det er veldig kjedelig. Vi må bare skrive en innstilling ut fra det vi har, sier Gunvor Eldegard (Ap).

Husket ikke

Bård Vegar Solhjell (SV) omtaler saken som en «skandale uten ansvar» – en sak der det har vist seg veldig vanskelig å finne ut av hvem som er å klandre.

Flere i komiteen er også for-

undret over at både forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen og ledelsen for Forsvarets logistikkorganisasjon, Petter Jansen, ikke kunne svare fylldig om helt sentrale problemstillinger som ble reist i den første rapporten til Forsvarets egne granskere i PwC. Denne rapporten kom i oktober 2014, over ett år før høringen.

– Utfordringen vår når det gjelder KV «Titran», som vi var inne på ved forrige høring, er at vi ikke sitter med dokumentasjon på hvordan salget av KV «Titran» har vært gjennomført. Det gjør vi

fortsatt ikke, sa Bruun-Hanssen under høringen.

Bård Vegar Solhjell (SV) tror Forsvaret reelt sett ikke klarer å finne ut av Titran-saken.

– Ingen vi ta det store og hele ansvaret. Det er nok en blanding av saksbehandlingsfeil og kultur, sier Søreide som overlater til statsråden å vurdere om hun har de rette folkene til å gjøre jobben.

● Forsvarssjef Bruun-Hanssen sier han ikke har noe å tilføye til svarene han ga Stortinget. Forsvarsminister Søreide var i går ikke tilgjengelig for en kommentar.

FRYKTER REGELROT MELLOM FLERE DEPARTEMENT

TEXAS-JAGERFLY: To F-5-fly er solgt til milliardæren Ross Perot jr.

FOTO: DAVE CHNG

SUDAN-BELTEVOGNER: Norske militære beltevogner har havnet i Sudan og Russland.

FOTO: FORSVARET

NIGERIA-BÅTER: Minst 13 tidligere marinefartøy har havnet hos paramilitære i Vest-Afrika.

FOTO: PRIVAT

ERITREA-LASTEBILER: Militære lastebiler ble eksportert fra Norge til Eritrea.

FOTO: FN

RIKSREVISJONEN ÅPNER GRANSKING

FORSVARSROTET

Riksrevisjonen starter en gransking av Forsvarets salg av utrangert materiell og av norsk eksport militært utstyr.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Riksrevisjonen igangsetter full gjennomgang av regler for avhending og eksport av forsvarsmateriell. Det bekrefter riksrevisor Per-Kristian Foss overfor Dagbladet.

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har gransket salgene av utrangert forsvarsmateriell siden oktober i fjor. Både interne og eksterne revisorer i Forsvaret og i forsvarsdepartementet har

gransket, og Økokrim er i gang med etterforskning.

Nå åpner Riksrevisjonen sin egen gransking.

– Vi har startet innledende undersøkelser og i våre planer for 2016 og 2017 inngår dette temaet, bekrefter riksrevisor Per-Kristian Foss til Dagbladet.

Muligheter for rot

I løpet av det siste halvannet året har Dagbladet avslørt at utrangerte marinefartøy har havnet hos paramilitære i Vest-Afrika, militære lastebiler er eksportert fra Norge til Eritrea, tidligere norske militære beltevogner er eksportert til krigsherjede Sudan og to norske F-5 jagerfly ble solgt til Texas-milliardæren Ross Perot jr.

Riksrevisjonen vil ikke gå inn og undersøke de konkrete salgene som Dagbladet har avslørt.

– Vi blander oss ikke inn i de konkrete saksforholdene. Vår vinkel er reglene for avhending av forsvarsmateriell og eksporten av dette. Dette er et system som inkluderer både Forsvarsdepartementet og

FØLG SAKEN

FORSVARSSALGENE

► Dagbladet har i en artikkelserie avdekket at minst 13 marinefartøy har havnet hos paramilitære i Vest-Afrika.

► Avsløringene omfatter også beltevogner til Sudan og Russland, lastebiler til Eritrea, jagerfly til Texas og uklare knyttet til avhendingen av kystfort.

► Sakskomplekset er under etterforskning hos Økokrim og PST. Stortinget har avholdt to kontrollhøringer i saken

Utenriksdepartementet, og der to eller flere departement er involvert er det muligheter for rot, sier Foss.

Tre departement

I tillegg er Tollvesenet involvert i selve eksporten og de er underlagt Finansdepartementet. Salg og eksportkontroll er organisert på

«DER TO ELLER FLERE DEPARTMENT ER INVOLVERT ER DET MULIGHETER FOR ROT.»

PER-KRISTIAN FOSS,
riksrevisor

forskjellige måter i forskjellige land. I Storbritannia er det for eksempel handelsdepartementet som står for eksportkontroll av

strategiske varer og Tollvesenet som står for håndhevingen.

– Vi skal se på hvordan dette regelverket fungerer og står fritt til å gi anbefalinger til endring. Det er altfor tidlig å si om vi vil gi slike anbefalinger, sier Foss.

Undersøkelsene er en del av Riksrevisjonens såkalte forvaltningskontroll, men det er ennå ikke avklart om granskingen vil inngå som et ledd i de ordinære revisjonene, eller om Riksrevisjonen vil lage en egen rapport om dette.

– Vi har akkurat startet de første undersøkelsene. Departementene har jo selv allerede foretatt endringer i organisering og praksis, så det må vi ta med oss når vi gir våre anbefalinger, sier Foss.

Han sier at det er Riksrevisjonen selv som har tatt initiativ til undersøkelsen.

– Dette vurderes ut fra hvor det er størst risiko for feil og avvik, sier Foss.

Han sier at de regner med å kunne rapportere om saken i 2017.

Norsk ekspert overrasket over utviklingen

- MELD DEG!

MÅ MELDE SEG: Den nigerianske krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo har fått ei uke på seg til å møte til avhør. FOTO: PRIVAT

NIGERIA-BÅTENE

Etterforskere vil pågripe krigsherren med norske marine-skip hvis han ikke møter til avhør.

Tekst: TORE BERGSAKER
tbe@dagbladet.no
KRISTOFFER EGEBERG
keg@dagbladet.no

Det nigerianske Økokrim EFCC har gitt krigsherren Government «Tompolo» Ekpemupolo ei uke på seg til å melde seg til avhør.

Hvis ikke han innfinner seg på EFCCs kontorer i Lagos innen torsdag 17. desember, vil han bli etterlyst i forbindelse med eiendomssvindler for over en halv milliard kroner.

Tompolo er krigsherren som står bak kjøpet av til sammen sju tidligere norske krigsskip fra Forsvaret via det britiske strålselskapet CAS Global. Dagbladets avsløringer rundt de såkalte «Nigeria-båtene» har pågått siden juni i fjor, og er også blitt bredt omtalt i nigerianske medier.

Gigantsak

Tompolos sikkerhetselskap Global West Vessel Specialist (GWVS) driver den paramilitære kystvaktflåten til det nigerianske kystverket NIMASA.

I sommer fikk NIMASA-direktør Patrick Akpobolokemi sparken, og for ei uke siden ble han fengslet i en større opprulling knyttet til korrupsjon og hvitvasking i NIMASA.

Akpobolokemi var en nær alliert av Tompolo, og involvert i kjøpet av norske marinefartøyer. Han var blant gjestene Forsvaret inviterte til marinebasen Haakonsværn i Bergen 5. mai 2012.

EFCC skal ha frosset kontoer

VÆPNET OG FARLIG: Bildet viser en av de tidligere norske missiltorpedobåtene som nå driver væpnet piratjakt og skatteinnkreving i den privatdrevne kystvaktflåten NIMASA. FOTO: PRIVAT

tilhørende Tompolo og GWVS som ledd i etterforskningen men har foreløpig ikke kommet med noen formell siktelse mot ham.

Derimot ønsker de krigsherren avhørt i forbindelse med mistenkt svindel rundt en eiendom Tompolo har solgt til NIMASA for 13 milliarder nigerianske naira, om lag 566 millioner kroner. EFCC opplyser til nigerianske medier at Tompolo allerede i november fikk en liknende innkal-

else til avhør, men at han aldri dukket opp.

Spent situasjon

Landets nylagte president Muhammadu Buhari gikk til valg på å oppheve de svært lukrative og omstridte sikkerhetskontraktene, noe som fikk Tompolo til å true med borgerkrig.

– Dette er nok et forsøk på å holde valgløftene, men jeg er overrasket over at Buhari faktisk

tar dette oppgjøret nå. Jeg trodde han skulle la det gå, for han har mer enn nok av problemer å stri med i nord, sier Nupi-forsker Morten Bøås til Dagbladet.

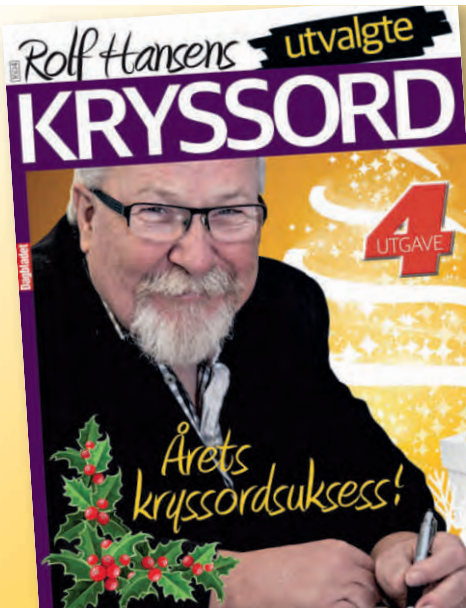
Tompolo er en av de mektigste aktørene i Nigerdeltaet, og anslås å ha full kontroll over den nigerianske oljeeksporten takket være marinefartøylene han har fått kjøpe fra Norge.

– Det store spørsmålet er om han melder seg og hva som vil

skje videre, sier Bøås.

Etter seks år med enorme inntekter fra staten har Tompolo vendt seg til et liv i sus og dus. Ifølge NigerianMonitor kjøpte han seg en privatjet til 80 millioner kroner i 2013.

– En sentralt spørsmål er om han virkelig vil gå tilbake til sumpene, og om andre vil følge ham om Tompolo ønsker å gå tilbake til krigføring, sier Bøås.

Ny utgave
i salg nå!

Kr 59,90

K
R
Y
S
S
O
R
D
B
L
A
D
N
Y
T
T